

Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen în statele membre ale UE

Partea a II-a: Situația socială

Declinarea răspunderii:

Dacă aveți nelămuriri privind această traducere, vă rugăm să consultați versiunea în limba engleză, care este versiunea originală și oficială a documentului.

Informații suplimentare despre Uniunea Europeană sunt disponibile pe internet (<http://europa.eu>).

FRA – Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene
Schwarzenbergplatz 11 – 1040 1040 Viena – Austria
tel. +43 158030-0 – fax +43 158030-699
info@fra.europa.eu – fra.europa.eu

TK-30-09-002-RO-N

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2009

Reproducerea este permisă, cu excepția utilizării în scopuri comerciale, cu condiția ca sursa să fie recunoscută.

Cuvânt înainte

La 18 decembrie 2008, Adunarea Generală a ONU a audiat o declarație fermă redactată de către Franța și Țările de Jos în numele Uniunii Europene, cosponsorizată de șaiszeci și șase de țări din toate regiunile. Aceasta a făcut apel la dezincriminarea globală a homosexualității și a condamnat încălcările drepturilor omului pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen.

În Uniunea Europeană, articolul 13 din Tratatul CE interzice orice discriminare pe criterii de orientare sexuală, iar Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene este prima carte internațională privind drepturile omului care include în mod explicit termenul „orientare sexuală”. Studiul nostru juridic publicat în iunie 2008 arată că 18 state membre ale UE oferă deja o protecție destul de cuprinzătoare împotriva discriminării pe criterii de orientare sexuală, în timp ce, în iulie 2008, Comisia Europeană a propus o protecție sporită pe întreg teritoriul UE împotriva discriminării pe orice fel de criterii.

Cu toate acestea, situația socială este îngrijorătoare. În ultimii ani, o serie de evenimente care au avut loc în statele membre ale UE, cum ar fi interzicerea paradelor minorităților sexuale, discursurile de incitare la ură ale politicianilor și declarațiile de intoleranță ale liderilor religioși au transmis semnale de alarmă și au declanșat o nouă dezbatere privind dimensiunile homofobiei și discriminării împotriva lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor, transsexualilor și persoanelor transgen în Uniunea Europeană. Astfel de evenimente au determinat Parlamentul European să adopte, în 2005, o rezoluție prin care condamnă homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală.

Doi ani mai târziu, în vara anului 2007, Parlamentul European a invitat nou înființata Agenție pentru Drepturi Fundamentale să elaboreze un raport comparativ cuprinzător, incluzând toate statele membre ale UE, cu privire la situația homofobiei și discriminării pe criterii de orientare sexuală. Agenția a răspuns acestei invitații prin desfășurarea unui proiect de cercetare juridică și socială la scară largă în perioada 2007-2008.

Acest raport cuprinzător, format din două părți, o analiză juridică și una socială, este prezentat Parlamentului European și Comisiei sale pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne pentru a justifica măsurile care trebuie luate pentru respectarea, protejarea și promovarea drepturilor fundamentale ale persoanelor LGBT din UE.

Analiza socială din prezenta publicație are la bază datele și informațiile contextuale conținute în rapoartele de țară pentru toate statele membre ale UE. Interviuurile realizate în cadrul anchetelor pe teren cu ONG-uri din domeniul LGBT, organisme de promovare a egalității și cu autoritățile publice din toate statele membre, precum și un studiu pe bază de chestionar al părților interesate,

au contribuit la strângerea de materiale cu caracter unic. Aceste date noi au fost combinate cu o examinare detaliată a studiilor științifice existente și a sondajelor Eurobarometru în scopul redactării celei de a doua părți a raportului, o analiză socială cuprinzătoare care completează analiza juridică a FRA publicată în iunie 2008.

Lucrarea arată că situația actuală a drepturilor omului în ceea ce privește lesbienele, homosexualii, bisexualii, transsexualii și persoanele transgen nu este satisfăcătoare. Multe persoane LGBT se confruntă cu discriminare, comportament agresiv și hărțuire, în timp ce, lucru și mai îngrijorător, au fost detectate și cazuri de atacuri fizice: în școli sunt folosite cuvinte peiorative la adresa homosexualilor și lesbienele. Hărțuirea la locul de muncă poate fi o realitate zilnică. Partenerii nu reușesc să își oficializeze relațiile sub o formă juridică acceptată. În căminele pentru pensionari, necesitățile persoanelor LGBT nu sunt prea cunoscute. În astfel de condiții, „invizibilitatea” devine o strategie de supraviețuire. Într-o Uniune Europeană care se întemeiază pe principiile egalității de tratament și pe legislația antidiscriminare, acest lucru este inacceptabil.

Ce este de făcut?

Lupta eficientă împotriva încălcărilor drepturilor fundamentale necesită, în primul rând, un angajament politic ferm în sprijinul principiilor egalității de tratament și nediscriminării. Liderii politici la nivelul UE și la nivel național trebuie să adopte o poziție fermă împotriva homofobiei și discriminării la adresa persoanelor LGBT și persoanelor transgen, contribuind în acest fel la ameliorarea atitudinilor și comportamentului public.

În al doilea rând, este necesară o bună cunoaștere a situației pe bază de date certe, utile pentru dezvoltarea de politici și acțiuni justificate. Această cercetare reprezintă un important pas înainte în această direcție. Totuși, autoritățile de promovare a egalității și alte organisme specializate din multe state membre încă mai lasă de dorit în privința dezvoltării de mecanisme de colectare a datelor, promovării cercetării științifice și încurajării active a persoanelor LGBT să înceapă să depună plângeri privind cazurile de discriminare.

Opiniile conținute în acest raport oferă instituțiilor UE și statelor membre, în conformitate cu regulamentul nostru de funcționare, asistența și expertiza necesară pentru a le sprijini în adoptarea de măsuri sau acțiuni, în sferile lor de competență, în vederea respectării integrale a drepturilor fundamentale.

În încheiere, doresc să mulțumesc pentru activitatea desfășurată personalului agenției, lui Caroline Osander, coordonator de proiect în cadrul *Institutului Danez pentru Drepturile Omului*, coordonatorului de proiect Mikael Keller și consultantului Mads Ted Drud-Jensen de la COWI.

Morten Kjaerum

Director, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene

Traducere neverificată

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE	2
CUPRINS	6
REZUMAT EXECUTIV	7
AVIZE.....	17
INTRODUCERE	23
Clarificarea termenilor și conceptelor.....	25
Metodologie	29
PARTEA I: LESBIENE, HOMOSEXUALI, BISEXUALI ȘI TRANSSEXUALI/PERSOANE TRANSGEN ÎN UE	31
Atitudini față de persoanele LGBT	31
Infrațiuni motivate de ură și discursuri de incitare la ură	42
Libertatea de întrunire	58
Piața muncii	64
Educația.....	78
Sănătatea.....	87
Instituții religioase.....	95
Activitatea sportivă	99
Mass-media.....	103
Azil	108
Discriminarea multiplă.....	114
PARTEA A II-A: PERSOANELE TRANSGEN: ASPECTE SPECIFICE	121
CONCLUZII.....	141
Anexa 1 Autorii rapoartelor de țară	144
Anexa 2 Chestionar online pentru părțile interesate	147

Rezumat executiv

Context

Principiul egalității de tratament constituie o valoare fundamentală a Uniunii Europene. Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene este primul instrument internațional referitor la drepturile omului care interzice în mod explicit, în articolul 21 alineatul (1), discriminarea pe criteriul „orientării sexuale”:

„Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală”.

Până la Tratatul de la Amsterdam, accentul inițiativelor juridice ale UE în această privință se punea pe prevenirea discriminării pe criterii de naționalitate și sex. Articolul 13 din Tratatul de la Amsterdam a conferit Comunității noi competențe pentru combaterea discriminării pe criterii de sex, origine etnică sau rasă, religie sau convingere, handicap, vârstă sau orientare sexuală. În consecință, în domeniul antidiscriminării au fost adoptate două noi directive CE: directiva privind egalitatea rasială și directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă. Cu toate acestea, protecția împotriva discriminării pe criterii de orientare sexuală este prevăzută doar în aceasta din urmă, fiind limitată la domeniul încadrării în muncă și ocupării forței de muncă.

În iunie 2007, Parlamentul European a invitat Agenția pentru Drepturi Fundamentale să elaboreze un raport comparativ cuprinzător privind situația homofobiei și discriminării pe criterii de orientare sexuală în statele membre ale Uniunii Europene, pentru uzul Comisiei pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne a Parlamentului European, în cursul dezbaterii oportunității unei directive care să prevadă toate criteriile de discriminare enumerate în articolul 13 din Tratatul CE, pentru toate sectoarele menționate în Directiva 2000/43/CE privind egalitatea rasială. Acestea sunt sectorul educațional, al securității sociale, al asistenței medicale și al accesului la bunuri și servicii.

În decembrie 2007, Agenția a răspuns invitației prin pregătirea și lansarea unui important proiect format, ca urmare a metodologiei sale interdisciplinare socio-juridice, din două părți. Prima parte, publicată în iunie 2008, conține o analiză juridică comparativă cuprinzătoare a situației din statele membre ale Uniunii Europene. Analiza comparativă juridică a avut la bază 27 de studii juridice naționale, incluzând toate statele membre ale UE, redactate pe baza unor orientări detaliate furnizate de FRA. Prezenta publicație reprezintă cea de a doua parte, constituind o analiză socială comparativă cuprinzătoare având la

bază date disponibile din întreaga Uniune Europeană, precum și cercetări pe teren constând în interviuri și mese rotunde cu actori cheie relevanți, desfășurate de Institutul danez pentru drepturile omului (DIHR) și societatea internațională de consultanță COWI.

O listă strictă și precisă a aspectelor prevăzute în acest raport este „homofobia, transfobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală, identitate de gen și exprimare de gen”. Definițiile tuturor acestor concepte pot fi consultate în subsecțiunea „Clarificarea termenilor” din secțiunea „Introducere și termeni”. În cazurile în care este necesară o exprimare exactă, toți acești termeni vor fi folosiți în forma integrală. Totuși, pentru ușurința exprimării, toate aceste domenii vor fi presupuse ca fiind implicate în titlurile „homofobie” și „discriminare pe criterii de orientare sexuală”; de asemenea, termenul „homofobie și aspectele aferente” va include uneori aceste domenii.

1. Constatări principale

Situația socială actuală a lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor, transsexualilor și persoanelor transgen (LGBT) reprezintă o preocupare pentru Uniunea Europeană. Lesbienele, homosexualii, bisexualii, transsexualii și persoanele transgen se confruntă cu acte de discriminare, comportament agresiv și hărțuire în întreaga UE. Acestea se manifestă adesea sub forma afirmațiilor umilitoare, adresării de cuvinte jignitoare și insulte sau folosirea unui limbaj abuziv și, mai îngrijorător, a atacurilor verbale și fizice. Conform rezultatelor unui studiu Eurobarometru privind discriminarea din iulie 2008, mai mult de jumătate din cetățenii UE, în medie, consideră că discriminarea pe criterii de orientare sexuală este răspândită în propria țară.

Cercetările noastre au arătat că, în viața de zi cu zi, persoanele LGBT se confruntă cu *homofobia*, teama irațională și aversiunea față de homosexualitate și de lesbiene, homosexuali și bisexuali, izvorâtă din prejudecată. Persoanele transgen se confruntă, în mod similar, cu *transfobia*.

Discriminarea, homofobia și transfobia influențează viețile și opțiunile persoanelor LGBT în toate domeniile vieții sociale. Încă din anii de început, cuvintele peiorative folosite în școli împotriva homosexualilor și lesbienelelor îi învață să rămână invizibili; se confruntă adesea cu hărțuire și discriminare la locul de muncă; în multe țări, nu își pot oficializa relațiile ca parteneri sub o formă juridică acceptată; rareori întâlnesc reprezentări pozitive ale persoanelor LGBT în mass-media; când caută asistență medicală, pentru sine sau pentru partener, ezită să se prezinte în medii în care heterosexualitatea este considerată

implicită; în căminele pentru pensionari găsesc rar înțelegere și cunoaștere a problemelor lor. Și, dacă sunt refugiați care solicită azil ca urmare a persecuției lor în țări terțe din cauza orientării lor sexuale sau a identității de gen, adesea nu sunt crezuți sau, mai grav, sunt pur și simplu respinși, chiar dacă homosexualitatea este considerată o infracțiune în țara din care provin.

Teama de discriminare, homofobie și transfobie contribuie la „invizibilitatea” persoanelor LGBT în multe părți ale Europei și într-o multitudine de medii sociale. Persoanele LGBT adoptă adesea „invizibilitatea” ca „strategie de supraviețuire”, ca urmare a percepției riscurilor de a fi supuși discriminării. Aceasta determină un număr mai scăzut de plângeri împotriva discriminării pe criterii de orientare sexuală, identitate de gen sau exprimare de gen în întreaga UE, comparativ cu plângerile împotriva discriminării pe alte criterii.

Unele diferențe între statele membre

Dreptul fundamental la libertate de întrunire a fost obstrucționat într-un număr de state membre, fie de către autoritățile publice, fie prin atacuri ale „contra-demonstrațiilor”. Astfel de incidente au fost raportate în cinci state membre (Bulgaria, Estonia, Letonia, Polonia și România). În plus, în acestea, precum și în alte șase state membre (Bulgaria, Republica Cehă, Cipru, Ungaria, Italia și Malta), apelurile la sporirea drepturilor persoanelor LGBT au fost invariabil întâmpinate cu răspunsuri negative din partea unor politicieni și reprezentanți ai unor instituții sau grupuri religioase.

Cu toate acestea, în alte state membre, organizațiile LGBT au organizat parade ale minorităților sexuale la care au participat adesea miniștri, reprezentanți ai unor partide politice și, în unele cazuri, ai unor organizații religioase: în 2008, în **Țările de Jos**, la Parada Canalului din Amsterdam au participat trei miniștri de guvern și primarul orașului Amsterdam. În **Austria**, printre cei 120 000 de participanți la parada din 2008 s-au numărat reprezentanții organismului de promovare a egalității din Viena; în **Suedia**, ministrul pentru afaceri UE a deschis Europarada 2008 din Stockholm, care a atras peste 80 000 de participanți, printre care s-au aflat membri ai Bisericii Luterane suedeze; în **Spania**, la parada din 2008 din Madrid a participat ministrul pentru egalitate, alături de sute de mii de participanți din toată Europa; în **Franța**, peste o jumătate de milion de persoane au participat la parada homosexualilor din 2008 din Paris, inclusiv primarul Parisului.

Un alt aspect, deja analizat în cadrul studiului juridic al FRA, se referă la diferențele între statele membre în ceea ce privește drepturile de parteneriat. Paisprezece state membre (Austria, Bulgaria, Cipru, Estonia, Grecia, Ungaria,¹ Irlanda, Italia, Letonia, Lituania, Malta, Polonia, România și Slovacia) nu acordă niciun fel de drept de parteneriat persoanelor LGBT, în timp ce trei state membre (Belgia, Țările de Jos și Spania) acordă cuplurilor de același sex

¹ Ungaria urma să introducă o lege privind înregistrarea cuplurilor de același sex, dar aceasta a fost respinsă de Curtea Constituțională maghiară în decembrie 2008.

dreptul deplin de a se căsători. Lipsa drepturilor de parteneriat împiedică accesul cuplurilor de același sex la un număr de drepturi și beneficii de care beneficiază cuplurile de sex opus.

Între statele membre ale UE există diferențe majore și în privința opiniei publice față de persoanele și problemele LGBT. De exemplu, studiul Eurobarometru din 2006 privind discriminarea a constatat că majoritatea populației din Țările de Jos (82%), Suedia (71%) și Danemarca (69%) se declara în favoarea căsătoriilor între persoane de același sex, în timp ce numai o mică minoritate era de acord cu aceasta în România (11%), Letonia (12%) și Cipru (14%). De asemenea, în timp ce 91% din populația Țărilor de Jos nu respingea ideea de a avea un vecin homosexual, doar 36% din populația României era de aceeași opinie. Studiul Eurobarometru din 2008 privind discriminarea, care a folosit o „scară a confortului” de zece puncte, a produs rezultate similare: respondenții suedezi (9,5), precum și cei olandezi și danezi (9,3), se simțeau cel mai „confortabil” cu ideea de a avea un homosexual ca vecin, în timp ce un nivel mult mai scăzut de „confort” a fost înregistrat în Bulgaria (5,3), Letonia (5,5) și Lituania (6,1).

Unele diferențe în cadrul statelor membre

Merită menționate, de asemenea, diferențele în cadrul statelor membre constate de către studiul Eurobarometru. Acestea se referă la: (1) persoanele cu atitudini negative față de persoanele LGBT (de exemplu, persoanele în vârstă mai mult decât persoanele tinere, bărbații mai mult decât femeile, persoanele cu mai puține studii mai mult decât persoanele cu studii superioare); (2) situațiile în care persoanele LGBT tind să fie privite într-o lumină negativă (de exemplu, când îngrijesc copii sau predau în școli sau în calitate de rude apropiate generează mai multe reacții ostile decât prietenii sau medicii); și (3) persoanele cele mai afectate de infracțiunile motivate de ură și comportament agresiv (de exemplu, persoanele tinere mai mult decât cele în vârstă).

Atitudini față de persoanele LGBT

Conform studiului Eurobarometru, atitudinile față de persoanele LGBT variază semnificativ între statele membre ale UE, în funcție de contextul în care se sunt plasate aceste persoane. Cele mai pozitive rezultate apar când respondenții sunt întrebați dacă își doresc un homosexual ca vecin. Rezultatele cele mai negative ies la iveală când sunt întrebați dacă homosexualilor ar trebui să li se permită să adopte copii.

În țările cu o legislație puternică de protecție a drepturilor persoanelor LGB, inclusiv dreptul la un parteneriat legal, atitudinile generale împotriva persoanelor LGB tind să fie mai pozitive.

Atitudinile față de persoanele transgen sunt semnificativ mai negative când sunt comparate cu atitudinile față de lesbiene, homosexuali și bisexuali.

Infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură

Infracțiunile homofobe motivate de ură afectează persoanele LGBT în diverse moduri. Agresiunea verbală este cel mai des întâlnit tip de incident motivat de ură, având loc de obicei în spații publice. Tinerii sunt supuși atacurilor (inclusiv comportamentului agresiv în școli) în proporție mai mare decât alte grupuri de vârstă, în timp ce lesbienele și femeile bisexuale riscă să fie supuse violenței sexuale sau atacurilor în medii izolate mai mult decât homosexualii sau bărbații bisexuali. Autorii sunt de obicei tineri acționând în grupuri. În ultimii ani au avut loc câteva relatări despre atacuri mortale asupra unor persoane transgen.

Subraportarea este o caracteristică principală a infracțiunilor homofobe și transfobe, precum și a altor forme de infracțiuni motivate de ură. Majoritatea statelor membre nu posedă instrumentele necesare pentru raportarea unor astfel de incidente la poliție, cum ar fi formularele de autoraportare sau raportarea asistată și intermediată de terțe părți. Ofițerii de poliție din majoritatea țărilor membre nu sunt instruiți adecvat pentru a identifica și combate infracțiunile motivate de ură. Subraportarea se explică și prin ezitarea majorității victimelor LGBT de a-și dezvălui identitatea sexuală, adesea deoarece autoritățile nu sunt receptive la situația lor sau nu sunt instruite să abordeze astfel de incidente oferind sprijin victimei. Subraportarea este o problemă gravă, deoarece are ca rezultat statistici oficiale care nu indică adevărata dimensiune a problemei. În plus, în UE au loc cercetări insuficiente privind numărul, caracterul, autorii sau victimele infracțiunilor homofobe și transfobe motivate de ură.

Atacurile asupra spațiilor de activitate LGBT reprezintă o problemă în unele state membre. Sedii de ONG-uri pentru LGBT au fost vandalizate, iar alte locuri de întrunire au fost incendiate sau participanții au fost foarte mult hărțuiți sau grav atacați.

Discursurile de incitare la ură au loc, printre altele, în cursul dezbaterilor politice privind drepturile LGBT sau în timpul contra-demonstrațiilor din timpul unor evenimente publice LGBT, cum ar fi paradele. Declarațiile homofobe ale unor personalități politice sau religioase sunt publicate în presă. În astfel de declarații, persoanele LGBT sunt adesea înfățișate ca fiind împotriva naturii, bolnave, deviate, asociate cu infracționalitatea, imorale sau provocând destabilizare socială.

Internetul, ca platformă de publicare a discursurilor de incitare la ură, constituie un domeniu de deosebită preocupare. În timpul cercetărilor pe teren, ONG-urile pentru LGBT și organisme naționale de promovare a egalității au subliniat că, datorită caracteristicilor internetului, răufăcătorii nu sunt ușor de găsit sau acuzat.

Libertatea de întrunire

Persoanele LGBT își exercită dreptul la libertate de întrunire când luptă împotriva homofobiei și promovează drepturile LGBT – în principal în timpul paradelor minorităților sexuale sau al unor reuniuni și evenimente similare. În ultimii ani, interdicțiile sau obstacolele administrative au creat probleme în ceea ce privește organizarea de demonstrații LGBT legale și pașnice în Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Bulgaria deși, cu excepția Lituaniei, ONG-urile pentru LGBT au reușit în cele din urmă să desfășoare acele evenimente în statele membre menționate.

În unele state membre, autoritățile publice nu au reușit sau nu au dorit să asigure protecția participanților la demonstrațiile LGBT împotriva atacurilor din partea contra-demonstranților. În ultimii cinci ani, atacuri de acest fel au avut loc în Suedia, Estonia, Letonia, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Italia, România și Bulgaria. Astfel de incidente au fost adesea însoțite de declarații publice homofobe sau discursuri de incitare la ură.

În unele state membre, ONG-urile pentru LGBT s-au confruntat cu probleme la închirierea de spații pentru activități politice sau culturale, iar organizatorii dezbaterilor publice LGBT au avut dificultăți în a obține acces la spațiile de activitate culturală și politică.

Piața forței de muncă

Invizibilitatea persoanelor LGBT și nivelul relativ scăzut de plângeri înregistrate sporesc dificultatea măsurării adevăratei dimensiuni a homofobiei, transfobiei și discriminării pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen. O lipsă generală a informării în privința drepturilor, combinată cu ezitarea persoanelor LGBT în a-și dezvălui orientarea sexuală, identitatea de gen sau exprimarea de gen în cadrul unui proces public pot explica în parte acest fenomen. Cu toate acestea, cercetările și rapoartele ONG-urilor arată că persoanele LGBT sunt adesea supuse homofobiei și discriminării la locul de muncă prin diferite metode: discriminare directă, hărțuire, comportament agresiv, ridiculizare și izolare socială.

Multe locuri de muncă nu sunt considerate „sigure” pentru personalul LGBT. Deși datele variază în funcție de contextul național, studiile și interviurile de teren demonstrează că majoritatea persoanelor LGBT ezită în general să își dezvăluie orientarea sexuală la locul de muncă.

Experiențele negative din trecut, frica de discriminare, riscul de concediere și calitatea mediului de lucru au împreună un rol în influențarea deciziilor persoanelor LGBT în ceea ce privește vizibilitatea și există probe conform cărora nedeazăluirea orientării sexuale poate afecta sănătatea și bunăstarea personalului LGBT într-o manieră negativă.

Existența politicilor egalității de tratament și de încurajare a diversității la locul de muncă, precum și rolul decisiv al conducerii în punerea în aplicare a unor

astfel de politici determină dacă persoanele LGBT își vor percepe mediul de lucru ca fiind sigur și inclusiv. Cercetările arată că o legislație efectivă privind condițiile egale de încadrare în muncă permite persoanelor LGBT să depună plângeri oficiale în cazuri de discriminare.

Educația

Incidente de comportament agresiv și hărțuire a persoanelor LGBT sunt raportate în medii educaționale pe întreg teritoriul UE. Homofobia și transfobia verbală sunt obișnuite, iar cuvântul „homosexual” (gay) este folosit adesea într-un mod peiorativ.

Comportamentul agresiv și hărțuirea au consecințe semnificative asupra tinerilor LGBT, afectând rezultatele școlare și bunăstarea acestora. Astfel de experiențe pot conduce la marginalizare socială, înrăutățirea stării de sănătate sau renunțarea la studii. Cercetările și interviurile existente cu ONG-uri pentru LGBT arată că autoritățile școlare din UE nu acordă suficientă atenție homofobiei și comportamentului agresiv față de LGBT. Cercetarea mai arată că profesorii nu posedă informațiile, stimulentele, competențele și instrumentele necesare recunoașterii și combaterii unor astfel de probleme.

Lipsa de recunoaștere, reprezentare și imagini pozitive ale LGBT în sistemul educațional din majoritatea statelor membre ale UE constituie o altă preocupare semnalată de ONG-uri, aceasta contribuind la lipsa de informare, sensibilitate și înțelegere care provoacă izolarea socială a elevilor LGBT. Profesorii sunt rareori instruiți, pregătiți sau înclinați să discute problema identității și orientării sexuale.

Asistența medicală

Unele cercetări arată că persoanele LGBT se confruntă cu discriminarea în procesul de asistență medicală. Experiențele negative includ tratarea orientării sexuale ca o deviere sau boală. Cu toate acestea, determinarea dimensiunii reale a discriminării împotriva persoanelor LGBT în cadrul sistemului de asistență medicală este dificilă, deoarece acestea tind să își ascundă orientarea sexuală.

Studiile și interviurile de teren dezvăluie reacții deopotrivă pozitive și negative din partea personalului medical atunci când o persoană LGBT își dezvăluie orientarea sexuală sau identitatea de gen. Atitudinea negativă față de persoanele LGBT sau riscul perceput de a întâlni astfel de atitudini poate determina unele persoane LGBT să evite să apeleze la servicii medicale.

În plus, starea generală de sănătate a persoanelor LGBT constituie o preocupare majoră. Cercetările existente corelează homofobia, transfobia, hărțuirea sau marginalizarea cu o stare generală a sănătății psihice și fizice mai precară în cazul persoanelor LGBT. ONG-urile pentru LGBT și autoritățile publice

intervievate au raportat niveluri mai ridicate de deteriorare a sănătății psihice, sinucidere și abuz de substanțe în cazul persoanelor LGBT.

În cele din urmă, lipsa de recunoaștere a unei relații între parteneri de același sex creează dificultăți privind accesul la informații și luarea de decizii privind sănătatea și tratamentul unui partener, precum și probleme în ceea ce privește vizitarea în spital.

Instituțiile religioase

Atitudinile instituțiilor religioase față de persoanele și drepturile LGBT variază considerabil. În unele state membre, reprezentanții bisericii se angajează activ în dezbateri politice privind drepturile LGBT, mobilizându-se și activând adesea împotriva adoptării unor astfel de drepturi. În unele cazuri, grupurile religioase au organizat manifestări împotriva evenimentelor LGBT în calitate de angajatori, instituțiile religioase au utilizat uneori derogări de la legislația antidiscriminare împotriva angajaților LGBT.

Pe de altă parte, există și exemple de instituții și organizații religioase care au acordat atenție persoanelor LGBT.

Sportul

Homofobia se manifestă în context sportiv, iar un sportiv LGBT declarat pare a avea dificultăți considerabile. Homofobia este exprimată în diferite moduri, deopotrivă în rândurile suporterilor și sportivilor, precum și atunci când limbajul homofob este folosit pentru a ridiculiza oponenții sau arbitrii.

O constatare principală privind domeniul sportului este lipsa semnificativă de vizibilitate a LGBT. Persoanele LGBT sunt percepute ca având puține posibilități de a se impune în sport ca urmare a riscului de hărțuire, homofobie sau respingere din partea colegilor de club.

ONG-urile pentru LGBT din Spania și Regatul Unit observă că asociațiile sportive se preocupă doar în mică măsură să introducă homofobia în agenda antidiscriminare, în special în comparație cu eforturile pentru combaterea rasismului în sport.

Mass-media

În mass-media mai pot fi observate încă anumite cazuri de discurs homofob în unele state membre, în timp ce homosexualitatea este considerată în continuare ca fiind un tabu într-o mai mare sau mai mică măsură. În întreaga UE, persoanele LGBT sunt lipsite de vizibilitate în mass-media, deși homosexualii sunt mai vizibili decât lesbienele sau persoanele transgen.

Persoanele LGBT sunt supuse unor diverse forme de stereotipuri de mass-media. Folosirea ilustrațiilor semi-erotice în articole care se referă la subiecte

foarte importante pentru persoanele LGBT contribuie la sporirea prejudecăților și întărirea ideii conform căreia orientarea sexuală se referă exclusiv la activitatea și preferințele sexuale. Jurnaliștilor din întreaga UE le poate fi benefică o mai bună înțelegere a aspectelor LGBT, care poate contribui la prezentarea acestora într-o manieră reprezentativă și echilibrată.

Cu toate acestea, există indicii potrivit cărora, încetul cu încetul, lucrurile se schimbă, unele studii observând deja în întreaga UE o sporire a prezentărilor din mass-media care includ o perspectivă mai nuanțată și informată privind persoanele și aspectele referitoare la LGBT.

Azilul

Deși toate statele membre recunosc persecuțiile pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen ca un motiv întemeiat pentru acordarea de azil, procedura de cerere de azil este neclară în multe state membre.

Persoanele LGBT se confruntă cu anumite dificultăți în procesul de solicitare a azilului, deoarece informațiile cu caracter intim, sexual sau tabu pot fi dificil de prezentat în mod deschis autorităților publice. În plus, personalul și tehnicile de intervievare adesea nu recunosc această dificultate. Cunoștințele autorităților, necesare pentru a determina statutul de refugiat, cu privire la condițiile persoanelor LGBT în țările de origine, sunt adesea minime.

Mai mulți solicitanți de azil LGBT au fost respinși fie deoarece afirmația lor privind orientarea homosexuală a fost considerată falsă, fie deoarece se credea că ar fi putut continua să trăiască în țara de origine „în mod privat” ca homosexuali (fără să își dezvăluie orientarea sexuală).

Solicitanții de azil LGBT aflați în centre de detenție nu beneficiază de informații și se pot confrunta cu izolare socială și abuzuri ca urmare a orientării lor sexuale sau identității de gen.

Discriminarea multiplă

Persoanele LGBT constituie un grup cu caracter divers și pot fi supuse riscului de discriminare pe baza a două sau mai multe criterii. Discriminarea și excluderea pot fi amplificate ca urmare a combinării statutului de LGBT cu cel de persoană cu handicap, persoană în vârstă sau minoritate etnică/religioasă.

Minoritățile etnice riscă discriminarea pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen în cadrul propriilor comunități ale minorităților etnice, precum și discriminare pe criterii de rasă sau origine etnică în comunitatea LGBT.

Persoanele LGBT cu handicap se pot confrunta cu „asexualizarea” din partea, printre alții, a îngrijitorilor și chiar a membrilor comunității LGBT. În plus, spațiile de activitate, barurile și locurile de întâlnire LGBT inaccesibile creează

obstacole fizice în calea persoanelor LGBT cu handicap care doresc să participe la viața comunității LGBT.

Unele persoane LGBT aflate în instituții de îngrijire și cămine pentru bătrâni se confruntă cu izolare socială și stereotipuri din partea personalului și a altor rezidenți.

Persoanele transgen

Persoanele transgen includ persoanele care au o identitate de gen diferită de genul dobândit la naștere și persoanele care doresc să își reprezinte identitatea de gen într-o manieră diferită decât prin genul dobândit la naștere. Includ, de asemenea, persoane care se prezintă contrar așteptărilor aferente genului dobândit la naștere, fie prin îmbrăcăminte, accesorii, cosmetice sau modificări ale corpului. Aceste persoane includ, între multe altele, persoane transgen între femei și bărbați, transsexuali, travestiți și *crossdresseri*.

Persoanele transgen se confruntă cu transfobie și discriminare pe criterii de identitate și exprimare de gen, și nu neapărat ca urmare a orientării lor sexuale. Persoanele transgen pot fi heterosexuale, homosexuale sau bisexuale.

Discriminarea împotriva persoanelor transgen are loc în toate domeniile investigate în scopul prezentului raport și afectate în special de infracțiuni motivate de ură și discursuri de incitare la ură. Discriminarea în mediul medical și al ocupării forței de muncă este mai pronunțată. Studiile arată că persoanele transgen se confruntă cu atitudini negative în măsură mai mare decât persoanele LGB.

Avize

În conformitate cu articolul 4 alineatul (1) litera (d) din Regulamentul nr. 168/2007 al Consiliului, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene are sarcina de a formula avize adresate instituțiilor Uniunii Europene și statelor membre. Având în vedere constatările acestei analize sociale, agenția a formulat următoarele avize, pe lângă cele incluse în analiza sa juridică.

1. FRA salută propunerea Comisiei Europene din 2 iulie 2008 de directivă a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament a persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală². Această nouă directivă va extinde sfera de aplicare a legislației UE actuale care interzice discriminarea pe criteriile menționate mai sus, dar exclusiv în domeniul încadrării în muncă, ocupării forței de muncă și formării profesionale. Agenția consideră că amendamentele sugerate în proiectul de raport al Parlamentului European din 14 ianuarie 2009 contribuie la îmbunătățirea propunerii Comisiei³.

Consolidarea punerii în aplicare a legislației antidiscriminare

2. Campania de sensibilizare a Comisiei Europene intitulată „*Pentru diversitate. Împotriva discriminării*”, lansată în 2003, ar trebui să fie consolidată și asociată unor activități relevante guvernamentale și ale societății civile în statele membre.

3. Comisia Europeană ar trebui să își intensifice eforturile în direcția transmiterii efective către statele membre a unor modele de bune practici în aplicarea legislației antidiscriminare a UE, în special prin EQUINET, rețeaua europeană a organismelor naționale de promovare a egalității.

4. Statele membre care nu au procedat încă în acest sens sunt încurajate să ia în considerare extinderea sferei organismelor existente de promovare a egalității pentru a include discriminarea pe criterii de orientare sexuală în cadrul competențelor lor și să aloce resurse adecvate pentru a permite acordarea de asistență juridică și psihosocială victimelor discriminării

² Propunere de Directivă a Consiliului cu privire la punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală {SEC(2008) 2180} {SEC(2008) 2181} /* COM/2008/0426 final - CNS 2008/0140 */ disponibil la <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008PC0426:RO:HTML> (20.01.2009)

³ Parlamentul European, Comisia pentru libertăți civile, justiție și afaceri interne, 2008/0140(CNS)
14.1.2009, Proiect de raport referitor la propunerea de directivă a Consiliului cu privire la punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, disponibil la <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP/TEXT+COMPARL+PE-418.014+02+NOT+XML+V0//RO> (20.01.2009).

5. Statele membre sunt încurajate să realizeze noi campanii de sensibilizare în privința problemelor LGBT, sau să le consolideze pe cele existente. Organizațiile LGBT ar trebui să se implice în planificarea și punerea în aplicare a unor astfel de proiecte, creând parteneriate strânse multi-agenții.

6. Statele membre sunt încurajate să dezvolte sau să consolideze inițiativele existente de sensibilizare și formare orientate către funcționarii publici de la toate nivelurile guvernamentale în ceea ce privește subiectele LGBT și principiile și obligațiile privind egalitatea de tratament și nediscriminarea conținute în legislația națională, legislația UE și instrumentele internaționale referitoare la drepturile omului (inclusiv jurisprudența Curții Europene de Justiție și a Curții Europene a Drepturilor Omului) implicând organizațiile pentru LGBT în planificarea și punerea în aplicare a unor astfel de acțiuni.

7. Statele membre sunt încurajate să efectueze „*auditori de diversitate*” și să dezvolte politici de egalitate de tratament și diversitate pentru toate criteriile de discriminare la toate nivelurile propriilor administrații publice, oferind un exemplu de „bune practici” altor angajatori.

Combaterea infracțiunilor motivate de ură

8. Statele membre ar trebui să aibă în vedere dezvoltarea unor definiții operaționale simple și cuprinzătoare ale infracțiunilor motivate de ură, care vor fi folosite de public în scopul raportării acestor infracțiuni și de către poliție în scopul înregistrării lor, precum și a unor instrumente eficiente de facilitare a raportării, cum ar fi formulare de auto-raportare și modalități de raportare prin intermediul unor terțe părți, care permit publicului să raporteze infracțiuni motivate de ură și în alte locuri decât secțiile de poliție.

9. Statele membre ar trebui să adopte măsuri practice pentru informarea autorităților de aplicare a legii în privința problemelor LGBT și de formare adecvată a forțelor de poliție pentru lupta eficientă împotriva incidentelor infracționale motivate de ură, în special în ceea ce privește asistența acordată victimelor și înregistrarea sistematică a incidentelor. În această privință, se poate dovedi utilă larga activitate a OSCE în domeniul infracțiunilor motivate de ură, precum și manualul privind monitorizarea și raportarea incidentelor homofobe și transfobe realizat de ILGA-Europe.

10. Statele membre ar trebui să se asigure că ofițerii de poliție anchetează infracțiunile homofobe la un standard înalt, similar anchetelor privind alte forme de infracționalitate. Cooperarea mai strânsă prin, de exemplu, parteneriate multi-agenții cu implicarea activă a organizațiilor LGBT, în special în privința asistenței acordate victimelor, va facilita activitatea poliției prin consolidarea încrederii necesare pentru încurajarea raportării infracțiunilor homofobe.

Protejarea dreptului la libertatea de întrunire

11. Statele membre și, în special, autoritățile locale și regionale, ar trebui să sprijine organizațiile LGBT care depun eforturi pentru a organiza evenimente semnificative, cum ar fi paradele, care contribuie la informarea publicului în privința problemelor LGBT și încurajează persoanele LGBT, în special atunci când aceste organizații nu beneficiază de asistență financiară sau de alt tip din partea statului, prin oferirea de resurse și protecție împotriva contra-demonstrațiilor homofobe.

12. Statele membre și, în special, autoritățile locale și regionale, ar trebui, în acest context, să aibă în vedere Recomandarea 211 (2007) a Congresului autorităților locale și regionale a Consiliului Europei ⁴ privind libertatea de întrunire și exprimare pentru lesbiene, homosexuali, bisexuali și persoane transgen, făcând apel, *inter alia*, la: aplicarea orientărilor privind libertatea de întrunire pașnică (în curs de apariție) redactate de Grupul de experți al OSCE/ODIHR privind libertatea de întrunire; anchetarea riguroasă a tuturor cazurilor de violență sau discurs de incitare la ură în timpul evenimentelor LGBT sau în legătură cu LGBT; adoptarea de măsuri pozitive, conform celor solicitate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, de garantare a libertății efective de întrunire și exprimare la nivel statal, local și regional; consultarea cu grupurile LGBT pentru modificarea măsurilor juridice care încalcă libertatea de exprimare sau întrunire.

Îmbunătățirea procedurilor și condițiilor de acordare a azilului

13. Statele membre ar trebui să dezvolte criterii și orientări concrete vizând tratamentul acordat solicitanților de azil LGBT și pentru gestionarea aspectelor privind orientarea sexuală și identitatea de gen în cadrul procedurilor de solicitare a azilului. În această privință, autoritățile pot beneficia de îndrumări pe baza unor utile Orientări UNHCR privind afirmațiile refugiaților referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen⁵, publicate la 21 noiembrie 2008.

14. Statele membre ar trebui să se asigure că funcționarii care se ocupă de imigranții și solicitanții de azil LGBT sunt informați în privința aspectelor legate de orientarea sexuală și identitatea de gen și sunt instruiți adecvat pentru a lucra cu aceste persoane.

15. Statele membre ar trebui să acorde o atenție deosebită nevoilor și problemelor speciale cu care se confruntă persoanele LGBT închise în centrele de detenție.

Asigurarea egalității de tratament pe piața forței de muncă

⁴ Disponibil la <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1099699&Site=COE&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864> (05.02.2009)

⁵ Înalțul Comisar al ONU pentru Refugiați, *UNHCR Guidance Note on Refugee Claims Relating to Sexual Orientation and Gender Identity*, (Orientări UNHCR privind afirmațiile refugiaților referitoare la orientarea sexuală și identitatea de gen), 21 noiembrie 2008, disponibil la: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/48abd5660.html> (05.02.2009)

16. Partenerii sociali ar trebui să faciliteze participarea activă a persoanelor LGBT în propriile organizații și să încurajeze angajatorii din sectorul public și privat să adopte și să pună în aplicare politici de asigurare a diversității și egalității de tratament la locul de muncă.

Asigurarea egalității de tratament în cazul asistenței medicale

17. Statele membre ar trebui să încurajeze organizațiile și instituțiile competente să includă o componentă LGBT în studiile naționale privind sănătatea.

18. Statele membre ar trebui să examineze situația accesului la servicii de sănătate și aspectele specifice cu care se confruntă persoanele LGBT, în special capacitatea acestora de a pretinde statutul de „rudă apropiată”, împreună cu reprezentanții profesioniștilor din domeniul sănătății și organizațiile pentru LGBT. În această privință, astfel de parteneriate multi-agenții vor facilita dezvoltarea de politici specifice privind asigurarea de îngrijire medicală de calitate, adecvată nevoilor specifice persoanelor LGBT.

19. Statele membre ar trebui, de asemenea, să se asigure că furnizorii de servicii medicale își informează și formează personalul medical și nemedical în privința problemelor etice și de diversitate, în scopul informării acestora asupra aspectelor LGBT, și să îmbunătățească furnizarea de servicii persoanelor LGBT.

20. Statele membre ar trebui să se asigure că sunt respectate toate drepturile cu privire la acordul în cunoștință de cauză în ceea ce privește procedurile referitoare la copiii intersexuali. Asociațiile medicale ar trebui să se asigure că membrii lor sunt pe deplin informați în privința tendințelor actuale din domeniul etic, terapeutic și al îngrijirii acordate persoanelor intersexuale.

21. Statele membre sunt încurajate să ia în considerare situația și problemele specifice ale persoanelor LGBT în vârstă în cadrul activităților și politicilor privind ameliorarea condițiilor de viață ale cetățenilor în vârstă.

Asigurarea egalității de tratament și de participare la activitățile sportive

22. Statele membre sunt încurajate să coopereze cu organizații sportive și fan-cluburi pentru a combate incidentele homofobe și discursurile de incitare la ură în timpul evenimentelor sportive, oferindu-le sprijin în dezvoltarea de campanii de sensibilizare și aplicând regula „toleranței zero pentru incidente motivate de ură”.

23. Organizațiile sau instituțiile sportive ar trebui să ia în considerare dezvoltarea de programe de sensibilizare în privința problemelor LGBT pentru personal, antrenori și sportivi, precum și politici de diversitate și, în special,

politici în legătură cu hărțuirea sexuală în relație cu orientarea sexuală și identitatea de gen.

24. Organizațiile sau instituțiile sportive ar trebui să adopte măsurile necesare pentru a se asigura că sportivii și antrenorii LGBT nu ezită să își recunoască deschis identitatea sexuală, dacă doresc acest lucru, fără a le fi teamă de consecințe negative.

25. Organizațiile sau instituțiile sportive ar trebui să se asigure că orientarea sexuală sau identitatea de gen a antrenorilor sau sportivilor nu este un factor care influențează eligibilitatea în cadrul echipelor sau pentru posturile de antrenor sau atribuirea distincțiilor sportive.

Îmbunătățirea reprezentării în mass-media

26. Presa este încurajată să includă în propriile coduri de conduită/practică referiri la persoane și aspecte LGBT și să ofere instruire formală și informală jurnaliștilor privind diversitatea, în scopul informării asupra aspectelor LGBT și evitării discursurilor de incitare la ură. Recentul Manual al Consiliului Europei privind discursul de incitare la ură⁶ oferă orientări utile în acest sens.

Asigurarea egalității de tratament și de participare la educație

27. Comisia Europeană ar trebui să ia în considerare aplicarea metodei deschise de coordonare pentru a facilita schimbul de bune practici privind politicile și strategiile de combatere a abandonului școlar și a marginalizării sociale a tinerilor LGBT ca urmare a comportamentului agresiv, discriminării și excluderii.

28. Comisia Europeană ar trebui să ia în considerare aplicarea metodei deschise de coordonare și pentru a facilita schimbul de practici și politici dezvoltate de statele membre care au adoptat politici specifice LGBT în domeniul educației, cum ar fi Irlanda, Suedia și Regatul Unit.

29. Statele membre ar trebui să se asigure că în școli există un climat de siguranță, sprijin și afirmare pentru tinerii LGBT, care combate stigmatizarea și marginalizarea homosexualității și a diferitelor identități de gen. În această privință, autoritățile școlare ar trebui să aplice politici concrete împotriva comportamentului agresiv, care să prevadă în mod clar că adresarea de cuvinte jignitoare homofobe, comportamentul agresiv și hărțuirea nu vor fi tolerate. Autoritățile școlare ar trebui, de asemenea, să asigure acces la mecanisme de asistență și informare pentru tinerii care se identifică drept LGB.

30. Statele membre ar trebui să se asigure că programele școlare nu ignoră problemele legate de orientarea sexuală și că persoanele LGBT sunt reprezentate cu respect și demnitate, în conformitate cu valorile fundamentale

⁶ Anne Weber (2009), Manuel sur le discours de haine, Consiliul Europei

ale Uniunii Europene privind egalitatea de tratament, nediscriminarea și respectarea diversității. În această privință, autoritățile școlare ar trebui să continue dezvoltarea componentelor de educație formală și informală privind drepturile omului, în conformitate cu manualul „COMPASS” privind educația în domeniul drepturilor omului.

Sporirea cunoașterii prin cercetare și colectarea de date

31. Comisia Europeană este încurajată să promoveze sporirea cercetării aspectelor LGBT în contextul celui de-al șaptelea Program-cadru al său pentru cercetare și dezvoltare tehnologică (2007-2013), inclus în programul său de științe socio-economice și umaniste, și să ia în considerare crearea unui domeniu specific de cercetare care vizează persoane LGBT și transgen în cel de al optulea program-cadru (2014-2020), inclus în programul de științe-economice și umaniste. Trebuie remarcat că, deoarece cercetarea LGBT poate să ignore aspectele legate de persoanele transgen, aceste probleme specifice persoanelor transgen (precum recunoașterea genului) nu ar trebui să fie ignorate.

32. Statele membre ar trebui să încurajeze și să finanțeze cercetări calitative și cantitative adecvate privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală, identitate de gen și exprimare de gen în toate domeniile vieții, precum și în privința dimensiunii, naturii, cauzelor și urmărilor homofobiei și transfobiei.

Introducere

„Respectarea drepturilor persoanelor, indiferent de orientarea lor sexuală, este unul dintre principalele criterii pentru respectarea drepturilor omului în general... mai presus de orice, trebuie să se continue combaterea stereotipurilor și prejudecăților în orice mod cu putință. Homofobia este o prejudecată pe care o consider foarte revoltătoare și nejustificată”.

Vladimír Špidla, Comisar UE pentru Ocuparea forței de muncă, afaceri sociale și egalitatea de șanse⁷.

„Se spune uneori că protecția drepturilor omului în ceea ce privește lesbienele, homosexualii, bisexualii și persoanele transgen (LGBT) se rezumă la introducerea unor noi drepturi. Aceasta este o percepție greșită. Declarația Universală a Drepturilor Omului și tratatele încheiate stabilesc că drepturile omului se aplică oricui, fără ca nimeni să fie exclus”.

Thomas Hammarberg, Comisar pentru drepturile omului al Consiliului Europei⁸.

Colectarea de date obiective și exacte privind homofobia, transfobia și discriminarea este un proces fundamental pentru înțelegerea și protejarea drepturilor persoanelor LGBT. Pentru prima dată în Uniunea Europeană, au fost colectate și analizate date provenind din diferite cercetări asupra problemelor LGBT pe baza consultării literaturii de specialitate, chestionarelor și rapoartelor de țară⁹ efectuate de către cercetători naționali, interviurilor cu organisme naționale de promovare a egalității, ONG-uri și autorități publice din toate cele 27 de state membre, precum și a concluziilor rezultate în urma a două mese rotunde care au reunit experți din societatea civilă LGBT.

⁷ Discurs al Comisarului Vladimir Špidla la conferința internațională privind drepturile LGBT din Montreal, disponibil la <http://www.ilga-europe.org/Europe/News/International-Conference-on-LGBT-Rights-Montreal/Speech-by-Commissioner-Vladimir-Spidla-at-the-international-conference-on-LGBT-rights-in-Montreal> (04.01.2009)

⁸ Punct de vedere 2008, disponibil la http://www.coe.int/t/commissioner/Viewpoints/080514_en.asp (14.08.2008)

⁹ FRA publică rapoartele de țară comandate de către DIHR și COWI în interesul transparenței. Interpretările și opiniile aparțin autorilor și nu reflectă neapărat poziția sau opinia FRA.

Principala componentă a prezentului raport este structurată tematic, acoperind următoarele teme specifice și transversale:

- Atitudini față de persoanele LGBT
- Infracțiuni motivate de ură și discursuri de incitare la ură
- Libertatea de întrunire
- Piața forței de muncă
- Educație
- Sănătate
- Instituții religioase
- Sport
- Mass-media
- Azil
- Discriminare multiplă

Transfobia și discriminarea pe criterii de identitate de gen și exprimare de gen sunt avute în vedere în întregul raport, iar aspectele specifice sunt discutate într-o secțiune separată.

Fiecare secțiune constă în date și informații obținute în urma interviurilor cu părți interesate (ONG-uri pentru LGBT, autorități publice și organisme naționale de promovare a egalității), chestionare și rapoarte de țară realizate de cercetători naționali, precum și alte cercetări și date. A se vedea anexa 1 pentru o listă a cercetătorilor naționali.

În fiecare secțiune sunt evidențiate aspectele semnificative prin exemple din studii, sondaje, statistici oficiale sau cazuri unice din diverse state membre, care ar trebui să fie considerate ilustrări ale tendințelor și condițiilor generale privind persoanele LGBT în anumite state membre și pe întreg teritoriul UE.

Raportul descrie aspectele sociale principale ale situației privind drepturile și protecția împotriva discriminării și dacă și în ce mod persoanele LGBT se confruntă cu homofobie, transfobie și discriminare, precum și modul în care acestea le afectează viața. În acest sens, raportul utilizează și completează

analiza juridică cuprinzătoare publicată anterior¹⁰. Luate în considerare împreună, acestea oferă suportul necesar pentru ca FRA să își formuleze avizele privind modul de abordare a problemelor identificate.

Clarificarea termenilor și conceptelor

FRA își desfășoară activitatea privind discriminarea pe criterii de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală și împotriva persoanelor care aparțin minorităților și oricărei combinații a acestor criterii (discriminare multiplă) pe baza standardelor UE și internaționale pentru combaterea discriminării, promovarea egalității de tratament și garantarea drepturilor fundamentale. Aceste standarde conțin definiții, termeni și concepte care oferă un cadru pentru metodologia de culegere și analiză a datelor a FRA.

Discriminarea¹¹ este tratamentul defavorabil la care este supusă o persoană sau un grup, comparativ cu altele, pe diverse criterii, inclusiv orientarea sexuală (**discriminare directă**), sau cazul în care o dispoziție aparent neutră are potențialul de a dezavantaja un grup de persoane pe aceleași criterii de discriminare, cu excepția cazului în care este justificată în mod obiectiv (**discriminare indirectă**)¹². **Hărțuirea** este considerată a fi o formă de discriminare atunci când un comportament nedorit, determinat de oricare dintre criteriile de discriminare, are loc cu scopul sau efectul de a aduce atingere demnității unei persoane sau de a crea un mediu intimidant, ostil, degradant, umilitor sau agresiv. Hărțuirea poate consta într-un singur sau mai multe incidente într-o anumită perioadă de timp. Poate adopta forme variate, cum ar fi: amenințări, comportament agresiv sau abuzuri verbale; remarci sau glume neavenite privind orientarea sexuală, identitatea de gen sau exprimarea de gen¹³.

Infraacțiunile motivate de ură față de persoane LGBT se referă la orice infracțiune, inclusiv infracțiuni împotriva persoanelor sau proprietății, în care victima, spațiul de activitate sau ținta infracțiunii a fost selectată ca urmare a legăturii reale sau percepute, atașamentului, afilierii, sprijinului sau apartenenței la un grup LGBT¹⁴.

¹⁰ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2008), Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre ale UE: Partea 1 – Analiză juridică, FRA 2008.

¹¹ Definiția discriminării – directă și indirectă – aplicată în conformitate cu directiva-cadru privind discriminarea: Directiva 2000/78/CE a Consiliului din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă.

¹² A se vedea http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/faq/faq1_en.htm (12.08.2008)

¹³ A se vedea http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/faq/faq1_en.htm (12.08.2008).

¹⁴ Definiție bazată pe: OSCE/ODIHR (2008), „Hate Crimes in the OSCE Region - Incidents and Responses. Annual Report for 2007” (Infraacțiuni motivate de ură în regiunea OSCE – Incidente

Incidentul motivat de ură este un incident, atac sau act – definit sau nu ca infracțional de legislația națională – împotriva unor persoane sau proprietăți, care presupune o victimă, un spațiu de activitate sau o țintă selectată ca urmare a legăturii reale sau percepute, atașamentului, afilierii, sprijinului sau apartenenței la un grup LGBT. Termenul acoperă o varietate de manifestări ale intoleranței, de la incidente minore motivate de prejudecăți până la acte infracționale¹⁵.

Discursul de incitare la ură se referă la manifestări publice care răspândesc, incită, încurajează sau justifică ura, discriminarea sau ostilitatea față de minorități – cum ar fi declarații ale unor lideri politici sau religioși publicate în presă sau pe internet. Nu există o definiție acceptată universal. Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei din 1997¹⁶ afirmă că termenul „acoperă toate formele de exprimare care răspândesc, incită, încurajează sau justifică ura rasială, xenofobia, antisemitismul sau alte forme de ură bazate pe intoleranță, inclusiv: intoleranță exprimată prin naționalism și etnocentrism agresiv, discriminare și ostilitate împotriva minorităților, imigranților și persoanelor provenite din imigrație”. Curtea Europeană a Drepturilor Omului, fără a adopta o definiție precisă, a aplicat acest termen, în jurisprudența sa, formelor de exprimare care răspândesc, incită, încurajează sau justifică ura fondată pe intoleranță, inclusiv intoleranța religioasă. Consiliul Europei a lansat, în noiembrie 2008, un manual privind discursul de incitare la ură¹⁷ care arată că, deși CEDO încă nu s-a confruntat cu acest aspect, discursul homofob se încadrează în ceea ce poate fi considerat discurs de incitare la ură.

Raportul utilizează, de asemenea unele concepte care nu au fost încă identificate în instrumentele UE sau internaționale standardizate și nu au nicio valoare juridică:

Orientare sexuală se referă la capacitatea fiecărei persoane de atracție profundă emoțională, afectivă și sexuală, precum și de relații intime și sexuale cu persoane de gen diferit, de același gen sau cu mai multe genuri¹⁸.

și răspunsuri. Raport anual 2007); definiția OSCE/ODIHR este utilizată și de Consiliul Europei.

¹⁵ Definiție bazată pe: OSCE/ODIHR (2008), „Hate Crimes in the OSCE Region - Incidents and Responses. Annual Report for 2007” (Infracțiuni motivate de ură în regiunea OSCE – Incidente și răspunsuri. Raport anual 2007).

¹⁶ Pe baza definiției din Recomandarea R (97) 20 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei către statele membre privind „discursul de incitare la ură”.

¹⁷ Mai multe informații disponibile la:

[https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=PR799\(2008\)&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=PR799(2008)&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=DC&BackColorInternet=F5CA75&BackColorIntranet=F5CA75&BackColorLogged=A9BACE) (3.02.2009)

¹⁸ The Yogyakarta principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity (Principiile Yogyakarta de aplicare a legislației internaționale privind drepturile omului în relație cu orientarea sexuală și identitatea de gen), disponibil la http://www.yogyakartaprinciples.org/principles_en.htm (22.11.2008).

Homosexualitatea și bisexualitatea sunt adesea incluse, împreună cu conceptul de „transgen”, din punct de vedere academic și politic, în termenii comuni „oameni LGBT” sau „persoane LGBT” – lesbiene, homosexuali, bisexuali și persoane transgen. Este un grup eterogen, adesea cuprins sub titlul LGBT în mediul social și politic, la nivel local și internațional.

Transsexualul este o persoană care preferă alt gen decât genul dobândit la naștere și simte nevoia să facă anumite modificări fizice asupra organismului care să reflecte acest sentiment, cum ar fi tratamentul hormonal și/sau chirurgical.

Persoanele transgen includ acele persoane care au o identitate de gen diferită de genul dobândit la naștere, precum și acele persoane care doresc să își reprezinte identitatea de gen într-o manieră diferită de genul dobândit la naștere. Sunt incluse acele persoane care consideră necesar, preferă sau aleg, prin intermediul îmbrăcăminții, accesoriilor, cosmeticelor sau modificărilor fizice asupra organismului, să se prezinte într-o manieră diferită de ceea ce se așteaptă de la genul dobândit la naștere. Aceasta include, printre multe altele, persoanele transgen între sexul feminin sau masculin, transsexualii, travestiții și *crossdresserii*¹⁹.

Crossdresser/travestit este o persoană care „se îmbracă” în mod regulat, dar ocazional, în haine asociate în cea mai mare parte cu genul opus celui dobândit de aceasta la naștere.

Exprimarea de gen poate fi definită ca modul în care fiecare om se exprimă în termeni de *gen* – adică modul în care toate persoanele se exprimă în limitele diferitelor posibilități care le sunt oferite de caracteristicile genului – cum ar fi masculinitate, feminitate, androginie etc.²⁰. Exprimarea de gen se referă la trăsături vizibile (cum ar fi aspectul, îmbrăcămintea, vorbirea și comportamentul) ale identității de gen a unei persoane²¹. În prezentul raport, exprimarea de gen se referă în special la acele persoane care depășesc linia bipolară tradițională a genului – de exemplu, bărbații *crossdresser* au identitate de gen masculină, dar își exprimă feminitatea îmbrăcându-se ocazional în haine feminine și adoptând limbaj corporal și manifestare feminină²².

¹⁹ Definiție propusă de Transgender Europe, disponibilă la:

http://www.transgendereurope.org/viewpage.php?page_id=8 (20.09.2008)

Cuvântul „transgeneritate” apare și în acest raport, referindu-se posesia unei identități sau exprimări transgen.

²⁰ Cabral, M. Comisia Internațională pentru Drepturile Omului pentru Homosexuali și Lesbieni: Gender Expression and Human Rights (Exprimarea de gen și drepturile omului), http://www.iglhr.org/files/iglhr/program_docs/GEHR%20E.doc (17.12.08).

²¹ Gender Expression Toolkit Ending Discrimination on the Basis of Gender Expression (Instrumente pentru exprimarea de gen. Sfârșitul discriminării pe baza exprimării de gen), http://www.gillfoundation.org/usr_doc/2008Gender_Expression_Toolkit.pdf (17.12.08)

²² Mustola, K. „Outline results of a questionnaire targeted at gender minorities” (Rezultate provizorii ale unui chestionar privind minoritățile de gen) în J. Lehtonen și K. Mustola “Straight people don’t tell, do they ...?”: Negotiating the boundaries of sexuality and gender at

Identitatea de gen se referă la experiența adâncă interioară și individuală de gen a fiecărei persoane, care poate corespunde sau nu sexului dobândit la naștere, și include simțul personal al corpului (care poate presupune, dacă se exercită o opțiune neîngrădită, modificarea aspectului sau funcțiilor fizice prin metode medicale, chirurgicale sau de alt tip) și alte exprimări ale genului, inclusiv îmbrăcăminte, vorbirea și manierele²³. Identitatea de gen nu se confundă cu orientarea sexuală, iar persoanele transgen pot fi identificate ca heterosexuale, bisexuale sau homosexuale. Aspectele specifice persoanelor transgen sunt astfel considerate ca fiind mai degrabă aspecte de gen, decât o chestiune de orientare sexuală.

Heteronormativitatea se referă la aspectele care fac heterosexualitatea să pară coerentă, naturală și privilegiată. Implică presupunerea că fiecare este heterosexual „în mod natural” și că heterosexualitatea este un ideal superior homosexualității sau bisexualității²⁴.

Heterosexismul poate fi definit ca discriminarea homosexualilor în favoarea heterosexualilor, pe baza presupunerii că heterosexualitatea este singurul stil de viață „normal”. Discriminarea „heterosexistă” împotriva persoanelor LGBT include, de exemplu, cazuri de discriminare directă și indirectă, conform definiției din directivele antidiscriminare ale UE.

Discriminarea multiplă descrie discriminarea care are loc pe baza mai multor criterii care operează separat. **Discriminarea intersecțională** se referă la o situație în care câteva criterii operează și interacționează unul cu altul în același timp, într-o manieră care le face inseparabile²⁵.

Homofobia este teama irațională și aversiunea, provocate de prejudecăți, față de homosexualitate și față de lesbiene, homosexuali și bisexuali (LGB)²⁶.

Transfobia poate fi descrisă ca teama irațională de neconformitatea de gen sau transgresiune de gen, cum ar fi teama sau aversiunea față de femei

work („Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?”: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă), Ministerul Muncii, Finlanda, 2004.

²³ The Yogyakarta principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity (Principiile Yogyakarta de aplicare a legislației internaționale privind drepturile omului în relație cu orientarea sexuală și identitatea de gen), disponibile la http://www.yogyakartaprinciples.org/principles_en.htm (22.11.2008).

²⁴ Bazat pe: L. Berlant, M. Warner (1998) „Sex in Public” în Critical Inquiry, 24, 2. T. Rosenberg (2002) Queerfeministisk Agenda, Stockholm: Arena. RFSL (2007) Open Up Your Workplace: Challenging Homophobia and Hetero-normativity (Deschiderea la locul de muncă: contracararea homofobiei și heteronormativității).

²⁵ European Commission (2007) „Tackling Multiple Discrimination. Practices, policies and laws” [Comisia Europeană (2007), Combaterea discriminării multiple. Practici, politici și legi], disponibil la http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multidis_en.pdf (12.09.2008).

²⁶ Această definiție are în vedere Rezoluția Parlamentului European privind homofobia în Europa (P6_TA(2006)0018 (PE 368.248)).

masculinizate, bărbați feminizați, crossdresseri, persoane transgen, transsexuali și alte persoane care nu se încadrează în stereotipurile de gen existente privind genul dobândit la naștere. Utilizarea cuvântului „fobie” în acest context nu implică faptul că persoana transfobă și/sau victima transfobiei suferă de o afecțiune²⁷.

Discriminarea subiectivă sau suportată este sentimentul subiectiv de a fi discriminat, care poate să nu presupună neapărat discriminare în sens juridic²⁸.

Metodologie

Prezenta analiză a avut la bază documentație colectată prin intermediul următoarelor activități de cercetare de birou și de teren, acestea fiind urmate de verificarea și analizarea datelor:

Consultarea literaturii de specialitate

Cercetarea a început printr-o examinare detaliată a literaturii de specialitate. Aceasta a facilitat redactarea ulterioară a orientărilor privind activitatea de teren și rapoartele de țară.

Rapoarte de țară

Un raport sociologic privind situația actuală a fost comandat unor experți independenți din fiecare stat membru, acesta oferind bogate informații contextuale, date oficiale și informații privind cercetarea științifică și de alte tipuri.

Sondaj electronic în rândul părților interesate

ONG-uri pentru LGBT, organisme naționale de promovare a egalității și autorități publice au participat la un sondaj prin intermediul unui chestionar electronic, în scopul obținerii unei „evaluări de către părțile interesate” a situației sociale. Au fost trimise 343 de chestionare. Dintre acestea, la 84 s-a răspuns în totalitate, la 132 s-a răspuns parțial (în total 216), iar la 127 nu s-a primit niciun răspuns. Răspunsurile oferă informații utile privind principalele domenii care preocupă părțile interesate din întreaga UE.

Activitate de teren

²⁷ Hill, D, Willoughby, B. (2005) The Development and Validation of the Genderism and Transphobia Scale (Dezvoltarea și validarea scalei sexismului și transfobiei), în Sex Roles, Vol. 53, Nr. 7-8, octombrie 2005, Țările de Jos: Springer.

²⁸ E. Olli, B. K. Olsen (eds.) (2005) Towards Common Measures for Discrimination: Exploring possibilities for combining existing data for measuring ethnic discrimination (Către măsuri comune împotriva discriminării: analizarea posibilităților de combinare a datelor existente pentru măsurarea discriminării pe criterii etnice), Institutul danez pentru drepturile omului.

Pentru a completa datele colectate cu ajutorul rapoartelor de țară și chestionarului electronic, pe întreg teritoriul UE au avut loc interviuri amănunțite cu reprezentanți ai ONG-urilor pentru LGBT, autorităților publice și organismelor naționale de promovare a egalității.

Mese rotunde consultative

Bunele practici și recomandările pentru ameliorarea condițiilor persoanelor LGBT identificate în timpul activității de colectare a datelor și de teren au fost discutate în continuare cu ONG-uri de pe întreg teritoriul UE în cadrul a două mese rotunde consultative în Copenhaga, în iunie 2008, care au facilitat schimbul de informații și dezvoltarea de sinergii. Mesele rotunde au contribuit, de asemenea, la obținerea de către echipa proiectului a unor informații suplimentare pentru analiză.

Consiliul Europei

O altă sursă importantă de date utile a fost Consiliul Europei, echipa proiectului primind din partea acestuia informații în legătură cu poziția sa privind homofobia, transfobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen, precum și cu privire la inițiative de combatere a acestor probleme. Thomas Hammarberg, comisar pentru drepturile omului, a fost, de asemenea, intervievat.

PARTEA I: Lesbieni, homosexuali, bisexuali și transsexuali/persoane transgen în UE

Atitudini față de persoanele LGBT

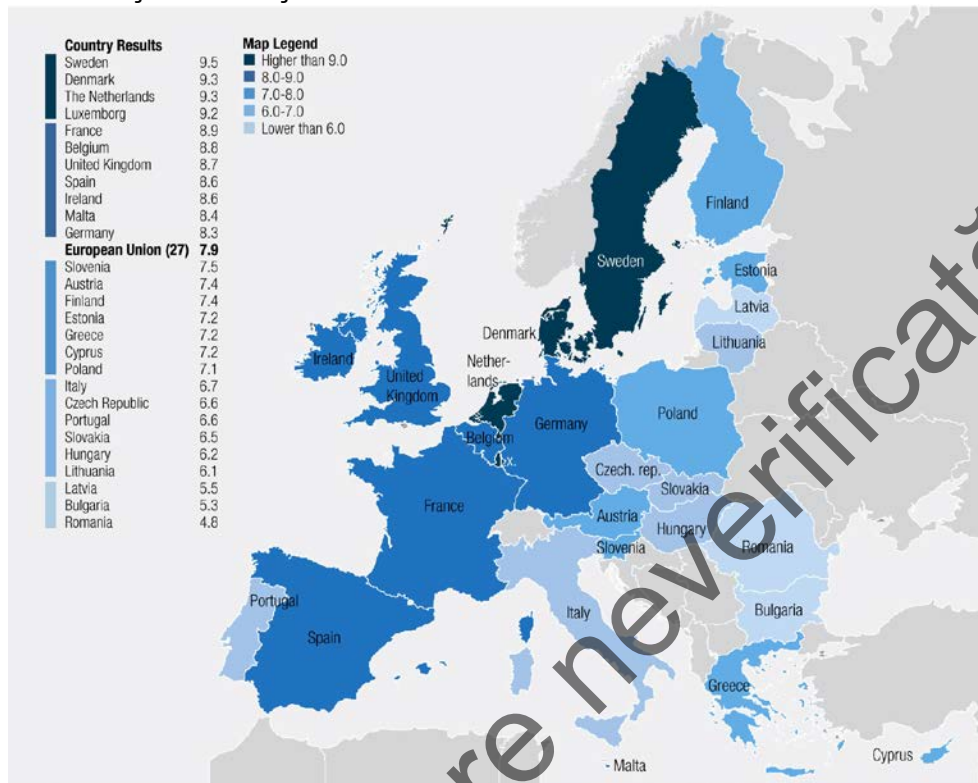
Atitudinile generale ale populației față de persoanele LGBT sunt examinate în cadrul sondajelor realizate la nivel european sau național, ca parametru al orientărilor valorilor contemporane. Unele studii analizează atitudinile față de homosexualitate sau practicile homosexuale în mod direct, dar o altă metodă de evaluare a atitudinilor față de homosexuali este de a utiliza o scară a *distanței sociale*, prin formularea de întrebări precum: „Pe cine ați vrea/nu ați vrea să aveți ca vecin”?

Sondaj european: homosexualii ca vecini

Ultimul sondaj Eurobarometru din 2008²⁹ a pus întrebarea „cum v-ați simți dacă ați avea un vecin homosexual (un homosexual sau o lesbiană)? Răspunsurile au fost înregistrate pe o scară cuprinsă de la 1, pentru „foarte inconfortabil”, la 10, pentru „foarte confortabil”. Aceste atitudini sunt ilustrate în harta de mai jos, prin divizarea în cinci grupe, culoarea cea mai întunecată reprezentând cel mai înalt grad de confort, iar cea mai deschisă reprezentând cel mai mic nivel de confort:

²⁹ Eurobarometru 296 (2008), capitolul 9, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_296_en.pdf (24.01.2009)

Atitudini față de existența unui vecin homosexual

Country results	Insert translation	Latvia	Insert translation
Sweden	Suedia	Bulgaria	Letonia
Denmark	Danemarca	Romania	Bulgaria
The Netherlands	Tările de Jos	Map Legend	România
Luxembourg	Luxemburg	Higher than 9.0	Legendă
France	Franta	Lower than 6.0	Peste 9,0
Belgium	Belgia		Sub 6,0
United Kingdom	Regatul Unit		
Spain	Spania		
Ireland	Irlanda		
Malta	Malta		
Germany	Germania		
European Union (27)	Uniunea Europeană (27)		
Slovenia	Slovenia		
Austria	Austria		
Finland	Finlanda		
Estonia	Estonia		
Greece	Grecia		
Cyprus	Cipru		
Poland	Polonia		
Italy	Italia		
Czech Republic	Republica Cehă		
Portugal	Portugalia		
Slovakia	Slovacia		
Hungary	Ungaria		
Lithuania	Lituania		

Pe întreg teritoriul UE, conform Eurobarometrului, 11% din respondenți au afirmat că s-ar simți inconfortabil având un homosexual ca vecin (răspuns 1-3 pe scară), iar 67% s-ar simți confortabil (răspuns 7-10 pe scară).

Țările în care cel mai mare procent de respondenți s-ar simți confortabil având un vecin homosexual sunt **Țările de Jos** și **Suedia** (91%), urmate de **Danemarca, Belgia** și **Franța**.

La celălalt capăt al scării, **România** este țara cu cel mai mare procent de respondenți care se simt inconfortabil având un homosexual ca vecin (36%), urmată de **Lituania, Letonia, Bulgaria** și **Ungaria**.

Conform acestor rezultate ale Eurobarometrului, în medie, bărbații au atitudini negative mai mult decât femeile, generațiile în vârstă mai mult decât generațiile tinere, persoanele mai puțin educate mai mult decât cele cu educație superioară, iar persoanele cu convingeri de dreapta mai mult decât cele cu convingeri de stânga.

Bune practici: Campanie de sensibilizare. În **Polonia**, prima campanie de sensibilizare promovând acceptarea homosexualilor și lesbienele, cu titlul „Lăsați-i să ne vadă”, a fost organizată în 2003 de către „Campania împotriva homofobiei”. În cele mai mari orașe din Polonia au fost expuse în galerii și pe panouri treizeci de fotografii ale unor cupluri de homosexuali și lesbiene ținându-se de mână. Campania a declanșat o dezbatere aprinsă în presă privind problemele LGB³⁰.

Dezvăluirea atitudinilor față de diferite grupuri, cum ar fi LGBT, nu se măsoară doar prin referire la situația de „a avea un vecin de acest fel”. Extinderea unui astfel de sondaj către un set de situații mai variate contribuie la obținerea unei imagini mai exacte. Ca o ilustrare în acest sens, un studiu pregătit pentru biroul Ombudsmanului din Cipru a analizat o varietate de situații care arătau, de exemplu, că respondenții s-ar simți mai puțin confortabil dacă un homosexual le-ar educa sau îngriji copilul, sau dacă ar avea rude apropiate cu această orientare, decât în cazul homosexualilor care le sunt prieteni sau medici, și mai confortabil dacă homosexualul ar fi un coleg sau un vecin³¹.

Sondaje europene: căsătoria și adopția în cazul cuplurilor de același sex

Atitudinile față de căsătoria și adopția de copii în cazul cuplurilor de același sex oferă noi indicații privind acceptarea persoanelor LGBT în societate. Eurobarometrul 2006 observă:

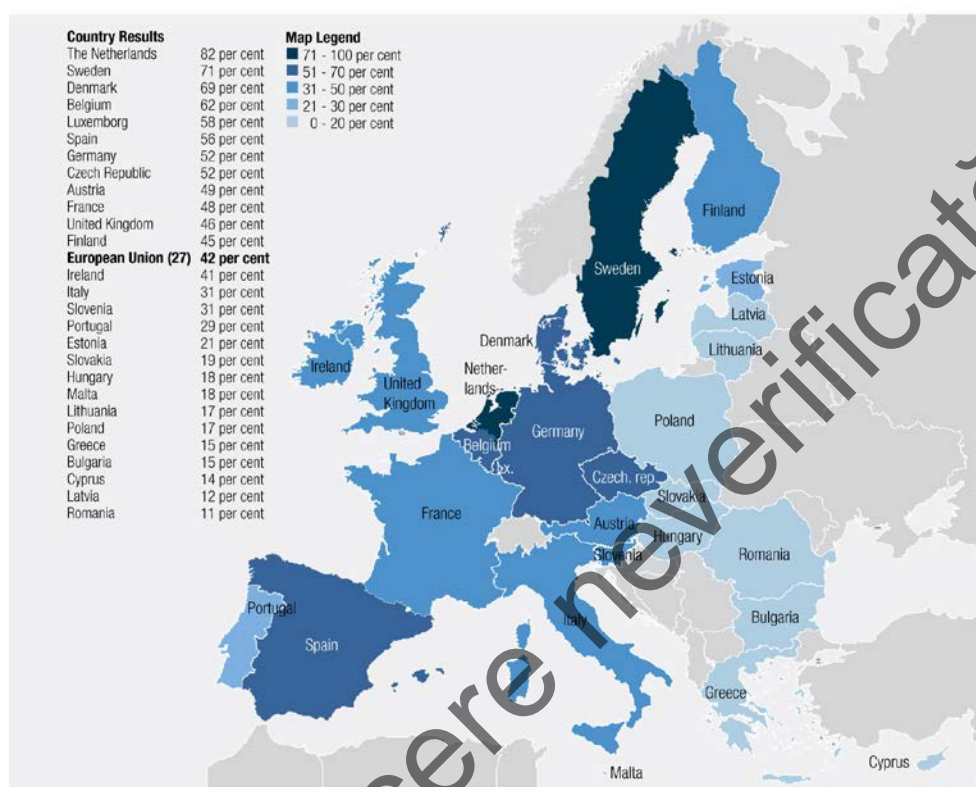
³⁰ A se vedea http://niechnaszobacza.queers.pl/index_en.htm (23.10.2008).

³¹ Cyprus College Research Center (2006) „Attitudes and Perceptions of the Public toward Homosexuality” (Centrul de cercetare al Cyprus College, Atitudini și percepții ale publicului față de homosexualitate), Cyprus College.

„Sondajul [...] arată că acceptarea homosexualității tinde să fie destul de limitată. În medie, doar 32% din europeni consideră că adopția copiilor ar trebui să fie permisă cuplurilor de homosexuali din Europa. De fapt, în 14 din cele 25 state membre, mai puțin de un sfert din opinia publică acceptă adopția de către cuplurile de homosexuali. În ceea ce privește căsătoriile între homosexuali, opinia publică tinde să fie ceva mai tolerantă: 44% din cetățenii UE sunt de acord că astfel de căsătorii ar trebui să fie permise în Europa. Trebuie remarcat că unele state membre se disting de rezultatele medii prin niveluri foarte ridicate de acceptare: Țările de Jos se află în fruntea listei, 82% din respondenți fiind favorabili căsătoriilor între homosexuali, iar 69% sprijinind ideea adopțiilor de către cuplurile de homosexuali. Opoziția cea mai puternică se înregistrează în Grecia, Letonia (ambele cu 84% și, respectiv, 89%) și Polonia (76% și 89%)³².

³² Eurobarometrul 66 (2006), pp. 43-46, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf, (16.12.2008).

Atitudini față de intenția de a permite căsătoriile între persoane de același sex în Europa³³

Country Results	Insert translation		Insert translation
The Netherlands	Țările de Jos	Lithuania	Lituania
Sweden	Suedia	Poland	Polonia
Denmark	Danemarca	Greece	Grecia
Belgium	Belgia	Bulgaria	Bulgaria
Luxembourg	Luxemburg	Cyprus	Cipru
Spain	Spania	Latvia	Letonia
Germany	Germania	Romania	România
Czech Republic	Republica Cehă		
Austria	Austria	Map Legend	Legendă
France	Franța	Per cent	%
United Kingdom	Regatul Unit		
Finland	Finlanda		
European Union (27)	Uniunea Europeană (27)		
Ireland	Irlanda		
Italy	Italia		
Slovenia	Slovenia		
Portugal	Portugalia		
Estonia	Estonia		
Slovakia	Slovacia		

³³ Eurobarometrul 66 (2006), p. 43, disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf, (16.12.2008).

Hungaria	Ungaria		
Malta	Malta		

Conform datelor din sondajul Eurobarometru, atitudinile față de homosexuali „ca vecini” și atitudinile față de „căsătoriile între persoane de același sex” în diferitele state membre se corelează în mare măsură cu nivelul drepturilor familiale care le sunt accesibile persoanelor LGBT. Atitudinile cele mai pozitive tind să fie constatate în statele membre în care există deja unele forme de recunoaștere juridică a parteneriatelor între persoane de același sex. Aceasta poate indica o legătură între atitudinile publicului și recunoașterea parteneriatului. Conform afirmației Ombudsmanului din Spania³⁴, introducerea căsătoriei între persoane de același sex pare să fi contribuit la ameliorarea atitudinilor față de persoanele LGBT.

„Cultura țării s-a schimbat într-un mod vizibil ca urmare a introducerii parteneriatelor civile. Consider foarte interesant faptul că modificarea culturii și efectul civilizator al acesteia a depășit sfera comunității homosexualilor și lesbienele. Cu alte cuvinte, prin adoptarea unei poziții în privința acestui aspect și prin îndepărtarea unei prejudecăți și discriminări, precum și prin faptul că a permis oamenilor să fie mândri de ceea ce sunt, a avut un impact despre care cred că a afectat profund modul în care țara se privește pe sine. Tony Blair, dineu privind egalitatea organizat de asociația Stonewall, 22 martie 2007 (Cowan 2007: p.1)³⁵.

În ceea ce privește adopția copiilor, Eurobarometrul a constatat că, în medie, doar 31% din respondenții din UE s-au declarat de acord:

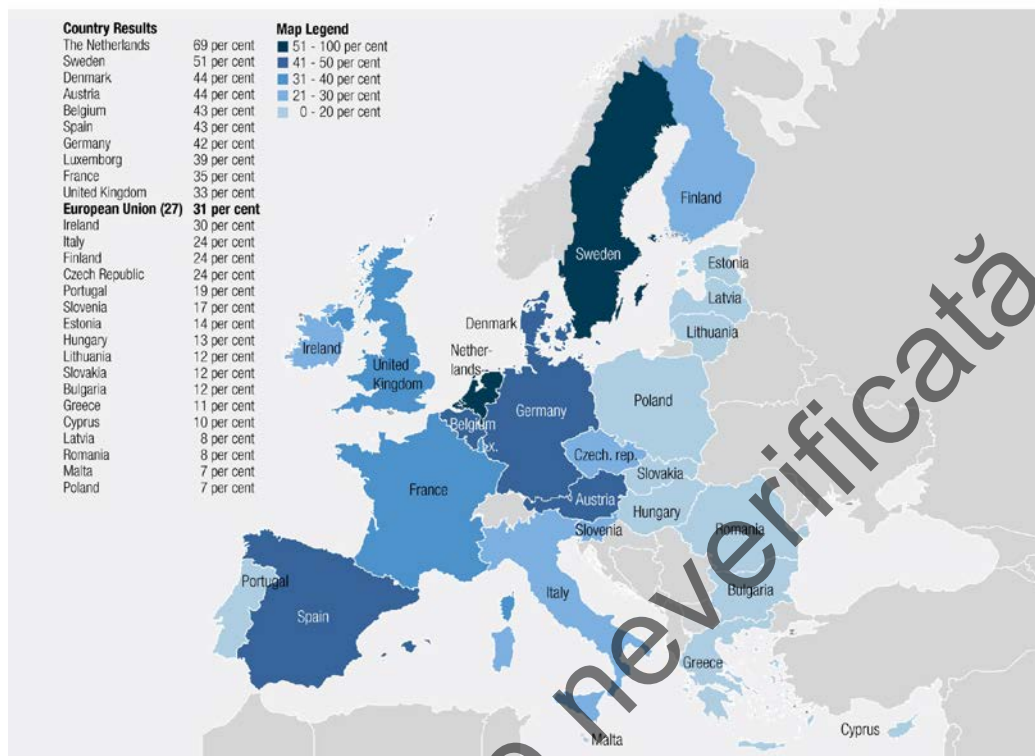
„Propunerea potrivit căreia cuplurilor de homosexuali ar trebui să li se permită să adopte copii este primită diferit de la o țară la alta, cu o acceptare cuprinsă între 7% în Polonia și Malta, până la 69% în Țările de Jos. Suedia este singura țară în care (puțin) peste jumătate este de acord că „adopția copiilor ar trebui să fie permisă pentru cuplurile de homosexuali din Europa”³⁶.

Atitudini față de permiterea adopției copiilor de către cuplurile de homosexuali

³⁴ Reuniune pe teren cu El Defensor del Pueblo (Ombudsmanul), 13 martie 2008.

³⁵ Cowan, K. (2007) British attitudes to lesbian and gay people (Atitudini ale britanicilor față de lesbiene și homosexuali), www.stonewall.org.uk

³⁶ Eurobarometrul 66 (2006), p. 45, disponibil la:
http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb/eb66/eb66_en.pdf (16.12.2008)

Country Results	Insert translation		Insert translation
The Netherlands	Țările de Jos	Polonia	Polonia
Sweden	Suedia		
Denmark	Danemarca		
Austria	Austria		
Belgium	Belgia		
Spain	Spania		
Germany	Germania		
Luxembourg	Luxemburg	Map Legend	Legendă
France	Franța	Per cent	%
United Kingdom	Regatul Unit		
European Union (27)	Uniunea Europeană (27)		
Ireland	Irlanda		
Italy	Italia		
Finland	Finlanda		
Czech Republic	Republica Cehă		
Portugal	Portugalia		
Slovenia	Slovenia		
Estonia	Estonia		
Hungary	Ungaria		
Lithuania	Lituania		
Slovakia	Slovacia		
Bulgaria	Bulgaria		
Greece	Grecia		
Cyprus	Cipru		
Latvia	Letonia		
Romania	România		
Malta	Malta		

Alte sondaje naționale privind atitudinile

În cursul examinării altor aspecte ale atitudinilor față de persoane LGBT, sondajele naționale indică o predominanță a atitudinilor negative față de aceștia în diferite contexte.

Într-un studiu din **Bulgaria**³⁷, 42% din respondenți nu ar dori un prieten sau coleg homosexual, iar 47% nu ar accepta să aibă un copil homosexual. Într-un sondaj din **Regatul Unit**³⁸, care a inclus și Scoția, jumătate dintre respondenți au afirmat că nu vor fi de acord cu o relație de lungă durată între o rudă și o persoană transsexuală. Într-un sondaj din **Danemarca**³⁹, 53% din bărbații cu vârste între 15-24 ani nu considerau acceptabile relațiile sexuale cu cineva de același sex, dar numai 21% dintre femei erau de aceeași opinie. Conform unui sondaj **german**⁴⁰, 32% dintre respondenți considerau că imaginea a doi homosexuali care se sărută este respingătoare. Un studiu din **Lituania**⁴¹ a constatat că 47% din respondenți considerau homosexualitatea ca fiind o boală și credeau că homosexualii ar trebui tratați medical; 62% nu ar fi dorit să aparțină unei organizații în care există membri homosexuali; 69% nu doreau ca homosexualii să lucreze în școli; 50% se declarau împotriva angajării de homosexuali în poliție. În **Grecia**, un studiu anterior privind valorile europene a arătat un contrast net între atitudinile respondenților de vârste diferite și cu niveluri diferite de educație. Majoritatea respondenților (58,6%) considerau că homosexualitatea nu este „justificabilă”, dar această opinie se manifestă mai mult în cazul persoanelor peste 50 de ani (84,7%), decât în cazul celor sub 30 de ani (44,7%), ceea ce indică o posibilă modificare progresivă a atitudinilor⁴².

Indiferent de deosebirile între statele membre, sondajele arată că homofobia și respingerea persoanelor LGBT este predominantă. O imagine similară se desprinde în urma unui sondaj online al părților interesate: 30% au considerat

³⁷ Agenția sociologică Skala (2007), Atitudinea față de grupurile minoritare și înclinațiile discriminatorii în societatea bulgară. Studiu sociologic în cadrul proiectului „De la discriminare la șanse egale – metode inovatoare și practici efective ale Comisiei pentru protecție împotriva discriminării”, Sofia.

³⁸ C. Bromley, J. Curtice, L. Given (2007) Attitudes to discrimination in Scotland: 2006, Scottish Social Attitudes Survey, Edinburgh: Scottish Government Social Research (Atitudini față de discriminare în Scoția: 2006, Sondaj privind atitudinile sociale în Scoția: Cercetare socială a guvernului scoțian).

³⁹ Sundhedsstyrelsen (Comisia Națională pentru Sănătate) (2006) Ung2006. De 15-24-åriges seksualitet, Copenhagen.

⁴⁰ Institut für interdisziplinäre Konflikt und Gewaltforschung [IKG] (2006) „Indikatoren des Syndroms Gruppenbezogene Menschenfeindlichkeit im Vergleich”, disponibil la <http://www.uni-bielefeld.de/ikg/index.htm> (15.06.2006).

⁴¹ Centrul de cercetare de opinie și de piață 'Vilmorus Ltd.' (2006) Discrimination against Various Social Groups in Lithuania, (Discriminarea împotriva a diverse grupuri sociale în Lituania), Vilnius.

⁴² Studiu privind valorile europene (1999) disponibil la www.jdsurvey.net/web/evs1.htm (13.11.2008)

că „o minoritate” a populației acceptă lesbienele sau că „nu există acceptare”. Cifra pentru homosexuali este mai mare, de 40%, și de 38% pentru bisexuali, în timp ce pentru persoanele transgen este scăzută, fiind de 73%.

Aceste rezultate nu sunt surprinzătoare. Încă din 2000, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei îndemnează la toleranță și acțiune: „Homosexualitatea poate da naștere în continuare la reacții culturale puternice în unele societăți sau sectoare, dar acesta nu este un motiv pentru ca guvernele sau parlamentele să rămână pasive. Dimpotrivă, acest fapt nu face decât să sublinieze necesitatea încurajării unei mai mari toleranțe în privința aspectelor referitoare la orientarea sexuală”⁴³.

Bune practici: În ianuarie 2005, ILGA **Portugalia** a lansat o campanie media, inclusiv în televiziune, radio, presă și pe internet, în cooperare cu agenția de publicitate W/Portugal, contribuția fiind pro bono. Campania includea manifestări de afecțiune ale unor cupluri de lesbiene și homosexuali difuzate la televiziune și în presa tipărită, în scopul sporirii vizibilității persoanelor LGBT prin reprezentări pozitive⁴⁴.

Ar trebui menționată, de asemenea, contribuția semnificativă a Comisiei Europene în scopul ameliorării atitudinilor publice față de diversele grupuri minoritare, inclusiv persoanele LGBT. Desemnarea anului 2007 ca An european al egalității de șanse și activitățile de sensibilizare care l-au însoțit au constituit contribuții valoroase în direcția schimbărilor de atitudine. Turul pan-european al camioanelor care au vizitat orașe din statele membre în 2007 și 2008 constituie unul din numeroasele exemple ale contactului direct cu publicul larg în scopul sensibilizării acestuia în ceea ce privește aspectele referitoare la discriminare. Comisia Europeană a finanțat, de asemenea, reuniuni în scop de sensibilizare în statele membre⁴⁵.

Consecințele atitudinilor negative

Conform declarațiilor ONG-urilor pentru LGBT consultate în timpul activității de teren, una dintre strategiile de apărare folosite de persoanele LGBT pentru evitarea discriminării este de a fi „invizibil” în public, la locul de muncă sau la școală. Un studiu⁴⁶ din **Slovenia**, numit inspirat „Insuportabilul confortul al

⁴³ Situația lesbienele și homosexualilor în statele membre ale Consiliului Europei, Recomandarea 1474 (2000) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei, răspuns adoptat de Comitetul de Miniștri la 19 septembrie 2001, la cea de a 765-a reuniune a delegaților miniștrilor.

⁴⁴ A se vedea <http://www.youtube.com/watch?v=Xtv2OjDV6t0> (17.10.2008)

⁴⁵ A se vedea Comisia Europeană, „Communicating Equality and Non-Discrimination in the EU” (Comunicarea egalității și nediscriminării în UE), la http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/broch/thembroch08_en.pdf (12.01.2009).

⁴⁶ R. Kuhar, A. Svab (2005) The Unbearable Comfort of Privacy: Everyday Life of Gays and Lesbians (Confortul insuportabil al intimității: viața de zi cu zi a homosexualilor și lesbienele),

intimității”, remarca: „... homosexualii și lesbienele recurg la simulare pentru a se adapta heteronormativității spațiilor publice. Aceștia își redefinesc în aparență parteneriatul și îl recontextualizează ca fiind „doar o prietenie”. Doar în circumstanțe care par suficient de sigure, unii își permit exprimări intime care le dezvăluie înclinarea sexuală. De regulă, homosexualii și lesbienele cunosc mediul înconjurător în general și heteronormativitatea care determină acest mediu”.

Cu toate acestea, strategiile de „invizibilitate” nu influențează doar viețile persoanelor LGBT, dar afectează și măsura în care pot fi detectate formele indirecte de discriminare pe criterii de orientare sexuală.

Homosexualii ca membri ai familiei

Familia are o importanță fundamentală în asigurarea sprijinului emoțional pentru orice persoană, fie copil, adolescent sau adult. ONG-urile pentru LGBT din UE intervievate au confirmat că reacțiile familiilor constituie o problemă majoră, care afectează grav bunăstarea persoanelor LGBT. Cercetările efectuate în **Polonia**,⁴⁷ **Portugalia**,⁴⁸ **Malta**,⁴⁹ **Lituania**,⁵⁰ **Regatul Unit**,⁵¹ **Italia**,⁵² **Slovenia**,⁵³ **Letonia**,⁵⁴ **Germania**,⁵⁵ **Slovacia**⁵⁶ și **Fransa**⁵⁷ arată că o parte

Politike: Ljubljana, p. 95-96, disponibil la: http://www2.mirovni-institut.si/eng_html/publications/pdf/MI_gay_eng.pdf (12.01.2009)

⁴⁷ M. Abramowicz (2007) Situation of bisexual and homosexual persons in Poland - 2005 and 2006 report (Situția bisexualilor și homosexualilor în Polonia – raport 2005 și 2006), Varșovia: Campaign Against Homophobia & Lambda Warsaw.

⁴⁸ F.V. Silva, P. Policarpo, T.L. Monteiro (2006) Inquérito Nacional sobre Experiencias da Homossexualidade em Portugal, Lisboa: Centro de Investigação e Estudos de Sociologia, Instituto Superior Ciências do Trabalho e da Empresa.

⁴⁹ Malta Gay Rights Movement (2003) Sexual Orientation Discrimination in Malta: A Report on Discrimination, Harassment, and Violence against Malta's Gay, Lesbian and Bisexual Community (Mișcarea pentru drepturile homosexualilor din Malta (2003): Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Malta: raport privind discriminarea, hărțuirea și violența împotriva comunității homosexualilor, lesbienele și bisexualilor din Malta), Malta: Union Press.

⁵⁰ A. Zdanevicius (ed.) (2007) Nematomi pilieciai: apie homofobiją ir homoseksualių žmonių diskriminaciją Lietuvoje (Cetățeni invizibili: despre homofobie și discriminarea împotriva homosexualilor în Lituania), Kaunas: VDU.

⁵¹ S. Dick (2008) Homophobic hate crime - The Gay British Crime Survey (Infrațiuni homofobe motivate de ură – studiu privind infracțiunile împotriva homosexualilor britanici) 2008, Stonewall.

⁵² C. Saraceno (ed.) (2003) Diversi da chi? Gay, lesbiche, transsessuali in un'area metropolitana, Milan: DeriveApprodi

⁵³ R. Kuhar, A. Svab (2005) The Unbearable Comfort of Privacy: Everyday Life of Gays and Lesbians (Insuportabilul confort al intimității: viața de zi cu zi a homosexualilor și lesbienele), Ljubljana: Politike.

⁵⁴ A. Locmelis (2002) „Sexual Orientation Discrimination in Latvia” (Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Letonia), în: Sexual Orientation Discrimination in Lithuania, Latvia and Estonia (Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Lituania, Letonia și Estonia), Vilnius: The Open Society Institute & Kimeta Society

⁵⁵ Senatsverwaltung für Schule, Jugend und Sport, Fachbereich für gleichgeschlechtliche Lebensweisen Berlin [SENSJS] (2001) Sie liebt sie. Er liebt ihn. Eine Studie zur psychosozialen Situation junger Lesben, Schwuler und Bisexueller in Berlin. Berlin: Autor.

importantă a persoanelor LGBT își ascund orientarea sexuală față de rude pentru a evita discriminarea în cadrul propriei familii. Aceste studii arată totuși faptul că majoritatea respondenților care își recunosc orientarea sexuală sunt acceptați de către familie.

Respingerea de către familie are consecințe pe plan emoțional, dar poate avea ca urmare și pierderea locuinței. Un studiu⁵⁸ din **Regatul Unit** a arătat că 29% din respondentele lesbiene și 25% din respondenții homosexuali au fost izgoniți din locuință după ce s-au destăinuit părinților. În **Slovacia**, un studiu⁵⁹ a arătat că 20% din persoanele LGB respondente au fost izgonite din locuință atunci când și-au recunoscut homosexualitatea.

În plus, o cercetare⁶⁰ din **Belgia** a arătat că persoanele LGBT caută sprijin social mai mult în rândul prietenilor, și mai puțin în familie.

Concluzii

Atitudinile față de persoanele LGBT variază semnificativ în statele membre și depind de contextul în care se află aceste persoane. Rezultatele cele mai pozitive apar când respondenții sunt întrebați dacă își doresc ca vecin un homosexual. Rezultatele cele mai negative apar atunci când sunt întrebați dacă homosexualilor ar trebui să li se permită să adopte copii. Atitudinile diferă și în funcție de vârstă, tinerii având o atitudine mai pozitivă față de persoanele LGBT decât persoanele în vârstă. Recunoașterea parteneriatului legal poate fi, de asemenea, un factor care influențează atitudinile în mod pozitiv.

Persoanele LGB tind să își ascundă orientarea sexuală față de familii, și multe dintre acestea se confruntă cu ceea ce consideră a fi discriminare din partea familiilor, uneori sub forma respingerii sau chiar a violenței.

Atitudinile negative față de persoanele transgen sunt semnificativ mai pronunțate decât atitudinile negative față de lesbiene, homosexuali și bisexuali.

⁵⁶ A. Daucikova, P. Jójárt, M. Siposova (2002) Report on Discrimination of Lesbians, Gay Men and Bisexuals in Slovakia (Raport privind discriminarea lesbienelelor, homosexualilor și bisexualilor în Slovacia), Bratislava: Documentation and Information Centre.

⁵⁷ Franța, raport de țară.

⁵⁸ S. Averill (2004) How can young people be empowered to achieve justice when they experience homophobic crime? (Cum pot tinerii să facă dreptate când sunt confrunțați cu infracțiuni homofobe?), teză, Middlesex University, disponibilă la: [http://www.schoolsout.org.uk/research/docs/Partnersper sent20Anper sent20updateper sent20toper sent20acklingper sent20homophobia.pdf](http://www.schoolsout.org.uk/research/docs/Partnersper%20Anper%20updateper%20toper%20acklingper%20homophobia.pdf) (30.07.2008)

⁵⁹ A. Daucikova, P. Jójárt, M. Siposova (2002) Report on Discrimination of Lesbians, Gay Men and Bisexuals in Slovakia (Raport privind discriminarea lesbienelelor, homosexualilor și bisexualilor în Slovacia), Bratislava: Documentation and Information Centre.

⁶⁰ A. Dewaele (2007-2008) De sociale netwerken van holebi's - Over vriendschap en andere bloedbanden. Antwerpen University: Faculteit Politieke en Sociale Wetenschappen, Departement Sociologie

Infracțiuni motivate de ură și discursuri de incitare la ură

Această secțiune se referă la un număr de dimensiuni ale infracțiunilor motivate de ură și a discursurilor de incitare la ură, inclusiv predominanța atacurilor fizice asupra persoanelor LGBT, caracterul atacurilor și autorii, procedurile de raportare a cazurilor de infracțiuni motivate de ură și metodele poliției și ale altor autorități de a răspunde la astfel de rapoarte, precum și a atacurilor asupra spațiilor de activitate LGBT.

În nouă state membre ale UE⁶¹ (**Belgia, Danemarca, Spania, Franța, Țările de Jos, Portugalia, România, Suedia**, precum și într-o parte a **Regatului Unit** – Irlanda de Nord), legislația penală conține prevederi prin care incitarea la ură, violență sau discriminare pe criterii de orientare sexuală este considerată o infracțiune (discursuri de incitare la ură), precum și legea prin care intenția homofobă este considerată circumstanță agravantă în infracționalitatea comună (infracțiuni motivate de ură).

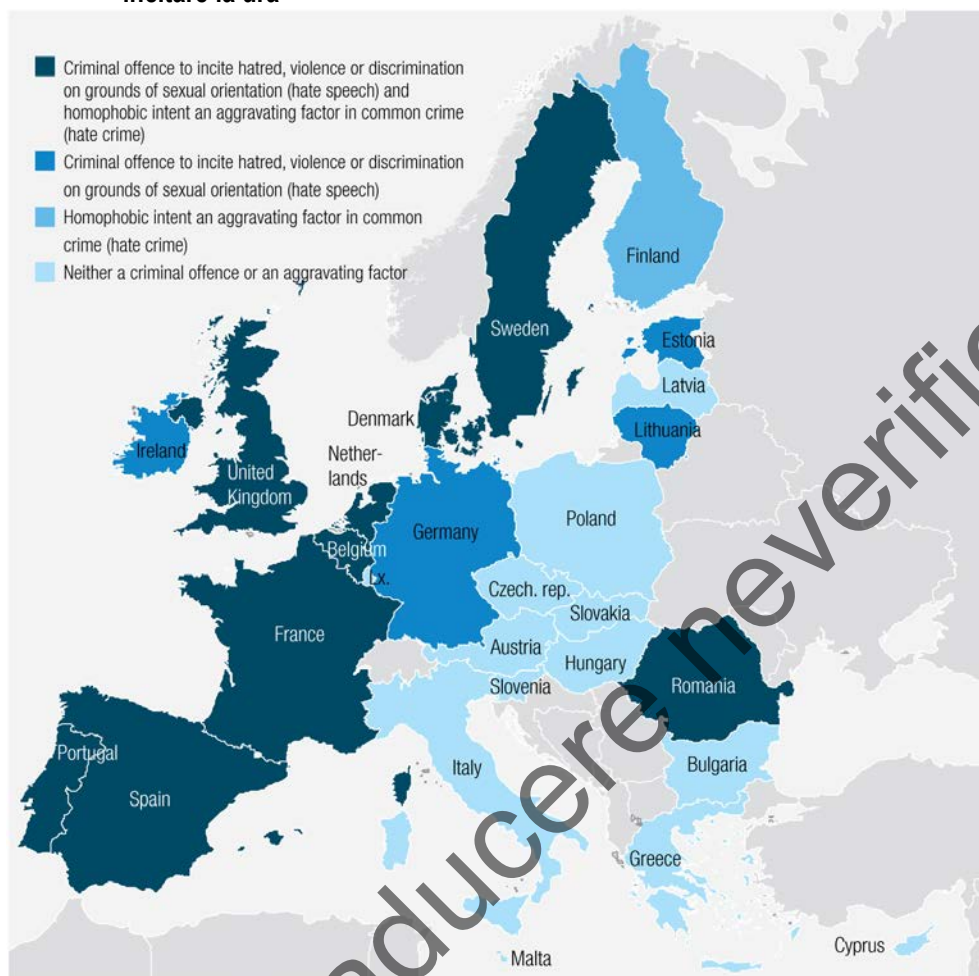
În patru state membre ale UE (**Germania, Estonia, Irlanda, Lituania**), legislația penală conține prevederi prin care incitarea la ură, violență sau discriminare pe criterii de orientare sexuală este considerată o infracțiune (dar legislația nu consideră intenția homofobă ca fiind circumstanță agravantă în infracționalitatea comună).

Un stat membru al UE (**Finlanda**) consideră intenția homofobă ca o circumstanță agravantă în infracționalitatea comună (dar nu există prevederi prin care incitarea la ură, violență sau discriminare pe criterii de orientare sexuală este considerată o infracțiune).

În 13 state membre ale UE (**Letonia, Luxemburg, Polonia, Republica Cehă, Slovacia, Austria, Ungaria, Slovenia, Italia, Bulgaria, Grecia, Cipru și Malta**) nu este nici infracțiune, nici circumstanță agravantă.

⁶¹ Pentru mai multe informații privind legislația, a se vedea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2008), Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre UE: Partea 1 – Analiză juridică.

Legislația privind infracțiunile homofobe motivate de ură și discursul homofob de incitare la ură

Country Results	Insert translation		Insert translation
The Netherlands	Rezultate pe țară	Lithuania	Lituania
Sweden	Țările de Jos	Italy	Italia
Denmark	Suedia	Finland	Finlanda
Austria	Danemarca	Portugal	Portugalia
Belgium	Austria	Slovenia	Slovenia
Spain	Belgia	Estonia	Estonia
Germany	Spania	Hungaria	Ungaria
Luxembourg	Germania	Slovakia	Slovacia
France	Luxemburg	Bulgaria	Bulgaria
United Kingdom	Franta	Greece	Grecia
European Union (27)	Regatul Unit	Cyprus	Cipru
Ireland	Uniunea Europeană (27)	Latvia	Letonia
Czech Republic	Irlanda	Romania	România
	Republica Cehă	Malta	Malta
Criminal offence to incite hatred, violence or discrimination on grounds of sexual orientation (hate speech) and homophobic intent an aggravating factor in common crime (hate crime)		Incitarea la ură, violență sau discriminare pe criterii de orientare sexuală este considerată o infracțiune (discurs de incitare la ură), iar intenția homofobă este considerată circumstanță agravantă în infracționalitatea comună (infracțiuni motivate de ură)	
Criminal offence to incite hatred, violence or discrimination on grounds of sexual orientation (hate speech)		Incitarea la ură, violență sau discriminare pe criterii de orientare sexuală este considerată o infracțiune (discurs de incitare la ură)	

Homophobic intent an aggravating factor in common crime (hate crime)	intenția homofobă este considerată circumstanță agravantă în infracționalitatea comună (infracțiuni motivate de ură)
Neither a criminal offence or an aggravating factor	nici infracțiune, nici circumstanță agravantă

Date statistice oficiale privind infracțiunile motivate de ură și discursurile de incitare la ură

Datele statistice oficiale privind rapoartele poliției și procedurile judiciare sunt rare. În ceea ce privește jurisprudența referitoare la discursurile de incitare la ură, doar Lituania posedă date oficiale. În 2007, au fost inițiate în total 15 cazuri penale. Unul a avut ca rezultat o condamnare⁶². În privința urmăririi penale a infracțiunilor motivate de ură, doar **Regatul Unit** posedă date oficiale. În 2007, au fost inițiate în total 988 cazuri penale, dintre care 759 s-au soldat cu o condamnare⁶³. Date oficiale despre cazuri de discursuri de incitare la ură și infracțiuni motivate de ură raportate la poliție apar în **Suedia**, unde 723 de rapoarte ale poliției s-au referit la incidente homofobe în 2007⁶⁴. În perioada 1 ianuarie – 30 iunie 2008, poliția din **Țările de Jos**⁶⁵ a raportat 150 de incidente homofobe (violență, abuzuri sau hărțuire).

Lipsa statisticilor oficiale în alte state membre își are originea, în parte, în faptul că infracțiunile privind discursurile de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură fie nu sunt considerate infracțiuni sau circumstanțe agravante, fie procedura de colectare a plângerilor nu face o separare în funcție de motiv (prin urmare, nu este posibil să se facă distincția în statistici între, de exemplu, motivele rasiste și cele homofobe).

Țările care înregistrează un număr important de incidente, cum ar fi **Regatul Unit**⁶⁶, au pus la punct instrumente excelente pentru raportarea infracțiunilor motivate de ură, cum ar fi formularele de auto-raportare și site-uri web de raportare pentru terțe părți, care permit publicului să depună rapoarte în alte locuri decât secțiile de poliție fără a dezvălui detaliile personale ale victimei,

⁶² Lituania, raport de țară.

⁶³ Ministerul Public (CPS), care stochează datele din Anglia și Țara Galilor, colectează informații statistice privind infracțiunile homofobe în general, pe care nu le separă în funcție de tipul de infracțiune comisă, de exemplu, discursuri de incitare la ură. Când instrumentează cazurile cu caracter homofob, CPS adoptă următoarea definiție a infracțiunii homofobe: „Orice incident care este perceput ca fiind homofob sau transfob de către victimă”. (Comunicare prin email cu CPS, 24.01.2008, și cu Departamentul de Justiție al guvernului scoțian, 07.02.2008). A se vedea și: OSCE/ODIHR (2008) Hate Crimes in the OSCE Region - Incidents and Responses. Annual Report for 2007 (Infracțiuni motivate de ură în regiunea OSCE – Incidente și răspunsuri – raport anual 2007), p. 46; și Regatul Unit, raport de țară.

⁶⁴ Raportul 2008:15 al Brottsförebygganderådet, Hatbrott 2007, pp. 81-90, disponibil la http://www.bra.se/extra/measurepoint/?module_instance=4&name=Hatbrott_2007_webb.pdf&url=/dynamaster/file_archive/080716/6141d937f1ed069853de33f15d209d28/Hatbrott%255f2007%255fwebb.pdf (12.12.2008).

⁶⁵ Politieacademie (2008) „Rapportage homofoob geweld. Politiegegevens. Periode 1 januari - 1 juli 2008”.

⁶⁶ Se estimează că 85% din infracțiunile homofobe din Regatul Unit rămân totuși neraportate, a se vedea, de exemplu <http://www.barnet.gov.uk/index/community-living/safety/harassment-help/harassment-help-homophobia.htm> (05.02.2009).

prin intermediul unui parteneriat cu agenții specializate competente. Poliția va investiga infracțiunea doar cu acordul victimei. Raportarea de către terțe părți permite victimelor să câștige încredere și să fie încurajate să raporteze infracțiunile, în timp ce agențiile pot identifica organizațiile de asistență adecvate pentru a oferi victimelor maximum de ajutor. Îmbunătățirea înregistrării infracțiunilor motivate de ură contribuie la obținerea unei imagini mai exacte, permițând astfel poliției și celorlalți parteneri să răspundă mai eficient prin activități de urmărire proactivă, bazată pe informații. În plus, Regatul Unit a pus la punct definiții operaționale simple și eficiente pentru a facilita raportarea incidentelor homofobe:

- *Un incident homofob este orice incident care este perceput ca atare de către victimă sau o altă persoană.*
- *Un incident transfob este orice incident care este perceput ca atare de către victimă sau altă persoană.*

Sondaje și alte surse de date

Nu există un sondaj comparativ la nivelul UE privind infracționalitatea motivată de ură. Cu toate acestea, în câteva state membre au avut loc studii care au demonstrat, în totalitate, existența infracțiunilor și incidentelor motivate de ură – o constatare confirmată de evaluările tuturor ONG-urilor pentru LGBT și ale organismelor naționale de promovare a egalității care au în vedere acest aspect din fiecare stat membru, inclusiv din țări în care nu există date statistice⁶⁷.

Într-un studiu **britanic**⁶⁸, o treime din respondentele lesbiene și un sfert din respondenții homosexuali au raportat că s-au confruntat cu o infracțiune sau incident motivat de ură în ultimii trei ani. Unul din 12 bisexuali a raportat că s-a confruntat cu un incident homofob motivat de ură în ultimii trei ani. Într-un studiu **polonez**⁶⁹, 18% din respondenții LGB au raportat că s-au confruntat cu violență fizică ca urmare a orientării lor sexuale în ultimii doi ani – dintre aceștia, 42% au raportat trei sau mai multe incidente. Într-un sondaj **danez** pe

⁶⁷ Nu au fost identificate date statistice privind discursul de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură în Austria, Bulgaria, Cipro, Republica Cehă, Finlanda, Franța, Grecia, Ungaria, Letonia, Lituania, Luxemburg, Portugalia, România sau Spania. Sunt rare în special datele privind infracțiunile motivate de ură împotriva persoanelor transgen.

⁶⁸ Răspunsuri ale unui eșantion de 1 721 lesbiene, homosexuali și bisexuali adulți în cadrul unui interviu online din 2008 la care au fost supuși membri ai grupului total de 185 000 indivizi al YouGov. S. Dick (2008) Homophobic Hate Crime - The Gay British Crime Survey (Infracțiuni homofobe motivate de ură – studiu privind infracțiunile împotriva homosexualilor britanici), 2008, Stonewall, disponibil la http://www.stonewall.org.uk/documents/homophobic_hate_crime_final_report.pdf (06.02.2009).

⁶⁹ Eșantion de 1002 respondenți. M. Abramowicz (ed.) (2007) Situation of bisexual and homosexual persons in Poland (Situția bisexualilor și homosexualilor în Polonia), Kampania Przeciw Homofobii & Lambda, Varșovia.

internet⁷⁰, 12% din respondenții LGBT au raportat că s-au confruntat cel puțin o dată cu atacuri fizice pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen, iar 39% au raportat că s-au confruntat cel puțin o dată cu atacuri verbale. Într-un sondaj **italian** efectuat la Torino⁷¹, 51% din respondenții de sex masculin și 33% din respondenții de sex feminin au raportat că s-au confruntat cu violență homofobă. Într-un studiu **sloven**, 53% din respondenții homosexuali și lesbiene au raportat că s-au confruntat cu violențe ca urmare a orientării lor sexuale⁷².

Rezultatele de mai sus dezvăluie doar vârful aisbergului, dar sugerează dimensiunile problemei pe întreg teritoriul UE și arată că infracțiunile și incidentele motivate de ură nu sunt limitate la țările în care au fost efectuate cercetările. În plus, toate ONG-urile pentru LGBT vizitate aveau cunoștințe despre incidente motivate de ură în propriul stat membru, chiar dacă nu fuseseră desfășurate cercetări specifice.

În 2007, Parlamentul European a observat „o proliferare a discursurilor de incitare la ură împotriva comunității lesbiene, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen (LGBT) într-un număr de țări europene”, subliniind utilizarea de către personalități publice a unui „limbaj inflamator, amenințător sau discurs de incitare la ură, precum și eșecul poliției de a asigura protecție adecvată împotriva demonstrațiilor violente ale grupurilor homofobe”. Parlamentul a atras în special atenția asupra lui Matteo, cetățean italian în vârstă de 16 ani din Torino, care „s-a sinucis recent, lăsând în urmă două bilețele în care arăta ca motiv pentru gestul său comportamentul agresiv la care era supus pe motive de orientare sexuală; [faptul că] organizații ale societății civile din Regatul Unit au semnalat o sporire a situațiilor de hărțuire homofobă în instituțiile de învățământ preuniversitar de pe teritoriul Regatului; [precum și incidentul în care] în Țările de Jos, un homosexual a fost omorât în bătaie, doar din motive de orientare sexuală și din cauza aspectului său fizic feminin”⁷³.

Consiliul Europei a exprimat preocupări similare în privința unor astfel de infracțiuni motivate de ură. În 2008, un raport al Consiliului Europei atrăgea atenția asupra faptului că⁷⁴: „În Riga, extremiști au aruncat cu materii fecale și

⁷⁰ Sondaj online cu 9473 respondenți efectuat de portalul LGBT de întâlniri online boyfriend.dk, în colaborare cu The Danish Broadcasting Corporation (2007), disponibil la: <http://boyfriend.dk/dr/result.php> (15.01.2008).

⁷¹ Eșantion de 514 respondenți, C. Saraceno (ed.) (2003) 'Diversi da chi? Gay, lesbiche, transessuali in un'area metropolitana', Milan: Guerini

⁷² A. Švab, R. Kuhar (2005) The Unbearable Comfort of Privacy: Everyday Life of Gays and Lesbians (Insuportabilul confort al intimității: viața de zi cu zi a homosexualilor și lesbiene), Politike: Ljubljana, disponibil la: http://www2.mirovni-institut.si/eng_html/publications/pdf/MI_gay_eng.pdf (22.12.2008).

⁷³ A se vedea Rezoluția Parlamentului European, „Homofobia în Europa”, adoptată la 26 aprilie 2007, P6_TA(2007)0167, de asemenea Rezoluția Parlamentului European, „Homofobia în Europa”, adoptată la 18 ianuarie 2006, P6_TA(2006)0018.

⁷⁴ T. Hammarberg, the Council of Europe Commissioner for Human Rights (Comisar al Consiliului Europei pentru Drepturile Omului) (2008) Hate Crimes - racism, anti-Semitism, anti-Gypsyism, Islamophobia and homophobia (Infracțiuni motivate de ură – rasism,

ouă în activiști homosexuali și însoțitorii lor care ieșeau de la o slujbă religioasă. Cu câțiva ani în urmă, un jucător suedez de hochei a fost înjunghiat mortal în Vasteras după ce a recunoscut că era homosexual. În Porto, Portugalia, un grup de băieți a atacat și ucis o femeie transgen braziliană fără adăpost și au abandonat cadavrul într-un șanț cu apă”.

Caracterul atacurilor

Studiile și sondajele din **Belgia**⁷⁵, **Suedia**⁷⁶, **Germania**⁷⁷, **Țările de Jos**⁷⁸, **Polonia**⁷⁹, **Regatul Unit**⁸⁰, **Slovenia**⁸¹ și alte state membre arată că: în majoritatea cazurilor, cea mai obișnuită agresiune este cea verbală; atacurile au loc de obicei în locuri publice; lesbienele și femeile bisexuale riscă să fie supuse atacurilor în medii private mai mult decât homosexualii sau bărbații bisexuali; de asemenea, acestea sunt supuse unui risc mai mare de a suferi violențe sexuale sau amenințări de violență sexuală; tinerii sunt supuși atacurilor în proporție mai mare decât alte grupuri de vârstă.

„Un grup de tineri din orașul meu m-a hărțuit în repetate rânduri pentru a mă „convinge” că lesbienele nu au ce căuta aici. M-au atacat verbal și fizic. Odată am fost bătută. M-au amenințat că mă vor viola pentru a-mi arăta ce bine este să fii cu un bărbat, pentru că de un bărbat am eu nevoie” (femeie, Polonia)⁸².

Autorii

antisemitism, manifestări anti-țigani, islamofobie și homofobie):

http://www.coe.int/t/Commissioner/Viewpoints/080721_en.asp (03.09.2008).

⁷⁵ M. Poelman & D. Smits (2007) Agressie tegen holebi's in Brussel-Stad, Antwerp: Apeldoorn.

⁷⁶ E. Tiby (1999) Hatbrott? Homosexuella kvinnor och mäns berättelser om utsatthet för brott, Stockholms universitet: Kriminologiska institutionen.

⁷⁷ MANEO - Das schwule Anti-Gewalt-Projekt in Berlin (2007)[MANEO – Proiectul de combatere a violenței împotriva homosexualilor în Berlin], disponibil la: <http://www.maneo.de/highres/index.html> (14.07.2008).

⁷⁸ L.Buijs, J.W.Duyvendak, G.Hekma (2008) Als ze maar van me afblijven. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Amsterdam School for Social Science Research.

⁷⁹ M. Abramowicz (ed.) (2007) Situation of bisexual and homosexual persons in Poland (Situația bisexualilor și homosexualilor în Polonia), Kampania Przeciw Homofobii & Lambda Warsaw

⁸⁰ S. Dick (2008) Homophobic hate crime - The Gay British Crime Survey 2008 (Infrațiuni homofobe motivate de ură – studiu privind infracțiunile împotriva homosexualilor britanici în 2008), Stonewall.

⁸¹ A. Švab, R. Kuhar (2005) The Unbearable Comfort of Privacy: Everyday Life of Gays and Lesbians (Insuportabilul confort al intimității: viața de zi cu zi a homosexualilor și lesbienele), Politike: Ljubljana, disponibil la: http://www2.mirovni-institut.si/eng_html/publications/pdf/MI_gay_eng.pdf (14.07.2008).

⁸² Citat în M. Abramowicz (ed.) (2007) Situation of bisexual and homosexual persons in Poland (Situația bisexualilor și homosexualilor în Polonia), Kampania Przeciw Homofobii & Lambda, Varșovia.

Studiile de mai sus constată că de obicei victima nu îi cunoaște pe autori, deși în unele cazuri aceștia sunt rude, colegi de la locul de muncă sau de studii⁸³. Autorii sunt în principal bărbați (și adesea tineri acționând în grupuri).

Pe baza incidentelor motivate de ură raportate către un site web creat de *Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske* (Asociația națională a homosexualilor și lesbienele) din **Danemarca**, aceasta a concluzionat: „[Incidentele raportate] arată că bărbații sunt atacatorii verbali și fizici. Cel mai adesea, bărbați acționând în grupuri și cel mai frecvent danezi albi [majoritari etnic]. [...] incidentele tipice care implică bărbați homosexuali au loc în spații publice, în zone pietonale sau în apropierea barurilor pentru homosexuali. Lesbienele sunt mai des expuse atacurilor verbale, în special în medii private, [inclusiv amenințări de] violență sexuală”.

Două alte aspecte trebuie subliniate: în primul rând, cel al autorilor aparținând unor grupuri de extremă-dreaptă care vizează persoanele LGBT și, în al doilea rând, cel al autorilor din rândul minorităților etnice.

Există câteva exemple de grupuri de extremă-dreaptă care hărțuiesc sau atacă persoanele și spațiile de activitate LGBT, inclusiv incidente care au avut loc în **Suedia, Polonia, Estonia și Italia**. Mai mulți intervievați au făcut legătura între cazurile de infracțiuni motivate de ură împotriva persoanelor LGBT cu fenomenele de ultranaționalism, xenofobie sau rasism⁸⁴.

În ceea ce privește minoritățile etnice ca autori de infracțiuni motivate de ură împotriva LGBT, în ciuda insuficienței cercetărilor în acest domeniu, dezbaterile publice insistă adesea asupra opiniilor conform cărora homosexualitatea este un indicator al diferențelor între grupurile majoritare etnic și cele minoritare⁸⁵, relatările victimelor identificând uneori membri ai minorităților etnice ca autori de acte violente îndreptate împotriva persoanelor LGBT. Cercetările existente nu fac o asociere între alți factori, cum ar fi clasa socială, educația, locul de muncă sau convingerile religioase, și originea etnică.

⁸³ Cazurile relativ frecvente de infracțiuni motivate de ură comise de membri ai familiei și colegi disting infracțiunile de acest tip provocate de orientarea sexuală sau identitatea de gen de alte tipuri de infracțiuni motivate de ură provocate, de exemplu, de rasism și antisemitism.

⁸⁴ Reuniune pe teren cu SEKÜ (EE), RFSL (SE), Kampania (PO), Arcigay/Arcilesbica (IT).

⁸⁵ De exemplu, în Danemarca și Țările de Jos, descris în: M.T. Drud-Jensen & S.P. Knudsen (2005) *Ondt i røven. Folk der har ondt i røven over bøsser - bøsser der har ondt i røven over folk*. Copenhagen: Høst & Søn, și P. Mepschen (2008) *Sex and the Other - Homosexuality and Islam in Dutch public discourse*, Master thesis (Sexul și cel de alături – homosexualitatea și islamul în discursul public olandez, teză de master).

Studiul **german** MANEO⁸⁶ privind infracțiunile motivate de ură comise împotriva homosexualilor și bărbaților bisexuali în Berlin a arătat că autorii au fost percepuți ca aparținând minorităților etnice în 16% din incidente⁸⁷.

Într-un raport **olandez**⁸⁸ din Amsterdam, tinerii de origine marocană au fost suprareprezențați ca suspecți de violență împotriva homosexualilor. Raportul concluzionează: „Autorii de acte violente împotriva homosexualilor nu sunt motivați de convingeri religioase. Autorii musulmani au doar cunoștințe superficiale despre Coran și frecventează rar moscheile. Motivele autorilor marocani sunt aproape similare cu cele ale autorilor olandezi: opinii și sentimente privind sexul și genul. Cu toate acestea, băieții marocani menționează sexul anal și vizibilitatea homosexualității, ca fiind cele mai reprobabile aspecte ale homosexualității și nu comportamentul feminin. Suprareprezentarea acestora se datorează culturii stradale a zonelor în care trăiesc mulți băieți de origine marocană”.

Raportarea infracțiunilor motivate de ură

Conform experienței ONG-urilor pentru LGBT și a unor autorități publice intervievate în cursul elaborării prezentului raport, incidentele motivate de ură raportate poliției și autorităților publice sunt puține. Studiile confirmă acest aspect⁸⁹.

În studiul **polonez** menționat mai sus⁹⁰, 85,1% din cazuri nu au fost raportate poliției. Conform unui studiu⁹¹ din **Regatul Unit**, doar 23% din victime au raportat incidentele motivate de ură la poliție, în timp ce alte surse, după cum s-a menționat anterior, prezintă cifre și mai scăzute.

Există mai mulți factori care contribuie la această situație:

⁸⁶ Eșantionul conține 23 949 respondenți. MANEO - Das schwule Anti-Gewalt-Projekt in Berlin (2007) [MANEO - Proiectul de combatere a violenței împotriva homosexualilor în Berlin], disponibil la <http://www.maneo.de/highres/index.html> (14.07.2008).

⁸⁷ Der Beauftragte für Integration und Migration in Berlin (2005) Integration und Migration in Berlin, Zahlen - Daten - Fakten). Chiar dacă originea etnică minoritară percepută și statutul oficial de emigrant nu sunt similare, cifrele arată că persoanele clasificate ca fiind „minoritate etnică” sau „emigrant” nu sunt suprareprezentate în statisticile privind infracțiunile motivate de ură din Berlin.

⁸⁸ L.Buijs, J.W.Duyvendak, G.Hekma (2008) Als ze maar van me afblijven. Amsterdam: Universiteit van Amsterdam, Amsterdam School for Social Science Research, p. 128.

⁸⁹ De exemplu, studiile privind infracțiunile motivate de ură citate mai sus și reuniunile pe teren cu Mozaika (Letonia 12 martie 2008), Ministerul Afacerilor Sociale (Estonia, 11 martie 2008), BGO Gemini (Bulgaria, 30 aprilie 2008), Arcigay/Arcilesbica (Italia, 5 martie 2008).

⁹⁰ M. Abramowicz (ed.) (2007) Situation of bisexual and homosexual persons in Poland (Situația bisexualilor și homosexualilor în Polonia), Kampania Przeciw Homofobii & Lambda, Varșovia.

⁹¹ S. Dick (2008) Homophobic hate crime - The Gay British Crime Survey (Infracțiuni homofobe motivate de ură – studiu privind infracțiunile împotriva homosexualilor britanici), 2008, Stonewall.

- Pentru unele victime, stigmatizarea socială și prejudecățile la care sunt supuse persoanele LGBT le determină să nu se identifice ca atare, evitând raportarea pentru a reduce riscul de a se „deconspira” sau de a se expune.
- Unele persoane LGBT se confruntă cu incidente motivate de ură atât de frecvent încât nu mai depun efortul de a le raporta. Din aceste motive, sau din cauza a ceea ce se numește „homofobie interiorizată”, unele victime nu recunosc incidentele motivate de ură ca fiind infracțiuni sau discriminare, ci doar o dimensiune a consecințelor sociale rezultate în urma opiniilor populare privind persoanele LGBT, considerând prin urmare că „așa e viața”.
- Informațiile cu privire la cum și unde se face raportarea pot fi insuficiente. În majoritatea statelor membre, lipsa culturii „serviciului public” furnizat de poliție înseamnă că se depun insuficiente eforturi pentru informarea publicului și, în special, a grupurilor vulnerabile la infracțiuni motivate de ură, în privința modurilor de raportare a acestora. În astfel de cazuri, cei care se confruntă cu o infracțiune motivată de ură ca urmare a orientării lor sexuale sau a identității de gen ar putea să nu știe cum și cui să o raporteze.
- Alte persoane pot ezita să se adreseze poliției deoarece s-au confruntat anterior cu homofobie sau se tem de reacții homofobe din partea ofițerilor de poliție. Unele victime au raportat astfel de reacții din partea poliției, precum și refuzul de a înregistra o plângere sau a crede în existența unei infracțiuni din motive homofobe⁹².

De exemplu, ONG-urile pentru LGBT „OLKE” din **Grecia** și „ACCEPT” din **România** au raportat că ofițerii de poliție intimidează și hărțuiesc persoanele aflate în locuri publice cunoscute ca puncte de întâlnire pentru homosexuali⁹³. Într-un studiu din **Estonia**, 25% din respondenții LGB au raportat că s-au confruntat cu reacții ostile din partea poliției când au raportat infracțiuni motivate de ură⁹⁴. De exemplu:

„Știați că pentru simplul fapt de a lua de mână și a-ți săruta iubitul de același sex într-un parc la ora 23:30 poți să fii scuipat, bătut, amendat, numit „pederast, fetiță și depravat” de către poliție, precum și alte cuvinte pe care

⁹² A se vedea, de exemplu, ENAR (2006) Shadow Report (Raport paralel al ENAR 2006): Bulgaria 2006, disponibil la:

http://cms.horus.be/files/99935/MediaArchive/national/Bulgaria_2006.pdf (14.07.2008)

⁹³ Reuniuni pe teren: Grecia, 14 aprilie 2008, și România, 12 aprilie 2008.

⁹⁴ Kotter, L. (2002): „Sexual Orientation Discrimination in Estonia” (Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Letonia) în Sexual Orientation Discrimination in Lithuania, Latvia and Estonia (Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Lituania, Letonia și Estonia) . Open Society Institute și Kimeta Society.

mi-e rușine să le amintesc? (Bărbat, 17 ani, România)⁹⁵.

Sondajul online al părților interesate a avut rezultate mixte privind eforturile autorităților publice de a combate infracțiunile motivate de ură împotriva persoanelor LGBT. 53% au afirmat că autoritățile publice competente consideră infracțiunile motivate de ură ca fiind o cauză de preocupare „destul de importantă” sau „foarte importantă”, în timp ce 30% raportează că autoritățile publice consideră astfel de incidente ca având o importanță redusă sau inexistentă.

Lipsa de raportare contribuie la dificultățile de evaluare a dimensiunii și caracterului atacurilor pe întreg teritoriul UE, statisticile și jurisprudența oficială fiind inexistente în majoritatea cazurilor.

Unele autorități publice au declarat, în timpul interviurilor pe teren, că instrumentele administrative de raportare a infracțiunilor motivate de ură sunt insuficient dezvoltate și dificil de utilizat⁹⁶. Interviurile cu ONG-uri pentru LGBT, organisme naționale de promovare a egalității și autorități publice din majoritatea statelor membre sugerează că poliția este insuficient pregătită să lupte împotriva infracțiunilor motivate de ură și nu posedă instrumentele de raportare necesare.

Bune practici: Înregistrarea de către poliție a infracțiunilor motivate de ură: În vara anului 2007, în **Suedia**, poliția din Stockholm, a înființat o „unitate de luptă împotriva infracțiunilor motivate de ură”. Unele autorități polițienești au ameliorat procedurile de raportare prin includerea în procedura de înregistrare a incidentelor o fereastră „pop-up” care apare pe ecran când în raport sunt introduse anumite cuvinte-cheie cum ar fi „homosexual” sau „imigrant”; ofițerul însărcinat cu raportarea trebuie să introducă apoi noi informații pentru identificarea incidentului, ceea ce presupune că victima sau informatorul ar trebui să fie chestionați din nou. Unele autorități polițienești au selectat ofițeri cărora le-au atribuit sarcini specifice de înregistrare a infracțiunilor motivate de ură. În plus, în **Suedia** există până la 20 de procurori specializați în infracțiuni motivate de ură, câte unul în fiecare jurisdicție⁹⁷.

⁹⁵ UK Gay News (2006) Discrimination: Gays Fined for Cuddling in a Park While Straight Couple Ignored for Having Sex (Discriminare: homosexuali amendați pentru că se mângâiau în parc în timp ce un cuplu heterosexual care făcea sex a fost ignorat), disponibil la <http://ukgaynews.org.uk/Archive/2006july/2901.html> (07.08.2008).

⁹⁶ Reuniune pe teren cu Brottsförebyggandet și Integrations- och Jämställdhetsdepartementet, Enheten för diskrimineringsfrågor (Suedia, 6 martie 2008), și Biroul Național de Statistică (Regatul Unit, 1 aprilie 2008).

⁹⁷ Suedia, raport de țară.

Bune practici: Raportări anonime ale infracțiunilor motivate de ură: cercetările pe teren au arătat că în **Țările de Jos** a fost inițiat un proiect prin care infracțiunile motivate de ură pot fi raportate anonim pe internet, astfel încât informațiile pot fi colectate chiar dacă victimele nu doresc să raporteze în mod direct la poliție⁹⁸. În mod similar, în **Danemarca**, primăria din Copenhaga a înființat un site web pentru raportări anonime ale incidentelor motivate de ură⁹⁹. În **Slovenia**, ONG-ul pentru LGBT *Legebitra* a inițiat programul Povej naprej! (Activează!) pentru a facilita raportarea infracțiunilor motivate de ură și a incidentelor de discriminare împotriva persoanelor LGBT prin intermediul chestionării anonime a victimelor¹⁰⁰.

Bune practici: Materiale de formare și informare: În **Franța**, un „Ghid al victimei” privind infracțiunile motivate de ură și discriminarea a fost pus la punct printr-un parteneriat de întreprinderi private, organizații polițienești și asociații ale homosexualilor și lesbienele. Conform interviurilor pe teren, **Jandarmeria Națională din Franța** a inclus, începând din 2006, module privind sensibilizarea la problematica homosexualității și homofobei în programa sa educațională¹⁰¹. Interviurile pe teren arată că „Centrul pentru egalitate de șanse și combaterea rasismului”, organism național de promovare a egalității din **Belgia**, a inițiat un program similar de formare a polițiștilor¹⁰².

În ceea ce privește procedurile judiciare, un studiu¹⁰³ suedez a arătat că procentul incidentelor motivate de ură judecate variază semnificativ între jurisdicțiile de poliție, iar componenta de ură sau homofobie a fost uneori ignorată în cursul procesului și la pronunțarea sentinței, chiar dacă a constituit motivul pentru comiterea infracțiunii.

Bune practici: Politică privind urmărirea penală: Ministerul Public din **Regatul Unit** a formulat o politică privind urmărirea penală a infracțiunilor homofobe și transfobe motivate de ură. Documentul explică modul în care

⁹⁸ Reuniune pe teren cu Comisia pentru egalitate de tratament (Țările de Jos, 1 aprilie).

⁹⁹ A se vedea http://www.registrerdiskrimination.kk.dk/?sc_lang=en (17.10.2008).

¹⁰⁰ A se vedea http://www.drustvo-legebitra.si/index.php?option=com_content&task=view&id=148&Itemid=0 (17.10.2008).

¹⁰¹ Reuniune pe teren cu Inter-LGBT și L'Autre Cercle, (Franța, 10 martie 2008).

¹⁰² Reuniune pe teren cu Centrul pentru Egalitate de Șanse și Combaterea Rasismului (Belgia, 3 aprilie).

¹⁰³ E. Tiby (2006) En studie av homofoba hatbrott i Sverige, Stockholm: Forum för levande historia

Ministerul Public (Crown Prosecution Service, CPS) abordează cazurile care presupun infracțiuni homofobe și transfobe motivate de ură și afirmă că CPS este hotărât să contribuie la reducerea infracțiunilor cu elemente homofobe și transfobe prin aducerea infractorilor în fața justiției¹⁰⁴.

Atacuri asupra spațiilor de activitate LGBT

Există câteva relatări despre atacuri asupra unor spații de activitate LGBT în mai multe state membre – de la vandalizarea sediilor ONG-urilor sau a locurilor frecventate de comunitatea LGBT, până la hărțuirea sau atacul asupra persoanelor LGBT aflate în spațiile de activitate.

Vandalizarea în **Suedia** a sediului unei filiale locale a *Riksförbundet För Seksuellt Likaberättigande* [Federația suedeză pentru drepturile lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor și ale persoanelor transgen] prin spargerea ferestrelor și aruncarea de dispozitive incendiare este doar un exemplu¹⁰⁵. Ca urmare a informațiilor colectate în timpul interviurilor pe teren, se poate menționa incendiarea în Italia a unui loc celebru (*The Coming Out*) aparținând comunității LGBT din Roma, în februarie 2008 și, recent, alte atacuri neofasciste asupra a diverse spații de activitate LGBT¹⁰⁶. ONG-urile italiene pentru LGBT *Arcigay* și *Arcilesbica* sunt de părere că violența împotriva organizațiilor și comunității LGBT este în creștere¹⁰⁷.

Discursurile de incitare la ură

Termenul de „discurs de incitare la ură”, în sensul utilizării din această secțiune, include o sferă mai largă de atacuri verbale exprimând sau inspirate de homofobie și/sau transfobie în discursuri publice degradante sau jignitoare.

Pe baza datelor disponibile, este posibilă identificarea a cel puțin trei tipuri de discurs de incitare la ură importante în context homofob: discurs din partea unor personalități publice, discurs din partea unor personalități religioase publice și discurs publicat, adesea anonim, pe internet.

Discursuri de incitare la ură ale unor personalități publice sau religioase

Unele ONG-uri pentru LGBT și cercetători au monitorizat declarațiile din presă sau alte surse. În **Letonia** și **Lituania**, ONG-urile pentru LGBT *Mozaika*

¹⁰⁴ A se vedea http://www.cps.gov.uk/publications/docs/htc_policy.pdf (06.10.2008).

¹⁰⁵ Riksförbundet För Seksuellt Likaberättigande (Nord) [Federația suedeză pentru drepturile lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen] Hatbrott! Vad gör jag? Information och råd för homosexuella, bisexuella och transpersoner (Pamflet fără dată a publicării la www.rfsf.se/nord).

¹⁰⁶ Reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica, 5 martie 2008. A se vedea și: <http://www.arcigay.it/incendio/incendio-al-coming-out-roma>, <http://www.repubblica.it/2006/05/gallerie/cronaca/incendio-coming/1.html>, și <http://www.arcigay.it/dossier-omofobia-italia-2006-2008> (20.07.2008).

¹⁰⁷ Reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica, 5 martie 2008.

(Letonia) și *Liga homosexualilor lituanieni* au identificat, prin examinarea declarațiilor anti-LGBT și a altor manifestări homofobe, clișee de exprimare care, din punct de vedere strict tehnic, ar putea să nu se încadreze în definiția juridică a discursului de incitare la ură¹⁰⁸.

Aceste proiecte de monitorizare au constatat că declarațiile anti-LGBT sunt în general formulate de către politicieni conservatori și personalități publice religioase (catolice, luterane sau creștin evanghelice). Aceste declarații insistă în principal asupra motivului că persoanele LGBT și modul de viață al acestora constituie o amenințare la adresa societății. Conform *Mozaika*: „a devenit clar că anumite tipuri de argumente au fost utilizate frecvent împotriva lesbienelelor și homosexualilor¹⁰⁹. Aceste argumente includ¹¹⁰:

- intenția de a păstra omogenitatea etnică și integritatea națiunii și statului prin excluderea sau subordonarea homosexualilor și lesbienelelor;
- apelul la religia creștină pentru sprijinirea excluderii homosexualilor și lesbienelelor din „comunitatea morală”, care este înțeleasă ca incluzând întreaga națiune;
- referirea la o moralitate nespecificată, invocându-se adesea valorile familiale în sprijinul excluderii sau subordonării homosexualilor și lesbienelelor.

În plus, în unele declarații, persoanele LGBT sunt zugrăvite ca o „amenințare occidentală” din exterior la adresa „supraviețuirii demografice” a națiunii:

„Trebuie să spunem un „nu” clar tuturor acelor înțelepți din Vest care sugerează poporului nostru să se sinucidă voluntar pentru că, după cum știți, copii nu apar din homosexualiști [sic]” (parlamentar leton, în sesiune plenară a Parlamentului, 31 mai.2006)¹¹¹.

Argumentele aduse împotriva autorizării paradelor au pus sub semnul întrebării dacă orientarea sexuală este un aspect legat de drepturile omului pentru o

¹⁰⁸ Mozaika (2007) Homophobic Speech in Latvia: Monitoring the Politicians (Discursul homofob în Letonia: monitorizarea politicienilor)

A. Tereskinas (2007) "Not Private Enough?" Homophobic and Injurious Speech in the Lithuanian Media („Insuficient de privat?” Discursul homofob și injurios în presa lituaniană), Vilnius: Liga homosexualilor lituanieni

¹⁰⁹ Mozaika (2007) Homophobic Speech in Latvia: Monitoring the Politicians (Discursul homofob în Letonia: monitorizarea politicienilor), p. 4.

¹¹⁰ Mozaika (2007) Homophobic Speech in Latvia: Monitoring the Politicians (Discursul homofob în Letonia: monitorizarea politicienilor), p. 5.

¹¹¹ Mozaika (2007) Homophobic Speech in Latvia: Monitoring the Politicians (Discursul homofob în Letonia: monitorizarea politicienilor), p. 31.

minoritate sau doar o „încălinație imorală”, punând astfel semnul egalității între homosexuali și alcoolici și dependenți de droguri.

„Paradele homosexualilor în Letonia trebuie să fie considerate ilegale și interzise deoarece sunt îndreptate în primul rând împotriva moralității și modelului familial existent în națiunea noastră și consacrat în legea fundamentală a statului, Constituția. În al doilea rând, homosexualitatea este împotriva ordinii naturii și, prin urmare, împotriva legilor lui Dumnezeu. În al treilea rând, homosexualii pretind, împotriva legii, să primească drepturi ca minoritate. O minoritate este alcătuită din cei care sunt diferiți de majoritatea oamenilor ca urmare a naționalității, limbii, rasei, culorii pielii și altor caracteristici neutre, dar nu a moralității. Aceasta presupune că nu poate exista o minoritate a alcoolicilor, homosexualilor, dependenților de droguri și a altor oameni dacă această minoritate se bazează pe înclinații imorale.” (Scrisoare publică transmisă unor politicieni, semnată de un cardinal și câțiva preoți ai Bisericii Romano-Catolice din Letonia)¹¹².

Este important de observat că exemplele de declarații publice jignitoare privind persoanele LGBT precum cele de mai sus nu se limitează la **Letonia**. Informațiile colectate ca urmare a activității pe teren au identificat astfel de declarații în **Malta, Italia, Lituania, Polonia, Cipru, Grecia și România**¹¹³, provenind de obicei din partea unor politicieni conservatori sau personalități religioase de confesiune catolică sau ortodoxă. Tipurile de declarații și argumentele folosite sunt în mare parte similare cu cele identificate de proiectul de monitorizare al *Mozaika*. Deloc surprinzător, interviurile cu ONG-uri pentru LGBT și organisme naționale de promovare a egalității din aceste țări au arătat că, acolo unde homosexualitatea este o problemă puternic contestată de politicieni din considerente morale, discursul homofob de incitare la ură este o problemă mai actuală și mai importantă, în special atunci când este folosit pentru împiedicarea paradelor homosexualilor, conform descrierii din secțiunea despre libertatea de întrunire.

Bineînțeles, exprimarea urii împotriva persoanelor LGBT nu este limitată la politicieni sau lideri religioși. De exemplu:

- În industria divertismentului: un membru al comitetului de selecție al unui concurs muzical (*'Deutschland Sucht Den Superstar'* [Germania caută

¹¹² Agenția de știri LETA, 27 mai 2008.

¹¹³ Reuniuni pe teren cu Mișcarea pentru drepturile homosexualilor din Malta (3 martie 2008), Arcigay/Arcilesbica (Italia, 5 martie 2008), Liga Homosexualilor Lituaneni (13 martie 2008), Campania împotriva homofobiei (17 martie 2008), Mișcarea pentru eliberarea homosexualilor din Cipru (10 aprilie 2008), OLKE (Grecia, 14 aprilie 2008), ACCEPT (România, 12 aprilie 2008).

superstarul]) de la o televiziune privată **germană** a creat o controversă când a numit un concurent „pederast care cântă ca un porc!”¹¹⁴.

- În presă: „Homosexualii ar trebui executați” a fost un titlu din ziarul **românesc** Evenimentul Zilei, într-un articol din 11 mai 2004 despre evenimente LGBT publice¹¹⁵.
- Din partea unor personalități publice: În 2005, un cunoscut lider de opinie **portughez** a fost pus sub acuzare deoarece a declarat public că homosexualii sunt bolnavi, comparându-i cu pedofilii și dependenții de droguri¹¹⁶.

Discursuri de incitare la ură pe internet

Un motiv de preocupare accentuată este constituit de proliferarea discursurilor homofobe de incitare la ură pe internet. Cercetările privind acest aspect sunt insuficiente, dar studiile pe teren arată că unele ONG-uri pentru LGBT¹¹⁷, organisme naționale de promovare a egalității¹¹⁸ și studii au indicat această problemă ca fiind una importantă. Un studiu¹¹⁹ din 2006 observa: „În urma unei scurte verificări pe orice motor de căutare se obțin numeroase pagini de web care își îndreaptă propaganda împotriva imigranților, evreilor, musulmanilor sau homosexualilor, incitând la ură și încurajând violența împotriva acestor grupuri”.

Studiul a mai arătat că, de exemplu, în **Țările de Jos**, Biroul Olandez pentru Reclamații a observat o creștere constantă a materialelor de acest tip publicate pe site-uri web olandeze.

Mai multe, organisme naționale de promovare a egalității și ONG-uri pentru LGBT au observat, de asemenea, un număr semnificativ de comentarii de incitare la ură împotriva persoanelor LGBT publicate pe internet. Ca și în alte împrejurări, unele rețele anti-LGBT folosesc internetul pentru comunicare, creare de rețele și mobilizare. Exemplele includ *Asociația împotriva paradelor* din **Letonia** sau *Partido Nacional Renovador* din **Portugalia**, care au anunțat o demonstrație împotriva „susținătorilor homosexualilor și pedofililor” pe un blog cu caracter naționalist, în 2005. În 2006, o pagină de web de extremă

¹¹⁴ În limba germană: „Vollschwuchtel, singt wie ein Schwein” (difuzat la RTL, 2008), citat în Germania, raport de țară.

¹¹⁵ România, raport de țară.

¹¹⁶ J.E.F. Gouveia (2005) „Qualquer dia a pedofilia vai acabar por ser legalizada”, în O Independente, 18 februarie 2005.

¹¹⁷ Reuniune pe teren cu, de exemplu, SEKÛ (Estonia, 10 martie 2008).

¹¹⁸ Reuniune pe teren cu, de exemplu, Ombudsmanul pentru egalitate de șanse (Lituania, 14 martie 2008).

¹¹⁹ M. Zarrehparvar (2006) „A Nondiscriminatory Information Society” (O societate informațională nediscriminatorie), în R.F. Jørgensen, Human Rights in the Global Information Society (Drepturile omului în societate informațională globală), Londra: The MIT Press, p. 226.

dreapta din **Suedia** a fost raportată pentru incitarea la ură împotriva homosexualilor¹²⁰.

Biroul Ombudsmanului pentru egalitate de șanse din **Lituania** a desfășurat investigații din oficiu și a inițiat proceduri împotriva discursurilor de incitare la ură publicate pe site-uri web. Cu toate acestea, informațiile colectate în timpul interviurilor arată că astfel de cazuri sunt adesea dificil de instrumentat, necesitând resurse și determinare considerabile pentru a identifica autorii reali responsabili pentru comentarii¹²¹.

Concluzii

Infrațiunile motivate de ură împotriva persoanelor LGBT reprezintă un fenomen predominant, cu diferite urmări asupra homosexualilor, lesbienelor, bărbaților și femeilor bisexuale și persoanelor transgen.

Lipsa raportării incidentelor la poliție sau la alte autorități – explicată prin ezitarea victimelor LGBT însele de a raporta incidentele sau prin neglijență din partea autorităților polițienești – este un factor agravant al problemei.

Instrumentele pentru raportarea incidentelor către autorități sunt insuficient dezvoltate, deși subraportarea infrațiunilor motivate de ură poate afecta grav capacitatea autorităților de a lupta eficient împotriva acestora.

Nu există suficiente informații sau cercetări despre dimensiunea, caracterul, autorii sau victimele infrațiunilor motivate de ură în UE.

Atacurile asupra spațiilor de activitate LGBT reprezintă o problemă în unele state membre. Sediile ONG-urilor pentru LGBT au fost vandalizate, iar alte locuri de întrunire au fost incendiate sau clienții acestora au fost grav hărțuiți sau atacați. Acest studiu a identificat incidente care au avut loc în **Italia** și **Suedia**.

Discursul de incitare la ură al unor personalități publice este un fenomen deosebit de îngrijorător, afectând negativ opinia publică și alimentând intoleranța. În declarații publice anti-LGBT, persoanele LGBT sunt adesea înfățișate ca fiind împotriva naturii, bolnave, deviate, asociate cu infracționalitatea, imorale sau provocând destabilizare socială.

Internetul este o sursă de preocupare importantă. Internetul este folosit pentru incitarea la ură, iar autorii nu sunt ușor de găsit sau de pus sub acuzare.

¹²⁰ Brottsförebyggande rådet (Consiliul Național Suedez pentru Prevenirea Infracționalității), 2008 Hatbrott 2007 - En sammanställning av anmälningar med främlingsfientliga, islamofobiska, antisemitiska och homofobiska motiv

¹²¹ Reuniune pe teren cu Ombudsmanul pentru egalitate de șanse (Lituania, 14 martie 2008).

Libertatea de întrunire

Prezenta secțiune examinează situația privind demonstrațiile și evenimentele publice LGBT, în special paradele minorităților sexuale, precum și problema disponibilității și accesului la spațiile în care au loc activități privind LGBT.

Paradele minorităților sexuale și alte demonstrații și evenimente publice LGBT

Parada homosexualilor a devenit o tradiție încă din iunie 1969, când persoanele LGBT din New York au protestat pe străzi timp de câteva zile împotriva atacurilor permanente ale poliției împotriva persoanelor și spațiilor de activitate LGBT. În următorul an, revolta a fost comemorată prin demonstrații în câteva orașe americane, manifestațiile anuale împotriva homofobiei și pentru acordarea de drepturi LGBT răspândindu-se de atunci în întreaga lume. Aceste „parade”, care în multe state membre au adoptat caracterul unei ocazii festive, au în plus o funcție foarte importantă de contribuție la dezvoltarea comunității și capacitate a persoanelor și grupurilor LGBT. În cursul interviurilor, a devenit vizibil faptul că ONG-urile locale pentru LGBT organizează evenimente sau demonstrații anuale în aproape fiecare stat membru al UE, iar majoritatea au loc fără împotriviri ale poliției și autorităților locale, în unele cazuri fiind organizate chiar în cooperare cu cele din urmă¹²².

Demonstrațiile sunt organizate sub diverse tematici, cum ar fi Marș pentru diversitate, Paradă a curcubeului, Paradă a egalității sau Ziua străzii Christopher, având diverse sloganuri, obiective și moduri de exprimare. În această privință, participarea Uniunii Europene în astfel de sărbătoriri este considerată o dovadă de încurajare a diversității în orientarea sexuală. Acesta a fost cazul Paradei Canalului din Amsterdam din 2005, la care a participat o ambarcațiune „Pentru diversitate. Împotriva discriminării” sub egida campaniei Comisiei Europene împotriva discriminării¹²³. Cu toate acestea, în ultimii ani, unele evenimente au atras o atenție negativă considerabilă în diverse state membre ale UE, iar controversa privind desfășurarea unor anumite parade dezvăluie importanța homosexualității ca subiect de dezbateră politică.

Există mai multe preocupări privind unele dintre reacțiile statelor membre față de parade desfășurate în ultimii ani: eșecul unor autorități de a garanta dreptul la întrunire al persoanelor LGBT, eșecul de a garanta protecția persoanelor LGBT împotriva contra-demonstrațiilor și folosirea demonstrațiilor publice ale LGBT de către personalități politice sau religioase pentru încurajarea pozițiilor și acțiunilor anti-LGBT.

Interdicții

¹²² Informații colectate în timpul activității pe teren.

¹²³ A se vedea <http://www.stop-discrimination.info/31.0.html> (12.01.2009).

În ultimii ani au existat cazuri în care autorități municipale au interzis, cel puțin inițial, demonstrații și adunări pașnice ale unor grupuri care promovau drepturile LGBT:

Lituania: În 2007, autoritățile municipale din Vilnius au refuzat autorizarea unor evenimente publice LGBT în două ocazii. Organizatorii au depus o contestație în cel de al doilea caz, dar aceasta a fost respinsă de instanță¹²⁴.

Letonia: În conformitate cu informațiile colectate în timpul interviurilor, autoritățile municipale au interzis parada din Riga în 2005 și 2006¹²⁵.

Bulgaria: În 2005, primarul orașului Varna a interzis deschiderea unui ghișeu de informare din rețeaua *Pink Point*. Organizatorii au depus o plângere la Comisia pentru protecție împotriva discriminării, iar primăria din Varna a fost găsită vinovată de discriminare indirectă. Ca urmare a apelului, cazul este încă în curs de soluționare¹²⁶.

România: În 2005, autoritățile municipale au interzis un Marș al diversității în București¹²⁷.

Polonia: În 2004 și 2005, marșuri ale egalității pentru LGBT au fost interzise de autoritățile municipale din Varșovia. În 2005, un marș similar a fost interzis în orașul Poznań¹²⁸.

Motivele invocate pentru interdicții includ siguranța participanților, atentatul la morala publică și menținerea ordinii publice. Este important de observat totuși că unele dintre interdicții și alte proceduri de restricționare suplimentare (de exemplu, în București, Varșovia și Riga) au fost modificate după proteste ale ONG-urilor pentru LGBT, presiuni internaționale, decizii ale instanțelor, avize ale organismelor naționale de promovare a egalității sau intervenții ale unor miniștri¹²⁹.

¹²⁴ E. Ziobiene (2008) Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, Report on Lithuania, FRALEX Legal Report (Studiu juridic privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală, raport privind Lituania, raport juridic al FRALEX). De asemenea: Întrevederi pe teren cu Liga Națională a Homosexualilor Lituanieni (Lituania, 13 martie 2008) și Ombudsmanul pentru egalitate de șanse (Lituania, 14 martie 2008).

¹²⁵ Reuniuni pe teren în Letonia: Tiesībsarga birojs [Biroul Ombudsmanului] (12 martie 2008) și ONG-ul pentru LGBT Mozaika (12 martie 2008).

¹²⁶ S. Kukova (2008) Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, Report on Bulgaria, Fralex Legal Country Report (Studiu juridic privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală, raport privind Lituania, raport juridic de țară al FRALEX). De asemenea: Reuniune pe teren cu ONG-ul pentru LGBT BGO Gemini, 28 aprilie 2008, și Comisia pentru protecție împotriva discriminării, 29 aprilie 2008.

¹²⁷ România, raport de țară și reuniuni pe teren cu ONG-ul pentru LGBT ACCEPT (7 aprilie 2008)

¹²⁸ M. Abramovicz (ed.) (2007) The Situation of Bisexual and Homosexual Persons in Poland; raport 2005 și 2006, Varșovia: Campanie împotriva homofobiei și Asociația Lambda Varșovia.

¹²⁹ România, raport de țară. M. Abramovicz (ed.) (2007) The Situation of Bisexual and Homosexual Persons in Poland; raport 2005 și 2006, Campanie împotriva homofobiei și

În cauza Baczkowski și alții / Polonia, cererea de înregistrare nr. 1543/06, decizia din 3 mai 2007, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că interzicerea marșurilor și adunărilor pentru egalitate din Varșovia, în 2005, a constituit o încălcare a articolelor 11, 13 și 14 din Convenția Europeană pentru Drepturile Omului¹³⁰.

Obstacole administrative

Interviurile au arătat că obstacolele administrative s-au manifestat în 2007, în **Estonia**, când poliția locală nu a acceptat să coopereze cu organizatorii unei parade și le-au cerut să angajeze o firmă privată de securitate¹³¹. Organizatorii au depus o plângere la Cancelarul pentru Justiție. Cancelarul a stabilit că *Põhja Politseiprefektuur* [Prefectura poliției de nord] nu a respectat standardele privind buna guvernare când a refuzat să coopereze cu organizatorii paradei¹³².

Cancelarul pentru Justiție a arătat, de asemenea, că, deși autoritățile par să își cunoască obligațiile negative, cum ar fi cea de a nu tulbura parada, nu își cunoșteau obligația pozitivă de a asigura un cadru în care pot fi asigurate libertatea de întrunire și drepturile conexe acesteia (de exemplu, prin protejarea demonstrațiilor împotriva contra-protestatarilor)¹³³.

Conform persoanelor interviewate, obstacole similare au avut loc în legătură cu un marș al diversității din **România** în 2008, în care poliția locală a cerut organizatorilor să furnizeze un plan de modificare a traficului¹³⁴.

Contrareacții

Reacțiile împotriva demonstrațiilor LGBT, cum ar fi paradele, nu sunt limitate la autoritățile publice. În vara anului 2008, în presa internațională au fost raportate atacuri violente împotriva paradelor din capitalele **Republicii Cehe**, **Ungariei** și **Bulgariei**. Atacuri violente asupra demonstrațiilor au avut loc, în

Asociația Lambda Varșovia, Varșovia. Întrevederi pe teren în Letonia: Tiesībsarga birojs [Biroul Ombudsmanului] (12 martie 2008) și ONG-ul pentru LGBT Mozaika (12 martie 2008).

¹³⁰ A se vedea http://www.icj.org/IMG/European_Compilation-web.pdf (26.11.2008).

¹³¹ Reuniune pe teren cu SEKÜ și Diversity (Estonia, 10 martie 2008).

¹³² Estonia/Õiguskantsleri kantselei (09.2007) 'Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks' [„Recomandare pentru respectarea legalității și bunei guvernări”], scrisoare către politseiprefekt [prefectul poliției] Raivo Kütt, p. 13.

¹³³ Estonia/Õiguskantsleri kantselei (09.2007) 'Soovitus õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks' [„Recomandare pentru respectarea legalității și bunei guvernări”], scrisoare către politseiprefekt [prefectul poliției] Raivo Kütt, p. 13.

¹³⁴ Reuniune pe teren cu ACCEPT (România, 7 aprilie 2008).

ultimii ani, în **Suedia, Polonia, Letonia, Estonia, Republica Cehă, Ungaria, România și Bulgaria**¹³⁵.

„Neonaziștii care m-au bătut la parada din 2003 au dat lovitura, pentru că sunt atât un „blatte” [termen peiorativ pentru suedez non-alb, sau persoane de culoare, cum ar cele de origine arabă sau sud-americană], cât și homosexual. Simt că azi este mai important ca oricând să iau parte la paradă. Sunt atât de mulți homosexuali, lesbiene și persoane transgen care nu îndrăznesc să ia parte. leșiți pe străzi, arătați-vă!”¹³⁶. (Bărbat, Suedia).

Conform ONG-urilor pentru LGBT și organismelor naționale de promovare a egalității din țările menționate mai sus, contra-demonstrațiile sunt de obicei organizate de un număr de grupuri, uneori acționând în alianțe strategice, care pot include: grupuri fasciste și neonaziste, grupuri ultranaționaliste și/sau grupuri conservatoare ortodoxe, catolice sau creștin-evangelice.

În unele cazuri, mobilizarea contra-demonstrațiilor depășește limitele unor astfel de grupuri, rezultând mari demonstrații publice care fac apel, de exemplu, la „moartea sodomiților”¹³⁷ și afișează sloganuri precum „Parada homosexualilor = Parada SIDA”, „Opriți decadența vestică” sau „Homosexualii sunt ca evreii – trebuie să moară”¹³⁸.

Ca exemplu al provocărilor cu care se confruntă organizatorii evenimentelor LGBT publice, un sondaj polonez din 2005 a constatat că 78% dintre respondenți se opuneau dreptului organizațiilor LGBT de a demonstra în public¹³⁹.

Conform rezultatelor cercetării pe teren, în afară de atacurile din timpul paradelor sau marșurilor, unele ONG-uri pentru LGBT au raportat probleme de securitate a participanților înainte și, în special, după desfășurarea paradelor¹⁴⁰. S-a considerat că poliția nu putea sau nu dorea să protejeze participanții împotriva atacurilor¹⁴¹.

Există numeroase exemple de politicieni care refuză să sprijine paradele homosexualilor, dar atunci când astfel de politicieni au atribuții privind

¹³⁵ Informații din rapoarte de țară.

¹³⁶ RFSL (2005) 'Belonging', disponibil la http://www.rfsl.se/public/rfsl_belonging_2.pdf 06.02.2009.

¹³⁷ România, raport de țară.

¹³⁸ S.P. Knudsen, "Gay Pride er vestlig decadence" în Dagbladet Information, 02.06.2008, disponibil la: <http://www.information.dk/160136> (21.07.2008).

¹³⁹ Public Opinion Research Center (2005) Acceptance of rights for gay and lesbian persons and social distance towards them (Acceptarea drepturilor homosexualilor și lesbienele), disponibil la: http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2005/K_127-05.PDF (21.07.2008).

¹⁴⁰ Reuniuni pe teren cu, de exemplu, RFSL (Suedia, 5 martie 2008), Háttér Társaság a Melegekért [Asociația de ajutor Háttér] (Ungaria, 17 aprilie 2008), Mozaika (Letonia, 12 martie 2008).

¹⁴¹ Reuniuni pe teren cu, de exemplu, ACCEPT (România, 7 aprilie 2008), Háttér Társaság a Melegekért [Asociația de ajutor Háttér] (Ungaria, 17 aprilie 2008), Campanie împotriva homofobiei (Polonia, 17 martie 2008).

tratamentul egal, mesajul politic este deosebit de puternic. În mai 2008, nou numitul ministru al egalității de șanse din **Italia** a refuzat să sprijine parada homosexualilor din Roma, invocând motivul că homosexualii nu mai sunt discriminați în Italia. Ea nu a fost de acord cu obiectivul declarat al organizatorilor paradei de a acorda uniunii între homosexuali o legitimitate similară celei a unei căsătorii între heterosexuali.

Având în vedere tratamentul din partea autorităților, caracterul contra-demonstrațiilor și dezbateră publică care însoțește demonstrațiile LGBT, este clar că extremiștii nu sunt singurii actori care pun în pericol dreptul la libertatea de întrunire a demonstrațiilor LGBT. Există o corespondență considerabilă între statele membre în care autoritățile au refuzat sau au ezitat să autorizeze demonstrațiile LGBT și cazurile de contra-demonstrații violente.

Interdicții, obstacole și atacuri împotriva demonstrațiilor LGBT

În ultimii cinci ani, interdicții, obstacole administrative și atacuri organizate asupra demonstrațiilor publice LGBT au avut loc în **Bulgaria, Estonia, Letonia, Polonia și România**. Atacuri organizate (dar fără interdicții sau obstacole) au avut loc în **Republica Cehă, Ungaria, Italia și Suedia**.

Niciun fel de probleme în această privință nu au fost raportate în Portugalia, Spania, Franța, Belgia, Germania, Austria, Slovacia, Slovenia, Malta, Irlanda, Regatul Unit, Luxemburg, Țările de Jos, Grecia, Danemarca sau Finlanda.

Cercetările pe teren ne permit să observăm cazul **Lituaniei**, unde, în ciuda mai multor încercări de organizare a unor evenimente LGBT publice, niciunul dintre acestea nu fusese organizat până în momentul scrierii, ca urmare a interdicțiilor din partea autorităților locale¹⁴². În **Cipru** nu au avut loc niciodată evenimente publice LGBT¹⁴³.

Disponibilitatea spațiilor

În unele state membre, persoanele și organizațiile LGBT se mai confruntă cu probleme în ceea ce privește găsirea de spații pentru activități politice sau culturale. În toate statele membre, cu excepția **Ciprului**, ONG-urile pentru LGBT funcționează în birouri proprii sau folosite împreună cu alte ONG-uri. Obținerea unor astfel de spații pentru organizarea de activități politice, sociale sau culturale este uneori dificilă. De exemplu, conform cercetărilor pe teren, un ONG pentru persoane cu handicap din **Lituania** a refuzat să închirieze spații de

¹⁴² Reuniuni pe teren cu Liga Homosexualilor Lituanieni (Lituania, 13 martie 2008) și Ombudsmanul pentru egalitate de șanse (Lituania, 14 martie 2008).

¹⁴³ Reuniune pe teren cu Mișcarea de eliberare a homosexualilor din Cipru (Cipru, 10 aprilie 2008).

birouri „Ligii homosexualilor lituanieni” (LHL) deoarece nu dorea persoane LGBT în propriul sediu¹⁴⁴.

Sărbătorirea celei de a zecea aniversări a mișcării LGBT din **Slovenia** ar fi trebuit să aibă loc în castelul din Ljubljana. Uzufructuarul castelului a anulat evenimentul când a aflat că are legătură cu LGBT¹⁴⁵.

În **Italia**, în 2005, organizațiile lesbienele din Milano au protestat când conducerea provinciei Milano a refuzat accesul la un spațiu pentru desfășurarea unui seminar internațional privind problemele lesbienele cu câteva zile înainte de eveniment. În mai 2007, organizațiile LGBT nu au primit permisiunea de a participa la o conferință guvernamentală privind problemele familiei organizată de către Ministerul Familiei. În plus, multe teatre, cinematografe și alte spații folosite pentru dezbateri publice din Italia se află în proprietatea Bisericii Catolice, acestea refuzând accesul pentru evenimente referitoare la drepturile LGBT¹⁴⁶.

Concluzii

În majoritatea statelor membre, persoanele LGBT își pot exercita liber dreptul la libertatea de întrunire. Cu toate acestea, în ultimii ani, interdicțiile sau obstacolele administrative au blocat organizarea unor demonstrații publice pașnice ale LGBT în unele state membre (**Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România și Bulgaria**). Totuși, cu excepția **Lituaniiei**, ONG-urile pentru LGBT au reușit ulterior să organizeze evenimente proprii în acele state membre.

De asemenea, în unele state membre, autoritățile publice nu au reușit, sau nu au dorit, să garanteze siguranța împotriva atacurilor extremei drepte, naționaliștilor, conservatorilor și/sau contra-demonstrațiilor religioase pentru participanții la demonstrațiile publice ale LGBT. În ultimii cinci ani, astfel de atacuri au avut loc în **Suedia, Estonia, Letonia, Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Italia, România și Bulgaria**.

Conform informațiilor colectate în timpul interviurilor, ONG-urile pentru LGBT au mai raportat că găsirea unor spații pentru desfășurarea activităților LGBT poate constitui o problemă în unele state membre¹⁴⁷.

¹⁴⁴ Reuniuni pe teren cu Liga Homosexualilor Lituanieni (Lituania, 13 martie 2008) și Ombudsmanul pentru egalitate de șanse (Lituania, 14 martie 2008).

¹⁴⁵ Slovenia, raport de țară.

¹⁴⁶ Italia, raport de țară; și reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica, 5 martie 2008.

¹⁴⁷ Informații pe baza interviurilor pe teren în Italia, Lituania și Slovenia.

Piața muncii

Prezenta secțiune examinează o varietate de probleme privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală în ocuparea forței de muncă, respectiv invizibilitatea persoanelor LGBT, modul în care persoanele LGBT își accesează drepturile pe piața muncii, dovezi ale discriminării și homofobiei suferite la locul de muncă, predominanța discriminării pe piața muncii și atitudinile și responsabilitățile angajatorilor față de persoanele LGBT.

Vizibilitatea vs. invizibilitatea persoanelor LGBT

În toate statele membre, ONG-urile pentru LGBT intervievate pe teren au arătat că multe dintre persoanele LGB nu sunt vizibile pe piața muncii. Această constatare a fost confirmată în cursul interviurilor cu organisme naționale de promovare a calității și autorități publice din toate cele 27 de state membre¹⁴⁸. După cum a observat Comisia, „grupul supus discriminării este puțin vizibil în statisticile publice și nu întotdeauna dorește să fie astfel... Ni s-a spus că discriminarea pe criterii de orientare sexuală are loc imediat ce o persoană a fost angajată, iar informațiile despre sexualitatea ei au fost dezvăluite, cu sau fără voia sa”¹⁴⁹.

Conform unui raport *ILGA-Europe*¹⁵⁰, 42% din respondenții LGB nu se „dezvăluie” la locul lor de muncă. 66% invocă teama de represalii ca factor care contribuie la opțiunea de a rămâne ascuns.

Un studiu *suedez*¹⁵¹, efectuat de „Arbetslivsinstitutet” [Institutul Național pentru Viața la Locul de Muncă], a arătat că 50% din respondenții LGB nu-și dezvăluiau orientarea sexuală la locul de muncă, iar 40% dintre aceștia evitau socializarea de teamă că vor fi „descoperiți”.

Într-un sondaj *german*¹⁵², la care au participat 2230 angajați homosexuali și lesbiene, s-a constatat un model similar: 52% dintre homosexuali și lesbiene fie nu își dezvăluiau orientarea sexuală față de colegi, fie o dezvăluiau doar câtorva. Dezvăluirea față de supraveghetori sau directori a fost mai scăzută

¹⁴⁸ Reuniuni pe teren cu ONG-uri pentru LGBT, organisme naționale de promovare a egalității și autorități publice din toate statele membre UE, martie-mai 2008.

¹⁴⁹ European Commission, „The Fight against Discrimination and the Promotion of Equality. How to Measure Progress Done” (Comisia Europeană, „Lupta împotriva discriminării și promovarea egalității. Măsurarea progreselor înregistrate), p. 62, disponibil la http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/measprog08_en.pdf (16.12.2008).

¹⁵⁰ S. Quinn și E. Paradis (2007) *Going Beyond the Law: promoting equality in employment* (Dincolo de lege: promovarea egalității la locul de muncă), ILGA-Europe.

¹⁵¹ Arbetslivsinstitutet (2003) *Arbetsvillkor och utsatthet*. Stockholm.

¹⁵² D. Frohn (2007) „Out im Office?!“ *Sexuelle Identität, (Anti-)Diskriminierung und Diversity am Arbeitsplatz*. Köln: Schwules Netzwerk NRW e.V. (ed.) finanțat de Ministerul pentru Afaceri, Intergenerații, Familie, Femei și Integrare din Renania de Nord-Westfalia.

(65,1% nu o dezvăluiau sau o dezvăluiau doar câtorva supraveghetori sau directori). În sectoare de lucru specifice, cum ar fi armata sau biserica, gradul de dezvăluire este mult mai scăzut decât media.

Un studiu¹⁵³ **finlandez** a arătat că angajații LGB au o poziție specială comparativ cu alte minorități, prin aceea că vizibilitatea le influențează viața la locul de muncă. Nesiguranța în privința locului de muncă a fost menționată ca unul dintre principalele motive pentru păstrarea secretului. Conform unui alt studiu finlandez¹⁵⁴, de obicei persoanele LGBT dezvoltă strategii pentru a evita să își dezvăluie statutul de LGB, cum ar fi schimbarea subiectului sau părăsirea unei conversații la locul de muncă.

„Întotdeauna am crezut că, după aceea, dacă am avea fete ca pacienți, probabil că nu m-ar lăsa niciodată să le îngrijesc, vreau să spun că nu m-ar face probabil niciodată soră principală sau orice altceva. Și-ar închipui probabil că sunt un pedofil sau ceva asemănător. Așa m-aș simți dacă, Dumnezeu, [ei] ar afla acum”¹⁵⁵. (Femeie, 31 de ani, Finlanda).

După cum observa un reprezentant al Federației **Suedeze** pentru Drepturile Lesbianelor, Homosexualilor, Bisexualilor și Persoanelor Transgen (RSFL): „Poți simți că trebuie să fii vag în răspunsuri, dar până la urmă devii o persoană cenușie în comparație cu ceilalți. Este clar că nu vei deveni un membru al echipei în acest mod, iar aspectul social al muncii tale este sortit eșecului. La urma urmei, ne petrecem o treime din viață la locul de muncă, așa că integrarea în echipă este foarte importantă”¹⁵⁶.

Cercetările sugerează că astfel de tensiuni în viața cuiva la locul de muncă are consecințe. Un studiu¹⁵⁷ **suedez** a arătat că nedeazăluirea orientării sexuale la

¹⁵³ J. Lehtonen și K. Mustola eds. (2004) ‘Straight people don’t tell, do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work’ („Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?”: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă), Rapoarte de cercetare 2b/04, Ministerul Muncii.

¹⁵⁴ M. Kaskissari (2004) „Young Lesbian and Bisexual Women and their coping at work” (Lesbienele și femeile bisexuale tinere la locul de muncă), în J. Lehtonen, K. Mustola eds. (2004) „Straight people don’t tell, do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work” („Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?”: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”), Rapoarte de cercetare 2b/04, Ministerul Muncii.

¹⁵⁵ J. Lehtonen and K. Mustola eds. (2004) ‘Straight people don’t tell, do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work’ („Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?”: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”), Rapoarte de cercetare 2b/04. Ministerul Muncii.

¹⁵⁶ RFSL (2007) Open Up Your Workplace: challenging homophobia and hetero-normativity, p. 19. Stockholm

¹⁵⁷ Arbetslivsinstitutet (2003) ‘Arbetsvillkor och utsatthet’, disponibil la http://www.rfsl.se/public/hobi_almedalen2003.pdf (6.2.2009).

locul de muncă este asociată cu riscuri la adresa sănătății, iar un studiu¹⁵⁸ din **Regatul Unit** a demonstrat că persoanele LGB cred că sunt mai productive la locul de muncă dacă le sunt cunoscute înclinațiile sexuale.

Accesarea drepturilor pe piața muncii

Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă¹⁵⁹ interzice discriminarea directă și indirectă, precum și hărțuirea, pe criterii de orientare sexuală la locurile de muncă și în ocuparea forței de muncă, atât în sectorul privat, cât și în cel public. Această interdicție se aplică în relație cu condițiile pentru accesul la muncă, accesul la munca independentă sau încadrare în muncă, accesul la orientare profesională sau formare profesională, condiții de încadrare în muncă și de muncă, afilierea la și angajarea în cadrul unei organizații sindicale sau patronale. Directiva urma să fie pusă în aplicare de către statele membre ale UE până la 2 decembrie 2003. Cu toate acestea, punerea în aplicare a fost diferită în statele membre¹⁶⁰.

În interviurile cu organisme naționale de promovare a egalității și ONG-urile pentru LGBT, chestiunea modului în care persoanele LGBT își accesează drepturile și pot ataca tratamentul discriminatoriu s-a dovedit a fi o problemă supusă dezbaterii în toate cele 27 de state membre.

Dacă o persoană LGBT este supusă discriminării, este imperativ ca aceasta să aibă acces la mecanisme pentru a adresa reclamații. În această privință, prezența unui organism național de promovare a egalității care să examineze reclamațiile pe criterii de orientare sexuală este esențială pentru posibilitățile persoanelor LGBT de a-și exercita dreptul la nediscriminare. Cu toate acestea, în multe state membre, un astfel de organism nici măcar nu există.

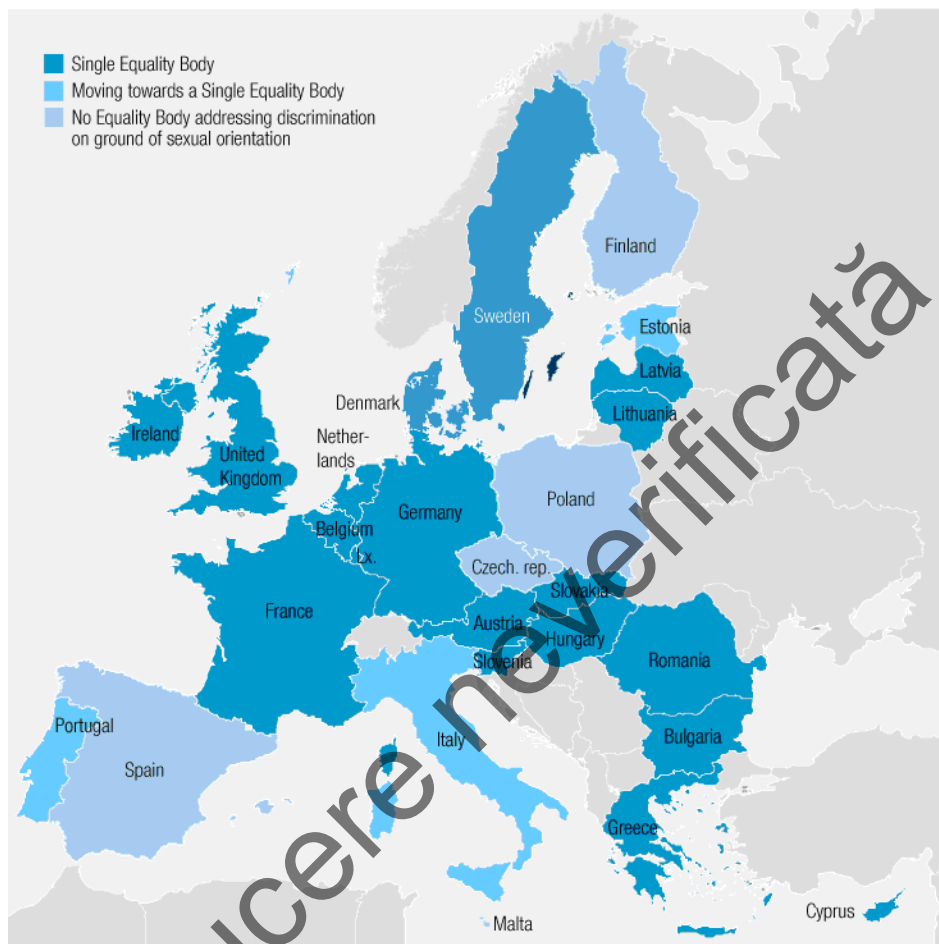
Harta de mai jos ilustrează în care dintre cele 27 de state membre există organisme naționale de promovare a egalității care tratează cazurile de discriminare pe criterii de orientare sexuală:

Organisme naționale de promovare a egalității

¹⁵⁸ Stonewall (2008) Serves You Right. Lesbian and gay people's expectations of discrimination (Așa vă trebuie. Așteptările lesbienelelor și homosexualilor în ceea ce privește discriminarea).

¹⁵⁹ Directiva 2000/78/ a Consiliului (27.11.2000).

¹⁶⁰ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2008), Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre UE: Partea 1 – Analiză juridică, pp. 36-52.

Country Results	Insert translation	Insert translation
The Netherlands	Țările de Jos	Lithuania
Sweden	Suedia	Italia
Denmark	Danemarca	Finland
Austria	Austria	Portugal
Belgium	Belgia	Slovenia
Spain	Spania	Estonia
Germany	Germania	Hungaria
Luxembourg	Luxemburg	Slovakia
France	Franța	Bulgaria
United Kingdom	Regatul Unit	Greece
European Union (27)	Uniunea Europeană (27)	Cyprus
Ireland	Irlanda	Latvia
Czech Republic	Republica Cehă	Romania
Single Equality Body	Organism unic de promovare a egalității	Malta
Moving towards a Single Equality Body	Organism unic de promovare a egalității în curs de creare	
No Equality Body addressing discrimination on ground of sexual orientation	Nu există organisme de promovare a egalității pentru combaterea discriminării pe criterii de orientare sexuală	

Se manifestă o convergență generală către modelul unui organism unic de promovare a egalității cu competențe de combatere a discriminării pe orice criteriu. Un astfel de model există deja în 18 state membre (**Belgia, Bulgaria, Danemarca, Germania, Grecia, Franța, Irlanda, Cipru, Letonia, Lituania, Luxemburg, Ungaria, Țările de Jos, Austria, România, Slovenia, Slovacia și Regatul Unit**). În plus, în timp ce nouă state membre nu au organisme naționale de promovare a egalității cu competențe de combatere a discriminării pe criterii de orientare sexuală la momentul elaborării raportului, patru state se îndreaptă în această direcție (**Estonia, Italia și Portugalia**).

Doar **Suedia** a avut un organism cu sarcina specifică de a combate discriminarea pe criterii de orientare sexuală, numit *HomO*, acesta fiind unul dintre cei patru ombudsmani pentru egalitate de șanse. Dar, de la 1 ianuarie 2009, Ombudsmanul împotriva discriminării pe criterii de orientare sexuală și ceilalți ombudsmani împotriva discriminării au format împreună Ombudsmanul Suedez pentru Egalitatea de Șanse. Noul ombudsman își va desfășura activitatea pe baza noii legi privind discriminarea, care va înlocui cele șapte documente legislative existente referitoare la discriminare¹⁶¹. În următorii 1-2 ani vor exista în total 22 de state membre având un organism unic de promovare a egalității cu competențe de combatere a tuturor criteriilor de discriminare.

Nouă state membre nu au un organism de promovare a egalității cu competențe de combatere a discriminării pe criterii de orientare sexuală (**Republica Cehă, Danemarca, Estonia, Spania, Italia, Malta, Polonia, Portugalia și Finlanda**). În cinci dintre acestea, o instituție a Ombudsmanului poate avea competențe de primire a reclamațiilor privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală (**Republica Cehă, Estonia, Spania, Polonia și Finlanda**). Aceste tipuri de instituții ale Ombudsmanului nu dispun totuși de gama de competențe prevăzute de directiva privind egalitatea rasială pentru organismele naționale de promovare a egalității.

Date privind discriminarea

Există puține date statistice oficiale cu privire la reclamațiile privind cazurile de discriminare. 10 state membre (**Austria, Republica Cehă, Cipru, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Țările de Jos, România și Suedia**) compilează datele statistice privind reclamațiile. Următorul tabel ilustrează numărul de

¹⁶¹ Ombudsmanul pentru egalitate de șanse se va asigura că discriminarea pe criterii de sex, identitate sau exprimare transgen, etnie, religie sau alte convingeri, handicap, orientare sexuală sau vârstă nu se manifestă în niciunul dintre domeniile societății. Ombudsmanul va promova egalitatea de drepturi și de șanse, va supraveghea respectarea legii împotriva discriminării, va gestiona reclamațiile individuale și va încuraja egalitatea prin furnizarea de consiliere și instruire. <http://www.homo.se/o.o.i.s/1210> (23.10.2008)

reclamații din fiecare țară, împreună cu numărul total de cazuri de discriminare¹⁶²:

Țară	Număr total de reclamații de discriminare pe criterii de orientare sexuală – organism de promovare a egalității, instanțe, tribunale etc. (2007) ¹⁶³	Număr total de constatări de discriminare confirmate în 2007 de către organisme de promovare a egalității, tribunale, instanțe etc. (2007) ¹⁶⁴
Austria	45	0
Republica Cehă	1	1
Cipru	1	Decizie în așteptare
Estonia	1	0
Ungaria	2	0
Letonia	12	1
Lituania	18	1
Țările de Jos	6	3
România	7	1
Suedia	62	6 ¹⁶⁵

Interviurile cu organisme naționale de promovare a egalității și ONG-uri pentru LGBT din 27 de state membre au arătat faptul că, în ciuda punerii în aplicare a legislației UE și a transunerii acestei legislații în legislația națională pe întreg teritoriul UE, numărul de cazuri confirmate de discriminare pe criterii de orientare sexuală este extrem de scăzut.

În **Letonia**, Biroul Ombudsmanului și ONG-ul pentru LGBT *Mozaika* sugerează că numărul scăzut de cazuri de discriminare poate fi atribuit unor anumite cauze, cum ar fi ezitarea persoanelor LGBT de a face față publicității unui caz în instanță și lipsa de recunoaștere ca discriminare a problemelor cu care se confruntă¹⁶⁷.

Un reprezentant al ONG-ului pentru LGBT *Mozaika* a afirmat în timpul unui interviu: „În general, oamenii nu sunt sinceri în privința orientării lor sexuale la locul de muncă, nu își cunosc drepturile și doresc să evite publicitatea. Mai trebuie să amintim problema homofobiei interiorizate; societatea letonă este atât de homofobă încât persoanele LGBT ajung să adopte opinii negative despre ele însele”¹⁶⁶.

¹⁶⁴ Numărul de reclamații din 2007 nu corespunde neapărat constatărilor din 2007, deoarece unele decizii nu sunt adoptate în anul depunerii reclamației.

¹⁶⁵ Este important de remarcat faptul că cele 6 cazuri reflectă doar situațiile în care au fost descoperite suficiente dovezi de discriminare și în care a fost luată o decizie de confirmare a acestor dovezi. În cele 56 de cazuri rămase nu au fost descoperite dovezi de discriminare. Aceasta nu presupune neapărat că în acele cazuri nu a existat discriminare, ci doar faptul că, de exemplu, dovezile care confirmă discriminarea erau insuficiente.

¹⁶⁶ Reuniune pe teren cu *Mozaika* (Letonia, 12 martie 2008).

¹⁶⁷ Reuniune pe teren cu Biroul Ombudsmanului și *Mozaika* în (Letonia, 12 martie 2008).

În cursul unui interviu, ONG-ul pentru LGBT *Campanie împotriva homofobiei* din **Polonia** a observat că, în opinia persoanelor LGBT, completarea unui formular presupune riscul de pierdere a locului de muncă¹⁶⁸. Având în vedere rata relativ mare a șomajului din Polonia, persoanele LGBT se tem că vor fi victime ale acestuia, iar completarea unei reclamații împotriva unui angajator este percepută ca reducând șansele de a găsi un nou loc de muncă¹⁶⁹. Un reprezentant al *Autorității pentru Egalitate* din **Irlanda** a informat interviuatorii că teama de publicitate a determinat chiar și persoanele LGBT care își cunosc bine drepturile să ezite în a depune reclamații¹⁷⁰.

În **Grecia**, unele cercetări restrânse privind discriminarea¹⁷¹ au arătat că unul din patru angajatori ezitau să cheme la interviurile pentru locuri de muncă candidații despre care știau sau bănuiau că sunt homosexuali („etichetați ca homosexuali”). Acest procentaj este mai mare în cazul angajatorilor de sex masculin (1 din 3).

În **Franța**, ONG-urile pentru LGBT *Inter LGBT* și *L'Autre Cercle* au relatat interviuatorilor despre „o verigă lipsă” între cuvântul „discriminare” și orientarea sexuală: „Când se menționează cuvântul „discriminare”, oamenii se gândesc automat la gen și rasă/etnie – în timp ce alte criterii, inclusiv orientarea sexuală, rămân mult în urmă”¹⁷².

Bune practici: În **Franța**, *HALDE* [Înalta autoritate pentru lupta împotriva discriminării și pentru egalitate] a redactat și distribuit o *Cartă a diversității* [*la charte de la diversité*] către sute de companii franceze, în scopul sensibilizării și mobilizării actorilor principali în direcția revizuirii practicilor în acest domeniu¹⁷³.

În **Austria**, un conductor de tramvai din Viena care a fost terorizat de colegi timp de mai mulți ani a fost în cele din urmă concediat de către societatea de transport public. Angajatul a dat în judecată societatea și a câștigat cauza în primă instanță într-un tribunal industrial din Viena. Deoarece societatea de

¹⁶⁸ Reuniune pe teren cu *Kampania*, (Polonia, 17 martie 2008).

¹⁶⁹ Reuniune pe teren cu *Kampania*, (Polonia, 17 martie 2008) .

¹⁷⁰ Reuniune pe teren cu „Autoritatea pentru egalitate”, Irlanda, (Irlanda, 4 aprilie).

¹⁷¹ Drydakis Nick (2007), *Dual Life for Equal Labour? Sexual Orientation Discrimination in the Greek Labour Market* (Viață duală pentru egalitatea în muncă? Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în forța de muncă din Grecia), Department of Economics, University of Crete, B.E.N.E.Tec, disponibil la http://www.soc.uoc.gr/econ/wpa/docs/Sexual_Orientation_Discrimination_in_Greece_Drydakis.pdf (11.09.2009).

¹⁷² Reuniune pe teren cu *Inter LGBT* și *L'Autre Cercle*, (Franța, 10 martie 2008).

¹⁷³ A se vedea <http://www.charte-diversite.com> (7.2.2009).

transport a introdus apel împotriva acestei hotărâri, cauza se află în curs de soluționare la curtea de apel¹⁷⁴.

Informațiile furnizate de ONG-urile pentru LGBT sunt confirmate de constatările din timpul cercetărilor. Un studiu¹⁷⁵ care include atât Irlanda de Nord în **Regatul Unit**, cât și **Irlanda**, bazat pe interviuri cu persoane LGBT, ONG-uri și personal din organismele pentru promovarea egalității, a concluzionat că „toți potențialii reclamanți se confruntă cu anumite obstacole în timpul identificării și urmăririi reclamațiilor; totuși, multe dintre aceste obstacole sunt intenționat mai dificile pentru persoanele LGB”. Unele dintre obstacolele identificate au fost frica de victimizare, riscul de concediere și riscul de a fi supus unor acțiuni homofobe sau discriminatorii.

Sondajul Eurobarometru a indicat și o lipsă gravă de informare în ceea ce privește legislația anti-discriminare relevantă. Aproape jumătate (45%) din cetățenii UE cred că nu există legi de interzicere a discriminării pe criterii de orientare sexuală în cazul angajării unui nou lucrător¹⁷⁶

Discriminare și homofobie suferite la locul de muncă

Sondajul online al părților interesate a inclus întrebări privind oportunitățile de a găsi un loc de muncă în calitate de persoană LGBT declarată, comparativ cu o persoană heterosexuală. 43% din respondenți au considerat că persoanele LGB declarate ar avea șanse „inegale” sau „oarecum inegale” comparativ cu heterosexualii. În timp ce 51% credeau că ar avea „șanse moderat egale” sau „destul de egale”, numai 6% afirmau că o persoană LGB declarată ar avea șanse egale. În ceea ce privește șansele de a găsi un loc de muncă ca persoană transgen declarată, 71% dintre respondenți consideră totuși că aceștia vor avea șanse „inegale” sau „oarecum inegale” de a găsi un loc de muncă.

Cercetări privind experiențele la locul de muncă

Rezultatele sondajului online și interviurile pe teren se corelează cu rezultatele cercetărilor din câteva state membre, cum ar fi **Belgia**¹⁷⁷, **Germania**¹⁷⁸,

¹⁷⁴ A se vedea: <http://wien.orf.at/stories/270683> (10.01.2009).

¹⁷⁵ J. Walsh, C. Conlon, B. Fitzpatrick and U. Hansson (2007) *Enabling Gay, Lesbian and Bisexual Individuals to Access their Rights under Equality Law* (Permiterea accesului persoanelor homosexuale, lesbiene și bisexuale la drepturile lor în baza legii privind egalitatea). Dublin; Belfast: Equality Authority and Equality Commission for Northern Ireland p. 4

¹⁷⁶ Eurobarometru 263 (2007), disponibil la http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_263_en.pdf (12.01.2009).

¹⁷⁷ Consiliul social și economic din Flandra (SERV), ‘Holebi’s en de arbeidsmarkt’, SERV 2005; John Vincke, Alexis Dewaele, Wim Van den Berghe și Nele Cox, ‘Zzzip – een statistisch onderzoek met het oog op het verzamelen van basismateriaal over de doelgroep holebi’s’, Gent 2006.

¹⁷⁸ D. Frohn (2007) „Out im Office?!“ Sexuelle Identität, (Anti-)Diskriminierung und Diversity am Arbeitsplatz. Köln: Schwules Netzwerk NRW e.V. (ed.) finanțat de Ministerul pentru Afaceri Interгенераții, Familie, Femei și Integrare din Renania de Nord-Westfalia.

Suedia¹⁷⁹, **Slovacia**¹⁸⁰, **Irlanda**¹⁸¹, **Danemarca**¹⁸², **Ungaria**¹⁸³, **Finlanda**¹⁸⁴. Pe scurt, aceste studii de cercetare arată că persoanele LGBT se confruntă cu discriminare și homofobie la locul de muncă prin intermediul discriminării directe și indirecte (acces la încadrare în muncă, concediere și refuzul promovării); tratament inegal în ceea ce privește aprecierea, încurajarea performanței, avansare, formare, salarizare și/sau acordarea de concedii; hărțuire sub forma unor afirmații umilitoare sau peiorative, cuvinte jignitoare sau insulte, folosirea unui limbaj abuziv de către colegi, imitarea, ridiculizarea, bârfa sau răspândirea de zvonuri; remarci cu conținut sexual explicit; izolare socială.

În timp ce lipsa de deschidere poate contribui la invizibilitatea discriminării pe criterii de orientare sexuală, persoanele LGBT care nu își dezvăluie orientarea sexuală se confruntă, de asemenea, cu discriminare. Cercetările efectuate în Republica **Slovacă**¹⁸⁵ au arătat că, deși multe persoane LGB își ascund orientarea sexuală la locul de muncă, peste 25% s-au confruntat cu hărțuire. În Suedia, un bărbat angajat de un spital din Skåne și-a raportat angajatorul la organismul de promovare a egalității HomO pentru discriminare la locul de muncă pe criterii de orientare sexuală deoarece, după ce a menționat în timpul lucrului că este homosexual, a fost supus unor insinuări, comentarii disprețuitoare și „linșaj” evident din partea colegilor timp de câțiva ani. În ciuda câtorva apeluri înaintate supraveghetorului său, nu a fost luată nicio măsură. HomoO a contactat Sindicatul Lucrătorilor Municipali Suedezi, de care bărbatul aparținea, iar sindicatul l-a reprezentat în cadrul negocierilor cu angajatorul, care a recunoscut că nu și-a îndeplinit obligațiile de a lua măsuri. Reclamantul a primit despăgubiri în valoare de peste 30 000 SEK (aproximativ 3 000 EUR)¹⁸⁶.

¹⁷⁹ Arbetsvillkor och utsatthet, Arbetslivsinstitutet 2003.

¹⁸⁰ P.Jórárt, M. Šipošová și A. Daučíková (2002) ‘Report on Discrimination of Lesbians, Gay men and Bisexuals in Slovakia’ (Raport privind discriminarea lesbienelelor, homosexualilor și bisexualilor în Slovacia), Arhivă, Bratislava.

¹⁸¹ The Equality Authority (2002) Implementing Equality for Lesbians, Gays and Bisexuals (Autoritatea pentru egalitate (2002) Punerea în aplicare a egalității pentru lesbiene, homosexuali și bisexuali). Dublin.

¹⁸² Sondajul a fost efectuat de CATINÉT Research în numele Ugebrevet A4. Rezultate publicate în Ugebrevet A4, 8 august 2005 (A.F. Thøgersen, S. Kudahl).

¹⁸³ J. Takács, L. Mocsonaki, și T. P. Tóth, ‘A lesbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi kirekesztettség Magyarországon’ (Excluderea socială a persoanelor LGBT în Ungaria)), Budapesta: MTA SZKI 2007. Un sondaj recent din Ungaria (Takács, Mocsonaki, and Tóth 2008), arată că peste o treime din respondenții LGBT au afirmat că s-au confruntat cu discriminare și prejudecăți la locul de muncă.

¹⁸⁴ J. Lehtonen și K. Mustola eds. (2004) “Straight people don’t tell, do they...?” Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work („Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?”: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”). Rapoarte de cercetare 2b/04. Ministerul Muncii.

¹⁸⁵ Paula Jórárt, Marianna Šipošová și Anna Daučíková, „Report on Discrimination of Lesbians, Gay men and Bisexuals in Slovakia” (Raport privind discriminarea lesbienelelor, homosexualilor și bisexualilor în Slovacia), Arhivă, Bratislava 2002.

¹⁸⁶ A se vedea www.homo.se (19.08.2008) (Decizia din 6 noiembrie 2000, dosarul nr. 103/99).

Bune practici: TRACE–Cooperare transnațională pentru egalitate¹⁸⁷ este rezultatul unei colaborări între patru proiecte EQUAL din **Franța** (*Deledios*), **Litania** (*Deschis și sigur la locul de muncă*), **Slovenia** (*Parteneriat pentru egalitate*) și **Suedia** (*În spatele aparențelor*) care vizează combaterea discriminării și inegalitatea persoanelor LGB pe piața forței de muncă. *Open Up Your Workplace: Challenging Homophobia and Hetero-normativity* (Dezvăluirea la locul de muncă: Lupta împotriva homofobiei și heteronormativității) este o carte în care sunt prezentate experiențe și sfaturi practice colectate de la TRACE, care examinează modul în care normele și prejudecățile funcționează la locul de muncă și modul în care acestea pot fi schimbate¹⁸⁸.

Predominanța discriminării

A fost efectuat un număr de studii în scopul sondării nivelului de discriminare împotriva persoanelor LGBT pe piața muncii. În prezenta secțiune sunt menționate sondaje care au avut loc în **Franța**, **Suedia**, **Danemarca**, **Ungaria** și **Regatul Unit**, acestea indicând predominanța discriminării și a discriminării percepută.

În **Franța**, sondajul național de opinie efectuat de către observatorul lui *L'Autre Cercle* a arătat că 42% dintre homosexuali nu sunt vizibili în societatea în care lucrează, în timp ce 16% din cazurile de homofobie menționate în raportul anual al *SOS Homophobie* (2007) au legătură cu locul de muncă. În **Suedia**, un studiu¹⁸⁹ al *Arbetslivsinstitutet* [Institutul național pentru viața la locul de muncă] a arătat că 30% dintre lesbiene și femeile bisexuale afirmă că apelativele jignitoare la adresa persoanelor LGB erau obișnuite la locul de muncă¹⁹⁰. Un sondaj privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală a lesbienelelor și homosexualilor în **Danemarca** a arătat că 39% se confruntaseră cu discriminare la locul de muncă ca urmare a orientării lor sexuale¹⁹¹. O analiză recentă a 150 de relatări personale privind cazuri de discriminare și un sondaj efectuat de către Institutul de Sociologie din **Ungaria** au arătat că peste o treime dintre respondenții LGBT s-au confruntat cu discriminare și prejudecăți la locul de muncă¹⁹². Într-un studiu¹⁹³ efectuat de către sindicatul

¹⁸⁷ A se vedea

http://www.atviri.lt/index.php/about_trace_transnational_cooperation/about_trace/1277 (22.10.2008).

¹⁸⁸ A se vedea

http://www.atviri.lt/index.php/about_trace_transnational_cooperation/publications/1822 (22.10.2008).

¹⁸⁹ Arbetsvillkor och utsatthet, Arbetslivsinstitutet 2003. Stockholm.

¹⁹⁰ Arbetsvillkor och utsatthet, Arbetslivsinstitutet 2003. Stockholm.

¹⁹¹ Sondajul a fost efectuat de către CATINÉT Research în numele Ugebrevet A4. rezultate publicate în Ugebrevet A4, 8 august 2005 (A.F. Thøgersen, S. Kudahl).

¹⁹² J. Takács, L. Mocsonaki, and T. P. Tóth, 'A leszbikus, meleg, biszexuális és transznemű (LMBT) emberek társadalmi kirekesztettsége Magyarországon' (Excluderea socială a persoanelor LGBT în Ungaria), Budapesta: MTA SZKI 2007.

¹⁹³ Studiu nepublicat al membrilor UNISON LGBT.

(UNISON) din **Regatul Unit**, 52% dintre persoanele LGBT au declarat că au fost discriminate ca urmare a orientării lor sexuale

Un alt studiu¹⁹⁴ din **Regatul Unit**, al Stonewall, care a intervievat 1658 persoane LGB din Marea Britanie, a arătat că 20% dintre respondenți s-au confruntat cu comportament agresiv din partea colegilor ca urmare a orientării lor sexuale. În plus, cercetările au arătat că anumite categorii de angajați lesbiene și homosexuali – cum ar fi lucrătorii calificați, semicalificați sau necalificați – sunt supuși unui risc cu 50% mai mare de a se confrunta cu comportament agresiv decât angajații cu funcții de conducere, administrative sau financiare.

Este clar că procentul celor care se confruntă cu discriminare pe criterii de orientare sexuală în aceste sondaje este inacceptabil de ridicat. În plus, este rezonabil să se presupună că, dată fiind lipsa de vizibilitate și dezvăluire a identității LGBT, rezultatele maschează parțial adevărata dimensiune a problemei.

Atitudinile și responsabilitățile angajatorilor față de personalul LGBT

Legile anti-discriminare ale UE obligă angajatorii să își protejeze angajații împotriva discriminării și să asigure egalitatea de tratament pe criterii de orientare sexuală. Cu toate acestea, în timpul interviurilor pe teren, responsabilitatea angajatorului a fost rareori menționată de către organismele naționale de promovare a egalității, autoritățile publice și ONG-urile pentru LGBT intervievate în acest raport.

Un studiu din **Regatul Unit** referitor la impactul legislației privind egalitatea în muncă¹⁹⁵ a constatat că 34% din respondenții LGB afirmă că legislația privind egalitatea în muncă a avut un impact pozitiv, iar 65% afirmă că, în cazul apariției unei probleme, ar fi mai înclinați să depună o reclamație dacă ar exista astfel de reglementări.

¹⁹⁴ R. Hunt și S. Dick (2008) „Serves You Right. Lesbian and gay people’s expectations of discrimination” (Așa vă trebuie. Așteptările lesbienele și homosexualilor în ceea ce privește discriminarea), Stonewall.

¹⁹⁵ Colgan, F., Creegan, C., McKerney, A. și Wright, T. (fără dată) Lesbian, Gay and Bisexual Workers: equality, Diversity and Inclusion in the Workplace: A Qualitative Research Study. (Lucrători homosexuali, lesbiene și bisexuali: egalitate, diversitate și includere la locul de muncă: un studiu calitativ) COERC/London Metropolitan University.

Bune practici: „Egalitatea pentru lesbiene și homosexuali constituie parte integrantă a politicilor noastre instituționale privind egalitatea. Dorim să oferim un loc sigur de muncă lesbienelor și homosexualilor. Fiind cel mai mare angajator din district, considerăm că ne revine responsabilitatea oferirii unui exemplu celorlalți angajatori din regiune”¹⁹⁶ (Inspector principal pentru educație, Consiliul districtului Denbighshire, Regatul Unit).

Aceste constatări subliniază rolul conducerii. Un studiu **german** a arătat că activitățile conducerii cu privire la diversitate și o cultură progresistă (de exemplu, oferirea de beneficii sociale pentru partener) pot influența vizibilitatea și bunăstarea angajaților LGB¹⁹⁷. Intervistații au arătat că simpla prezență a unor politici ale conducerii privind diversitatea nu previne neapărat discriminarea¹⁹⁸. Totuși, prezența acestora poate constitui un prim pas important parcurs într-o organizație.

Conform unui raport *ILGA-Europe*, acțiunile angajatorilor care răspund presiunii pentru respectarea legii conduc la un argument din ce în ce mai puternic „în favoarea”¹⁹⁹. În **Germania**, de exemplu, mai multe societăți multinaționale (Ford, Schering și Deutsche Bank, printre altele) sprijină crearea de rețele LGBT în cadrul propriilor societăți și acordarea de beneficii sociale pentru partener atât în cazul lucrătorilor LGB, cât și în cazul celor heterosexuali²⁰⁰.

¹⁹⁶ Stonewall (2007) Sexual Orientation Employer Handbook, (Manualul angajatorului privind orientarea sexuală), ediția a treia, p. 8.

¹⁹⁷ D. Frohn (2007) „Out im Office?!“ Sexuelle Identität, (Anti-)Diskriminierung und Diversity am Arbeitsplatz. Köln: Schwules Netzwerk NRW e.V. (ed.) finanțat de Ministerul pentru afaceri intergenerații, familie, femei și Integrare din Renania de Nord-Westfalia.

¹⁹⁸ Reuniune pe teren cu Cigale (Luxemburg, 7 aprilie 2008), Reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica, (Italia, 5 martie 2008).

¹⁹⁹ S. Quinn, B. Hardt și E. Paradis (2007) Going Beyond the Law: promoting equality in employment (Dincolo de lege: promovarea egalității la locul de muncă). Raport ILGA- Europe.

²⁰⁰ S. Quinn, B. Hardt și E. Paradis (2007) Going Beyond the Law: promoting equality in employment (Dincolo de lege: promovarea egalității la locul de muncă). Raport ILGA- Europe.

Bune practici: Programe pentru diversitate. Programul Campionii Diversității Stonewall a fost inițiat în Regatul Unit în 2001, cu scopul de a reuni organizații care doreau să combată discriminarea pe criterii de orientare sexuală, să realizeze schimburi de bune practici, să identifice și să dezvolte idei și să promoveze diversitatea la locul de muncă. Societățile implicate au adoptat anumite măsuri, acestea fiind enumerate în programul Campionii Diversității Stonewall: de exemplu, acestea au pus la punct și promovat o politică privind egalitatea și diversitatea, de interdicere a discriminării și identificării orientării sexuale drept criteriu de discriminare; au înființat un grup de lucru / o echipă pentru diversitate care tratează probleme LGB; au numit un responsabil pentru probleme LGB la nivel de conducere/executiv principal la locul de muncă; au înființat un grup de lucru LGBT în rețea pentru asistență, consultare și informare privind noua politică la locul de muncă²⁰¹.

Bune practici: Proiectul parteneriatului suedez *All Clear* a reunit un număr de organizații având scopul comun de a crea un mediu de activitate caracterizat de respect universal, indiferent de orientarea sexuală. Organizații patronale, sindicate, organizații LGBT și o municipalitate au cooperat pentru organizarea de seminare, sesiuni de formare și o varietate de publicații. Pe parcursul a trei ani, peste 8 000 de reprezentanți sindicali, angajatori, și alții, au beneficiat de instruirea oferită în cadrul acestui proiect. Proiectul a fost finalizat în toamna anului 2007²⁰².

Bune practici: În 2007, organizația pentru lesbiene *ŠKUC LL*, din **Slovenia**, a pregătit un spot TV numit „Stop homofobiei: un loc de muncă mai sigur pentru toți”. Spotul înfățișa personalități LGBT **slovene** la locul de muncă. A fost difuzat la televiziunea națională și la alte posturi TV locale și comerciale²⁰³.

Concluzii

Persoanele LGBT sunt supuse homofobiei și discriminării pe piața muncii în câteva moduri: discriminare directă, hărțuire, comportament agresiv, ridiculizare și izolare socială. Ca urmare a invizibilității persoanelor LGBT și a unui nivel relativ scăzut de reclamații înregistrate la organismele naționale de promovare a egalității, dimensiunea reală a homofobiei, transfobiei și discriminării este imposibil de estimat. O lipsă generală a informării în privința drepturilor, precum și ezitarea persoanelor LGBT de a-și afișa public orientarea sexuală sau identitatea de gen prin intermediul unui tribunal sau proces în instanță explică în parte acest fenomen.

²⁰¹ A se vedea <http://www.stonewall.org.uk/workplace/1447.asp> (18.02.2009).

²⁰² A se vedea <http://www.frittfam.se/default.asp?lid=1> (22.10.2008).

²⁰³ A se vedea <http://www.ljudmila.org/lesbo/english.htm> (22.10.2008).

Multe locuri de muncă nu sunt considerate, în prezent, „locuri sigure” pentru personalul LGBT. Deși datele variază în funcție de contextul național, studiile și întrevederile cu organisme naționale de promovare a egalității și ONG-uri pentru LGBT demonstrează că majoritatea persoanelor LGBT sunt în general ezitante sau oarecum ezitante în a-și dezvălui orientarea sexuală la locul de muncă.

Experiențele anterioare sau teama de homofobie și discriminare, riscul de concediere și mediul de la locul de muncă contribuie la influențarea deciziilor persoanelor LGBT în ceea ce privește deschiderea la locul de muncă. Cu toate acestea, ascunderea orientării sexuale afectează sănătatea și bunăstarea personalului LGBT și poate contribui la scăderea eficienței activității.

Rolul conducerii, precum și prezența sau lipsa unor politici privind diversitatea și egalitatea de tratament, influențează percepția persoanelor LGBT privind siguranța și caracterul inclusiv al mediului de lucru. Existența unei legislații privind egalitatea în muncă și includerea persoanelor LGBT în sfera acesteia contribuie la încurajarea demascării cazurilor de discriminare.

Educația

Această secțiune examinează intimidarea și hărțuirea tinerilor LGBT în școli și impactul acestora, precum și inexistența problematicii orientării sexuale în programa și cultura școlară.

După cum a observat Comisia Europeană, „există numeroase dovezi de discriminare pe criterii de orientare sexuală în școli, aceasta presupunând în special comportamentul agresiv de tip homofob”²⁰⁴. Un studiu desfășurat de *Autoritatea pentru Egalitate* din **Irlanda** arată că mai multe persoane LGB devin conștiente de propria orientare homosexuală înainte de vârsta de cincisprezece ani, ceea ce presupune că mai multe persoane LGBT trec prin experiența adolescenței și a școlii cunoscându-și identitatea sexuală, ceea ce le face potențial vulnerabile²⁰⁵. În plus, conform unui studiu al *ILGA-Europe*²⁰⁶, adolescența este o perioadă critică pentru viața socială a unei persoane, când „fetele învață să fie fete, iar băieții învață să fie băieți”, ceea ce presupune că limitele exprimării și comportamentului de gen sunt influențate de alte persoane, inclusiv membrii grupului de colegi, prieteni, profesori și membri ai familiei.

Pe întreg teritoriul UE, majoritatea organismelor naționale de promovare a egalității, ONG-urilor pentru LGBT și autorităților publice intervievate au identificat și subliniat comportamentul agresiv și hărțuirea, precum și lipsa reprezentării identităților LGBT, ca fiind subiecte principale de preocupare în cadrul procesului educațional.

Intimidarea și hărțuirea tinerilor LGBT în școli

Studii și sondaje cuprinzătoare privind homofobia, transfobia și discriminarea persoanelor LGBT în domeniul educației oferă unele indicii într-un număr de state membre. Interviuurile cu organisme naționale de promovare a egalității, autorități publice și ONG-uri pentru LGBT din toate cele 27 de state membre au arătat că manifestările de homofobie constituie o problemă importantă în mediul educațional din UE.

²⁰⁴ A se vedea Documentul de lucru al serviciilor Comisiei de însoțire a Propunerii de directivă a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală . SEC(2008) 2180, 2.7.2008, p 18

²⁰⁵ The Equality Authority (2002) *Implementing Equality for Lesbians, Gays and Bisexuals*, (Autoritatea pentru egalitate (2002). (Punerea în aplicare a principiului tratamentului egal pentru lesbiene, homosexuali și bisexuali), Dublin.

²⁰⁶ J. Takács (2006) *Social Exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe* (Excluderea socială a tinerelor lesbiene, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen (LGBT) din Europa), Bruxelles: ILGA-Europe și IGLYO.

Comentariile băieților nu mă deranjau, pentru că așa vorbesc băieții. Adică, nu ar trebui să fie așa, dar nu te deranjează, după ce ai auzit-o de un milion de ori ajungi să o știi pe de rost și nu mai crezi că e ceva important pentru tine. Dar acel individ... m-a deranjat, pentru că nu vreau ca cineva pe care îl credeam prieten să îmi comenteze sexualitatea cu o grămadă de străini. Așa că asta m-a deranjat și mi-a afectat studiile, pentru că eram furios și sătul de tipul respectiv. Și nu am mers la școală mai mult timp pentru că eram furios pe el. (Bărbat homosexual, 17 ani, Londra)²⁰⁷.

În cursul unui interviu, ONG-ul **belgian** pentru LGBT *Arc en Ciel* considera că homofobia și comportamentul agresiv în școli sunt probleme extrem de importante²⁰⁸. În mod similar, ONG-ul pentru LGBT *FELGT*, din **Spania**, a indicat interviuatorilor că procesul de „auto-declarare” în licee implică riscuri la adresa securității, iar în acestea continuă să aibă loc incidente de homofobie²⁰⁹. ONG-ul pentru LGBT *Hättèr* amintea, în timpul interviului, niveluri înalte ale hărțuirii și intimidării LGBT în școli din **Ungaria**²¹⁰.

Multe ONG-uri pentru LGBT și organisme naționale de promovare a egalității s-au referit la folosirea cuvântului „gay” (homosexual) ca termen peiorativ obișnuit în școli. Acestea au mai arătat că profesorii ezită adesea să acorde atenție adresării de cuvinte jignitoare și altor tipuri de hărțuire a LGBT.

Intimidarea și hărțuirea elevilor LGBT au fost studiate în **Regatul Unit, Malta, Irlanda** și de către *ILGA-Europe*.

În **Regatul Unit**, experiențele persoanelor LGB din școli au fost examinate în cadrul unui sondaj din 2006 care a inclus 1 100 de tineri LGB²¹¹. Sondajul a arătat că aproape 65% din tinerii LGB au afirmat că s-au confruntat cu comportament agresiv în școlile britanice ca urmare a orientării lor sexuale. Formele de hărțuire includeau abuzuri verbale (92%), abuzuri fizice (41%), comportament agresiv pe internet (41%), amenințări cu moartea (17%) și violul (12%). Practic, toți tinerii LGB afirmă că aud propoziții, cum ar fi „e atât de gay”, folosite într-o manieră peiorativă și insulte precum „fetiță”, „lesbiană nenorocită” sau alte insulte mai grave.

²⁰⁷ Fiona Colgan, Chris Creegan, Aidan McKearney and Tessa Wright, Lesbian, Gay and Bisexual Workers: Equality, Diversity and Inclusion in the Workplace. A Qualitative Research Study (Lucrători lesbiene, homosexuali și bisexuali, diversitatea și includere la locul de muncă. Studiu de cercetare calitativă), Comparative Organisation and Equality Research Centre (COERC) London Metropolitan University, disponibil la <http://www.unison.org.uk/file/A2742.pdf> (14.02.2009).

²⁰⁸ Reuniune pe teren cu Arc en Ciel (Belgia, 3 aprilie 2008).

²⁰⁹ Reuniune pe teren cu FELGT (Spania, 13 martie 2008).

²¹⁰ Reuniune pe teren cu Hättèr (Ungaria, 17 aprilie 2008).

²¹¹ R. Hunt, J. Jensen (2007) The Experiences of Young Gay People in Britain's Schools (Experiențele tinerilor homosexuali în școlile din Marea Britanie). The School Report. Stonewall

În **Malta**, *Mișcarea pentru Drepturile Homosexualilor*, în cursul studierii fenomenului agresivității, hărțuirii și violenței homofobe în rândul elevilor și profesorilor, a constatat că elevii transgen abandonau școala sau fugeau de la ore ca urmare a comportamentului agresiv, hărțuirii sau lipsei de înțelegere din partea profesorilor și elevilor²¹².

În **Irlanda**, avut loc cercetări privind comportamentul agresiv homofob au în 365 de școli²¹³. Conform rezultatelor, 79% dintre profesorii chestionați cunoșteau cazuri de agresivitate homofobă verbală, iar 16% dintre profesori întâlniseră cazuri de agresivitate homofobă fizică. O altă constatare a fost aceea că agresivitatea homofobă este mai susceptibilă să se manifeste în școli de băieți și mixte, decât în cele pentru fete.

Cercetările²¹⁴ efectuate de **ILGA-Europe** și **IGLYO** includ 754 de răspunsuri ale unor tineri LGBT din 37 de țări europene. Cercetarea a arătat că 61% se refereau la experiențe personale negative care au avut loc la școală ca urmare a statutului lor LGBT, iar 53% au raportat că au fost supuși unui comportament agresiv. Cercetările au mai arătat că atât tinerii LGBT, cât și cei heterosexuali care nu se conformează exprimărilor și comportamentului stereotip de gen sunt supuși riscului în mediul școlar. Comportamentul agresiv a fost adesea interpretat de către respondenți ca având legătură cu sau fiind consecința *comportamentului, caracterului și aspectului neconform de gen* – sau a ceea ce era perceput ca atare de ceilalți.

²¹² Malta Gay Rights Movement (2003) *Sexual Orientation Discrimination in Malta: A Report on Discrimination, Harassment, and Violence against Malta's Gay, Lesbian and Bisexual Community* (Mișcarea pentru drepturile homosexualilor din Malta (2003): Discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Malta: raport privind discriminarea, hărțuirea și violența împotriva comunității homosexualilor, lesbienele și bisexualilor din Malta), Malta: Union Press, și J. Takács (2006) *Social exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe*, Bruxelles: ILGA-Europe și IGLYO.

²¹³ N. James, M. Galvin and G. McNamara (2006) *Straight talk: Researching gay and lesbian issues in the school curriculum* (Să vorbim direct: cercetarea aspectelor legate de homosexuali și lesbiene în programa școlară) Dublin: Centre for Educational Evaluation, Dublin City University.

²¹⁴ J. Takács (2006) *Social Exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe* (Excluderea socială a tinerelor lesbiene, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen (LGBT) din Europa), ILGA-Europe și IGLYO.

În Suedia, un elev s-a plâns că, în ultimii trei din cei nouă ani de învățământ obligatoriu, a fost hărțuit pe criterii de orientare sexuală de către alți elevi și angajați ai școlii. Conform reclamantului, în școală se cunoștea faptul că era hărțuit, dar nu au fost luate suficiente măsuri pentru prevenirea continuării tratamentului înjositor. În cursul discuțiilor cu Ombudsmanul, municipalitatea jurisdicțională a declarat că această școală a depus mari eforturi pentru a ameliora situația elevului și că a îndeplinit cerințele care i-au fost adresate. În cele din urmă, între Ombudsman și municipalitate a fost încheiat un acord care prevedea plata unei despăgubiri către elev în valoare de 30 000 SEK (aproximativ 3200 EUR)²¹⁵.

ONG-urile pentru LGBT și organisme naționale de promovare a egalității intervievate în timpul cercetărilor pe teren au subliniat în special faptul că profesorii nu reacționează față de folosirea limbajului homofob în școli sau nu iau măsuri pentru prevenirea unui asemenea limbaj. Un studiu din **Regatul Unit** a constatat persistența comportamentului agresiv și a hărțuirii homofobe, uneori în ciuda atenției personalului școlii: din 300 de școli examinate, 82% cunoșteau cazuri de homofobie verbală, iar 26% raportau că știau despre incidente de agresiune homofobă fizică. Deși toate școlile cercetate aveau politici generale de prevenire a comportamentului agresiv, doar 6% dintre acestea recunoșteau conceptul de comportament agresiv homofob²¹⁶.

În acest context, în urma cercetării din Irlanda s-a constatat că majoritatea școlilor gimnaziale irlandeze au politici privind prevenirea comportamentului agresiv și egalitatea de tratament, dar puține dintre acestea se referă în mod specific la egalitatea lesbienelor și homosexualilor: majoritatea profesorilor cunoșteau cazuri de comportament agresiv homofob în propriile școli, dar 41% considerau combaterea acestuia mai dificilă decât în cazul altor forme de comportament agresiv. Unii profesori credeau că acest tip de comportament nu este nimic mai mult decât „copilărie” sau „joacă”²¹⁷. Totuși, această abordare ar mai putea fi interpretată de către elevi ca fiind o tolerare a unui astfel de comportament.

În **Suedia**, cercetările sugerează că profesorii nu dețin instrumentele necesare pentru rezolvarea problemelor LGBT. Un studiu desfășurat de proiectul *În spatele aparențelor* arată, *inter alia*, că doar 8% dintre profesorii respondenți

²¹⁵ Decizie din 3 august 2007, Dosarul nr. 620-2006) disponibil la www.homo.se/o.o.i.s/403411/072008 (12.10.2008).

²¹⁶ S. Averill (2004) How can young people be empowered to achieve justice when they experience homophobic crime? (Cum pot tinerii să facă dreptate când sunt confrunțați cu infracțiuni homofobe?), disponibil la <http://www.schools-out.org.uk/research/docs/Partners%20An%20update%20to%20tackling%20homophobia.pdf> (11.11.2008).

²¹⁷ J. Norman, M. Galvin and G. McNamara (2006) Straight talk: Researching gay and lesbian issues in the school curriculum (Să vorbim direct: cercetarea aspectelor legate de homosexuali și lesbiene în programa școlară). Dublin: Centre for Educational Evaluation, Dublin City University citat în Irlanda, raport de țară.

consideră că au fost formați corespunzător pentru a se confrunța cu astfel de situații în mod adecvat²¹⁸.

Bune practici: Campanie împotriva comportamentului agresiv homofob în școli: În Irlanda, inițiativa *Către o școală sigură* desfășurată de către Autoritatea pentru Egalitate și BeLonG To se adresa directorilor de școli, profesorilor și elevilor. Includea o varietate de activități, precum prezentarea de afișe cu mesajul: „Comportamentul agresiv homofob nu este acceptabil în școala noastră”, broșuri, pliante etc. Proiectul încuraja adoptarea de inițiative de către școli, cum ar fi dezvoltarea de politici împotriva comportamentului agresiv și a hărțuirii, precum și a unor coduri de comportament; includerea problematicii LGBT în politicile privind egalitatea în școli; formarea și autorizarea personalului pentru combaterea mai eficientă a hărțuirii și a comportamentului agresiv homofob în școală; asigurarea unei formări corespunzătoare a consilierilor de orientare în aspecte privind identitatea sexuală.²¹⁹

Bune practici: Acțiuni multiple vizând profesorii și politicienii: În Suedia, între anii 2004 și 2007 s-a desfășurat un proiect major EQUAL²²⁰ numit *Under Ytan* [În spatele aparențelor], la care au participat câțiva parteneri, cum ar fi ONG-uri pentru LGBT, organisme naționale de promovare a egalității, autorități publice, universități și sindicate. Acesta s-a angajat într-o varietate de activități cum ar fi, de exemplu, dezvoltarea de resurse și metode educaționale pentru creșterea nivelului de sensibilizare în școli, materiale educaționale pentru uz școlar, formarea în vederea contestării heteronormativității, asistență pentru profesorii cu competențe privind problematica orientării sexuale și a homofobiei, asistență pentru școlile și autoritățile locale care pun în aplicare legi anti-discriminare în domeniul școlar.²²¹

Impactul hărțuirii și comportamentului agresiv asupra persoanelor LGBT

Studii din Regatul Unit și un proiect ONG transnațional pentru tineret, incluzând Italia, Spania, Polonia și Austria—Proiectul „colegi de școală” 2007—subliniază consecințele negative ale hărțuirii și comportamentului agresiv homofob asupra rezultatelor școlare și bunăstării generale a elevilor LGBT.

²¹⁸ A se vedea <http://www.ytan.se/?p=1892> (18.08.2008).

²¹⁹ A se vedea <http://www.equality.ie/index.asp?docID=593> (17.10.2008).

²²⁰ Pentru informații suplimentare privind inițiativa EQUAL a Comisiei Europene, a se vedea http://ec.europa.eu/employment_social/equal/index_en.cfm (10.12.2009).

²²¹ A se vedea <http://www.ytan.se/?p=1892> (18.08.2008).

Studii din **Regatul Unit** arată că un mediu școlar homofob poate conduce tinerii LGBT la niveluri înalte de absenteism în școala gimnazială, reducându-le astfel șansele de acces la forme de educație superioară²²².

Alte studii din **Regatul Unit** arată că agresivitatea la adresa elevilor LGBT poate avea efecte descurajante grave, provocând izolare socială și stres psihic, în special în cazul tinerilor care își descoperă homosexualitatea încă din clasele primare. Homofobia și comportamentul agresiv homofob în școli are un impact negativ și asupra imaginii și respectului de sine al elevilor LGBT, precum și a activității școlare a acestora²²³.

„Când eram elev, eram agresat pentru că eram homosexual, dar asta deoarece colegii mei doar bănuiau că aș fi homosexual... era înainte chiar de a fi spus cuiva că eram homosexual. Am fost agresat verbal și fizic și nu am avut niciun prieten în primii trei ani de liceu. Am devenit foarte nesigur pe mine și am descoperit că e greu să îmi fac prieteni după aceea, deoarece devenisem foarte paranoic și vulnerabil (Bărbat, 21 de ani, Regatul Unit)²²⁴.

Efectele comportamentului agresiv au fost examinate și în contextul proiectului „Colegi de școală”²²⁵ (2006-2008), o inițiativă transnațională a *Arcigay* (Asociația lesbienele și homosexualilor italieni) în parteneriat cu *COLEGA* Madrid, *KPH* Varșovia și primăria orașului Viena. Comportamentul agresiv, a constatat acesta, poate determina tinerii LGBT să se gândească la auto-rănire și să se angajeze în comportamente riscante. Obținerea de asistență familială sau comunitară pentru lesbiene, homosexuali, bisexuali sau persoane transgen adolescente se poate dovedi o sarcină dificilă.

Orientarea sexuală în programa și cultura școlară

²²² M. Jenett (2004) Stand up for us: Challenging homophobia in schools (Vorbiți în numele nostru: contracararea homofobiei în școli), Yorkshire: Crown Copyright; H. Wallace (2005) Time to Think (Timp de gândire), Londra: Metro Centre, disponibil la <http://calm-seas.co.uk/timetothink/intro.htm> (27.07.2008).

²²³ S. Averill, How can young people be empowered to achieve justice when they experience homophobic crime? (Cum pot tinerii să facă dreptate când sunt confrunțați cu infracțiuni homofobe?), disponibil la <http://www.schools-out.org.uk/research/docs/Partners%20An%20update%20to%20tackling%20homophobia.pdf> (20.12.2008); Colgan, F., Creegan, C., McKerney, A. and Wright, T. (fără dată) Lesbian, Gay and Bisexual Workers: equality, Diversity and Inclusion in the Workplace: A Qualitative Research Study (Lucrători lesbiene, homosexuali și bisexuali, diversitatea și includere la locul de muncă. Studiu de cercetare calitativă). COERC/London Metropolitan University.

²²⁴ J. Takács (2006) Social Exclusion of young lesbian, gay, bisexual and transgender (LGBT) people in Europe (Excluderea socială a tinerelor lesbiene, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen (LGBT) din Europa), Bruxelles: ILGA-Europe și IGLYO. P. 51.

²²⁵ A se vedea <http://www.arcigay.it/schoolmates> (12.08.2008).

Un alt aspect evidențiat de către ONG-urile pentru LGBT în timpul cercetărilor pe teren este inexistența generală în școli a problematicei privind orientarea sexuală, ceea ce poate avea consecințe negative asupra respectului de sine al tinerilor LGBT. Un studiu din **Regatul Unit** a descoperit că unii dintre tinerii LGBT chestionați arătau că aceasta provoca sentimentul că nu reușeau să fie „ei înșiși”²²⁶.

Inexistența generală a problematicei orientării sexuale și lipsa oricărei reprezentări pozitive a persoanelor LGBT în procesul educativ au fost observate și de ONG-uri LGBT intervievate din toate statele membre ale UE²²⁷.

Sondajul online al părților interesate a arătat că 65% consideră că programa școlară „nu acorda atenție” sau „acorda un grad scăzut de atenție” problematicei LGBT (de exemplu, tipuri de familie, relații, ipostaze de gen sau preferințe sexuale contrare tradiției).

Conform proiectului „Colegi de școală”, menționat anterior, lipsa implicării și opiniile părtinitoare ale profesorilor și colegilor privind problematica LGBT încurajează atitudini negative față de homosexuali, ceea ce sporește sentimentul de izolare și vulnerabilitate simțit de adolescenții homosexuali.

Studii din **Belgia** subliniază și nivelul nesatisfăcător al informațiilor și formării în domeniul LGBT de care beneficiază elevii și profesorii²²⁸.

Un studiu cuprinzător desfășurat pe parcursul a doi ani²²⁹ în 12 școli **irlandeze**, bazat pe observații în sălile de clasă, interviuri cu elevi și profesori, grupuri tematice și rezultate ale sondajelor, a constatat că orientarea sexuală era un subiect tabu. Invizibilitatea instituțională a fost întărită prin lipsa vocabularului necesar pentru numirea și discutarea diferențelor sexuale. Discuțiile despre orientarea sexuală în clasă sau în grupurile tematice aveau ca rezultat tăcere, jenă, teamă și ostilitate. În timp ce persoanele cu handicap, precum și minoritățile religioase și rasiale erau, de asemenea, obiectul unor stereotipuri negative, acestea nu evocau același nivel de ostilitate sau lipsă de respect precum în cazul homosexualilor și lesbienele. 55% dintre elevii chestionați au declarat că vor întrerupe o prietenie dacă vor descoperi că persoana respectivă este homosexual sau lesbiană.

Sondajul online al părților interesate a arătat că mai mult de jumătate evaluau nivelul acceptării LGBT de către personalul școlii ca fiind între „oarecum

²²⁶ F. Colgan, C. Creagan and A., McKerney T. Wright (fără dată) Lesbian, Gay and Bisexual Workers: equality, Diversity and Inclusion in the Workplace: A Qualitative Research Study (Lucrători lesbiene, homosexuali și bisexuali, diversitatea și includere la locul de muncă. Studiu de cercetare calitativă). COERC/London Metropolitan University.

²²⁷ Reuniuni pe teren în UE, aprilie-mai 2008.

²²⁸ K. Pelleriaux și J. Van Ouytsel (2003), ‘De houding van Vlaamse scholieren tegenover holebiseksualiteit’, Antwerp; Universiteit Antwerpen.

²²⁹ K. Lynch și A. Lodge (2002) Equality and Power in Schools. Redistribution, recognition and representation. Routledge. Londra. P. 181-182.

scăzut” și „inexistent”. În timpul cercetării pe teren, ONG-urile pentru LGBT au raportat că autoritățile școlare nu permiteau întotdeauna accesul în școli pentru desfășurarea unor inițiative de sensibilizare. Rapoartele de țară pentru **Malta, Franța, Luxemburg, Polonia și Bulgaria** menționează exemple de ONG-uri pentru LGBT care au fost respinse sau ignorate de autoritățile școlare când au încercat să desfășoare activități de sensibilizare și combatere a homofobiei în școli²³⁰.

De exemplu, când proiectul *Liniște asurzitoare: Cazul școlii mele*, finanțat de programul MATRA al ambasadei olandeze, a încercat să inițieze un sondaj privind cunoașterea problemelor LGBT în licee din **Bulgaria**, din 144 de licee invitate să ia parte la o primă reuniune a proiectului în vara anului 2007, doar 15 au răspuns și numai șapte au participat.

Bune practici: Materiale educaționale pentru școli: În **Belgia**, Ministerul Educației al Comunității Franceze a publicat, în 2006, un manual educațional privind homofobia în școli, care a fost trimis tuturor școlilor și liceelor din regiunea vorbitoare de limbă franceză²³¹. Tot în **Belgia**, în 2007, guvernul flamand a subvenționat un proiect de explorare din regiunea Brabantul Flamand prin dezvoltarea unui set de instrumente educaționale privind „diversitatea de gen și conceptul de transgen” pentru elevi cu vârste între 14-18 ani²³².

Bune practici: Cărți pentru copii: ILGA **Portugalia** s-a implicat în producerea a două cărți pentru copii, pentru uzul părinților și copiilor, care explică subiectul diversității sexuale și combate stereotipurile și prejudecățile împotriva persoanelor și familiilor LGBT²³³.

Material didactic privind identitatea sexuală: În **Slovenia**, în 2003, Institutul pentru pace a produs un CD-ROM intitulat „Diversitatea ne face mai bogați, nu mai săraci: Viața de zi cu zi a homosexualilor și lesbienele”, incluzând trei filme de scurt metraj despre discriminările la care sunt supuși homosexualii și lesbienele în viața de zi cu zi, și șase seturi de interviuri cu lesbiene și homosexuali care discută despre „auto-declarare”, familie, violență, loc de

²³⁰ Reuniuni pe teren în statele membre UE (martie-aprilie 2008).

²³¹ Belgia, raport de țară.

²³² Reuniune pe teren cu Ministerul flamand al Educației (Belgia, 4 aprilie 2008) și Belgia, raport de țară.

²³³ W. Pena (2007) Por quem me apaixonarei? Associação ILGA Portugal/eraseunavez.com and J.T. Delgado (2007) De onde venho? Associação ILGA Portugal/eraseunavez.com, a se vedea <http://www.ilga-portugal.pt/noticias/20071208.htm> (22.01.2008).

muncă, prieteni etc. Este conceput pentru asistarea profesorilor în discuțiile cu elevii despre homosexualitate²³⁴.

Concluzii

Cazuri de comportament agresiv și hărțuire a persoanelor LGBT sunt raportate în medii educaționale în întreaga UE, acestea afectând negativ rezultatele școlare și bunăstarea elevilor LGBT, conducând la marginalizare, probleme de sănătate sau abandon școlar. Autoritățile școlare din UE acordă atenție insuficientă acestor fenomene îngrijorătoare, iar profesorilor le lipsesc adesea informarea, pregătirea și instrumentele necesare pentru recunoașterea și combaterea efectivă a unor astfel de probleme.

ONG-urile pentru LGBT din UE își exprimă preocuparea privind absența problematicii orientării sexuale și a reprezentării pozitive persoanelor LGBT și a familiilor acestora din programa școlară, aceasta contribuind la izolarea socială a lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen în școli. Acestea au subliniat și faptul că profesorii evită adesea discutarea aspectelor privind orientarea și identitatea sexuală.

²³⁴ A se vedea <http://www2.mirovni-institut.si/razlicnost/eng/index.html> (17.10.2008).

Sănătatea

Prezenta secțiune examinează aspectele homofobiei și discriminării în accesul la servicii de asistență medicală, recunoașterea partenerilor de același sex ca rude apropiate, sănătatea persoanelor LGBT și stigmatizarea care însoțește infectarea cu HIV în cazul bărbaților homosexuali și bisexuali.

Homofobia și discriminarea în accesul la serviciile de asistență medicală

În propunerea sa de directivă „orizontală” anti-discriminare²³⁵, Comisia Europeană a observat că, în ceea ce privește „domeniul asistenței medicale, multe persoane LGB se tem de stigmatizare și prejudecăți din partea furnizorilor de servicii medicale”. În timpul interviurilor pe teren, ONG-urile pentru LGBT și organismele naționale de promovare a egalității au subliniat diferite exemple de comportament și discriminare homofobă. De exemplu, în timpul unei cercetări pe teren în **Letonia**, ONG-ul pentru LGBT *Mozaika* a menționat un incident în care un medic a exprimat o atitudine homofobă împotriva unei tinere paciente lesbiene și, ulterior, mamei acesteia, pentru a fi avut o fiică lesbiană²³⁶.

Studii în **Regatul Unit**, **Slovenia** și **Portugalia** mai indică faptul că persoanele LGBT se confruntă cu discriminare și homofobie în accesul la servicii de asistență medicală. În cel mai mare sondaj de acest fel din **Regatul Unit**²³⁷, la care au participat 6178 de lesbiene și femei bisexuale, jumătate dintre respondente se confruntaseră cu homofobie și discriminare în accesul la asistență medicală. În **Slovenia**, cercetările privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală au arătat că 7% dintre persoanele LGB chestionate au fost sfătuite să suporte un tratament psihiatric din cauza homosexualității, iar 7,6% din respondenți s-au confruntat cu discriminare în serviciile de asistență medicală.²³⁸ Unele cercetări **portugheze** au ridicat problema heteronormativității personalului medical. Exemplele includ ginecologi care presupuneau automat că pacienții lor sunt implicați în relații heterosexuale, precum și homosexuali care erau asociați automat cu HIV/SIDA²³⁹. Într-un studiu național care a inclus 350 de respondenți, 13,3% s-au simțit cel puțin o dată discriminați de către personalul medical pe criterii de orientare sexuală, în

²³⁵ Documentul de lucru al serviciilor Comisiei de însoțire a Propunerii de directivă a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, SEC(2008) 2180, 2.7.2008, p 18.

²³⁶ Reuniune pe teren cu *Mozaika* (Letonia, 12 martie 2008).

²³⁷ Ruth Hunt și Dr Julie Fish, *Prescription for Change: Lesbian and Bisexual women's health check* (Rețetă pentru schimbare: verificarea sănătății femeilor lesbiene și bisexuale), 2008, Stonewall Equality, disponibil la http://www.stonewall.org.uk/documents/prescription_for_change_1.pdf (05.02.2009).

²³⁸ T. Greif, N. Velikonja (2001) „Anketa o diskriminaciji na osnovi spolne usmerjenosti”, *Lesbo* 11/12, http://www.ljudmila.org/lesbo/raziskave_porocilo1.htm (March 29, 2008).

²³⁹ Portugalia, raport de țară.

mod direct sau indirect²⁴⁰. În plus, mai mulți psihoterapeuți portughezi consideră homosexualitatea ca fiind „o problemă”²⁴¹.

Bune practici: Formarea personalului medical în competențe LGBT: În **Suedia**, ONG-ul pentru LGBT *RFSL* educă personalul medical în competențe LGBT. În ultimul an, aproximativ 15 spitale și grupuri de studenți au participat la aceste cursuri. În 2007, *RFSL Stockholm* și *RFSL National* au lansat o inițiativă de definire a criteriilor care califică un spital ca fiind „adekvat LGBT”²⁴².

Un studiu comandat de *Autoritatea pentru egalitate* din **Irlanda** a desfășurat 43 de interviuri detaliate cu respondenți LGB, insistând asupra dezvăluirii orientării sexuale a acestora față de medicul lor curant (MC)²⁴³. În majoritatea cazurilor (26 din 33) în care intervievații și-au informat medicul despre identitatea lor LGB, aceștia raportează o reacție calmă a MC, primind asigurări de acceptare și păstrare a confidențialității, furnizare de informații relevante și asigurarea că homosexualitatea nu este considerată o afecțiune patologică. Cei care au raportat reacții negative din partea MC observau semne de disconfort, cum ar fi lipsa contactului vizual, grăbirea restului consultației, lipsa unei atitudini prietenoase etc. Studiul subliniază importanța unui mediu favorabil și a asigurării confidențialității între MC și pacientul LGBT.

În **Suedia**, o lesbiană s-a plâns de hărțuire din partea unui medic dintr-o secție a unui spital psihiatric, care ar fi făcut comparații între orientarea sa homosexuală, pedofilie și persoanele care comit acte sexuale cu animale, dându-i impresia că a considerat orientarea sa sexuală ca fiind o boală. Autoritățile medicale și-au exprimat sincerele regrete privind incidentul și au pretins că aceasta nu era o atitudine reprezentativă pentru sistemul medical²⁴⁴.

²⁴⁰ T.L. Monteiro, V. Policarpo, F.V. da Silva (2006) *Inquérito Nacional sobre Experiências da Homossexualidade em Portugal (Relatório de Pesquisa/2006)*, Lisboa, Centro de Investigação

²⁴¹ G. Moita (2001) *Discursos sobre a homossexualidade no contexto clínico: a homossexualidade de dois lados do espelho*, Tese de Doutorado em Ciências Biomédicas, Universidade do Porto.

²⁴² Suedia, raport de țară.

²⁴³ M. Gibbons, M. Manandhar, C. Gleeson și J. Mullan (2008) *Recognising LGB Sexual Identities in Health Services (Recunoașterea identității sexuale LGB în cadrul serviciilor medicale)*. Dublin: Equality Authority and Health Service Executive, p. 46.

²⁴⁴ Decizie din 20 decembrie 2006, dosarul nr. 399-2006 www.homo.se (22.08.2008).

În timpul unor cercetări pe teren, ONG-uri pentru LGBT din România și Ungaria, între altele, au arătat că nedeazăluirea identității LGBT influențează gradul în care poate fi detectată dimensiunea discriminării pe criterii de orientare sexuală: „Oamenii nu au încredere în personalul medical și nu spun medicului că sunt homosexuali; le este chiar teamă că medicul va afla”²⁴⁵, iar un respondent din Ungaria observa: „Oamenii nu spun că sunt LGBT, de aceea sunt cunoscute atât de puține probleme”²⁴⁶.

Ezitatea persoanelor LGBT de a-și dezvălui orientarea sexuală este confirmată de rezultatele ale unor sondaje dintr-un număr de state membre. Într-un sondaj²⁴⁷ din **Malta**, 32,5% dintre respondenți au afirmat că își ascundeau orientarea sexuală când se adresau serviciilor de asistență medicală. În **Germania**, studiile²⁴⁸ au demonstrat că persoanele LGBT își ascund orientarea sexuală în timpul contactului cu instituțiile medicale de teama discriminării. Într-un studiu²⁴⁹ **slovac**, 50% dintre respondenți au afirmat că întotdeauna își ascund orientarea sexuală față de personalul medical, iar 22% o dezvăluie doar ocazional, doar acest fenomen fiind suficient în sine pentru a conduce la afecțiuni ale sănătății.

Lipsa de recunoaștere a partenerilor de același sex în sectorul medical

Problema obținerii de acces la informații despre sănătatea unui partener ca urmare a refuzului statutului de „rudă apropiată” este subliniată în rapoartele de țară pentru **Bulgaria, Ungaria, Italia și Estonia**. Refuzul statutului de rudă apropiată este constatat totuși și în state membre care recunosc parteneriatele de același sex, conform exemplului citat mai jos.

„Partenera mea a avut un accident în Țara Galilor, iar personalul nu a vrut să mă recunoască ca fiind rudă apropiată până când nu am făcut amândouă scandal. Partenera mea nu a fost atinsă de către asistente în timpul celor șase zile de internare. Trebuia să se spele singură sau să aștepte până venea un asistent bărbat”²⁵⁰. (Femeie, 59 ani, Regatul Unit).

²⁴⁵ Reuniune pe teren cu ACCEPT (România, 7 aprilie 2008).

²⁴⁶ Reuniune pe teren cu Hättér (Ungaria, 17 aprilie 2008).

²⁴⁷ Malta, raport de țară.

²⁴⁸ G. Dennert (2004) Die gesundheitliche Situation lesbischer Frauen in Deutschland: Ergebnisse einer Befragung [dizertație], Nürnberg: Med. Diss. FAU Erlangen-Nürnberg.

²⁴⁹ Republica Slovacă, raport de țară.

²⁵⁰ Stonewall (2008) Prescription for Change. Lesbian and Women's Health Check (Rețetă pentru schimbare: verificarea sănătății femeilor lesbiene și bisexuale), 2008 p. 14.

În timpul întâlnirilor pe teren, reprezentanții ONG-ului pentru LGBT *SEKÜ* din **Estonia** au subliniat exemplul unui cuplu de lesbiene, în care partenerei mamei nu i s-a permis să asiste la naștere²⁵¹. În mod similar, reprezentanți ai ONG-urilor pentru LGBT *Arcigay* și *Arcilesbica* din **Italia** au subliniat și refuzul acordării statutului de „rudă apropiată”, deciziile privind tratamentul pacienților LGBT și a partenerilor acestora rămânând la discreția personalului medical²⁵².

Prin contrast, în interviurile cu reprezentanți ai *LBL* [Organizația națională pentru homosexuali și lesbiene] din **Danemarca** și *CIGALE* din **Luxemburg** au fost amintite experiențe pozitive în ceea ce privește asistența medicală pentru persoane LGB²⁵³. Reprezentanții acestor asociații au afirmat că nu păreau să existe probleme importante în ceea ce privește vizitele partenerilor în secțiile de terapie intensivă, spitale sau la naștere. Ambele ONG-uri au observat totuși că limbajul folosit în formularele administrative din spitale poate constitui o problemă pentru persoanele LGBT, după cum au arătat două studii germane²⁵⁴.

„Eram pacient ambulatoriu la un spital și nu aveam o secțiune în calculator în care să înregistreze că eram într-un parteneriat civil. Mi s-a spus că am fost introdusă în calculator ca fiind „necăsătorită”²⁵⁵. (Femeie, 34 ani, Regatul Unit).

Raportul irlandez menționat mai sus amintește, de asemenea, lipsa de recunoaștere a statutului de „rudă apropiată” ca fiind o preocupare majoră, în special în cazul spitalizării unuia dintre parteneri, deoarece poate afecta accesul la informații, vizite și implicare în luarea de decizii.

Stigmatizarea bărbaților homosexuali și bisexuali cu HIV

Infectarea cu HIV, donarea de sânge și stereotipurile despre bărbații homosexuali și bisexuali și HIV/SIDA sunt un alt domeniu de preocupare asupra căruia au atras atenția ONG-urile pentru LGBT din **Belgia**²⁵⁶, **Austria**²⁵⁷, **Portugalia**²⁵⁸ și **Slovenia**²⁵⁹, care afectează în special donarea de

²⁵¹ Reuniune pe teren cu Diversity și SEKÜ (Estonia, 10 martie 2008).

²⁵² Reuniune pe teren cu ARCIGAY și ARCILESBICA (AL) (Italia, 5 martie 2008).

²⁵³ Reuniune pe teren cu Cigale (Luxemburg, 7 aprilie 2008) și LBL (Danemarca, 26 aprilie 2008).

²⁵⁴ A se vedea, de exemplu: H. Seyler (2004) *Lesben, die unsichtbaren Patientinnen*. Düsseldorf: Präsentation scrisă către Comisia pentru „Frauengerechte Gesundheitsversorgung in NRW.” [10 februarie 2004]. și G. Wolf (2006) „Diskriminierung und Gewalt gegen Lesben, Schwule und Bisexuelle im medizinischen und psychotherapeutischen Setting”, in *Verhaltenstherapie und psychosoziale Praxis*, 38 (3).

²⁵⁵ Stonewall (2008). *Prescription for Change. Lesbian and Women’s Health Check* (Rețetă pentru schimbare: verificarea sănătății femeilor lesbiene și bisexuale), 2008 p. 16.

²⁵⁶ Reuniune pe teren cu Halebifederatie and Arc-en-ciel (Belgium 3 April 2008).

²⁵⁷ Reuniune pe teren cu HOSI-WIEN (Austria 1 May 2008).

²⁵⁸ Reuniune pe teren cu ILGA-Portugal (17 March 2008).

²⁵⁹ Reuniune pe teren cu Legebitra (28 April 2008).

sânge. Conform constatărilor unui studiu polonez, unele centre de donare de sânge adresează întrebări doar despre orientarea sexuală a donatorilor, și nu despre practicile sexuale sau comportamentele de risc curente²⁶⁰.

29% dintre respondenții la studiul online pentru părțile interesate au considerat că personalul medical avea o atitudine „oarecum negativă” sau „negativă” față de bărbații homosexuali cu HIV/SIDA.

Alte studii indică aceeași tendință. În **Slovenia**, un studiu a raportat cazul unui bărbat homosexual de 24 de ani care a fost concediat ca urmare a faptului că era infectat cu HIV, precum și cazul unui bărbat care a fost împiedicat să intre în apartament când vecinii săi au aflat că era HIV-pozitiv²⁶¹.

În **Malta**, interviurile cu reprezentanți ai *Mișcării pentru drepturile homosexualilor din Malta* au dezvăluit că problemele privind confidențialitatea în sistemul medical, în special în ceea ce privește persoanele infectate cu HIV/SIDA, le-a determinat pe acestea să caute tratament în alte țări²⁶².

Sănătatea persoanelor LGBT

Există foarte puține date disponibile despre sănătatea persoanelor LGBT. Interviurile cu ONG-uri pentru LGBT au arătat în special că nevoile de sănătate ale lesbienele și femeilor bisexuale nu sunt suficient cercetate²⁶³. În cursul unui interviu, *Stonewall*, din **Regatul Unit**, a sugerat că lesbienele ezită să răspundă la recomandările de sănătate preventivă sau să solicite asistență medicală²⁶⁴.

Există unele dovezi care arată că homofobia, discriminarea, hărțuirea și marginalizarea, în special în școală și pe piața muncii, poate avea urmări negative asupra sănătății persoanelor LGBT²⁶⁵.

„Lucrurile mergeau prost, mă simțeam pierdut și credeam că ar trebui să termin totul, dacă aș fi putut. Asta era cea mai mare problemă – faptul că eram homosexual și familia nu accepta. Și credeam că, dacă aș dispărea din fața lor,

²⁶⁰ R. Biedron (2007) 2005 and 2006 report Health Services. Can homosexual persons become blood donors? (Raportul serviciilor medicale 2005 și 2006. Pot homosexualii să devină donatori de sânge?) în: Situation of bisexual and homosexual persons in Poland (Situația bisexualilor și homosexualilor din Polonia). M. Abramowicz (ed) Campanie împotriva homofobiei, Asociația Lambda Varșovia.

²⁶¹ Slovenia, raport de țară.

²⁶² Reuniune pe teren cu Mișcarea pentru drepturile homosexualilor din Malta (Malta, 3 martie 2008).

²⁶³ Reuniune pe teren cu ARCHIGAY (AG) și ARCHILESBICA (AL) (Italia, 5 martie 2008).

²⁶⁴ Reuniune pe teren cu Stonewall (UK 31 martie 2008), Regatul Unit.

²⁶⁵ De exemplu: Institutul Național pentru Viața la Locul de Muncă. Arbetsvillkor och utsatthet, Arbetslivsinstitutet 2003. Suedia; M. Jenett (2004) Stand up for us_ Challenging homophobia in schools (Vorbiri în numele nostru: contracararea homofobiei în școli), Yorkshire: Crown Copyright.

nu ar trebui să își mai facă probleme din cauza mea”. (Bărbat, **Regatul Unit**)²⁶⁶.

În **Italia**, un elev de 16 ani de la o școală tehnică din Torino s-a sinucis. Băiatul fusese persecutat timp de câțiva ani de către colegii de școală pentru că era „prea feminin”²⁶⁷.

În general, interviurile cu ONG-uri pentru LGBT arată că persoanele LGBT sunt supuse unui risc mai mare de afecțiuni de sănătate decât colegii lor heterosexuali. ONG-ul pentru LGBT *Holebifederatie* din **Belgia** a subliniat că sănătatea psihică a persoanelor LGBT constituie o preocupare constantă, iar un număr important de persoane LGBT suferă de depresie²⁶⁸. Un nou studiu va fi comandat pentru examinarea aspectelor privind sănătatea și sinuciderea în rândurile tinerelor lesbiene²⁶⁹. Evaluarea *Holebifederatie* este confirmată de câteva rapoarte care se referă la persoanele LGBT ca fiind un grup vulnerabil în ceea ce privește unii indicatori de sănătate. De exemplu, conform unui studiu **belgian**, persoanele LGB sunt de două ori mai predispuse să sufere de o boală cronică²⁷⁰.

Cercetările din **Regatul Unit** au arătat că 20% dintre lesbienele și femeile bisexuale chestionate s-au rănit în mod deliberat, comparativ cu 0,4% din populația generală, iar 16% dintre respondenții sub 20 de ani au avut tentative de sinucidere, comparativ cu 0,12% din totalul populației cu vârste sub 18 ani (conform unei estimări a ChildLine); în ceea ce privește testele pentru cancer, 15% dintre lesbiene și femeile bisexuale peste 25 de ani nu efectuat niciodată un test Papanicolau, comparativ cu 7% dintre femei în general; mai puțin de 50% dintre lesbienele și femeile bisexuale chestionate efectuaseră testul pentru infecții cu transmitere sexuală²⁷¹.

²⁶⁶ The Equality Authority and the Health Service Executive (2007) (Autoritatea pentru egalitate și Direcția pentru servicii de sănătate (2007)), Recognising LGB Sexual Identities in Health Services, The Experiences of Lesbian, Gay and Bisexual People with Health Services in North West Ireland (Recunoașterea identităților sexuale LGB de serviciile medicale, experiențele lesbienele, homosexualilor și bisexualilor în serviciile medicale din Irlanda de nord-vest), p. 66.

²⁶⁷ OSCE/ODIHR (2008) Hate Crimes in the OSCE Region - Incidents and Responses. Annual Report for 2007 (Infrațiuni motivate de ură în regiunea OSCE – incidente și răspunsuri), p. 110. Menționat în Rezoluția Parlamentului European din 26 aprilie 2007 privind homofobia în Europa, disponibilă la <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2007-0167+0+DOC+XML+V0//RO> (06.10.2008).

²⁶⁸ Reuniune pe teren cu Holebifederatie și Arc-en-ciel (Belgia, 3 aprilie 2008).

²⁶⁹ Reuniune pe teren cu Ministerul Educației (Belgia, 4 aprilie 2008).

²⁷⁰ K. Heeringen și J. Vincke, „Suicidal acts and ideation in homosexual and bisexual young people: a study of prevalence and risk factors” (Acte de sinucidere și ideatica tinerilor homosexuali și bisexuali: studiu privind prevalența și factorii de risc), Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology (Psihiatrie socială și epidemiologie psihiatrică), 35(11): 494-499.

²⁷¹ R. Hunt și J. Fish (2008) ‘Prescription for Change. Lesbian and bisexual women’s health check’ (Rețetă pentru schimbare: verificarea sănătății femeilor lesbiene și bisexuale), Stonewall.

Bune practici: Interviuurile au arătat că, în **Franța**, în urma numărului în creștere de lesbiene care se adresau centrului IDF pentru LGBT din Paris solicitând trimeri către ginecologi imparțiali, acesta a luat decizia de a crea un **Ghid pentru sănătatea lesbiinelor**, conținând adrese ale unor ginecologi „prietenoși”. Ghidul include sfaturi generale de sănătate, în special privind riscurile de cancer de sân și cancer uterin²⁷².

Sondaj privind sănătatea psihică a LGBT: ONG-ul irlandez pentru LGBT **GLEN**, în colaborare cu proiectul pentru tineret *BeLonG To*, a comandat cercetătorilor de la Trinity College și University College din Dublin efectuarea primului studiu major privind sănătatea psihică și bunăstarea persoanelor LGBT din Irlanda, care a fost finanțat de către *Oficiul Național pentru Prevenirea Sinuciderii*. Studiul vizează identificarea factorilor de risc și de rezistență privind sănătatea psihică și predispoziția la sinucidere a persoanelor LGBT, precum și dezvoltarea unui model de bune practici pentru protejarea sănătății psihice și prevenirea sinuciderii în rândul persoanelor LGBT²⁷³.

Constatările unui sondaj al Institutului național suedez pentru sănătate publică²⁷⁴ arată că marea majoritate a persoanelor LGBT (lesbiene, homosexuali, bisexuali și persoane transgen) au o sănătate bună. Cu toate acestea, un procent semnificativ al persoanelor LGBT aveau o sănătate mai slabă decât restul populației. Sănătatea psihică, în special, era semnificativ mai precară. Diferențele în starea de sănătate a persoanelor LGBT erau, de asemenea, considerabile. Aproape fără excepție, transsexualii aveau sănătatea cea mai precară, urmați de bisexuali și lesbiene/homosexuali. În plus, sondajul a arătat că gândurile de sinucidere sunt mult mai răspândite în rândul persoanelor LGBT. În **Irlanda**, *Raportul GLEN privind starea de sănătate* indica rezultate similare²⁷⁵.

Concluzii

În sistemul de asistență medicală există discriminare și homofobie/transfobie. Cu toate acestea, predominanța lor este dificil de determinat, deoarece lipsa de vizibilitate a orientării sexuale a persoanelor LGBT contribuie adesea la invizibilitatea problemei. Studiile și interviurile cu ONG-uri pentru LGBT și organisme de promovare a egalității ilustrează o combinație de reacții pozitive și negative din partea personalului medical în momentul dezvăluirii orientării sexuale. Răspunsurile negative includ recomandări către pacienții LGB de a

²⁷² Reuniune pe teren cu Inter-LGBT și L'Autre Cercle, (France, 10 March 2008)

²⁷³ Irlanda, raport de țară

²⁷⁴ Swedish National Institute for Public Health (Institutul național suedez pentru sănătate publică) (2006), *Health on Equal Terms* (Sănătate în termeni egali), disponibil la http://www.fhi.se/upload/ar2006/Rapporter/r200608_HBT_web.pdf (12.01.2009)

²⁷⁵ 2003 GLEN Mental Health Report (published in conjunction with the former Northern Area Health Board) (Raport GLEN privind sănătatea psihică 2003 (publicat împreună cu Comisia pentru sănătate a Regiunii de Nord)

căuta asistență psihiatrică. Răspunsurile cele mai pozitive oferă informații relevante privind LGB și confirmă păstrarea confidențialității și acceptarea statutului LGB al pacientului.

Ca urmare a temerii de discriminare, între alți factori, pacienții LGBT ar putea evita să solicite asistență medicală, comportament suficient pentru a favoriza riscurile la adresa sănătății. Cercetarea recentă asociază cazurile de homofobie, transfobie, hărțuire sau marginalizare cu starea generală mai precară de sănătate psihică și fizică a persoanelor LGBT. ONG-urile pentru LGBT și autoritățile publice interviuate raportează procente ridicate de sănătate psihică precară, suicid și abuz de substanțe între persoanele LGBT. Cercetările privind sănătatea persoanelor LGBT trebuie să continue.

Traducere neverificată

Instituții religioase

În interviuri cu ONG-uri pentru LGBT s-a raportat că, în unele state membre, inclusiv **Cipru**²⁷⁶, **Grecia**²⁷⁷, **Letonia**²⁷⁸, **Lituania**²⁷⁹, **Italia**²⁸⁰, **Polonia**²⁸¹ și **România**,²⁸² reprezentanți ai Bisericii, în special ai celei Ortodoxe și celei Catolice, se angajează în dezbateri politice privind drepturile LGBT, mobilizându-se și manifestând împotriva adoptării unor astfel de drepturi. Pe de altă parte, s-a constatat că personalitățile și instituțiile evreiești și musulmane nu au un rol semnificativ în mobilizarea anti-LGBT sau în dezbaterile politice privind drepturile LGBT în niciunul dintre statele membre.

De exemplu, în **Lituania**, biserica a luat poziție împotriva drepturilor pentru LGBT. Ministerul Afacerilor Sociale și Muncii a declarat²⁸³ în Parlament că includerea amendamentelor la Legea privind egalitatea de tratament (punerea în aplicare a Directivei-cadru 2000/78/CE privind forța de muncă) a fost dezbătută și aprobată de către Conferința episcopilor lituanieni, iar membri ai parlamentului au adus argumente împotriva legislației anti-discriminare prin referiri la „tradițiile creștine ale Lituaniei”. Biserica Ortodoxă din **România** a susținut modificarea Constituției în scopul interzicerii posibilității căsătoriei între persoane de același sex²⁸⁴. ONG-uri pentru LGBT din **Italia**²⁸⁵ și **Polonia**²⁸⁶ au declarat, în timpul întrevederilor, că Biserica Catolică este unul dintre principalii actori care se opun unei noi legislații privind drepturile LGBT.

Diversitate și discriminare în organizațiile religioase

În **Finlanda**, un studiu²⁸⁷ bazat pe interviuri cu zece angajați ai Bisericii Luterane Evanghelice care se identificau ca homosexuali, lesbiene sau bisexuali

²⁷⁶ Reuniune pe teren cu Mișcarea pentru eliberarea homosexualilor din Cipru (10 aprilie 2008).

²⁷⁷ Reuniune pe teren cu ONG-ul pentru LGBT OLKE, (14 aprilie 2008).

²⁷⁸ Reuniuni pe teren cu ONG-ul pentru LGBT Mozaika și Tiesībsarga birojs [Oficiul Ombudsmanului] (Letonia, 12 martie 2008).

²⁷⁹ Reuniune pe teren cu Liga homosexualilor lituanieni (13 aprilie 2008).

²⁸⁰ Reuniune pe teren cu Arcigay/Arcilesbica (Italia, 5 martie 2008).

²⁸¹ Reuniune pe teren cu Campanie împotriva homofobiei (Polonia, 17 martie 2008).

²⁸² Reuniune pe teren cu ONG-ul pentru LGBT ACCEPT (România, 7 aprilie 2008).

²⁸³ Ședința Parlamentului din 18 septembrie 2007, stenogramă disponibilă la http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=304466 (14.02.2008).

²⁸⁴ România, raport de țară.

²⁸⁵ Reuniune pe teren cu Arcilesbica și Arcigay (Italia, 5 martie 2008).

²⁸⁶ Reuniune pe teren cu Campanie împotriva homofobiei (Polonia, 17 martie 2008).

²⁸⁷ K. Valve (2004) 'Vocation and the Everyday - Lesbian, Gay and Bisexual Employees' Experiences in Different Work Communities Within the Church (Vocația și viața zilnică – experiențele angajaților lesbiene, homosexuali și bisexuali în diferite comunități de muncă în cadrul Bisericii), în J. Lehtonen, K. Mustola (ed.) 'Straight people don't tell, do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work' („Heterosexualii nu spun, nu-i

a constatat că, deși tendința generală către un climat social mai deschis și dezbateră permanentă privind poziția minorităților sexuale în cadrul bisericii îi încuraja pe angajați să ia în considerare posibilitatea de a duce o viață deschisă, în același timp, dezbateră publică a creat presiune și i-a descurajat pe oameni să adopte o poziție: „Riscul de a fi stigmatizat sau discriminat este prezent în multe dintre situațiile zilnice care presupun discuții despre statutul lesbienele, homosexualilor și bisexualilor din Biserică”²⁸⁸. Pe de altă parte, intervievații considerau că, din punct de vedere al vocației, activitatea lor se desfășura armonios.

În **Suedia**, Asociația parohiilor și comunităților Bisericii Suediei și EKHO (Asociația ecumenică suedeză a lesbienele, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen creștine) au participat la proiectul EQUAL numit „Normgiving Diversity” (Diversitate Normalizatoare), care pune accentul pe trei instituții cu funcție de stabilire a standardelor normative în societate, poliție, biserică și armată, în încercarea de a încuraja, pe termen lung, sensibilizarea în privința diversității sexuale și a orientării sexuale a angajaților²⁸⁹.

În unele state membre, permisiunea ca angajatorii să discrimineze angajații care nu „acționează cu bună credință și loial caracterului organizației” este interpretată de unele organizații religioase în moduri care includ orientarea sexuală. Conform observației Comisiei, „multe dintre dificultățile întâlnite în cursul punerii în aplicare a prevederilor referitoare la orientarea sexuală din directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă se referă la toate excepțiile care se aplică în cazul angajatorilor cu caracter religios... Aceste excepții constituie un aspect sensibil, deoarece unii angajatori pot fi ostili homosexualilor datorită convingerilor religioase”²⁹⁰.

În **Germania**, *Kolpingwerk*, o organizație socială catolică educativă (activând, printre altele, în case de copii și centre pentru tineri) care, în calitate de

asa...?: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”), Helsinki: Ministerul Muncii, disponibil la http://www.esr.fi/esr/fi/_yleiset/researchreport2b04.pdf (04.02.2009).

²⁸⁸ K. Valve (2004) 'Vocation and the Everyday - Lesbian, Gay and Bisexual Employees' Experiences in Different Work Communities Within the Church (Vocația și viața zilnică – experiențele angajaților lesbiene, homosexuali și bisexuali în diferite comunități de muncă în cadrul Bisericii), în J. Lehtonen, K. Mustola (ed.) 'Straight people don't tell, do they...? Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work' (Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”), Helsinki: Ministerul Muncii, disponibil la http://www.esr.fi/esr/fi/_yleiset/researchreport2b04.pdf (04.02.2009).

²⁸⁹ A se vedea http://ec.europa.eu/employment_social/equal/news/20051026-sweden_en.cfm (6.02.2009). În 2005, acest proiect a fost inclus într-o nouă inițiativă de cooperare finanțată de EQUAL și alte organizații, numită *All Clear*, cu obiectivul de a crea un mediu de lucru în care fiecare se bucură de respect, indiferent de orientarea sexuală.

²⁹⁰ Comisia Europeană, „Developing Anti-Discrimination Law in Europe: The 25 EU Member States Compared” (Dezvoltarea legislației anti-discriminare în Europa: Comparații între cele 25 de state membre), pp. 24, 54, disponibil la http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/legnet/06compan_en.pdf.

organizație religioasă, este scutită de legea anti-discriminare, a concediat un angajat homosexual în vârstă de 53 de ani după ce a descoperit orientarea sa sexuală²⁹¹. În **Țările de Jos**, Legea olandeză privind egalitatea de tratament conține excepții similare privind forța de muncă din asociațiile fundamentate pe religie sau convingeri. Aceste asociații pot impune cerințe pentru ocuparea unui post care, având în vedere activitatea organizației, sunt menite să reflecte principiile sale fondatoare. Legea privind egalitatea de tratament stipulează că astfel de cerințe pot să nu conducă la o distincție exclusiv pe criterii de afinitate politică, rasă, sex, naționalitate, orientare heterosexuală sau homosexuală sau stare civilă, dar cerințele pot fi bazate pe „circumstanțe suplimentare” care nu sunt specificate. UE a criticat acest tip de justificări, reacția *Commissie Gelijke Behandeling* [Comisia pentru egalitate de tratament] fiind de a propune reformularea acestor principii²⁹². Cercetările pe teren în **Letonia** au arătat că, în două ocazii, Biserica Luterană a excomunicat preoți ale căror opinii privind homosexualitatea și drepturile LGBT erau diferite. Un preot a dezvăluit că era homosexual și a declarat public că homosexualitatea nu este un păcat și nu contravine creștinismului. A fost excomunicat pentru încurajarea unui comportament incompatibil cu principiile creștine. Un alt preot, având atunci funcția de decan al facultății de teologie a Universității Letoniei, a fost excomunicat după ce a criticat decizia Bisericii din cazul de mai sus. În prezent, acesta slujește ca pastor într-o mică congregație anglicană din Riga, singura confesiune din Letonia care sprijină drepturile LGBT²⁹³. În **Irlanda**, organismele religioase dețin și conduc marea majoritate a școlilor primare și un important număr de școli gimnaziale. Aceasta poate contribui la invizibilitatea homosexualilor și bisexualilor în școli. Organismele religioase mai dețin și conduc un important număr de spitale și servicii de asistență medicală. Capitolul 37 din Legea pentru egalitatea de tratament în ceea ce privește ocuparea forței de muncă prevede excepții pentru organismele și serviciile religioase în cazurile în care discriminarea este justificată ca fiind necesară în scopul menținerii caracterului organismului religios, dar această excepție nu a fost niciodată testată în instanță. În **Ungaria**, facultatea de teologie a Universității Calvinice Karoli Gaspar are o politică de interdicere a formării studenților cu „un mod de viață homosexual” ca pastori sau profesori de religie. Curtea Supremă a Ungariei a hotărât în favoarea facultății și a decis că excluderea lesbienelelor și homosexualilor este permisă²⁹⁴.

Promovarea diversității în ceea ce privește orientarea sexuală este adesea dificilă în medii controlate de organizații religioase ostile problemelor LGBT. De exemplu, în **Malta**, unde Biserica Catolică administrează aproximativ o

²⁹¹ Welt Online (2006) Fristlose Kündigung wegen Homosexualität. 24 noiembrie 2006. Disponibil la: http://www.welt.de/vermischtes/article96880/Fristlose_Kuendigung_wegen_Homosexualitaet.html (28.07.2008).

²⁹² Aviz consultativ privind scrisoarea de punere în întârziere adresată Țărilor de Jos de către Comisia Europeană referitoare la transpunerea incorectă a Directivei 2000/78/CE; Aviz consultativ CGB 2008/02, martie 2008.

²⁹³ Reuniune pe teren cu Oficiul Ombudsmanului (12 martie 2008).

²⁹⁴ S. Quinn, E. Paradis (2007) *Going Beyond the Law: promoting equality in employment* (Dincolo de lege: promovarea egalității pe piața muncii), Bruxelles: ILGA-Europe.

treime dintre școli, conform programei minime naționale, „profesorii trebuie să aibă în vedere contextul valorilor morale și religioase ale elevilor și părinților acestora”. În acest tip de context, Mișcarea pentru drepturile homosexualilor maltezi (MDHM) a raportat că i s-a interzis să distribuie pliante sau materiale educative care prezintă aspecte LGBT.

Cu toate acestea, există exemple de instituții religioase din UE care promovează o abordare diferită privind persoanele și problematica LGBT. De exemplu, în **Țările de Jos**, sinodul Bisericii Reformate a Țărilor de Jos declarase deja în 1995 că membrii bisericii au drepturi egale, indiferent de orientarea sexuală și modul lor de viață²⁹⁵. În 1990, sinodul din Emmen al Bisericii Reformate din Țările de Jos a făcut „apel la toate congregațiile de a accepta membri homosexuali inclusiv ca preoți”. În 1995, sinodul luteran al Bisericii Protestante din Țările de Jos a decis să binecuvânteze relațiile homosexuale în biserică, declarând că nu există argumente teologice „împotriva binecuvântării a doi oameni care își promet prietenie, devoțiune și credință veșnică”. În **Finlanda**, parohia Kallio (Kallion seurakunta) din Helsinki ar fi acceptat „oamenii curcubeului” încă din 1999, iar „mese ale curcubeului” au fost organizate în legătură cu paradele homosexualilor din Vaasa, Helsinki și Tampere²⁹⁶. Un grup ecumenic numit *Yhteys* (alianță) promovează atitudini mai liberale față de minoritățile sexuale și de gen din cadrul Bisericii. În **Suedia**, după cum s-a menționat mai sus, Biserica a participat la parada homosexualilor din 2008.

Concluzii

În unele state membre, instituțiile și organizațiile religioase se implică adesea în dezbateri politice privind drepturile LGBT, manifestând împotriva adoptării unor astfel de drepturi și împiedicând astfel apariția unei legislații noi în acest domeniu. Unele grupuri și personalități religioase din anumite state membre sunt active și în mobilizarea de manifestații împotriva evenimentelor LGBT.

În unele state membre, Biserica deține și administrează un număr important de școli, servicii sociale și centre comunitare folosite pentru dezbateri sau evenimente publice. ONG-urile pentru LGBT nu au primit acces la astfel de spații și li s-a interzis să distribuie informații referitoare la aspecte LGBT sau să participe la dezbateri politice.

Excepțiile din legislația anti-discriminare ce permit angajatorilor să discrimineze angajații care nu acționează „cu bună credință și loialitate față de caracterul organizației” sunt interpretate în moduri care au ca urmare discriminarea persoanelor LGBT în unele state membre.

Există unele exemple pozitive de organizații religioase care acceptă persoanele LGBT.

²⁹⁵ A se vedea <http://www.protestantchurch.nl/default.asp?inc=info&rIntId=1649> (06.02.2009).

²⁹⁶ A se vedea <http://kallio.kirkkohelsinki.net/?deptID=2590&searchword=Yhteys> (07.02.2009).

Activitatea sportivă

Prezenta secțiune examinează dificultatea practicării de activități sportive ca persoană LGBT declarată și utilizarea jargonului și calomniei homofobe în medii sportive profesioniste și neprofesioniste.

Homofobia în sport

Majoritatea rapoartelor de țară remarcă insuficiența cercetărilor cantitative sau calitative privind homofobia în sport. Informațiile limitate disponibile sugerează totuși că homofobia este prezentă într-un număr de contexte sportive, iar sportivii LGBT declarați se confruntă cu dificultăți importante. Cercetările și datele existente se referă în principal la fotbalul profesionist.

Sloganurile fotbalistice homofobe intonate de fani pentru a ridiculiza arbitrul sau echipa adversă se observă în aproape toate meciurile din competițiile fotbalistice importante²⁹⁷. În **Regatul Unit**, exemplul unui jucător care a folosit un limbaj homofob injurios împotriva arbitrului nu constituie singurul caz de acest tip²⁹⁸.

În **Italia**, ONG-urile *Arcigay* și *Arcilesbica* au observat, în timpul interviurilor, că declarațiile anti-LGBT sunt obișnuite în cultura suporterilor de fotbal, în unele fan-cluburi și grupuri de huligani fiind reprezentate grupări neofasciste²⁹⁹.

Raportul de țară pentru **Regatul Unit** nu conținea informații despre fotbaliști profesioniști homosexuali declarați în Marea Britanie, dar se presupune că fotbaliștii homosexuali au fost sfătuiți să își cultive o imagine heterosexuală.

„Cred că ar mai ușor și mai acceptabil să mă declar homosexual în partidul politic din care fac parte decât în sport. În sport, masculinitatea continuă să rămână idealul suprem. Când juçam fotbal, în tinerețe, era important să te distingi de „fetițe” și „pederaști”. (Bărbat, fost antrenor de tenis, Suedia)³⁰⁰.

²⁹⁷ T. Walther (2006). Kick It Out: Homophobia in Football (Cartonaș roșu: homofobia în fotbal). European Gay and Lesbian Sport Federation (Federația Sportivă a Homosexualilor și Lesbienelor) (ed). Berlin, Amsterdam.

²⁹⁸ A se vedea

<http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2006/sep/28/paulscholesandantigayabuse> (08.08.2008).

²⁹⁹ Reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica (Italia, 5 martie 2008).

³⁰⁰ RFSL (2007) All Clear 2.0, Gay, Lesbian, Bi & Hetero at Work (All Clear 2.0, homosexuali, lesbiene, bisexuali și heterosexuali la locul de muncă) p. 55.

Conform *Federației Sportive Europene a Homosexualilor și Lesbienelor* (EGSLF), fondată în 1989 cu scopul de a combate discriminarea în sport și a sprijini auto-declararea sportivilor homosexuali și lesbiene, recunoașterea orientării sexuale într-un grup sportiv neprofesionist din Europa nu este ușoară. Deși experiențele persoanelor LGBT din diferite state membre pot fi diferite, există numeroase relatări privind persoane LGBT care se simt hărțuite și respinse de colegii de club³⁰¹.

Bune practici: Întrevederile au arătat că, în **Finlanda**, Federația sportivă a publicat un ghid intitulat „*Implicat și vizibil: minoritățile sexuale și de gen în activitățile sportive și fizice*” în trei limbi, finlandeză, suedeză și engleză³⁰².

Bune practici: În **Germania**, *Deutscher Fußball Bund* [Confederația germană de fotbal] a lansat o campanie intitulată „*Fotbalul și homofobia*” și a semnat o declarație împotriva discriminării pe criterii de orientare sexuală în 2007³⁰³.

Vizibilitatea LGBT în sport

Conform *Outsports.com*, la Olimpiada de la Beijing din 2008, doar 10 din cei 10 708 sportivi erau homosexuali sau lesbiene declarate³⁰⁴. În sondajul online al părților interesate, 41% au declarat că oportunitățile de a fi auto-declarat ca LGBT sunt „inexistente” sau „scăzute” chiar și în sportul neprofesionist.

„Cei care joacă la nivel înalt își neagă de obicei sexualitatea pentru a câștiga finanțări/burse etc. Cred că a fi cunoscută ca lesbiană în sport în Irlanda ar limita toate tipurile de asistență... atât financiară, cât și socială” (femeie, Irlanda)³⁰⁵.

Conform *Autorității Irlandeze pentru Egalitate*, sportivii LGBT sunt în cea mai mare parte invizibili, creând o absență *de facto* a unor figuri reprezentative LGBT în sportul profesionist³⁰⁶. În timpul întrevederilor, ONG-urile *Arcigay* și

³⁰¹ A se vedea <http://www.eglsf.info/eglsf-about.php> (10.08.2008).

³⁰² Reuniune pe teren cu Ministerul Ocupării Forței de Muncă și Economiei, Ministerul Educației și Ministerul de Interne (Finlanda, 4 martie 2008).

³⁰³ Germania, raport de țară.

³⁰⁴ A se vedea <http://www.outsports.com/os/index.php/Olympics/2008/In-Beijing-Olympics-only-5-openly-gay-athletes.html> (25.01.2009).

³⁰⁵ L. Greene (2007) *Lesbian Athletes and Their Experiences of Gender and Sexuality in Competitive Sports in Ireland (1980-2007)* (Atletele lesbiene și experiențele lor cu privire la gen și sexualitate în competițiile sportive în Irlanda 1980-2007), University College of Dublin: College of Human Sciences.

³⁰⁶ Reuniune pe teren cu Autoritatea pentru egalitate, (Irlanda, 4 aprilie 2008).

Arcilesbica au amintit și vizibilitatea foarte scăzută a persoanelor LGBT în sportul din **Italia**³⁰⁷.

Combaterea homofobiei în sport

Un sondaj efectuat în **Suedia** a arătat că identificarea și combaterea homofobiei în sport beneficiază de o atenție limitată³⁰⁸. Un proiect finanțat de Ministerul Suedez al Industriei a intervievat 40 de asociații sportive din Suedia, constatând că majoritatea nu discutaseră niciodată problema homofobiei sau situația persoanelor LGBT în asociația lor. Majoritatea au mai răspuns că nu existau persoane LGBT recunoscute în asociațiile lor și că nu aveau o politică sau un plan de acțiune în această privință.

În **Regatul Unit**, ONG-ul pentru LGBT *Stonewall* a arătat că eforturile de combatere a homofobiei în mediile sportive au beneficiat de o asistență insuficientă, iar aspectul egalității și discriminării în fotbalul profesionist a îmbrăcat forma combaterii rasismului în fotbal³⁰⁹.

În 2003, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a dezbătut problema homofobiei în sport: „Adunarea consideră că homofobia în sport, atât în rândurile participanților, cât și în relația acestora cu spectatorii, ar trebui să fie combătută pe aceleași criterii ca rasismul și alte forme de discriminare”³¹⁰.

Anumite inițiative sprijinite de programul PROGRESS al Comisiei Europene ar putea să contribuie semnificativ la modificarea atitudinilor în sport. Exemplele includ Campania „Aleargă pentru diversitate”, care permite alergătorilor din anumite maratonuri să poarte echipamente cu mesaje anti-discriminare ale UE, în scopul sensibilizării și pentru a-și face cunoscute opiniile împotriva discriminării³¹¹.

Bune practici: Parteneriate pentru dezvoltarea unor programe educaționale: Începând din 2007, *Federația Suedeză pentru Drepturile Lesbianelor, Homosexualilor, Bisexualilor și ale Persoanelor Transgen* (RSFL) și *HomO* [Ombudsmanul pentru combaterea discriminării pe criterii de orientare sexuală] au cooperat la un proiect împreună cu *Riksidrottsförbundet* [Federația Națională Sportivă] și *SISU*, o organizație educațională sportivă. Proiectul vizează educarea antrenorilor în privința problematicei LGBT. *RSFL* și *SISU* intenționează să dezvolte programe educaționale pe care să le ofere

³⁰⁷ Reuniune pe teren cu Arcigay și Arcilesbica (5 martie 2008).

³⁰⁸ A se vedea <http://www.homo.se/o.o.i.s/3950> (14.08.2008).

³⁰⁹ Reuniune pe teren cu Stonewall (Regatul Unit, 31 martie 2008).

³¹⁰ Recomandarea 1635 (2003), Lesbian and gay in sports (Lesbienele și homosexualii în sport), text adoptat de Comitetul permanent, acționând în numele Adunării, la 25 noiembrie 2003.

³¹¹ A se vedea <http://www.stop-discrimination.info/56.0.html> (12.01.2008).

cluburilor sportive. Între timp, *Riksidrottsförbundet* concepe și realizează studii privind aspectele LGBT din activitatea sportivă³¹².

Bune practici: Cooperare între cluburi sportive și organizații pentru drepturile omului: S-a constatat în urma interviurilor că, în **Franța**, clubul de fotbal *Paris Saint Germain* cooperează cu clubul de fotbal pentru homosexuali *Paris Foot Gay* și *Ligue Internationale Contre le Racisme et l'Antisémitisme* [Liga internațională împotriva rasismului și antisemitismului] în scopul dezvoltării unei politici de prevenire și combatere a discriminării, cu accent pe homofobie³¹³.

În **Germania**, atmosfera ostilă din fotbal a determinat homosexualii și lesbienele să își înființeze propriile cluburi neprofesioniste³¹⁴. Persoanele LGBT și-au înființat propriile asociații sportive și în alte state membre. Campionatul sportiv anual al homosexualilor și lesbienele (Eurogames), precum și Outgames, constituie noi exemple de evenimente sportive LGBT³¹⁵.

Concluzii

Datele privind homofobia în sport au în vedere, în principal, fotbalul profesionist. În fotbal, homofobia este exprimată în cultura suporterilor și între fotbaliști, limbajul homofob fiind folosit în mod obișnuit la meciurile de fotbal pentru a ridiculiza oponentii sau arbitrii. O constatare importantă în domeniul sportului este lipsa de vizibilitate a persoanelor LGBT. Acestea sunt percepute ca având puține șanse de a-și dezvălui orientarea sexuală în activitatea sportivă ca urmare a riscului de hărțuire, homofobie sau respingere din partea colegilor de club.

Majoritatea asociațiilor sportive acordă o atenție redusă homofobiei în cadrul agendei anti-discriminare, în special comparativ cu eforturile de reducere a rasismului.

³¹² Suedia, raport de țară.

³¹³ Reuniune pe teren cu Inter LGBT și L'Autre Cercle (Franța, 10 martie 2008).

³¹⁴ Germania, raport de țară; a se vedea și <http://www.queerfootballfanclubs.com> (20.03.2008).

³¹⁵ <http://www.eurogames.info/eurogames-welcome.html> și www.copenhagen2009.org (08.08.2008).

Mass-media

Această secțiune examinează modul în care persoanele LGBT și viețile lor sunt reprezentate și descrise în mass-media din UE. În acest context, termenul de „mass-media” acoperă mass-media publică și privată³¹⁶, precum și presa vizuală și scrisă, cum ar fi internetul, ziarele și televiziunea.

Discursurile homofobe în mass-media

Cazuri de discurs homofob din mass-media au fost identificate în cursul interviurilor cu ONG-uri pentru LGBT din **Italia** și **Polonia** și organismele naționale de promovare a egalității din **Letonia**, printre altele³¹⁷. Un studiu recent privind descrierea lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen în presa **scoțiană** a constatat că ziarele par să nu ezite a publica articole conținând un nivel de violență homofobă care nu ar fi acceptat dacă declarațiile ar fi rasiste³¹⁸. Un studiu din **Lituania** a constatat că unii jurnaliști folosesc un limbaj homofob³¹⁹.

Bune practici: În cooperare cu *Uniunea Europeană de Radiodifuziune, Liga homosexualilor lituanieni* a dezvoltat un „Ghid pentru o mai bună raportare în mass-media a aspectelor LGBT”. Ghidul oferă ziariștilor și activiștilor instrumente ușor de utilizat pentru îmbunătățirea raportării pozitive a aspectelor LGBT. Prin urmare, mai buna cooperare cu mass-media are ca rezultat publicarea de articole și informații mai echidistante privind persoanele LGBT³²⁰.

Reprezentări ale persoanelor LGBT în mass-media

În sondajul online al părților interesate, respondenților li s-a cerut să evalueze reprezentarea persoanelor LGBT în mass-media și să răspundă dacă prezentarea persoanelor LGBT ca un grup diferit era considerată o nuanțare, nu o stereotipizare. Doar 14% dintre respondenți au considerat că mass-media prezintă o descriere „nuanțată” sau „oarecum nuanțată” a persoanelor LGBT.

³¹⁶ Investigațiile privind homofobia în discursul mass-mediei au putut face distincția între mass-media publică și cea privată.

³¹⁷ Reuniune pe teren cu ARCIGAY și ARCILESBICA (AL) (Italia, 5 martie 2008), Campanie împotriva homofobiei (Polonia, 17 martie 2008) și cu Mozaika (Letonia, 12 martie 2008), Biroul Ombudsmanului (Letonia, 12 martie 2008).

³¹⁸ Stonewall (2007) WRITTEN OUT. The Scottish Press' portrayal of lesbian, gay, bisexual and transgender people (Așa a fost scris. Descrieri în presa scoțiană ale lesbienelelor, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen), Scoția, disponibil la http://www.stonewallscotland.org.uk/documents/stonewall_written_out.pdf (05.02.2009).

³¹⁹ A. A. Tereskinas (2007) “Not Private Enough”: Homophobic and injurious speech in the Lithuanian Media (Insuficient de privat: Discursul homofob și injurios în mass-media lituaniană), disponibil la <http://www.lgl.lt/projektaie.php?pid=35> (05.02.2009).

³²⁰ A se vedea http://www.ilga-europe.org/europe/funding_capacity_building/working_with_media (17.10.2008).

Majoritatea ONG-urilor pentru LGBT intervievate în timpul cercetării pe teren au raportat că problemele LGBT nu sunt prezentate frecvent în mass-media, care tinde să simplifice, să exagereze și să stereotipizeze, în diferite grade, persoanele și problemele LGBT. În cursul interviurilor, reprezentanți ai ONG-ului pentru LGBT *CIGALE*, din **Luxemburg**, au arătat că presa tinde să evite aspectele intelectuale și politice ale subiectelor despre LGBT, acordând atenție chestiunilor superficiale, cum ar fi, de exemplu, vestimentația persoanelor LGBT în timpul paradelor homosexualilor³²¹. Interviurile cu ONG-ul pentru LGBT *Campanie împotriva homofobiei* arată că, în **Polonia**, unele ziare și posturi de radio și televiziune catolice sunt fățiș homofobe, dar observă că există și organe de presă care prezintă o imagine neutră a persoanelor și subiectelor LGBT³²². Biroul Ombudsmanului din **Letonia** a declarat că organele de presă au atitudini cuprinse între pozitive și negative. De exemplu, un ziar gratuit, distribuit în stații de autobuz, conținea declarații homofobe³²³. Aceasta a determinat ONG-ul pentru LGBT *Mozaika* să depună o plângere pentru discurs de incitare la ură. În cursul unui interviu cu reprezentanți ai *Landsforeningen for Bøsser og Lesbiske* [Asociația **Daneză** a Lesbianelor și Homosexualilor] s-a afirmat că discursul de presă privind problemele LGBT este dominat de imagini și ilustrații stereotipe. Chiar și articolele serioase privind drepturile homosexualilor sunt ilustrate cu imagini ale unor bărbați semi-îmbrăcați de la parada homosexualilor din Copenhaga³²⁴.

Aceste observații sunt confirmate de rezultatele unor cercetări care arată că homosexualitatea, în diverse forme, este încă considerată tabu și, prin urmare, atrage foarte puțin atenția presei. Într-un studiu **german** privind reprezentarea LGBT în presă, 63% dintre respondenții LGBT credeau că orice reprezentare a non-heterosexualității este în continuare tabu³²⁵. Un studiu **belgian** nu a găsit, practic, niciun fel de relații de presă referitoare la persoanele transgen, altele decât referirile la aspecte sau probleme medicale³²⁶. Aceasta pare a fi o trăsătură comună în întreaga UE. Totuși, un studiu **portughez** sugerează că, în ultimul deceniu, această vizibilitate a sporit în presa din țară, observând că lesbienele și bisexualii sunt practic invizibili și subreprezențați în comparație cu reprezentările bărbaților homosexuali³²⁷.

Unele studii se referă și la reprezentările deformate ale persoanelor LGBT. O analiză media cuprinzătoare din **Slovenia** a examinat presa tipărită între 1997-

³²¹ Reuniune pe teren cu CIGALE (Luxemburg, 7 April 2008).

³²² Reuniune pe teren cu Campanie împotriva homofobiei (Polonia, 17 martie 2008).

³²³ Reuniune pe teren cu Biroul Ombudsmanului, (Letonia, 12 martie 2008).

³²⁴ Reuniune pe teren cu LBL (Danemarca, 26 aprilie 2008).

³²⁵ V. Jung, (2003). *Darstellung von Homosexualität in TV-Unterhaltungssendungen*. [teză]. Bamberg: University of Bamberg.

³²⁶ A. Dewaele și D. Paternotte. (2008) *The situation concerning homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation in Belgium* (Situația homofobiei și discriminării pe criterii de orientare sexuală în Belgia). Anvers/Bruxelles: Steunpunt Gelijkekansenbeleid (Consortium Universiteit Antwerpen & Universiteit Hasselt)/Université libre de Bruxelles.

³²⁷ Caldeira (2006) *A Representação das Minorias Sexuais na Informação Televisiva Portuguesa*, Lisboa: Livros Horizonte.

2000 și a identificat fenomenele de *stereotipizare* – folosirea de clișee rigide de gen care prezintă homosexualii ca efeminați, iar lesbienele ca masculinizate; *medicalizare* – transferarea homosexualității către domeniul medical și cel psihiatric și căutarea cauzelor acesteia; *sexualizarea*—reducerea homosexualității la practicile sexuale; *secretizarea* – ilustrarea homosexualității ca fiind ascunsă și supusă rușinii și regretului; și *normalizare* – ilustrarea homosexualilor ca heterosexuali pentru a scădea gradul de amenințare și politizare a homosexualității³²⁸.

Studiul scoțian efectuat de *Stonewall Scotland*, menționat anterior în această secțiune, observa că relatările din presă întăresc adesea opinia conform căreia orientarea sexuală se referă exclusiv la practicile sexuale, în timp ce în relatările despre infracțiuni este subliniată orientarea sexuală a autorului, chiar dacă este irelevantă pentru infracțiunea comisă.

Bune practici: În **Regatul Unit**, „Comisia de examinare a reclamațiilor împotriva presei”, un organism independent care gestionează reclamațiile privind conținutul editorial al ziarelor și revistelor, a extins, în mai 2005, sfera clauzei nr. 12 (Discriminarea) din statutul său de funcționare prin includerea relatărilor de presă discriminatorii privind persoanele transgen. Conform noii clauze, presa trebuie să evite referirile jignitoare sau peiorative la rasa, culoarea, religia, genul, orientarea sexuală sau o boală sau dizabilitate fizică sau psihică³²⁹.

Cercetările privind reprezentările LGBT din presa **portugheză** și **germană** au constatat că acestea tind să fie simplificate și nerepresentative și, în timp ce presa tipărită și site-urile web germane oferă o imagine mai nuanțată, televiziunile principale continuă să folosească stereotipuri și clișee³³⁰.

Tendințe pozitive în reprezentările în presă ale persoanelor LGBT

Studiile au identificat și evoluții pozitive în ceea ce privește sporirea prezenței și prezentarea mai nuanțată a persoanelor și problemelor LGBT în presă. Un

³²⁸ R. Kuhar (2003) *Media Representations of Homosexuality: An Analysis of Print Media in Slovenia, 1970-2000* (Reprezentarea în presă a homosexualității: o analiză a presei tipărite din Slovenia, 1997-2000), Mediawatch: Ljubljana. Disponibil la: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/eng/mw13.htm> (05.02.2009).

³²⁹ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

³³⁰ T.L. Monteiro, V. Policarpo, F.V. da Silva (2008) *The situation concerning homophobia and discrimination on grounds of sexual orientation in Portugal* (Situația privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în Portugalia), raport de țară; Walters, S. D. (2001). *Take my Domestic Partner, Please: Gays and Marriage in the Era of the Visible* (Faceți cunoștință cu partenerul meu, vă rog: homosexualii și căsătoria în epoca vizibilității). în M. Bernstein & R. Reimann (eds.), *Queer families, Queer Politics: Challenging Culture and the State* (Familii de homosexuali, politici pentru homosexuali: provocare la adresa culturii și statului) (p. 338-357), New York: Columbia UP.

studiu³³¹ din **Republica Cehă** a constatat că, în timp ce stereotipizarea negativă, sexualizarea și contextele amuzante sau infracționale constituiau factori dominanți în reprezentarea LGBT în prima jumătate a anilor '90, în ultimul deceniu, persoanele LGBT apar tot mai mult în documentare și seriale televizate în contextul vieții sociale de zi cu zi.

Raportul de țară al **Spaniei** observa că majoritatea presei oferă acum relatări nuanțate ale evenimentelor politice și sociale LGBT, cum ar fi parade, decizii judecătorești semnificative sau legi importante votate de Parlament, iar reprezentările homofobe sunt rare. Raportul de țară al **Suediei** observa și faptul că presa oferă o imagine mai fidelă a diversității din cadrul comunității LGBT, în timp ce relatările privind problemele importante ale LGBT din **Lituania** au crescut în ultimii ani³³².

Bune practici: În **Danemarca**, Contractul de servicii publice încheiat între Ministerul Culturii și Danmarks Radio (*Compania Daneză de Radiodifuziune*) prevede în mod explicit reflectarea diversității și conține o clauză anti-discriminare care se referă la reprezentările și aspectele LGBT: „CDR prezintă viața socială din Danemarca în toată varietatea sa, reflectând astfel diversitatea de cultură, concepții de viață și condiții de trai din diferite părți ale țării[...] Programele nu trebuie să incite în niciun fel la ură pe criterii de rasă, gen, religie, naționalitate sau orientare sexuală”³³³.

Fără îndoială, prezența unor figuri reprezentative pozitive LGBT în presă este foarte importantă. Astfel de figuri sunt tot mai vizibile în unele state membre, atât în viața politică, cât și în cea culturală. Un exemplu grăitor este cel al primarului Berlinului, Klaus Wowereit, care a fost și președinte al Parlamentului german în 2001/02. Bine cunoscuta sa afirmație publică a fost: „Sunt homosexual – și mă simt bine așa!” (‘Ich bin Schwul – und das ist gut so!’).

În **Grecia**, grupurile LGBT au protestat vehement împotriva unei decizii a Consiliului național al radio-televiziunii, autoritate publică independentă, care a amendat cu 100 000 EUR Mega Channel, un important post de televiziune, deoarece a difuzat imagini cu doi bărbați care se sărutau într-un popular serial TV. În decembrie 2006, tribunalul administrativ al țării a anulat această decizie și a hotărât că amenda era neconstituțională, deoarece scena nu făcea decât să reflecte „realitatea socială a unui grup social, dintre multele care alcătuiesc o societate deschisă și democratică, ale cărei preferințe sexuale nu trebuie să fie condamnate”.

³³¹ Grupul de lucru pentru problemele minorităților sexuale al Ministerului Drepturilor Omului și Minorităților Naționale (2007) *Analiză a situației minorității lesbienele, homosexualilor, bisexualilor și persoanelor transgen în Republica Cehă*. Guvernul Republicii Ceha.

³³² A. Tereskinas (2007) “Not Private Enough”: Homophobic and injurious speech in the Lithuanian Media.

³³³ Contract de servicii publice încheiat între Compania daneză de radiodifuziune (CDR) și Ministerul Culturii 2007-2010: 2

La nivelul UE, inițiative precum colaborarea Comisiei Europene cu postul muzical MTV, incluzând un spot publicitar, o competiție de creativitate, informarea tinerei audiențe în privința discriminării pe criterii de rasă, precum și acordarea unui premiu anual pentru jurnalism ce recompensează ziariștii care contribuie la o mai bună înțelegere a diversității și problemelor discriminării, reprezintă măsuri importante atât pentru rolul de presă de a schimba atitudinile publice, cât și pentru a încuraja lucrătorii din presă să își reexamineze modul în care îi descriu pe cei aparținând unor grupuri sociale sau minorități³³⁴.

Concluzii

Cazuri de discurs homofob continuă să fie constate în presa de pe întreg teritoriul UE, iar homosexualitatea continuă să fie considerată, mai mult sau mai puțin, un tabu. În general, persoanele LGBT nu beneficiază de vizibilitate în presă, deși homosexualii bărbați sunt mai vizibili decât lesbienele sau persoanele transgen.

Persoanele LGBT sunt, de asemenea, supuse unor diverse forme de stereotipuri de presă. Folosirea unor ilustrații semi-erotice în articole tratând subiecte de mare interes pentru persoanele LGBT contribuie la menținerea prejudecăților și întărește ideea conform căreia orientarea sexuală constă doar în activitate și preferințe sexuale. Ziariștii din întreaga UE pot avea de câștigat în urma unei mai bune înțelegeri a problemelor LGBT, pe care le pot ilustra într-o manieră mai reprezentativă și echilibrată.

Cu toate acestea, există indicații că lucrurile se schimbă cu încetul, unele studii observând deja o creștere a reprezentărilor care includ o perspectivă mai nuanțată și informată asupra persoanelor și problemelor LGBT în presa din UE.

³³⁴ A se vedea <http://www.stop-discrimination.info/99.0.html> (11.12.2008).

Azil

Informațiile și datele din acest domeniu sunt insuficiente, dar cercetările existente și informațiile colectate prin intermediul activității pe teren subliniază două domenii de preocupare, poziția față de orientarea sexuală și identitatea de gen în cadrul procedurilor de azil și condițiile solicitanților de azil LGBT din centrele de azil.

Cadrul general privind azilul

O examinare mai detaliată a cadrului general privind orientarea sexuală și identitatea de gen în contextul azilului și protecției subsidiare poate fi consultată în analiza juridică a FRA³³⁵, care observă că, în conformitate cu Convenția din 1951 privind statutul refugiaților [articolul 1A, alineatul (2)] și Directiva 2004/83/CE a Consiliului, persoanele LGBT aflate în căutare de azil în statele membre ale UE ca urmare a persecuțiilor pe criterii de orientare sexuală pot fi recunoscute ca refugiați aparținând unui „anumit grup social”³³⁶.

Prin urmare, cadrul juridic din statele membre ale UE oferă posibilitatea ca persoanele LGBT persecutate pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen să fie recunoscute ca refugiați și să le fie acordat azil. Ulterior, câteva persoane LGBT au primit azil din aceste motive în state membre ale UE.

Datele disponibile arată că persoane LGBT au primit azil în **Austria, Belgia, Danemarca, Franța, Germania, Grecia, Ungaria, Italia, Luxemburg, Țările de Jos, Polonia, Portugalia, Spania, Suedia, Republica Cehă și Regatul Unit**. Totuși, această listă nu este neapărat exhaustivă, deoarece niciun stat membru nu oferă o situație statistică a numărului de cazuri în care azilul este acordat pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen. În unele state membre (cum ar fi **Cipru, Franța, Germania și Slovacia**) nu există cifre oficiale, iar autoritățile din domeniul imigrației din **Estonia și Letonia**³³⁷ declară că nu au existat solicitări de azil din motive de orientare sexuală sau identitate de gen.

³³⁵ Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2008), Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre UE: Partea 1 – Analiză juridică. pp. 83-98.

³³⁶ Danemarca este excepția, deoarece această țară nu recunoaște homosexualii sau persoanele transgen ca „anumite grupuri sociale”, astfel încât autoritățile din domeniul imigrației nu utilizează categoria de „anumit grup social” în practica juridică. Cu toate acestea, este posibilă acordarea unui permis de ședere cu „statut de protecție” dacă autoritățile din domeniul imigrației constată existența unui „risc de a fi executat sau supus unui tratament inuman sau degradant în țara de origine”, cf. Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (2008), Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre UE: Partea 1 – Analiză juridică.

³³⁷ În Estonia: Consiliul pentru migrație și cetățenie. În Letonia: Biroul pentru cetățenie și migrație.

În alte state membre datele indică existența unui număr de cazuri. În **Belgia**, cel puțin 116 cazuri au fost prelucrate în 2006 (33 de persoane au primit statut de refugiat), și cel puțin 188 în 2007 (60 de persoane au primit statut de refugiat)³³⁸. În **Suedia**, *Migrationsvärdet* [Consiliul suedez pentru migrație] a estimat în 2002 că numărul de solicitanți de azil pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen era de aproximativ 300 pe an. În 2005, Parlamentul suedez a decis că persoanele expuse riscului de persecuție pe baza sexului sau preferințelor sexuale pot primi statut de refugiat (Proiect de lege al Guvernului 2005/06:06)³³⁹.

Orientarea sexuală și identitatea de gen în procedura de solicitare a azilului

Studiile³⁴⁰ arată că informațiile despre orientarea sexuală, identitatea de gen și condițiile de trai ale persoanelor LGBT în țara de origine, conținute în rapoartele privind țara de origine utilizate în cadrul procedurilor de stabilire a statutului de refugiat, sunt adesea foarte limitate. Studiile mai subliniază că un aspect esențial al procedurilor de solicitare a azilului este credibilitatea solicitantului de azil. În cazurile de persecuție pe criterii de orientare sexuală, această componentă devine un aspect esențial al anchetei, iar câteva relatări arată că „cei care preiau cereri de azil adesea nu cred că un solicitant de azil este cu adevărat LGBT”. Există cel puțin două motive pentru aceasta. În primul rând, anumite identități, manifestări și practici sunt percepute ca fiind mai credibile decât altele. După cum arată un exemplu din **Danemarca**, schimbarea preferințelor sexuale sau bisexualitatea pot constitui motiv de suspiciune:

„Și mai sunt unele cazuri în care oamenii sunt homosexuali, dar într-un fel nu sunt. Poate fi greu de stabilit. Am avut un [solicitant] care afirma că era homosexual, dar apoi nu mai era pentru că nu mai credea că e amuzant. Ne confruntăm cu astfel de cazuri, pe care ne este greu să le luăm în serios”³⁴¹. (angajat, *Serviciul imigrație*, Danemarca).

În mod similar, personalul însărcinat cu acordarea statutului de azilant poate interpreta faptul că un solicitant este sau a fost căsătorit sau angajat într-o relație heterosexuală, sau are copii, ca fiind o dovadă a heterosexualității.

³³⁸ Informații furnizate de Commissariat Général aux Réfugiés et aux Apatrides (CGRA).

³³⁹ Suedia, raport de țară.

³⁴⁰ S. Jivraj, A. de Jong, T. Tauqir (2003) Initial Findings: Identifying the Difficulties experienced by Muslim lesbian, bisexual and transgender women in accessing social and legal services (Constatări inițiale: identificarea dificultăților cu care se confruntă femeile musulmane lesbiene, bisexuale și transgen în accesul la serviciile sociale și juridice), Londra: Safra Project, și M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de sociologie.

³⁴¹ Citat în M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie, p.132.

În al doilea rând, un solicitant de azil poate să își dezvăluie uneori orientarea sexuală în etapele avansate ale procedurii, ca urmare a caracterului sensibil sau tabu sau a incertitudinii privind reacțiile autorităților și personalului (inclusiv interpreții)³⁴². Aceasta se poate datora lipsei de informații privind indicarea orientării sexuale în procesul de solicitare a azilului sau faptului că solicitantul încă nu s-a „dezvăluit”³⁴³.

Totuși, dacă orientarea sexuală este amintită în etapele avansate ale procedurii, autoritățile îl pot considera pe solicitantul de azil nedemn de încredere și pot susține că „minte” pentru a-și „întări” cazul³⁴⁴.

Aceste aspecte nu se datorează neapărat homofobiei sau discriminării, ci indică mai degrabă o lipsă a cunoștințelor și instrumentelor necesare gestionării problemei orientării sexuale. Un membru al consiliului de administrație al *Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande* (RFSL) [Federația Suedeză pentru Drepturile Lesbienelor, Homosexualilor, Bisexualilor și ale Persoanelor Transgen], însărcinat cu problema azilului, o descrie ca fiind un fenomen de heteronormativitate:

„Vorbim mult despre heteronormativitate și despre faptul că nu poți presupune întotdeauna că persoana din fața ta este heterosexual [...] Un exemplu real este cazul în care un funcționar întreabă „ai o prietenă?”. Prin această întrebare exclude posibilitatea ca tu să ai un partener bărbat, dacă ești solicitant de azil bărbat. [...] Există și alte exemple, de exemplu când un anchetator spune că e ciudat că ai mers într-un parc pentru a intra în contact cu alți homosexuali [...] Aceasta arată că nu ai habar cum homosexualii socializează și inițiază contacte”. (membru al consiliului de administrație, *Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande* (RFSL) [Federația Suedeză pentru Drepturile Lesbienelor, Homosexualilor, Bisexualilor și ale Persoanelor Transgen]³⁴⁵.

Cu toate acestea, discriminarea poate avea loc și în procedurile de azil. În **Ungaria**, între 2004 și 2007, *Biroul pentru Imigrație* a solicitat avizul unui

³⁴² S. Jivraj, A. de Jong, T. Tauqir (2003) Initial Findings: Identifying the Difficulties experienced by Muslim lesbian, bisexual and transgender women in accessing social and legal services (Constatări inițiale: identificarea dificultăților cu care se confruntă femeile musulmane lesbiene, bisexuale și transgen în accesul la serviciile sociale și juridice), Londra: Safra Project. M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie

³⁴³ Citat în A. Webster (2008), disponibil la <http://www.divamag.co.uk/diva/features.asp?AID=3139> (25.07.2008).

³⁴⁴ M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie.

³⁴⁵ Citat în M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie.

expert psihiatric în privința orientării sexuale a solicitanților de azil. În alte cazuri de solicitare a azilului, cum ar fi cele motivate de persecuții politice sau religioase, nu a fost solicitat un astfel de aviz al unui expert³⁴⁶. În **Slovenia**, o procedură de apel privind un cuplu de homosexuali din Kosovo este în prezent în curs de soluționare. Într-un interviu cu revista LGBT *Narobe*, cuplul a explicat că, în timp ce reacțiile inițiale ale poliției au fost de sprijin și înțelegere, au considerat că erau tratați ca niște infractori în timpul audierii de la centrul pentru azilanți din Ljubljana³⁴⁷. Au fost interogați separat și au trebuit să explice în detaliu cum unul dintre ei a fost violat de câteva ori. Se temeau că solicitarea le-a fost respinsă deoarece nu au putut răspunde exact când au fost întrebați care a fost data terminării războiului din Kosovo și care era temperatura în ziua violului. În plus, unul din angajații centrului pentru azilanți le-ar fi spus că homosexualitatea se poate vindeca prin tratament. Cazul de posibilă violență a poliției motivată de ură împotriva cuplului din Kosovo se află încă în curs de audiere la Ombudsmanul pentru drepturile omului.

Bune practici: Migrationsvärdet [Consiliul Suedez pentru Migrație] a examinat nevoile grupurilor vulnerabile și obligațiile pe care acestea le presupun pentru autoritățile și instituțiile implicate în procedura de solicitare a azilului. Începând din 2004, în cadrul programului Consiliului de „asigurare a calității”, personalul care se ocupă de solicitații de azil și este implicat în proceduri de determinare a statutului este format în privința perspectivei de gen și a orientării sexuale. Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande (RFSL) [Federația Suedeză pentru Drepturile Lesbienelor, Homosexualilor, Bisexualilor și ale Persoanelor Transgen] a contribuit la dezvoltarea programului de formare³⁴⁸.

Bune practici: În **Belgia**, la *Commissariat Général aux Réfugiés et aux Apatrides* [Comisariatul general pentru refugiați și apatrizi], un membru al personalului se ocupă exclusiv de solicitările de azil pe motive de gen sau orientare sexuală, în timp ce orientările privind solicitările de azil motivate de orientarea sexuală au fost elaborate împreună cu grupuri LGBT³⁴⁹.

Condițiile din centrele pentru azilanți

³⁴⁶ Lilla Farkas, „Thematic Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, Hungary” (Studiu juridic tematic privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală, Ungaria), aprilie 2008, disponibil la <http://www.fra.europa.eu>

³⁴⁷ R. Kuhar (2007) "Svojega življenja ne bi spremenil za deset vaših normalnih življenj", *Narobe* 2, <http://www.narobe.si/stevilka-2/intervju-s-kadrijem-in-demirjem.html> (10.03.2008).

³⁴⁸ Migrationsvärdet (2005) En samlad analys av asylprocessen under åren 2001-2004

³⁴⁹ A. Dewaele, D. Paternotte (2008) „Thematic Legal Study on Homophobia and Discrimination on Grounds of Sexual Orientation, Belgium” (Studiu juridic tematic privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală, Belgia), aprilie 2008, disponibil la <http://www.fra.europa.eu>

Condițiile oferite solicitanților de azil LGBT din centrele pentru azilanți constituie un alt subiect de preocupare. Conform citatului Crucii Roșii **Daneze** de mai jos, viața în centrele pentru azilanți poate fi deosebit de dificilă pentru persoanele LGBT.

“[Solicitanții de azil LGBT] sunt cei care se descurcă cel mai greu aici, deoarece ascund un secret foarte important”. (Medic al Crucii Roșii, centrul pentru azilanți Sandholm, Danemarca)³⁵⁰.

Există dovezi conform cărora solicitanții de azil LGBT din centre se confruntă cu izolare socială și lipsă de informare³⁵¹. În plus, abuzurile verbale, fizice și sexuale sunt predominante, camerele și facilitățile comune obstruind intimitatea, ceea ce contribuie la marginalizarea și hărțuirea din partea celorlalți solicitanți. Solicitanții de azi LGBT pot fi și marginalizați social, deoarece nu au familie sau o rețea socială de sprijin. În plus, pentru a evita să își dezvăluie orientarea sexuală, aceștia nu se integrează sau nu doresc să se integreze în grupurile din aceeași țară sau regiune de origine. Mai mult, există probe conform cărora segregarea de gen din centre poate constitui o problemă deosebit de dificilă pentru persoanele transgen³⁵².

De exemplu, *Liga Homosexualilor Lituanieni* (LHL) a relatat, în timpul unei întrevederi, cazul unui cetățean ucrainean care a solicitat azil în **Lituania** deoarece fusese persecutat ca homosexual. În centrul pentru azilanți a fost bătut și amenințat de alți solicitanți de azil. A cerut ajutor din partea LHL și a părăsit ulterior Lituania, temându-se pentru siguranța sa³⁵³.

Bune practici: În **Suedia**, *Riksförbundet För Sexuellt Likaberättigande* (RFSL) [Federația Suedeză pentru Drepturile Lesbienelor, Homosexualilor, Bisexualilor și ale Persoanelor Transgen] este activă în centrele pentru azilanți, distribuind materiale, în diverse limbi, care descriu posibilitățile de consiliere a persoanelor LGBT, procedura de solicitare a azilului, orientarea sexuală și identitatea de gen în relație cu drepturile de azil și pentru LGBT. RFSL oferă, de asemenea, și consiliere³⁵⁴.

³⁵⁰ Citat în M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) *Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst*. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie, p. 5

³⁵¹ K. Dolk, A.Schwanter (2007) *Homosexualität und (Abschiebungs) Schutz in Deutschland*. Cologne: Prezentare a Amnesty International în cadrul reuniunii Asociației LSVD din 2007.

³⁵² M.T. Drud-Jensen, S.P. Knudsen (2007) *Migrationsvæsenets skab - betingelser for ikke-heteroseksuelle i forbindelse med asyl og familiesammenføring i en nutidig dansk kontekst*. Universitatea din Copenhaga: Departamentul de Sociologie.

³⁵³ Reuniune pe teren cu Liga homosexualilor lituanieni, 13 martie 2008.

³⁵⁴ A se vedea <http://www.rfsl.se/?p=629> (24.10.2008).

Bune practici: În **Suedia**, solicitanții de azil nu sunt obligați să locuiască în centre pentru azilanți. Migrationsverket [Consiliul Suedez pentru Migrație] poate oferi o locuință alternativă. În plus, solicitanților de azil le este permis să își găsească o locuință proprie, pe care trebuie totuși să o plătească dintr-o alocație lunară destul de scăzută³⁵⁵.

Concluzii

Toate statele membre recunosc, în principiu, persecuția pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen ca motiv legitim pentru acordarea azilului. Cu toate acestea, în multe state membre, procedurile de solicitare a azilului rămân confuze pentru persoanele LGBT.

Persoanele LGBT se confruntă cu anumite dificultăți în procesul de solicitare a azilului, deoarece informațiile intime, despre sexualitate sau considerate tabu pot fi dificil de prezentat în mod deschis autorităților publice. În plus, personalul și tehnicile de interogare nu au în vedere aceste dificultăți. Cunoștințele autorităților despre condițiile persoanelor LGBT în țara de origine, care sunt folosite în scopul stabilirii statutului de refugiat, sunt adesea superficiale.

Unii solicitanți de azil LGBT au fost respinși deoarece afirmația privind orientarea homosexuală nu era considerată credibilă sau deoarece exista convingerea că ar fi putut să trăiască în mod „privat” (fără să își dezvăluie orientarea sexuală) ca homosexuali în țara lor de origine.

Solicitanții de azil LGBT din centrele de detenție nu beneficiază de informații și se pot confrunța cu izolare socială și abuzuri ca urmare a orientării lor sexuale sau a identității de gen.

³⁵⁵ A se vedea

<http://www.migrationsverket.se/index.jsp?news/getArticleList.do?name=faq&ldid=17&nolist=true> (24.10.2008).

Discriminarea multiplă

Apartenența la o minoritate în cadrul unei minorități presupune anumite provocări într-o societate diversă, iar existența a mai mult de o minoritate poate expune indivizii la un risc sporit de a fi supuși discriminării. Un homosexual negru, de exemplu, se poate confrunta cu discriminare atât din cauza „rasei”, cât și a orientării sexuale.

Această secțiune descrie aspectele care afectează persoanele LGBT cu handicap, aparținând unei minorități etnice și/sau în vârstă. Au fost alese criteriile handicapului, vârstei, originii etnice și rasei deoarece acestea au fost cele mai frecvent întâlnite în cercetările existente și în interviurile cu ONG-uri pentru LGBT și organismele naționale de promovare a egalității.

Contextualizarea discriminării multiple

Discriminarea multiplă este un fenomen relativ nou în dezbaterile privind egalitatea de tratament și anti-discriminarea și, prin urmare, și în domeniul LGBT. După cum a observat un recent raport al Comisiei Europene³⁵⁶, „există o largă ignoranță privind diferitele culturi, caracteristici personale și stiluri de viață, precum și o lipsă de cunoaștere a identităților multiple”. Întrevederile cu ONG-uri pentru LGBT din toate statele membre au arătat că activitatea și cunoștințele din acest domeniu sunt relativ limitate. Totuși, în rândurile ONG-urilor pentru LGBT se cunoaște faptul că aceștia se pot confrunta cu discriminare pe două sau mai multe criterii. Cu toate acestea, au fost adoptate relativ puține măsuri pentru combaterea acestui tip de discriminare.

Interviurile cu organisme naționale de promovare a egalității din toate statele membre arată că acestea tratează cazurile prin metoda „un singur criteriu”³⁵⁷. Aceasta se explică în parte prin deficiențe ale legislației naționale, care împiedică o metodă de abordare pe mai multe criterii, precum și prin faptul că, din punct de vedere tactic, metoda „un criteriu” este considerată a duce la câștigarea litigiilor. În plus, poate fi dificil de stabilit tipul de discriminare care a avut loc:

³⁵⁶ Comisia Europeană (2007), „Combaterea discriminării multiple. Practici, politici și legi”, p 39.

³⁵⁷ Reuniune pe teren cu organisme de promovare a egalității din UE, martie-mai 2008.

„Am avut un caz în care un bărbat fost hărțuit la locul său de muncă. Se credea că e homosexual pentru că era foarte feminin. Era greu de spus cine ar fi trebuit să preia cazul, deoarece era vorba atât de orientare de gen, cât și de cea sexuală” (HomO, ombudsman pentru discriminare pe criterii de orientare sexuală, Suedia)³⁵⁸.

Pe baza interviurilor cu diferite organisme naționale de promovare a egalității, pot fi menționate următoarele exemple de asociații care acordă prioritate discriminării multiple în cadrul propriei activități: *Comisia pentru Egalitate de Tratatament (Țările de Jos)*, *Autoritatea pentru Egalitate (Irlanda)*, *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (România)* și *Institutul Danez pentru Drepturile Omului*³⁵⁹. În legislația română, discriminarea unei persoane pe mai mult de un criteriu este considerată circumstanță agravantă³⁶⁰. În Irlanda sunt disponibile statistici detaliate ale cazurilor de discriminare pe mai mult de un criteriu, inclusiv ale combinațiilor între orientarea sexuală și alte criterii³⁶¹.

Datele privind discriminarea multiplă a persoanelor LGBT în UE sunt destul de limitate. Conform *Autorității Naționale pentru Persoanele cu Handicap* (2005) din Irlanda, „calitatea de membru acceptat al unei subculturi este vital pentru procesul de punere în valoare a identității și rolului social al unei persoane”³⁶². Experiența de a nu fi acceptat ca membru al unei subculturi sau grup minoritar poate plasa membrii unor grupuri cu identitate multiplă într-o poziție vulnerabilă și îi poate încuraja să își creeze propriile comunități. În plus, după cum sugerează un raport al Comisiei Europene³⁶³, metoda bazată pe un singur criteriu poate compromite reprezentarea realității discriminării așa cum este resimțită de persoanele cu identități multiple.

Bune practici: În cursul unui interviu, ONG-ul pentru LGBT *Cultuur en Ontspannings-Centrum [COC Țările de Jos]* a subliniat că a înființat grupuri speciale pentru persoane LGBT cu handicap și cooperează cu organizații pentru persoanele în vârstă. Această organizație a deschis o cafenea în Nijmegen pentru homosexuali și lesbiene cu handicap psihic³⁶⁴. Un alt proiect olandez privind persoanele LGBT în vârstă a fost inițiat, cu finanțare guvernamentală,

³⁵⁸ Comisia Europeană (2007), „Combaterea discriminării multiple. Practici, politici și legi”, p. 44.

³⁵⁹ Reuniune pe teren cu Comisia pentru egalitate de tratament (Țările de Jos, 31 martie 2008); Autoritatea pentru egalitate (Irlanda, 3 aprilie 2008); Institutul danez pentru drepturile omului (Danemarca, 23 aprilie 2008); Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (România, 7 aprilie 2008).

³⁶⁰ Reuniune pe teren cu Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (România, 7 aprilie 2008).

³⁶¹ Reuniune pe teren cu Autoritatea pentru egalitate (Irlanda, 3 aprilie 2008).

³⁶² National Disability Authority (2005) *Disability and Sexual Orientation: A Discussion Paper* (Autoritatea națională pentru persoanele cu handicap (2005). Handicapurile și orientarea sexuală: document de lucru), Dublin: NDA. P. 14.

³⁶³ Comisia Europeană (2007), *Combaterea discriminării multiple. Practici, politici și legi*.

³⁶⁴ Reuniune pe teren cu COC (Țările de Jos, 31 martie 2008).

de câteva organizații ale societății civile. Proiectul identifică nevoile persoanelor LGBT în vârstă, în special în ceea ce privește asistența socială și medicală³⁶⁵.

Proiecte pilot pentru tineri LGBT cu origine etnică diferită de cea olandeză au loc în Amsterdam, Rotterdam, Haga și Tilburg, al căror obiectiv este de a întrerupe izolarea și de a oferi consiliere, sprijin și adăpost³⁶⁶.

LGBT aparținând unei minorități etnice

Statutul de dublă minoritate al persoanelor LGBT se exprimă în diferite moduri și generează dificultăți complexe. Procesul de „dezvăluire” în cadrul propriei comunități poate fi deosebit de dificil în cazul unei persoane LGBT aparținând unei minorități etnice, fapt confirmat în timpul întrevederii cu reprezentantul unui ONG din **România**, care a declarat că „Procesul de „dezvăluire” în comunitatea romă este extrem de dificil”³⁶⁷.

O altă problemă provocată de statutul de dublă minoritate este riscul sporit de infracțiuni motivate de ură inspirate atât de rasism, cât și de orientarea sexuală a victimei.

„În funcție de partea de Berlin în care merg, în una primesc pumni în gură pentru că sunt străin, iar în cealaltă pentru că sunt pederast [jargon pentru persoană transgen efeminată sau bărbat homosexual]”. (persoană transgen, Germania)³⁶⁸.

Într-un studiu calitativ din **Danemarca**, respondenții LGB au subliniat dificultatea reconcilierii între apartenența etnică sau religioasă minoritară și statutul LGBT³⁶⁹. În 2005, în special pentru a surmonta această dificultate, *Organizația Națională a Homosexualilor și Lesbienelor* din **Danemarca** a înființat *Salon Oriental*, un grup pentru persoane LGBT aparținând minorităților etnice. Un alt ONG, *Sabaah*, a identificat „identitatea, «auto-declararea», religia, singurătatea, conflictele familiale, reacțiile părinților, relațiile și mediul homosexualilor” ca fiind motive de preocupare pentru

³⁶⁵ Reuniune pe teren cu COC (Țările de Jos, 31 martie 2008).

³⁶⁶ Reuniune pe teren cu COC (Țările de Jos, 31 martie 2008).

³⁶⁷ Reuniune pe teren cu Accept (România, 7 aprilie 2008).

³⁶⁸ BERLIN JOURNAL, „Gay Muslims Pack a Dance Floor of Their Own” (Musulmanii homosexuali pe propriul ring de dans). Publicat la 1 ianuarie 2008, disponibil la <http://www.nytimes.com/2008/01/01/world/europe/01berlin.html?n=Top/Reference/Times%20Topics/Subjects/R/Religion%20and%20Belief> (31.07.2008)

³⁶⁹ C. Osander (2005) *Københavnsliv - en interviewundersøgelse med homoseksuelle med minoritetsetnisk baggrund*. Copenhagen: Organizația națională a lesbienelelor și homosexualilor.

persoanele LGBT aparținând minorităților etnice³⁷⁰. În plus, a fost publicată o carte de interviuri cu homosexuali și lesbiene aparținând minorităților etnice³⁷¹.

Unele persoane LGBT aparținând minorităților etnice se confruntă cu rasism și sexualizare pe criterii etnice în cadrul comunității generale LGBT, dar și cu homofobie în comunitățile minorităților etnice.

Conform proiectului *Safra*³⁷² din **Regatul Unit** – condus de și pentru femei LGBT musulmane – multe dintre aceste femei sunt izolate social pentru că, deși se identifică drept lesbiene, bisexuale sau transgen, nu se implică în comunitatea homosexualilor, deoarece aceasta este predominant albă, iar activitățile sale sociale presupun adesea consumul de alcool. În plus, rasismul, islamofobia și indiferența culturală manifestate în comunitatea homosexualilor se pot dovedi factori de alienare. Prin urmare, multe femei LGBT musulmane nu se simt atașate nici de comunitatea LGBT, nici de cea musulmană.

Bune practici: ONG-uri pentru discriminare pe criterii multiple: *Sabaah* este o organizație a societății civile din **Danemarca** pentru persoane LGBT minoritare etnic. A fost înființată pentru a crea o rețea socială care să permită persoanelor LGBT minoritare etnic să surmonteze dificultățile combinației între identitatea sexuală și apartenența la o minoritate etnică.

Bune practici: Documentar privind persoanele LGBT din comunitățile minorităților etnice: „Sora mea Zahra” este un documentar realizat de Saddie Choua în **Belgia**. Relatează povestea Zahrei, o lesbiană crescută într-o familie musulmană. Documentarul este difuzat în licee și este urmat de discuții structurate pe baza unei metodologii dezvoltate de „Holebifederatie”, o organizație flamandă de înțajutorare pentru LGBT. Inițiativa este sprijinită de guvernul flamand³⁷³.

Persoane LGBT cu handicap

A fi homosexual și în același timp persoană cu handicap este o altă situație care necesită o deosebită atenție. Lipsa de accesibilitate poate constitui un serios obstacol pentru viețile și nevoile persoanelor LGBT, afectându-le adesea capacitatea de a-și face prieteni sau întâlni parteneri. Conform unui studiu german, sexualitatea persoanelor cu handicap nu este doar ignorată adesea (sau

³⁷⁰ Informații suplimentare disponibile la http://sabaah.dk/web/index.php?option=com_content&task=view&id=16&Itemid=47 (20.08.2008)

³⁷¹ M. Fenger-Grøndahl, M.N. Larsen (2007) *Den forbandede kærlighed*, Copenhagen: CDR-Forlag.

³⁷² Informații suplimentare disponibile la <http://www.safraproject.org> (01.08.2008).

³⁷³ Belgia, raport de țară

se presupune că este inexistentă), dar problemele de mobilitate și discriminarea existentă în cadrul comunității LGBT sporesc dificultatea contactului cu potențiali parteneri³⁷⁴.

„Este greu uneori să fii homosexual și să ai un handicap, în special când este vorba de accesibilitate. În general, este extrem de dificil să te deplasezi în oraș, iar când dorești să te întâlnești cu cineva este o adevărată problemă să găsești un loc accesibil și pentru homosexuali, sau doar primitiv pentru homosexuali. Evident, este destul de dificil să devii parte a unei comunități la care nu poți să ai acces”. (Maya, 22 ani, Danemarca)³⁷⁵.

În două studii irlandeze³⁷⁶ referitoare la persoane cu handicap și tineri LGBT, respondenții au făcut referire la cazuri de homofobie suferite în organizații și comunități pentru persoane cu handicap, precum și la prejudecățile și comportamentele față de persoane cu handicap din comunitatea LGBT³⁷⁷. Raportul de țară pentru Marea Britanie remarcă o lipsă generală de recunoaștere a problematicei sexualității, intereselor și nevoilor persoanelor cu handicap din **Regatul Unit**, în special în rândul persoanelor cu handicapuri mai grave. Persoanele LGBT cu handicap sunt supuse în special riscului de a fi marginalizate³⁷⁸.

Persoanele LGBT în vârstă

Combinăția între vârstă și orientare sexuală poate spori vulnerabilitatea persoanelor LGBT:

³⁷⁴ T. Rattay (2007). *Volle Fahrt voraus – Lesben und Schwule mit Behinderung*. Berlin: Querverlag.

³⁷⁵ Comisia Europeană (2007), *Combaterea discriminării multiple. Practici, politici și legi*, p. 40

³⁷⁶ K. Zappone (ed) (2003) „Re-thinking Identity The Challenge of diversity”, (Regândirea identității: provocarea diversității) comandat de Forumul comun pentru egalitate și drepturile omului. În privința combinației între handicap și orientarea sexuală, a se vedea și Zappone: Brothers, Michael (2003) *It's not just about Ramps and Braille: Disability and Sexual Orientation* (Nu este vorba doar de rampe și Braille: dizabilitatea și orientarea sexuală) pp. 49-69. În privința combinației între vârstă și orientare sexuală, a se vedea Loudes, Christine (2003) „Learning to grow up. Young Lesbians, Gay and Bisexual People in Northern Ireland” (Să învățăm cum să creștem. Tineri homosexuali, lesbiene și bisexuali în Irlanda de Nord).

³⁷⁷ K. Zappone (ed) (2003) „Re-thinking Identity The Challenge of diversity” comandat de Forumul comun pentru egalitate și drepturile omului, p.147 și Autoritatea națională pentru persoanele cu handicap (2005) *Disability and Sexual Orientation: A Discussion Paper* (Handicapul și orientarea sexuală: document de lucru). Dublin: NDA.

³⁷⁸ A se vedea de exemplu Neal, C. and Davies, D. (2000) (eds) *Issues in Therapy with lesbian, gay, bisexual and transgender clients* (Aspecte în cadrul terapiei cu clienți homosexuali, lesbiene și persoane transgen). Pink Therapy series 3.

„Nu neg [că sunt homosexual] dacă cineva mă întreabă direct, iar Panbladet [o revistă pentru homosexuali] este întotdeauna pe masă. Dar, cu aceste excepții, nu este un loc unde să fii sincer în legătură cu sexualitatea ta. Zvonurile se vor răspândi. Bineînțeles, ar fi o atmosferă mai sigură și mai prietenoasă dacă aș sta împreună cu alți homosexuali³⁷⁹. (Bărbat, 73 ani, Danemarca).

Conform ONG-ului pentru LGBT GLEN, din **Irlanda**, relațiile între partenerii de același sex adesea nu sunt recunoscute în căminele pentru bătrâni, iar persoanele LGBT în vârstă sunt adesea tăcute și izolate ca urmare a temerii de discriminare și izolare socială³⁸⁰. De exemplu, un rezident îndurerat de moartea partenerului poate să nu beneficieze de o rețea instituțională sau de asistență pe care să se sprijine³⁸¹. Un studiu german³⁸² a arătat că persoanele LGBT din centrele de îngrijire se confruntă cu stereotipuri negative exprimate de personal și alți rezidenți.

Bune practici: Un proiect de cercetare privind dezvoltarea unei strategii de sporire a diversității în centrele pentru bătrâni, cu accent pe homosexualii și bisexualii în vârstă, a avut loc în 2008 în cadrul *Departamentului de Gerontologie al Universității din Copenhaga*³⁸³.

Concluzii

Persoanele cu identități multiple pot suferi de izolare socială, care poate crea dificultăți suplimentare, dar poate contribui, în cele din urmă, la crearea comunităților și ONG-urilor „multiple”.

Discriminarea și excluderea sunt cunoscute în moduri diferite de către persoanele LGBT cu handicap, în vârstă și aparținând minorităților etnice/religioase. Minoritățile etnice se confruntă cu riscul de discriminare pe criterii de orientare sexuală sau identitate de gen în propriile lor comunități și discriminare pe criterii de rasă sau origine etnică în comunitatea LGBT. Persoanele LGBT cu handicap se confruntă cu „asexualizare” din partea îngrijitorilor sau chiar a comunității LGBT. În plus, spațiile de activitate, barurile și locurile de întâlnire ale LGBT inaccesibile fac mai dificilă participarea persoanelor LGBT cu handicap la viața comunității LGBT.

³⁷⁹ Citat în L.E. Frank "Leif i Lyngby", în Panbladet, noiembrie 2004, p. 10.

³⁸⁰ Reuniune pe teren cu GLEN (Irlanda, 3 aprilie 2008).

³⁸¹ Reuniune pe teren cu GLEN (Irlanda, 3 aprilie 2008).

³⁸² Ministerium für Gesundheit, Soziales, Frauen und Familie des Landes Nordrhein-Westfalen [MGSFF] (2003) Grundlagenforschung zu Ursachen und Auswirkungen. Einsamkeit und soziale Isolation schwuler Männer. Düsseldorf: Author

³⁸³ Danemarca, raport de țară.

Unele persoane LGBT din centrele de îngrijire se confruntă cu izolare socială și stereotipuri din partea personalului și a altor rezidenți.

Traducere neverificată

PARTEA a II-a: Persoanele transgen: aspecte specifice

Această secțiune conține o trecere în revistă a situației persoanelor transgen în UE din punctul de vedere al transfobiei și discriminării.

Ce este transfobia?

Transfobia este un termen rar întâlnit, folosit adesea în contextul unor discuții mai largi despre homofobie³⁸⁴. În prezent, transfobia poate fi descrisă ca teama irațională de neconformitate de gen sau transgresiune de gen, cum ar fi teama sau aversiunea față de femei masculinizate, bărbați feminizați, crossdresseri, persoane transgen, transsexuali și alte persoane care nu se încadrează în stereotipurile de gen existente privind genul care l-au dobândit la naștere. Utilizarea cuvântului „fobie” în acest context nu implică faptul că persoana transfobă și/sau victima transfobiei suferă de o afecțiune³⁸⁵.

Transfobia poate adopta diferite forme: *transfobia personală*, care se referă la o persoană sau un grup definit de persoane cu transfobie. Aceasta se poate manifesta sub forma violenței și/sau discriminării explicite („nu primești locul de muncă pentru că ești transgen), excludere explicită („accesul persoanelor transgen este interzis”). *Transfobia instituționalizată* este o formă de excludere mai indirectă („nu avem nimic împotriva persoanelor transgen, dar toate fetele trebuie să poarte rochii/nu poți să îți schimbi certificatul de naștere/vă vom spune „domnule” pentru că în actul dv. de identitate scrie că sunteți bărbat”). În sfârșit, *transfobia interiorizată* este convingerea conștientă sau subconștientă a persoanelor transgen despre sine că sunt într-un fel inferioare³⁸⁶.

Protecție juridică³⁸⁷

O analiză detaliată a protecției juridice acordate persoanelor transgen în legislația UE și legislațiile naționale apare în raportul publicat de FRA, intitulat

³⁸⁴ La 16 ianuarie 2006, Parlamentul European a adoptat o rezoluție privind homofobia în Europa, în care discriminarea pe criterii de identitate de gen era inclusă în termenul „homofobie”. <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?sessionId=4DB2429ABF36AA0D33AF2F8C09062763.node2?type=TA&language=EN&reference=P6-TA-2006-0018> (12.12.2008)

³⁸⁵ Hill, D and Willoughby, B. (2005) The Development and Validation of the Genderism and Transphobia Scale (Dezvoltarea și validarea scalei sexismului și transfobiei), în Sex Roles, Vol. 53, Nr. 7-8, octombrie 2005, Țările de Jos: Springer.

³⁸⁶ Justus Einfeld, (2008), The situation concerning transphobia and discrimination on grounds of gender identity and/or gender expression in the EU Member States' (Situația privind transfobia și discriminarea pe criterii de identitate de gen și/sau exprimare de gen în statele membre UE), DIHR.

³⁸⁷ Această secțiune are la bază raportul „Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre UE: Partea 1 – Analiză juridică, FRA, 2008, pp. 123-137, 153-154.

„Homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală în statele membre ale UE: Partea 1 – Analiză juridică”. Această scurtă trecere în revistă are rolul de a prezenta restul aspectelor discutate în această secțiune. În statele membre ale UE există trei mijloace principale de protecție împotriva discriminării persoanelor transgen:

În primul rând, discriminarea persoanelor transgen poate fi interpretată ca discriminare pe criterii de sex și încadrată în instrumentele care interzic discriminarea între bărbați și femei. Treisprezece state membre ale UE intră în această categorie (**Belgia, Danemarca, Franța, Irlanda, Italia, Letonia,**³⁸⁸ **Țările de Jos,**³⁸⁹ **Austria**³⁹⁰, **Polonia, Slovacia**³⁹¹, **Finlanda, Suedia, Regatul Unit**)³⁹².

În al doilea rând, poate fi interpretată ca discriminare pe criterii de orientare sexuală. Două state membre intră în această categorie (**Germania**³⁹³, **Spania**).

În al treilea rând, poate fi încadrată în interzicerea generală a discriminării, fără o menționare specifică a discriminării pe criterii de sex sau orientare sexuală. Rezultă astfel o situație de incertitudine juridică privind protecția exactă a persoanelor transgen împotriva discriminării. Unsprezece state membre intră în această categorie (**Bulgaria, Republica Cehă, Estonia, Grecia, Cipru, Lituania, Luxemburg, Malta, Portugalia, România și Slovenia**).

În cele din urmă, **Ungaria** prevede discriminarea persoanelor transgen în Legea privind egalitatea de tratament³⁹⁴.

³⁸⁸ Latvia/Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments/A42229505 SKA – 5/2008 (14.01.2008).

³⁸⁹ Curtea de Apel Leeuwarden, 13.01.1995, NJ 1995 nr. 243 și, de exemplu, Avizele ETC 1998-12 și 2000-73.

³⁹⁰ Austria / Erläuterungen [Note explicative]/ RV 415dB XXIII. GP, disponibil la: http://www.parlament.gv.at/PG/DE/XXIII/I/I_00415/fname_096505.pdf (08.01.2008) (explicații anexate la proiectul guvernamental de lege pentru punerea în aplicare a Directivei 2004/113/CE a Consiliului de interzicere a discriminării între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii).

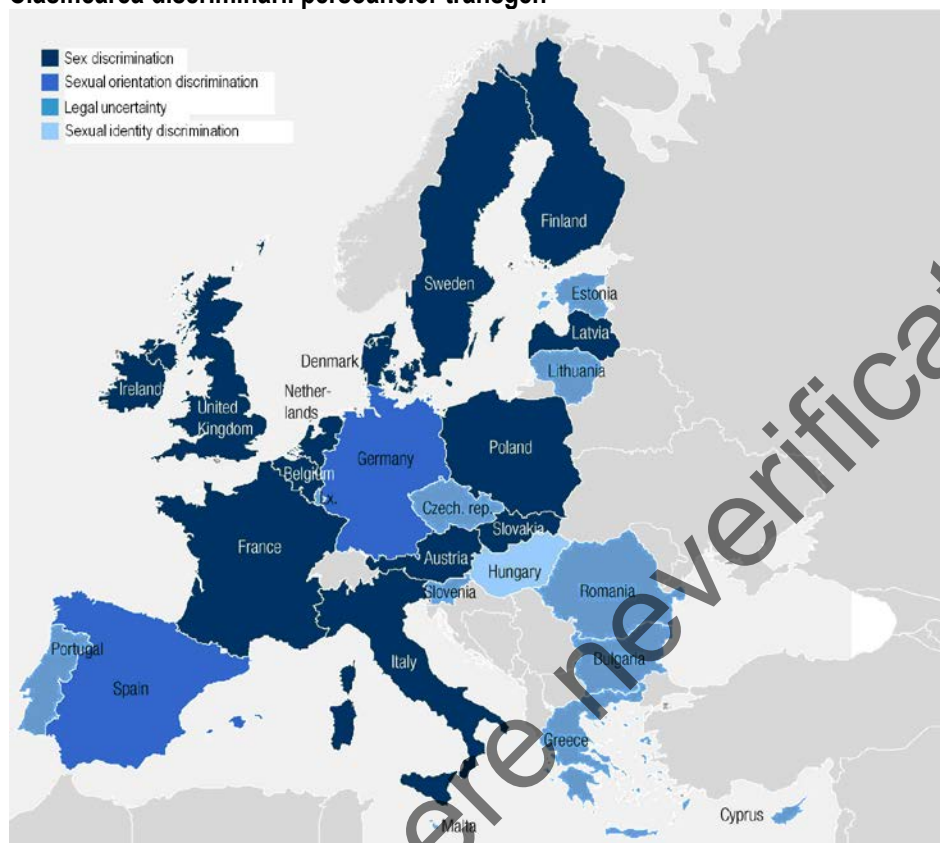
³⁹¹ Art. 6 alineatul (3)a. Slovacia/ Antidiskriminačný Zákon 365/2004 (20.05.2004).

³⁹² În Marea Britanie, prevederile relevante sunt conținute în Sex Discrimination Act 1975 (Legea discriminării sexuale din 1975) (SDA), modificată de Sex Discrimination (Gender Reassignment) Regulations 1999 (Regulamentul din 1999 privind discriminarea sexuală în caz de schimbare de sex). În Irlanda de Nord, protecția este asigurată prin Sex Discrimination (NI) Order 1976 (SDO) (Ordinul privind discriminarea sexuală (NI) din 1976), modificat de Sex Discrimination (Gender Reassignment) Regulations 1999 (Regulamentul din 1999 privind discriminarea sexuală în caz de schimbare de sex (NI)).

Tot în Regatul Unit, unde o persoană poate obține un *Gender Recognition Certificate* (Certificat de recunoaștere a genului) în conformitate cu *Gender Recognition Act 2004* (GRA) (Legea privind recunoașterea genului din 2004), este ilegală discriminarea pe alte criterii decât cele aplicabile legal cuiva de gen similar celui dobândit. (Există o excepție: este posibil ca o organizație religioasă să facă discriminare dacă există justificări religioase autentice de a refuza angajarea unui transsexual, chiar dacă acesta deține un certificat de recunoaștere a genului).

³⁹³ A se vedea expunerea de motive la Legea generală privind egalitatea de tratament: Bundestag, publicația nr. 16/1780, p. 31.

Clasificarea discriminării persoanelor transgen

Atitudini față de persoanele transgen

	Insert translation		Insert translation
Rezultate pe țară		Lithuania	Lituania
The Netherlands	Țările de Jos	Italy	Italia
Sweden	Suedia	Finland	Finlanda
Denmark	Danemarca	Portugal	Portugalia
Austria	Austria	Slovenia	Slovenia
Belgium	Belgia	Estonia	Estonia
Spain	Spania	Hungaria	Ungaria
Germany	Germania	Slovakia	Slovacia
Luxembourg	Luxemburg	Bulgaria	Bulgaria
France	Franța	Greece	Grecia
United Kingdom	Regatul Unit	Cyprus	Cipru
European Union (27)	Uniunea Europeană (27)	Latvia	Letonia
Ireland	Irlanda	Romania	România
Czech Republic	Republica Cehă	Malta	Malta
Sex discrimination	Discriminare pe criterii de sex		
Sexual orientation discrimination	Discriminare pe criterii de orientare sexuală		

³⁹⁴ Persoanele transgen pot fi protejate împotriva discriminării când sunt tratate diferit de alte persoane de același gen cu genul dobândit. În Ungaria, Legea privind egalitatea de tratament (Ungaria/2003 évi CXXV Törvény/28.12.2003) include identitatea sexuală ca unul din criteriile de discriminare (articolul 8-n), Ungaria/2003 évi CXXV Törvény/28.12.2003).

Legal uncertainty	Incertitudine juridică	
Sexual identity discrimination	Discriminare pe criterii de identitate sexuală	

Datele științifice privind atitudinile societății față de persoanele transgen în Europa sunt insuficiente. Există totuși unele cercetări la nivel european privind experiențele persoanelor transgen care s-au confruntat cu atitudini transfobe în sectorul asistenței medicale (a se vedea secțiunea privind asistența medicală). În unele state membre sunt disponibile cercetări similare privind alte sectoare, acestea fiind citate în secțiunile corespunzătoare³⁹⁵.

Unele dintre cercetările existente privind atitudinile negative față de persoanele transgen, cum ar fi un studiu³⁹⁶ la care au participat 151 de studenți din domeniul psihologiei și ingineriei din Marea Britanie, precum și unul în care au fost implicați 407 studenți și absolvenți, arată că transfobia pare a fi strâns legată, între altele, de atitudini religioase, autoritare și heterosexiste, de credința în baza biologică a identității de gen și de contactele anterioare insuficiente cu minoritățile de gen.

Majoritatea cercetărilor privind persoanele transgen a fost limitată la aspectele medicale ale identității și tranziției de gen. Cercetări vizând în mod specific transfobia au fost efectuate în câteva țări europene, cu rezultate foarte asemănătoare, dintre acestea detașându-se studiul 'Engendered Penalties'³⁹⁷ (Neajunsuri ale genului), care a inclus 872 respondenți auto-identificați ca persoane transgen. Constatările mai largi ale acestei cercetări au arătat că situația persoanelor transgen este nesatisfăcătoare în toate aceste țări. Un studiu la nivel european³⁹⁸ a avut loc în 2007, producând o bază de date cu 2700 persoane transgen din Europa dar, până în prezent, fondurile disponibile au fost suficiente doar pentru o analiză limitată a acestor date din punctul de vedere al situației juridice și al situației privind asistența medicală. O examinare a cercetării dezvăluie disponibilitatea în creștere de a efectua studii de înaltă calitate și suficient finanțate în state membre cu mișcări puternice ale persoanelor transgen, cum ar fi **Regatul Unit** și **Finlanda**. În mari părți ale

³⁹⁵ Justus Einfeld, (2008), 'The situation concerning transphobia and discrimination on grounds of gender identity and/or gender expression in the EU Member States' (Situația privind transfobia și discriminarea pe criterii de identitate de gen și/sau exprimare de gen în statele membre UE), DIHR, p. 12.

³⁹⁶ Tee, N, Hegarty, P (2006) *Predicting Opposition to the Civil Rights of Trans Persons in the United Kingdom* (Prevăzând opoziție față de drepturile civile ale persoanelor transgen în Regatul Unit), în: *Journal of Community & Applied Social Psychology* (Jurnalul de psihologie socială comunitară și aplicată), 16: 70-80, Wiley InterScience.

³⁹⁷ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) *Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination* (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen) Wetherby: The Equalities Review.

³⁹⁸ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) *Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care* (Studiu european privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe.

Europei, în special cele de sud și de est ale UE, nu există nicio cercetare științifică publicată privind transfobia.

La nivelul statelor membre, cea mai cuprinzătoare activitate de cercetare privind atitudinile societății provine din Scoția, unde întrebări despre transsexuali au fost incluse într-un sondaj științific la scară mare, realizat pe un eșantion de 1594 de adulți³⁹⁹. Acesta a concluzionat: „atitudinile discriminatorii sunt mai răspândite în ceea ce privește unele grupuri, în comparație cu altele. Aceasta se întâmplă frecvent în cazul Țiganilor/nomazilor și celor care s-au supus unei operații de schimbare de sex (descriere care desemnează o persoană transgen)”⁴⁰⁰. Acest aspect este evidențiat de faptul că 50% dintre respondenții chestionați au afirmat că „ar fi nemulțumiți dacă o rudă ar stabili o relație pe termen lung cu un transsexual”. Cercetările ulterioare arată că atitudinile negative față de persoanele transgen sunt comune întregii populații și sunt la cel mai înalt nivel în cazul bărbaților religioși, cu un nivel scăzut de educație, în vârstă de peste 65 de ani. Totuși, 44% dintre respondenții care erau de acord că Scoția ar trebui să elimine orice tipuri de prejudecăți nu acceptau transsexuali ca rude⁴⁰¹.

În studiul britanic menționat mai sus, la care au participat 151 de studenți din domeniul psihologiei și ingineriei folosiți pentru a stabili indicatori de predicție ai opoziției față de drepturile persoanelor transgen, în cazul tuturor subiecților studiului a fost evident un grad înalt de transfobie⁴⁰².

Ca parte a sondajului online între ONG-uri pentru LGBT, organisme naționale de promovare a egalității și autorități publice, aceste părți interesate au fost chestionate în privința acceptării drepturilor persoanelor transgen în propria țară. Sondajul a arătat că 73% dintre respondenți consideră că acceptarea persoanelor transgen este „inexistentă” sau „limitată”.

Bune practici: În Italia, serviciul pentru LGBT al primăriei din Torino, asociația locală LGBT „Groupa Luna” și trei școli de arte au organizat o competiție, între fiecare dintre cele trei școli, pentru un set de afișe cu mesaje împotriva discriminării pe criterii de homosexualitate și transsexualitate. Afișele au fost expuse pe străzile și în mijloacele de transport public din oraș. Afișul câștigător, înfățișând o turmă de oi negre și albe, cu una singură de culoare roz, reprezentând „minoritatea din minorități” (transsexualismul), a fost

³⁹⁹ Bromley, C, Curtice, J, Given, L (2007) Attitudes to discrimination in Scotland: 2006, Scottish Social Attitudes Survey (Atitudini față de discriminare în Scoția: 2006, Sondaj al atitudinilor sociale ale scoțienilor), Edinburgh: Scottish Government Social Research.

⁴⁰⁰ Bromley, C, Curtice, J, Given, L (2007) Attitudes to discrimination in Scotland: 2006, Scottish Social Attitudes Survey (Atitudini față de discriminare în Scoția: 2006, Sondaj al atitudinilor sociale ale scoțienilor), Edinburgh: Scottish Government Social Research, p. ix.

⁴⁰¹ Bromley, C, Curtice, J, Given, L (2007) Attitudes to discrimination in Scotland: 2006, Scottish Social Attitudes Survey (Atitudini față de discriminare în Scoția: 2006, Sondaj al atitudinilor sociale ale scoțienilor), Edinburgh: Scottish Government Social Research.

⁴⁰² Schimb de emailuri cu P. Hegarty, June 12, 2008

distribuit pe scară largă. Inițiative similare au fost demarate și în alte orașe din **Italia**⁴⁰³. Afișul câștigător și toate celelalte afișe pot fi accesate la: www.comune.torino.it/politichedigenere/man/index.htm

Bune practici: În **Regatul Unit**, guvernul scoțian va oferi 75 000 EUR pe an, timp de patru ani (2007-2011), pentru finanțarea unui proiect cu activitate permanentă al Alianței persoanelor transgen din Scoția, care prevede oferirea de asistență privind noile politici și de consiliere de bune practici serviciilor publice, angajatorilor și organismelor guvernamentale scoțiene, precum și dezvoltarea capacității de activism a comunității transgen; și iii), de a promova includerea persoanelor transgen în societatea scoțiană⁴⁰⁴.

Tratamentul persoanelor transgen în cadrul propriilor familii

Practic, toate persoanele transgen percep actul de „auto-declarare” în familie ca fiind dificil. În timp ce datele despre dimensiunea problemei sunt în mare măsură indisponibile, studiul „Engendered Penalties” a constatat că 45% dintre respondenți s-au confruntat cu o întrerupere a relațiilor cu familia, 37% au raportat că s-au simțit excluși din evenimentele familiale, iar 36% au membri ai familiei care nu le vorbesc din cauza identității lor transgen⁴⁰⁵.

În sondajul **scoțian** privind experiențele persoanelor transgen, 46% dintre respondenți au raportat abuzuri transfoabe în relațiile domestice – majoritatea sub forma abuzului verbal. Totuși, a mai fost constatat comportament amenințător (17%), abuzuri fizice (11%) și abuzuri sexuale (4%)⁴⁰⁶. Într-un sondaj **suedez**, 32% dintre respondenții transgen au declarat că nu beneficiau de sprijin emoțional, comparativ cu 19% dintre respondenții homosexuali și aproximativ 10% dintre cei heterosexuali. 15% nu se bucurau de sprijin practic, comparativ cu 4% din populația heterosexuală și 9% din cea homosexuală. În cele din urmă, 37% din persoanele transgen raportau că nu aveau încredere în majoritatea celorlalți oameni⁴⁰⁷. În **Ungaria**, „respingerea era cea mai des menționată reacție a familiei... După câțiva ani de eforturi, unii au început să

⁴⁰³ Italia, raport de țară

⁴⁰⁴ Scottish Transgender Alliance (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) Transgender Experiences in Scotland - Research Summary (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 3

⁴⁰⁵ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 68.

⁴⁰⁶ Scottish Transgender Alliance (2008) (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) Transgender Experiences in Scotland - Research Summary (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 11.

⁴⁰⁷ Statens Folkhälsoinstitut (2005) Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI, p. 33f.

cunoască dovezi practice de acceptare⁴⁰⁸. În **Suedia**, puține persoane transgen sunt sincere în privința identității lor de gen în familiile de origine – aproximativ 80% dintre cei născuți în anii ‘60 sau ulterior, și 54-60% dintre cei născuți înainte de anii ‘60⁴⁰⁹.

Infracțiuni motivate de ură

Se cunosc puține date despre infracțiunile motivate de ură împotriva persoanelor transgen în UE. Niciun stat membru al UE nu deține rezultate ale unor cercetări privind acest subiect. Cu toate acestea, există indicații conform cărora persoanele transgen cad adesea victimă infracțiunilor motivate de ură în cursul vieții, variind de la hărțuire, comportament agresiv și abuz verbal la violență fizică, viol și chiar crimă. După cum s-a observat mai sus, Parlamentul European a „monitorizat o proliferare a discursurilor de incitare la ură îndreptate împotriva comunității de lesbiene, bisexuali și transexuali (LGBT) în mai multe țări europene”⁴¹⁰. În raportul său, intitulat „Infracțiuni motivate de ură în regiunea OSCE: Incidente și răspunsuri”, OSCE afirma: „Infracțiunile și incidentele motivate de ură homofobă arată adesea un grad înalt de cruzime și brutalitate. Acestea presupun frecvent bătăi violente, tortură, mutilare, castrare, chiar viol. Există o posibilitate reală ca acestea să se soldeze cu moartea victimei. Persoanele transgen par a fi mai vulnerabile în această categorie”⁴¹¹.

În cursul ultimilor ani, în presă a apărut un număr de cazuri de persoane transgen care au fost ucise. Cazul cel mai cunoscut a fost cel al unui transsexual din orașul Porto, **Portugalia**, care a fost torturat, violat și lăsat să moară într-un puț abandonat de către un grup de adolescenți⁴¹². Cazuri similare de crimă în Haga, **Țările de Jos**, în 2007⁴¹³, și din nou în **Portugalia**, în 2008⁴¹⁴, au fost de

⁴⁰⁸ Solymár, B, Takács, J (2007) Wrong Bodies and Real Selves: Transsexual People in the Hungarian Social and Health Care System (Trupuri nepotrivite și euri reale: transsexualii în sistemul de asistență socială și medicală din Ungaria) în: Kuhar, R, Takács, J (eds.) (2007) Beyond the Pink Curtain: Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe (Dincolo de cortina roz: Viața de zi cu zi a persoanelor LGBT în Europa de Est), Ljubljana: Mirovni Institut, p. 153.

⁴⁰⁹ Statens Folkshälsöinstitut (2005) Homosexuellas, bissexuellas och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI, p. 37

⁴¹⁰ Rezoluția Parlamentului European, „Homofobia în Europa”, adoptată la 26 aprilie 2007, P6_TA(2007)0167.

⁴¹¹ OSCE/ODIHR (2007) Hate Crimes in the OSCE Region: Incidents and Responses; Annual report for 2006 (Infracțiuni motivate de ură în regiunea OSCE: Incidente și răspunsuri; Raport anual 2006); Varșovia: OSCE/ODIHR, p. 53f.

⁴¹² OSCE/ODIHR (2007) Hate Crimes in the OSCE Region: Incidents and Responses; Annual report for 2006 (Infracțiuni motivate de ură în regiunea OSCE: Incidente și răspunsuri; Raport anual 2006); Varșovia: OSCE/ODIHR, p.54.

⁴¹³ AD Den Haag (2007) Travestiet overleden na mishandeling, Den Haag: Algemeen Dagblad 19 April 2007, disponibil la <http://www.ad.nl/denhaag/stad/article1295771.ece>; vreerBlog (2007). RIP Henriëtte Wiersinga, disponibil la <http://www.vreer.net/wordpress/archives/78> (12.06.2008).

⁴¹⁴ Diário de Notícias (2008) Transsexual assassinada um ano depois de Gisberta, Lisboa: Diário de Notícias 1.3.2008, disponibil la http://dn.sapo.pt/2008/03/01/cidades/transexual_assassinada_ano_depois_gi.html (12.06.2008).

asemenea mediatizate în presa internațională. Totuși, numărul real al persoanelor transgen ucise ca urmare a identității lor de gen este necunoscut.

Bune practici: În urma șocantului asasinat din **Portugalia**, din 2006, „*Panteras Rosas*” au atras atenția opiniei publice asupra acestui incident oribil și au depus eforturi pentru a combate relatarea părtinitoare a crimei în presă de către lideri ai bisericii sau de către public. În cooperare cu *TransGender Europe*, precum și cu alte organizații pentru persoane transgen, această organizație a organizat o campanie multilingvă în care solicita o mai mare atenție în privința problemei și organizarea unui proces. Aceste eforturi comune au condus la o dezbatere publică privind „infracționalitatea motivată de ură”, accentul fiind plasat asupra agresorilor, mai mult decât asupra victimelor⁴¹⁵.

Unul dintre puținele exemple în care o forță de poliție înregistrează în mod specific violența transfobă se află în **Regatul Unit**, în Irlanda de Nord, unde poliția înregistrează infracțiunile motivate de ură transfobă⁴¹⁶. Incidentele de violență transfobă raportate în Irlanda de Nord erau destul de scăzute, cu 32 incidente transfobe raportate în 2006/2007 și 7 incidente în 2007/2008.

Prin contrast, predominanța hărțuirii și violenței raportate de persoanele transgen pare să fie ridicată. În studiul „*Engendered Penalties*”, 73% din respondenții transgen au raportat comentarii negative, abuzuri verbale, fizice sau sexuale sau comportament amenințător⁴¹⁷. În **Suedia**, 41% din cei 374 respondenți transgen ai unui studiu pe scară largă privind sănătatea persoanelor LGBT au raportat că au fost victime ale unui comportament/tratament jignitor în ultimele trei luni, comparativ cu 30% dintre homosexuali. 12% din persoanele transgen, comparativ cu 6% din respondenții homosexuali, au raportat abuzuri repetate. O treime din respondenții transgen au raportat că au fost victime ale hărțuirii în unele momente ale vieții, iar o treime din acest grup a raportat astfel de experiențe în ultimul an⁴¹⁸. În alt studiu, în **Suedia**, 59% din respondenții transgen ai unui alt sondaj au raportat că se temeau de hărțuire și violență ca urmare a propriei identități de gen, în timp ce homosexualii și lesbienele (45%) și bisexualii (39%) au raportat cifre mai scăzute.

⁴¹⁵ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

⁴¹⁶ PSNI Statistics (2008) Annual Statistical Report, Statistical Report No. 3; Hate Incidents & Crimes; 1st April 2007 – 31st March 2008 (Raport statistic anual, Raport statistic nr. 3; Incidente și infracțiuni motivate de ură; 1 aprilie 2007 – 31 martie 2008); Belfast: PSNI; 2008.

⁴¹⁷ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) *Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination* (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 53.

⁴¹⁸ Statens Folkshälsöinstitut (2005) *Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer*, Östersund: FHI.

Nu există rezultate de cercetare la nivel european care să detalieze atitudinile poliției și tratamentul medical primit de victimele transgen când raportează o infracțiune autorităților. Cu toate acestea, 18,5% din respondenții transgen din studiul „Engendered Penalties”, din **Regatul Unit**, au raportat că nu considerau a fi fost tratați corect în timpul interacțiunii cu poliția. În general, 33,5% din respondenții transgen din acest studiu din **Regatul Unit** au arătat neîncredere într-un tratament corect din partea poliției în cazul în care ar fi necesitat asistența acesteia⁴¹⁹. Este evident că o astfel de lipsă de încredere în poliție va influența nivelul de raportare a infracțiunilor de către victimele transgen.

Bune practici: În Regatul Unit, poliția din Irlanda de Nord raportează periodic infracțiunile motivate de ură transfobă. Comunicatele statistice de presă afirmă: „În termeni de incidente motivate de ură înregistrate în perioada 2007/08, incidentele sectare au fost cele mai frecvente (1584), urmate de incidente rasiste (976), incidente motivate de homofobie (160), religie/convingeri (68), handicap (49) și transfobie (7)”⁴²⁰.

Libertatea de întrunire

Structura singurei rețele europene de grupuri și persoane transgen – TransGender Europe – constă în principal în grupuri locale. Nu există cercetări privind grupurile sau rețelele transgen din Europa.

ONG-urile pentru persoane transgen sunt mai puternice în țări cu o tradiție mai lungă a emancipării transgen și alte mișcări sociale, cum ar fi **Regatul Unit** și **Țările de Jos**. Prin contrast, există puține ONG-uri dedicate persoanelor transgen în sudul și estul Europei. Pe baza unor dovezi neconfirmate, stabilitatea grupurilor transgen poate fi nesigură, deoarece membrii grupurilor sunt adesea descurajați în urma experiențelor personale și discriminării, precum și a lipsei de sprijin. Prin urmare, conflicte interne și separarea unor grupuri au loc frecvent, subminând eficiența acestor mișcări de emancipare.

Aceste fapte sunt confirmate prin declarații ale unor structuri naționale pentru persoane transgen din **Belgia**⁴²¹ și **Țările de Jos**⁴²². Doar în câteva țări, cum ar

⁴¹⁹ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 16.

⁴²⁰ PSNI Statistics (2008) Annual Statistical Report, Statistical Report No. 3; Hate Incidents & Crimes; 1st April 2007 – 31st March 2008 (Raport statistic anual, Raport statistic nr. 3; Incidente și infracțiuni motivate de ură; 1 aprilie 2007 – 31 martie 2008); Belfast: PSNI; 2008.

⁴²¹ Motmans, J (2006) De Transgenderbeweging in Vlaanderen en Brussel in kaart gebracht: Organisatiekenmerken, Netwerken en Strijdpunten, Antwerpen, Hasselt: Steunpunt Gelijkekansenbeleid; Remmerie, L (2008) Naar een Vlaams transgenderoverleg? Visie van transgenderbeweging en zijn potentiële partners, Gent: Arteveldehogeschool.

fi **Finlanda**⁴²³ și **Țările de Jos**⁴²⁴, grupurile transgen au reușit să obțină finanțare care să le permită încadrarea unor lucrători sociali/comunitari care să asiste persoanele transgen la nivel personal. Cu toate acestea, puține grupuri de persoane transgen au reușit să strângă suficiente fonduri pentru a încadra profesioniști din domeniul dezvoltării comunităților sau politicilor.

Nu există dovezi privind interzicerea unor demonstrații publice sau evenimente organizate ale persoanelor transgen. Aceasta se poate datora faptului că grupurile transgen organizează foarte rar astfel de evenimente, ca urmare a lipsei de resurse umane și financiare și a temerii că membrii lor pot fi recunoscuți în public. Puținele evenimente publice care sunt organizate, în principal în perioada Zilei memoriale a persoanelor transgen, când sunt comemorate victimele asasinatelor transfobe, beneficiază de foarte puțină atenție din partea presei.

Bune practici: Consiliul European pentru Persoane Transgen reunește de două ori pe an activiști transgen din întreaga Europă. Evenimentul este organizat de grupuri locale de activiști transgen. Este o oportunitate unică la nivel european pentru ca grupurile transgen să își multiplice eforturile, să întărească rețelele, să coordoneze campanii, să facă schimburi de bune practici și să formuleze revendicări și strategii politice. Este considerat o importantă contribuție a participanților în serviciul grupurilor, comunităților și țărilor pe care le reprezintă. În cadrul Consiliului, principala preocupare privește drepturile persoanelor transgen și modul în care acestea vor fi obținute din punct de vedere politic la nivel UE și național. În 2005 (Viena, **Austria**) și în 2008 (Berlin, **Germania**), evenimentul a fost organizat sub patronajul primarilor consiliilor și districtelor orașenești⁴²⁵.

Piața forței de muncă

Nu există dovezi conform cărora reclamații oficiale ale persoanelor transgen de pe piața forței de muncă ar fi fost colectate de autorități. Cu toate acestea, unele cercetări din diferite țări UE zădăresc o imagine sumbră a situației persoanelor transgen de pe piața muncii.

În **Spania**, cercetările⁴²⁶ efectuate pe 100 de respondenți de la prima Secție pentru Tulburări ale Identității de Gen au arătat că 54% erau șomeri și doar

⁴²² Meulmeester, G, Bos, G, Spaas, J-P, Eisfeld, J (2005) Doe T Zelf - Transgenderorganisaties in Nederland, Amsterdam: Stichting T-Image.

⁴²³ A se vedea <http://www.transtukipiste.fi/en/index.html> (12.06.2008).

⁴²⁴ A se vedea <http://www.transvisie.nu> (15.06.2008).

⁴²⁵ A se vedea <http://tgeu.net/> (17.10.2008).

⁴²⁶ Esteve, I et al. (2001) Social Inequalities: Demographic Characteristics of Patients Treated at the First Gender Identity Disorder Unit in Spain, paper at the XVII Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association Symposium, Galveston, Texas (Inegalități sociale: caracteristici demografice ale pacienților tratați la prima Secție pentru Tulburări ale Identității de Gen din Spania, prezentare în cadrul celui de al XVII-lea simpozion al Asociației

35% își puteau menține un loc de muncă cu normă întreagă, dintre care o treime s-au aflat în acel loc de muncă mai puțin de un an. Peste 55% se confruntaseră cu discriminare la locul de muncă sau când căutau un loc de muncă, iar 17,2% erau nevoiți să se angajeze în activități periculoase sau ilegale pentru a supraviețui.

În Scoția, **Regatul Unit**, „cercetările”⁴²⁷ au arătat că 40% din respondenții transgen apreciau serviciile propriilor departamente de resurse umane/personal ca fiind „extrem de slabe”, în timp ce 53% se confruntau cu discriminare sau hărțuire transfobă la locul de muncă. 15% considerau că angajatorul nu le proteja intimitatea, iar 21% au fost nevoiți să își schimbe locul de muncă sau să demisioneze ca urmare a transfobiei. 30% dintre respondenți se aflau în asistență publică, în timp ce 20% desfășurau o activitate independentă.

În **Regatul Unit**, studiul „Engendered Penalties” a constatat că 23% dintre respondenți simțeau nevoia de a-și schimba locul de muncă datorită identității transgen. 22% trebuiau să folosească toalete inadecvate genului la locul de muncă și doar aproximativ o treime au raportat că puteau folosi toaleta fără a fi ținta remarcilor sau hărțuirii. Doar aproximativ 30% erau „tratați cu demnitate” de colegii de muncă. 10% se confruntau cu abuzuri verbale (cum ar fi adresarea de cuvinte jignitoare), iar 6% au fost atacați fizic. Efectul acestor experiențe pare a fi fost puternic: 42% dintre persoanele care nu trăiau rolul de gen preferat au ales aceasta deoarece se temeau să nu își piardă locurile de muncă⁴²⁸.

Cercetările din **Finlanda** cu 108 participanți au avut rezultate similare. O treime dintre respondenții transvestiți ar fi dorit să își exprime feminitatea la locul de muncă, dar credeau că acest lucru era imposibil⁴²⁹. 16% dintre toți respondenții trans desfășurau o activitate independentă (comparativ cu 3% dintre respondenții LGB), iar 8% erau șomeri (comparativ cu 3% dintre respondenții LGB). 34% își ascundeau identitatea trans sau exprimarea de gen de toți colegii de lucru (comparativ cu 17% dintre respondenții LGB). 45% dintre angajații transgen își ascundeau identitatea de gen sau exprimarea de gen de angajatori, iar 51% dintre respondenți considerau că acest lucru este stresant. 78% dintre respondenți au raportat că le-au fost adresate glume deplasate la locul de muncă. 13% dintre respondenții transgen s-au confruntat cu

Internaționale pentru Disforia de Gen „Harry Benjamin”, Galveston, Texas), HGIGDA disponibil la http://www.symposion.com/ijt/hbigda/2001/71_eteva.htm (25.05.2008).

⁴²⁷ Scottish Transgender Alliance (2008) (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) Transgender Experiences in Scotland - Research Summary (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 14

⁴²⁸ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination, Wetherby (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen): The Equalities Review

⁴²⁹ Lehtonen, J, Mustola, K (2004) „Straight People don't tell, do they...?” Negotiating the boundaries of sexuality and gender at work (Heterosexualii nu spun, nu-i așa...?: Negocierea limitelor sexualității și genului la locul de muncă”), Helsinki: Ministerul Muncii.

discriminare în timpul recrutării, 12% în privința salarizării, 13% în privința oportunităților de a avansa în carieră, 12% în privința accesului la informații și 16% în privința atitudinii colegilor de muncă și a supraveghetorilor.

Deși persoanele care se confruntă cu discriminare ca urmare a schimbării de sex ar trebui să fie protejate de legislația antidiscriminare, adesea statele membre nu aplică această legislație persoanelor transgen⁴³⁰. Mărturii neconfirmate sugerează că judecătorii, avocații, polițiștii și alți funcționari competenți nu sunt suficient informați despre protecția juridică pentru persoanele transgen, o lipsă de informare privind drepturile pârând să existe și în rândurile comunității transgen.

Bune practici legislative: În **Regatul Unit**, *Regulamentul pentru egalitatea de gen* din sectorul public obligă toate autoritățile publice (inclusiv contractanții acestora), să elimine discriminarea și hărțuirea ilegală pe criterii de sex și să promoveze egalitatea de șanse între femei și bărbați, inclusiv transsexuali de ambele genuri. Regulamentul pentru egalitate de gen a contribuit la creșterea sensibilizării privind nevoile persoanelor transgen la locul de muncă și a determinat un număr în creștere de angajatori să formeze personal specializat în aspecte transgen⁴³¹.

Educație

În **Regatul Unit**, studiul „Engendered Penalties”⁴³² a constatat că „64% dintre femeile cu identitate masculină au raportat că s-au confruntat cu diferite tipuri de hărțuire sau comportament agresiv în școli, iar 44% dintre bărbații cu identitate feminină s-au confruntat cu hărțuire și comportament agresiv în școli”. Acest procent este semnificativ mai mare decât cel al homosexualilor, lesbienelor sau heterosexualilor, indiferent de gen, raportat în studii similare. Nu doar colegii sunt cei care instigă la hărțuire în instituțiile de învățământ (71,6% dintre persoanele de sex feminin la naștere și 55% dintre persoanele de sex masculin la naștere au fost victime). Se pare că și profesorii dau dovadă de comportament agresiv față de copiii cu identitate de gen diferită, după cum au arătat 28,7% dintre persoanele de sex feminin la naștere și 21% dintre persoanele de sex masculin la naștere care au raportat această formă de abuz.

⁴³⁰ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care, (Eurostudiu privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală) Bruxelles: ILGA-Europe.

⁴³¹ Equality and Human Rights Commission (2008) (Comisia pentru egalitate și drepturile omului), Overview of the gender equality duty, Guidance for public bodies working in England (Analiză a regulamentului pentru egalitate de gen, orientări pentru organismele publice din Anglia), Țara Galilor și Scoția.

⁴³² Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, pp. 63-65

Bune practici: Proiectul *Studenți pentru includerea persoanelor transgen*, organizat de Asociația organizațiilor studențești nordice LGBTQ – ANSO (decembrie 2007-ianuarie 2009), își propune să ofere organizațiilor studențești LGBTQ cunoștințe despre aspectele transgen prin crearea, colectarea și distribuirea de materiale educaționale și prelegeri. La conferința proiectului „Studenți pentru includerea transgen” din Århus, **Danemarca**, 15-21 mai 2008, au participat studenți activiști LGBTQ din toate regiunile Mării Nordului și Baltice. Unul dintre rezultatele conferinței este pagina de web www.transweb.wordpress.com⁴³³.

Asistență medicală

Asistența medicală are o importanță majoră pentru multe persoane transgen, reprezentând în același timp una dintre cele mai mari probleme ale vieții lor.

Asistență medicală specifică pentru persoane transgen

Asistența medicală specifică persoanelor transgen (asistență medicală în funcție de identitatea de gen a unei persoane) este o necesitate medicală și ar trebui să fie inclusă în planurile de asigurări medicale într-un mod similar celorlalte proceduri medicale necesare. Acest principiu a constituit baza câtorva hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, cum ar fi cele din cauzele *van Kück/Germania*⁴³⁴ și *L/Lituania*⁴³⁵.

Studiul european EuroStudy privind persoanele transgen arată totuși că la peste 80% dintre respondenți le-au fost refuzate fonduri de la stat pentru tratamente hormonale de transformare a genului (care adesea sunt necesare pe întreaga durată a vieții), în timp ce la 86% le-au fost refuzate fonduri de la stat pentru operații chirurgicale. Peste jumătate dintre respondenții transgen au declarat că și-au finanțat tratamentele din fonduri proprii⁴³⁶.

O altă dificultate presupune găsirea unui medic informat și receptiv. Aproximativ o treime dintre respondenți au afirmat că li s-a refuzat tratamentul deoarece un medic nu le-a aprobat schimbarea de sex. Un sfert dintre

⁴³³ A se vedea <http://www.anso.dk/> (17.10.2008).

⁴³⁴ Curtea Europeană a Drepturilor Omului: *van Kück/Germania*, cererea nr. 35968/97; decizia din 12 iunie 2003, în Comisia internațională a juriștilor (2007) *Orientarea sexuală și identitatea de gen în legislația drepturilor omului*, referințe jurisprudențiale, legislative și doctrinare ale Consiliului Europei și Uniunii Europene; Geneva: Comisia internațională a juriștilor, p. 36.

⁴³⁵ Curtea Europeană a Drepturilor Omului: *L/Lituania*, cererea nr. 27527/03; decizia din 11 septembrie 2007, în Comisia internațională a juriștilor (2007) *Orientarea sexuală și identitatea de gen în legislația drepturilor omului*, referințe jurisprudențiale, legislative și doctrinare ale Consiliului Europei și Uniunii Europene; Geneva: Comisia internațională a juriștilor, p. 10.

⁴³⁶ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) *Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care* (Studiul european privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe, p. 53ff

respondenți au fost refuzați când au consultat pentru prima dată un medic sau un psihiatru pentru schimbare de sex⁴³⁷. În **Regatul Unit**, conform studiului „Engendered Penalties”⁴³⁸, 6,3% dintre medicii curanți ai respondenților transgen le-au refuzat cererile de asistență în găsirea unui tratament pentru probleme de identitate de gen, iar 13,4% nu păreau dispuși să ofere ajutor. În timp ce 80% doreau să își ofere ajutorul, doar 20% aveau cunoștințele necesare în acest sens. 60% doreau să ajute, dar nu dețineau informații.

Sunt rare cazurile când medicii dețin suficiente cunoștințe pentru a fi de un ajutor efectiv. De exemplu, în **Ungaria**, găsirea unui furnizor de servicii medicale care dorește (și poate) să ajute este atât de dificilă încât doar persoanele cele mai insistente reușesc să treacă prin sistem. Au fost raportate cazuri de corupție în privința asistenței medicale în probleme transgen⁴³⁹. În situații în care există unii medici dispuși, dar mai puțin capabili să efectueze procedurile medicale necesare pentru schimbarea de sex, operația poate presupune un grad ridicat de risc pentru pacient.

În **Polonia**, un decret al Ministerului Sănătății (2003) definea operația de schimbare de sex ca fiind serviciu medical nestandardizat, prin urmare fiind exclus de la finanțări din partea Fondului Național pentru Sănătate⁴⁴⁰.

Fotografiile publicate pe internet, precum și mărturii neconfirmate, sugerează că rezultatele operațiilor sunt în general nesatisfăcătoare, existând puțin chirurghi competenți și cu experiența necesară pentru a efectua cu succes o astfel de intervenție. În Ungaria, cercetătorii afirmă chiar că „transfobia și lipsa de experiență fac astfel de tratamente improbabile”⁴⁴¹. Perioadele de așteptare

⁴³⁷ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care (Studiul european privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe, p. 55f

⁴³⁸ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 44

⁴³⁹ Solymár, Bence (2005) The Situation of Transgender People in the Hungarian Social and Health Care System (Situația persoanelor transgen în sistemul social și de sănătate maghiar) în: Takács J. (ed.): A lélek műtétei [Chirurgia sufletului], Budapesta: Új Mandátum Kiadó; Solymár, B, Takács, J (2007) Wrong Bodies and Real Selves: Transsexual People in the Hungarian Social and Health Care System (Trupuri nepotrivite și euri reale: transsexualii în sistemul de asistență socială și medicală din Ungaria) , în: Kuhar, R, Takács, J (eds.) (2007) Beyond the Pink Curtain; Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe (Dincolo de cortina roz: Viața de zi cu zi a persoanelor LGBT în Europa de Est), Ljubljana: Mirovni Institut.

⁴⁴⁰ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care (Eurostudiu privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe, p. 34

⁴⁴¹ Solymár, Bence (2005) The Situation of Transgender People in the Hungarian Social and Health Care System (Situația persoanelor transgen în sistemul social și de sănătate maghiar) în: Takács J. (ed.): A lélek műtétei [Chirurgia sufletului], Budapest: Új Mandátum Kiadó.

pentru servicii de asistență medicală specifice persoanelor transgen pot fi foarte lungi: în **Regatul Unit** sunt, în medie, de doi ani⁴⁴².

În **Regatul Unit**, un sondaj privind Programul scoțian de evaluare a necesităților, efectuat în rândul tuturor profesioniștilor din domeniul medical, a constatat că tratamentul recomandat de aceștia, în special de psihiatri, pare a fi supus prejudecăților și efectuat în lipsa unor cunoștințe suficiente în domeniu⁴⁴³. În **Ungaria**, cercetările au arătat că în rândurile profesioniștilor din domeniul psihiatric⁴⁴⁴ se manifestă frecvent atitudini (hetero)sexiste față de identitatea de gen. Aceste atitudini includ refuzul tratamentului pentru transsexualii care: i) nu se supraconformează stereotipurilor de gen; ii) nu se identifică drept homosexuali sau lesbiene declarate; sau, iii) susțin că nu au un sex identificabil. În **Regatul Unit**, cercetările efectuate în Scoția privind experiențele persoanelor transgen arată că „lipsa de înțelegere și cunoștințe ale psihiatrilor generaliști au adesea ca rezultat tratamente inadecvate pentru persoanele transgen, care nu le satisfac necesitățile și provoacă luni sau ani de întârziere în accesul la un consult din partea unui specialist cu experiență în domeniul problemelor de gen⁴⁴⁵.

Conform centrului **olandez** pentru probleme sexuale, nu doar profesioniștii, ci și publicul larg se confruntă cu lipsa informațiilor, „problemele privind identitatea de gen” aflându-se între cele mai frecvente 10 întrebări adresate de apelanți⁴⁴⁶.

Asistență medicală generală

Accesul la asistență medicală generală, non-transgen, de către persoanele transgen este adesea subminat de prejudecăți ale profesioniștilor din domeniul medical. Un sfert dintre respondenții EuroStudy⁴⁴⁷ au raportat un tratament

⁴⁴² Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 47

⁴⁴³ Scottish Needs Assessment Program (2001) Transsexualism and Gender Dysphoria in Scotland (Programul scoțian de evaluare a necesităților (2001) Transsexualismul și disforia de gen în Scoția), Scottish Executive.

⁴⁴⁴ Solymár, B, Takács, J (2007) Wrong Bodies and Real Selves: Transsexual People in the Hungarian Social and Health Care System (Trupuri nepotrivite și euri reale: transsexualii în sistemul de asistență socială și medicală din Ungaria), în: Kuhar, R, Takács, J (eds.) (2007) Beyond the Pink Curtain; Everyday Life of LGBT People in Eastern Europe (Dincolo de cortina roz: Viața de zi cu zi a persoanelor LGBT în Europa de Est), Ljubljana: Mirovni Institut.

⁴⁴⁵ Scottish Transgender Alliance (2008) (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) Transgender Experiences in Scotland - Research Summary (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 18.

⁴⁴⁶ Rutgers-Nisso Groep (2008) Trends in Seksualiteit in Nederland – Wat weten we anno 2008?, Utrecht: Rutgers-Nisso Groep

⁴⁴⁷ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care (Eurostudiu privind persoanele transgen:

ostil din partea profesioniștilor din domeniul medical deoarece erau transgen. O cincime a raportat că faptul de a fi persoană transgen influența modul în care aveau acces la asistență medicală. Prin urmare, mai multe persoane transgen au raportat că au evitat vizitele la medic, atât cât a fost posibil, temându-se că vor fi supuse unui tratament inadecvat.

În **Regatul Unit**, studiul „Engendered Penalties”⁴⁴⁸ a constatat că 22% dintre respondenți considerau că faptul de a fi transgen influența modul în care aveau acces la tratament de rutină non-transgen. 29% dintre respondenți credeau că a fi transgen influența în mod negativ modul în care erau tratați de către profesioniștii din domeniul medical.

Rezultatele sunt vizibile în statisticile de sănătate: 12% din respondenții transgen ai unui studiu suedez raportau o stare de sănătate precară (comparativ cu 6% din populația generală). Persoanele transgen au raportat o sănătate psihică mai slabă decât cea a respondenților homosexuali (7%) sau lesbiene (20%). De asemenea, persoanele transgen erau mai înclinate să sufere tulburări ale somnului⁴⁴⁹.

14% dintre respondenții unui studiu **scoțian** privind experiențele persoanelor transgen au evaluat medicii generaliști din sistemul național de sănătate ca fiind „slab pregătiți” sau „extrem de slab pregătiți”. 46% au evaluat serviciile ca fiind „foarte bune” sau „extrem de bune”. Lipsa de cunoștințe din partea medicilor și problemele tehnice adesea insurmontabile privind schimbarea indicatorilor de gen din înregistrări (având ca rezultat pierderea intimității) constituiau cele mai preocupante aspecte⁴⁵⁰.

Companiile de asigurări refuză în mod regulat cererile persoanelor transgen. Există un caz neconfirmat al unei persoane transgen din **Belgia** căreia i-a fost respinsă cererea de acoperire a costurilor spitalizării din asigurarea sa privată de sănătate, precum și al unor companii din **Țările de Jos** care au refuzat să încheie asigurări de viață pentru unele persoane transgen, rezultând dificultăți în finanțarea unei ipoteci.

Sinucidere

studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe, p.59ff

⁴⁴⁸ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 46.

⁴⁴⁹ Statens Folkshälsöinstitut (2005) Homosexuella, bisexuella och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI.

⁴⁵⁰ Scottish Transgender Alliance (2008) (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) Transgender Experiences in Scotland - Research Summary (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 15.

30% dintre respondenții transgen ai EuroStudy⁴⁵¹ au raportat cel puțin o tentativă de sinucidere în timpul vieții de adult. Jumătate dintre participanții transgen la studiu suedez au raportat faptul că s-au gândit la sinucidere cel puțin o dată în viață, iar 21% acționaseră în acest sens⁴⁵². În mod similar, în **Regatul Unit**, în studiul „Engendered Penalties”, 34,4% dintre respondenți au raportat o tentativă de sinucidere cel puțin o dată în viața de adult⁴⁵³.

Bune practici: În **Belgia**, discuțiile în cadrul unei mese rotunde au arătat că Universitatea din Gent a înființat un centru medical pentru persoane transgen condus de chirurghi și terapeuți, nu de psihiatri. Echipa de doctori pornește de la premisa conform căreia transsexualismul este pur și simplu o realitate pentru unele persoane. Aceștia oferă servicii de asistență psihiatrică persoanelor transgen cu probleme de sănătate psihică ca urmare a stigmatizării, anxietății și altor preocupări similare⁴⁵⁴.

Bune practici: În **Regatul Unit**, Ministerul Sănătății a cooperat cu comunitatea transgen pentru a crea o serie de pliante și ghiduri, în format tipărit și pe internet, referitoare la totalitatea serviciilor de asistență medicală pentru persoane transgen. Diversele ghiduri includ un ghid pentru MC, un ghid privind terapiile hormonale și tratarea adolescenților și un ghid general privind persoanele transgen ca lucrători și pacienți în sistemul medical⁴⁵⁵.

Bune practici: În **Germania**, *Transray.com*, sistemul informatic pentru transsexuali, oferă informații actualizate colectate de la comunitatea transgen. Constă într-o bază de date cuprinzătoare de persoane transgen (4000), ziare (750), abrevieri (200), edituri, publicații și articole (>8000), cărți (800), antologii (300), emisiuni radio (40), filme (250) și conferințe (30)⁴⁵⁶.

⁴⁵¹ Whittle, S, Turner, L, Combs, R, Rhodes, S (2008) Transgender EuroStudy: Legal Survey and Focus on the Transgender Experience of Health Care (Eurostudiu privind persoanele transgen: studiu juridic și accent asupra experiențelor persoanelor transgen în asistența medicală), Bruxelles: ILGA-Europe, p. 49

⁴⁵² Statens Folkhälsoinstitut (2005) Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI, p. 21f

⁴⁵³ Whittle, S, Turner, L, Al-Alami M (2007) Engendered Penalties: Transgender and Transsexual People's Experiences of Inequality and Discrimination (Neajunsuri ale genului: inegalitatea și discriminarea suferite de transsexuali și persoanele transgen), Wetherby: The Equalities Review, p. 78

⁴⁵⁴ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

⁴⁵⁵ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

⁴⁵⁶ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

Activități sportive

Ca urmare a noilor reglementări privind sportivii transgen la jocurile olimpice, care sunt urmate de multe alte organisme de reglementare din domeniul sportiv, sportivii transsexuali sunt practic excluși din sporturile de competiție timp de câțiva ani, pe perioada unui proces de tranziție⁴⁵⁷.

Această decizie se va adăuga probabil la constatările generale conform cărora, în societate, persoanele transgen au mai puține șanse să participe în activități sportive decât persoanele non-transgen. În studiul suedez, doar 29% dintre respondenții transgen practicau activități sportive în mod regulat, mult mai puțin decât respondenții homosexuali (45%) sau bisexuali (43%) ai sondajului, și chiar mai puțin decât restul societății⁴⁵⁸. În sondajul scoțian privind experiențele persoanelor transgen, 46% dintre respondenți au afirmat că nu au practicat niciun fel de sport sau activități de petrecere a timpului liber⁴⁵⁹.

Mass-media

Lipsa de informare privind persoanele transgen se reflectă în reprezentările din mass-media, în care acestea sunt deseori ridiculizate⁴⁶⁰. În filme, persoanele transgen sunt prezentate ca victime martirizate sau descurajate ale violenței. Aceste reprezentări negative sugerează existența unor opinii foarte neobișnuite sau nerealiste privind comunitatea transgen, accentuând unele trăsături ale persoanelor transgen în detrimentul reprezentării caracterului vibrant și divers al acestei comunități⁴⁶¹.

Aspecte privind azilul

Unele persoane transgen au reușit să obțină azil în câteva state membre ale UE, deși nu există indicii privind o politică comună. Nu se știe dacă persoanele aflate în proceduri de azil beneficiază, în țările gazdă, de asistență medicală specifică, cum ar fi accesul la terapie hormonală și/sau chirurgicală. De asemenea, nu se știe dacă plasarea alături de compatrioți posibili transfobi

⁴⁵⁷ Cavanagh, S., Sykes, H (2006) Transsexual Bodies at the Olympics: The International Olympic Committee's Policy on Transsexual Athletes at the 2004 Athens Summer Games (Organisme transsexuale la Jocurile Olimpice: politica Comitetului Internațional Olimpic privind sportivii transsexuali la Jocurile Olimpice de vară Atena 2004) în: *Body & Society*, Vol. 12(3): 75-102, p. 78.

⁴⁵⁸ Statens Folkshälsöinstitut (2005) Homosexuellas, bisexuellas och transpersoners hälsosituation, Återrapportering av regeringsuppdrag att undersöka och analysera hälsosituationen bland hbt-personer, Östersund: FHI, p. 28

⁴⁵⁹ Scottish Transgender Alliance (2008) (Alianța persoanelor transgen din Scoția) (2008) *Transgender Experiences in Scotland - Research Summary* (Experiențe ale persoanelor transgen din Scoția – Rezumat de cercetare), Edinburgh: Equality Network, p. 19

⁴⁶⁰ Pe baza unor exemple colectate de Justus Eisfeld.

⁴⁶¹ Conversație purtată prin email cu directorul Festivalului olandez de film transgen la 14 iunie 2008.

presupune o amenințare la adresa solicitanților de azil transgen sau dacă aceștia au acces la comunitatea locală transgen și structurile sale de asistență⁴⁶².

Discriminarea multiplă

Un grup de persoane transgen supuse riscului discriminării multiple este cel al femeilor transgen imigrante care lucrează ca prostituate, mult dintre acestea fiind considerate imigrante fără documente. Acest grup este unul izolat, cu resurse limitate, existând puțin informații privind experiențele și condițiile lor de viață.

În mod similar, se cunosc puțin date despre situația persoanelor transgen aparținând minorităților etnice și sau religioase. Se cunoaște totuși faptul că multe din mediile culturale din care provin pot fi descrise ca heterosexiste și rigide în ceea ce privește percepția genului, aceasta sporind riscul de transfobie⁴⁶³.

Prejudecățile cu care se confruntă persoanele transgen cu handicap sunt grave. Un exemplu în acest sens este constituit de reacția Asociației paraolimpice britanice față de Gender Recognition Act (Legea privind recunoașterea genului). Asociația a solicitat o derogare ca urmare a „preocupărilor serioase privind protecția adulților și copiilor vulnerabili, precum și implicațiile pentru supraveghetorii voluntari din sportul pentru persoane cu handicap, în ceea ce privește riscurile prezentate de un individ aflat în stadiu pre-operatoriu”⁴⁶⁴.

Persoanele transgen în vârstă au cunoscut marginalizarea în tinerețe, în timpul vieții adulte și în ultimele etape ale vieții. Pe măsură ce prima generație de persoane transgen care pot fi supuse tratamentului hormonal și/sau chirurgical îmbătrânește, apar întrebări științifice legitime privind efectele pe termen lung ale utilizării hormonilor de schimbare a fenotipului sexual și tratării acestor persoane în cămine de bătrâni și centre de îngrijire. Demnitatea persoanelor transgen în vârstă, dintre care multe nu și-au dezvăluit identitățile, este amenințată pe măsura ce acestea devin tot mai dependente de îngrijire de către

⁴⁶² Justus Einfeld, (2008), The situation concerning transphobia and discrimination on grounds of gender identity and/or gender expression in the EU Member States' (Situația privind transfobia și discriminarea pe criterii de identitate de gen și/sau exprimare de gen în statele membre UE), DIHR, pp. 27-28.

⁴⁶³ Tee, N, Hegarty, P (2006) Predicting Opposition to the Civil Rights of Trans Persons in the United Kingdom (Prevăzând opoziție față de drepturile civile ale persoanelor transgen în Regatul Unit), in: Journal of Community & Applied Social Psychology (Jurnalul de psihologie socială comunitară și aplicată), 16: 70-80, Wiley InterScience

⁴⁶⁴ Cavanagh, S., Sykes, H (2006) Transsexual Bodies at the Olympics: The International Olympic Committee's Policy on Transsexual Athletes at the 2004 Athens Summer Games (Organisme transsexuale la jocurile olimpice: politica Comitetului Olimpic Internațional privind sportivii transsexuali la Jocurile olimpice de vară Atena 2004) in: Body & Society, Vol. 12(3): 75-102, p. 90

alte persoane și, din motive predominant practice, pot fi nevoite să își dezvăluie în cele din urmă identitatea de gen⁴⁶⁵.

Copiii și adolescenții transgen se confruntă, de asemenea, cu probleme singulare. Copiii cu identități diferite de gen sunt tot mai supuși riscului de a suferi consecințele grave ale sancționării comportamentului, neîncrederii, opresiunii și erorilor de diagnostic⁴⁶⁶.

Persoanele transgen care se identifică ca lesbiene, homosexuali sau bisexuali se confruntă, pe lângă nivelul deja înalt de abuzuri, cu aceleași tipuri de prejudecăți suferite de celelalte persoane LGB din societate. În plus, orientarea lor sexuală nu este adesea complet înțeleasă sau este confundată cu identitatea de gen. Acceptarea în grupurile LGB poate varia considerabil în funcție de grup. În timp ce „crossdressing-ul” a fost o componentă a culturii homosexuale pentru mult timp, în multe țări⁴⁶⁷, acceptarea transsexualilor de sex masculin și feminin este adesea foarte redusă.

Bune practici: În **Germania**, un site web pentru tineri transgen, membrii familiilor și prietenii acestora, numit „Young T – Where you’re always welcome!” (Tineri T – unde ești întotdeauna binevenit!), oferă informații, schimburi de experiență cu persoane aflate în situații similare și ajută tinerii transgen să își găsească prieteni⁴⁶⁸.

Bune practici: În **Regatul Unit**, *Age Concern* a publicat o broșură intitulată „Planuri de viață – persoane transgen”⁴⁶⁹.

⁴⁶⁵ Witten, T, Whittle, S (2004) TransPanthers: The Greying of Transgender and the Law (Transpanterele: uniformizarea transgenereității și legea), Deakin Law Review, Vol. 9 Nr. 2, 2004.

⁴⁶⁶ Justus Einfeld, (2008), The situation concerning transphobia and discrimination on grounds of gender identity and/or gender expression in the EU Member States' States' (Situația privind transfobia și discriminarea pe criterii de identitate de gen și/sau exprimare de gen în statele membre UE), DIHR, p. 32.

⁴⁶⁷ Brooks, R (2000) 'Cross-Dressing in Bulgaria: Gay-Identity, Post-Communist Fear, and Magical Love' (Cross-dressing în Bulgaria: identitate gay, teamă postcomunistă și iubire magică”), disponibil la <http://bad.eserver.org/issues/2000/50/brooks.html> (22.05.2008).

⁴⁶⁸ Informații furnizate de Transgender Europe în cadrul unei mese rotunde consultative privind combaterea homofobiei și transfobiei în UE, iunie 2008, Copenhaga.

⁴⁶⁹ A se vedea http://www.ageconcern.org.uk/AgeConcern/equality_human_rights_policy.asp (13.06.2008).

Concluzii

Persoanele LGBT se confruntă cu homofobie, transfobie și discriminare sub diferite forme, inclusiv discriminare directă și indirectă, precum și comportament agresiv și hărțuire homofobe. Acestea se manifestă adesea sub forma unor afirmații umilitoare sau jignitoare, adresarea de cuvinte jignitoare, insulte sau folosirea unui limbaj abuziv. În plus, în toate statele membre au avut loc atacuri verbale și fizice împotriva persoanelor LGBT.

Aceasta influențează viețile persoanelor LGBT în diferite moduri. Încă din primii ani, în școli se folosesc cuvinte jignitoare pentru homosexuali și lesbiene. Hărțuirea la locul de muncă poate fi o realitate zilnică. Partenerii nu reușesc să își oficializeze relațiile sub o formă juridică acceptată. În căminele pentru pensionari, cunoașterea necesităților persoanelor LGBT poate fi inexistentă.

Atitudini negative față de persoanele LGBT au fost identificate în toate statele membre ale UE. Unii cetățeni UE declară că s-ar simți inconfortabil dacă ar avea un homosexual ca prieten, coleg sau vecin. Unii s-ar simți inconfortabil și față de o rudă aflată într-o relație cu o persoană transgen. Unii consideră persoanele LGBT nepotrivite pentru a lucra ca profesori. Unii nu cred că persoanele LGBT ar trebui să fie vizibile în spații publice, în timp ce alții cred că homosexualitatea este o boală care ar trebui să fie tratată prin mijloace medicale.

Lipsa de vizibilitate și dimensiunea discriminării

Prezentul raport arată că „invizibilitatea” persoanelor LGBT în diverse sectoare ale societății din UE este o problemă importantă. Faptul că multe persoane LGBT nu își dezvăluie statutul poate însemna că incidentele de discriminare experimentată sau percepută nu sunt reflectate în statistici și nu sunt cunoscute de autorități, deoarece nu sunt raportate sau înregistrate, în scopuri de anchetă juridică, alături de reclamații.

În plus, prezentul studiu arată că multe persoane LGBT adoptă o *strategie* de invizibilitate datorată, între altele, temerii de homofobie, transfobie și discriminare. Această strategie, precum și lipsa de informare în privința drepturilor, împiedică încă o dată persoanele LGBT să raporteze incidentele în care au suferit discriminare.

Această imagine corespunde constatării majorității organismelor naționale de promovare a egalității, conform căreia numărul cazurilor de discriminare sexuală raportate este scăzut în comparație cu alte criterii de discriminare. Acești factori contribuie la scăderea vizibilității discriminării împotriva persoanelor LGBT și la sporirea dificultății de stabilire a dimensiunii acesteia.

În prezentul studiu, homofobia, transfobia și discriminarea au fost identificate ca fenomene care exclud cetățenii LGBT de la o participare deplină în viața socială și politică.

Raportul arată că discriminarea și homofobia dezavantajează persoanele LGBT în toate domeniile vieții sociale. De exemplu:

- Infracțiunile motivate de ură împotriva persoanelor LGBT constituie un fenomen predominant, care afectează, în diferite moduri, persoanele LGBT din toate state membre. Un procent scăzut de raportare contribuie la o lipsă de corespondență între statisticile oficiale și incidentele reale motivate de ură.
- În ultimii ani, interdicții sau obstacole administrative au blocat organizarea de demonstrații publice pașnice în unele state membre și au avut loc câteva atacuri violente asupra paradelor și demonstrațiilor LGBT.
- Exemple de discurs homofob apar în presă, uneori fiind formulate de personalități politice sau religioase importante.
- Familiile LGBT se confruntă cu dificultăți singulare ca urmare a stigmatizării sociale și a lipsei de recunoaștere instituțională a relațiilor dintre membrii lor.
- Persoanele LGBT sunt supuse homofobiei și discriminării pe piața muncii prin câteva metode: discriminare directă, hărțuire, comportament agresiv, ridiculizare și izolare socială.
- Cazuri de comportament agresiv și hărțuire a persoanelor LGBT au loc în medii educaționale pe întreg teritoriul UE, nu în ultimul rând sub forma homofobiei verbale, cuvintele care desemnează homosexuali, lesbiene sau persoane transgen fiind folosite în context negativ.
- Cazuri de discriminare LGBT au loc în domeniul asistenței medicale. Experiențele negative includ clasificarea orientării sexuale ca o afecțiune sau boală, precum și prezumția că pacienții sau clienții sunt implicit heterosexuali.
- Persoanele LGBT se confruntă cu importante dificultăți în procesul de solicitare a azilului.

Lipsa datelor și cercetărilor

Date statistice oficiale

Date oficiale privind discriminarea sunt colectate doar în câteva state membre și doar în anumite domenii:

- Legislație penală (discursul de incitare la ură și infracțiunile motivate de ură homofobă): Date despre numărul de rapoarte ale poliției sau decizii ale instanțelor sunt colectate în **Lituania, Regatul Unit și Suedia**. În restul de state membre nu se colectează niciun tip de date.
- Directiva privind egalitatea de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă: Date despre numărul de reclamații privind discriminarea pe criterii de orientare sexuală sunt colectate în **Austria, Republica Cehă, Cipru, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Țările de Jos, România și Suedia**. Nu există statistici în restul de 17 state membre.
- Acordarea de azil: Date privind numărul de persoane LGBT care beneficiază de azil/protecție subsidiară ca urmare a persecuțiilor pe criterii de orientare sexuală sunt puse la dispoziție în **Austria, Belgia, Cipru, Letonia și Estonia**. Nu există statistici în restul de 22 state membre.

Este evident că sistemele de raportare pentru activitatea de colectarea națională a datelor oficiale lipsesc sau sunt insuficiente în majoritatea statelor membre.

O lipsă semnificativă de date

Există o lipsă semnificativă atât a rezultatelor cercetărilor științifice, cât și a datelor neoficiale ale ONG-urilor privind homofobia, transfobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen în multe state membre și la nivelul UE. Datele existente, provenite în urma unor cercetări desfășurate în diverse contexte naționale, se bazează pe metodologii diferite, ceea ce sporește dificultatea efectuării unei analize comparative a dimensiunii discriminării pe criterii de orientare sexuală și identitate de gen în întreaga UE, în toate domeniile în care sunt implicate persoane LGBT.

Analiza lipsei de date arată că există o profundă lipsă de cercetări și statistici cantitative și calitative privind toate domeniile tematice ale prezentului raport. Domeniul în care par a fi avut loc cele mai multe cercetări se referă la *atitudinile față de persoanele LGBT*. Domeniile *infracțiunilor motivate de ură și discursurilor de incitare la ură, accesul la asistența medicală, piața forței de muncă și educație* au beneficiat de oarecare atenție în unele state membre. Cu toate acestea, *problemele persoanelor transgen, discriminarea multiplă, religia, libertatea de întrunire, azilul și activitățile sportive* par a fi sever neglijate în toate statele membre ale UE.

Anexa 1 Autorii rapoartelor de țară

Țară	Nume
Austria	Gudrun Hauer și Kurt Krickler
Belgia	Alexis Dewaele și David Paternotte
Bulgaria	Milena Dimitrova, cercetător, Agenția pentru Cercetare Socială și de Piață.
Cipru	Nicos Trimikliniotis, conferențiar și director, Centrul pentru Studiul Migrației, Relațiilor Interetnice și de Muncă la Universitatea din Nicosia (Intercollege) și Stavros Stavrou Karayanni
Danemarca	Mads Ted Drud-Jensen, sociolog
Estonia	Agnes Alvela
Finlanda	Kati Mustola, profesor de sociologie, Universitatea din Helsinki
Franța	Natacha Chetcuti
Germania	Dominic Frohn și Patrick Stärke

Grecia	Miltos Pavlou
Irlanda	Judy Walsh, lector în drept și șef al catedrei de Studii asupra egalității la University College din Dublin, și Catherine Conlon, cercetător al Ad Astra, la University College din Dublin
Italia	Chiara Bertone, cercetător și lector, Universitatea din Piemonte Orientale
Letonia	Victor Makarov
Lituania	Arturas Tereskinas, conferențiar în sociologie, Universitatea Vytautas Magnus
Luxemburg	Christel Baltes-Loehr, conferențiar, Roby Antony, Pia Back, Marion Huss, Adrienne Quafo și Sandy Vitali
Malta	Dr. Marceline Naudi
Polonia	Ireneusz Krzeminski, profesor, Universitatea din Varșovia
Portugalia	Teresa Libano Monteiro, cercetător și lector, Verónica Policarpo, doctorand, și Francisco Vieira da Silva, cercetător, Institutul de Științe Sociale, Universitatea din Lisabona
Regatul Unit	Surya Monro, cercetător social

Republica Cehă	Olga Pechová, doctor în psihologie, și Martina Stepánková, avocat
România	Florin Buhuceanu, președinte al ONG-ului pentru persoane LGBT Accept.
Slovacia	Paula Jojart, cercetător, Universitatea Comenius, și Roman Kollárík
Slovenia	Roman Kuhar, lector, Institutul Păcii, Ljubljana
Spania	Kerman Calvo
Suedia	Ulrika Westerlund, ziarist și vicepreședinte al RFSL
Țările de Jos	Echipa proiectului
Ungaria	Dr. Judit Takács, Academia Ungară de Științe

Anexa 2 Chestionar online pentru părțile interesate

Introducere

Studiu comparativ privind discriminarea persoanelor LGBT în UE

Acest chestionar face parte dintr-un studiu comparativ privind discriminarea lesbienelor, homosexualilor, bisexualilor și a persoanelor transgen (LGBT) în UE. Chestionarul este alcătuit dintr-un număr de întrebări în funcție de domeniul de interes al organizației dv.

Chestionarul are trei părți.

1. Descrierea organizației dumneavoastră.

2. Realizarea unei evaluări a situației actuale în ceea ce privește discriminarea și tratamentul inegal al persoanelor LGBT în țara dumneavoastră.

3. Dobândirea unei viziuni de ansamblu asupra activității desfășurate de ONG-uri, organisme de promovare a egalității și organizații guvernamentale în legătură cu discriminarea și tratamentul inegal al persoanelor LGBT.

În numele DIHR și COWI, vă mulțumim pentru timpul acordat completării chestionarului.

Pentru a accesa chestionarul, vă rugăm să efectuați clic pe butonul „Începere interviu”.

Întrebări pentru caracterizarea organizației dv.

1. Vă rugăm să precizați în ce țară își are organizația dumneavoastră sediul principal?

- ☐ Austria
- ☐ Finlanda
- ☐ Belgia
- ☐ Bulgaria
- ☐ Cipru
- ☐ Republica Cehă
- ☐ Danemarca
- ☐ Franța

- ☐ Luxemburg
- ☐ Suedia
- ☐ Spania
- ☐ Slovenia
- ☐ Slovacia
- ☐ România
- ☐ Portugalia
- ☐ Polonia
- ☐ Estonia
- ☐ Malta
- ☐ Regatul Unit
- ☐ Lituania
- ☐ Letonia
- ☐ Italia
- ☐ Irlanda
- ☐ Ungaria
- ☐ Grecia
- ☐ Germania
- ☐ Țările de Jos

2. Vă rugăm să precizați tipul organizației

- ☐ Autoritate publică (AP) (cu excepția cazului în care AP este un organism național de promovare a egalității)
- ☐ Organism național de promovare a egalității (ONPE)
- ☐ Organizație neguvernamentală (ONG)

Întrebări pentru caracterizarea organizației dumneavoastră.

[numai ONG-urile răspund la această întrebare]

3. Vă rugăm să precizați grupul (grupurile) țintă ale organizației

- ☐ Homosexuali
- ☐ Lesbieni
- ☐ Bisexuali
- ☐ Persoane transgen

[La această întrebare vor răspunde doar organizațiile ce nu sunt ONG-uri]

4. Vă rugăm să precizați domeniile de interes ale organizației

- ☐ Legislația penală (de exemplu, infracțiuni motivate de ură)
- ☐ Familia și problemele sociale
- ☐ Piața forței de muncă
- ☐ Azilul și reunirea familiei
- ☐ Educația
- ☐ Asistența medicală
- ☐ Religia
- ☐ Sportul
- ☐ Presa
- ☐ Probleme ale persoanelor transgen
- ☐ Altele (câmp pentru introducerea unui text liber)

Opinie generală

Aprecierea dumneavoastră privind opinia publică generală în legătură cu persoanele LGBT.

Vă rugăm să evaluați nivelul de acceptare generală a persoanelor LGBT în țara dumneavoastră.

5. Lesbieni

- ☐ 1. Neacceptare
- ☐ 2. Acceptare de către o minoritate
- ☐ 3. Acceptare de către jumătate din persoane
- ☐ 4. Acceptare de către majoritate
- ☐ 5. Acceptare totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

6. Homosexuali

- ☐ 1. Neacceptare
- ☐ 2. Acceptare de către o minoritate
- ☐ 3. Acceptare de către jumătate din persoane
- ☐ 4. Acceptare de către majoritate
- ☐ 5. Acceptare totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

7. Bisexuali

- ☐ 1. Neacceptare
- ☐ 2. Acceptare de către o minoritate
- ☐ 3. Acceptare de către jumătate din persoane
- ☐ 4. Acceptare de către majoritate
- ☐ 5. Acceptare totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

8. Persoane transgen

- ☐ 1. Neacceptare
- ☐ 2. Acceptare de către o minoritate
- ☐ 3. Acceptare de către jumătate din persoane
- ☐ 4. Acceptare de către majoritate
- ☐ 5. Acceptare totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Legislație penală, libertate de întrunire/exprimare

Aprecierea dumneavoastră privind șansele persoanelor LGBT de a-și invoca drepturile politice și de a participa la acțiuni publice.

9. Vă rugăm să evaluați șansele persoanelor LGBT de a-și exprima/a da glas interesului în probleme legate de libertatea de întrunire și exprimare, în comparație cu persoanele non-LGBT. (ex. în cazul planificării și participării la parade, a exprimării opiniilor în presă, a înființării de asociații).

- ☐ 1. Șanse inexistente
- ☐ 2. Puține șanse
- ☐ 3. Câteva șanse
- ☐ 4. Multe șanse
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

10. Vă rugăm să precizați dacă în țara dumneavoastră există regulamente oficiale, orientări etc. care împiedică în mod special persoanele LGBT să își exercite dreptul la libertatea de întrunire sau de exprimare (în unele țări europene, ca urmare a existenței unei legislații speciale, anumitor grupuri politice nu li se permite să organizeze marșuri de protest sau să candideze pentru funcții politice).

- ☐ Da
- ☐ Nu
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

11. Dacă da, puteți preciza denumirea legii sau a practicii?

- ☐ Introduceți textul

Legislația penală, libertatea de întrunire

Aprecierea dumneavoastră privind șansele persoanelor LGBT de a-și invoca drepturile politice și de a participa la acțiuni publice LGBT.

Vă rugăm să evaluați recunoașterea persoanelor LGBT ca participanți egali pe scena politică din țara dumneavoastră. (de exemplu, eligibilitatea ca politician pentru un homosexual, o lesbiană, un bisexual, o persoană transgen declarată)

12. Lesbieni

- ☐ 1. Nerecunoscute
- ☐ 2. Recunoscute într-o oarecare măsură
- ☐ 3. Recunoscute de către majoritate
- ☐ 4. Recunoaștere aproape integrală
- ☐ 5. Recunoaștere totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

13. Homosexuali

- ☐ 1. Nerecunoscuți
- ☐ 2. Recunoscuți într-o oarecare măsură
- ☐ 3. Recunoscuți de către majoritate

- ☐ 4. Recunoaștere aproape integrală
- ☐ 5. Recunoaștere totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

14. Bisexuali

- ☐ 1. Nerecunoscuți
- ☐ 2. Recunoscuți într-o oarecare măsură
- ☐ 3. Recunoscuți de către majoritate
- ☐ 4. Recunoaștere aproape integrală
- ☐ 5. Recunoaștere totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

15. Persoane transgen

- ☐ 1. Nerecunoscute
- ☐ 2. Recunoscute într-o oarecare măsură
- ☐ 3. Recunoscute de către majoritate
- ☐ 4. Recunoaștere aproape integrală
- ☐ 5. Recunoaștere totală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Legislație penală, protecție juridică

Aprecieri dumneavoastră asupra statutului juridic al persoanelor LGBT în țara dumneavoastră.

Vă rugăm să evaluați nivelul de protecție juridică împotriva discriminării/tratamentului inegal al persoanelor LGBT.

16. Legi sociale (de exemplu, accesul egal la beneficii sociale).

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

17. Reglementarea pieței forței de muncă (de ex., absența beneficiilor care decurg din încadrarea în muncă pentru partenerii de același sex)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu

- ☐ Inaplicabil/Irelevant

18. Legi de reglementare a proprietății (de ex., unor persoane nu li se permite să dețină sau să cumpere anumite lucruri)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

19. Reglementări de ordin religios (de exemplu, restricționarea accesului la anumite ritualuri bisericești, permisă prin lege)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

20. Legi privind familia (de ex., anumite legi se aplică numai cuplurilor heterosexuale, tratând în mod diferit parteneriatele între persoane de același sex)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

21. Legi fiscale (de exemplu, anumite avantaje fiscale sunt prevăzute exclusiv pentru parteneriate heterosexuale)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

22. Drepturi politice (de exemplu libertatea de întrunire și dreptul la accesul egal la finanțarea publică a activităților politice).

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu

- ☐ Inaplicabil/Irelevant

23. Legi privind imigrația (de exemplu, recunoașterea persecutării pe criterii de orientare sexuală ca bază pentru acordarea de azil)

- ☐ 1. Lipsa protecției
- ☐ 2. Protecție redusă
- ☐ 3. O oarecare protecție
- ☐ 4. Protecție bună
- ☐ 5. Protecție înaltă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Legislație penală, infracțiuni motivate de ură

Aprecierea dumneavoastră asupra statutului persoanelor LGBT din țara dumneavoastră în ceea ce privește hărțuirile și atacurile pe criterii de orientare sexuală (așa-numitele infracțiuni motivate de ură)

24. Vă rugăm să apreciați numărul atacurilor și incidentelor de hărțuire datorate orientării sexuale.

- ☐ 1. Absente/Număr scăzut
- ☐ 2. Număr oarecum scăzut
- ☐ 3. Număr mediu
- ☐ 4. Număr oarecum crescut
- ☐ 5. Număr ridicat
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Aprecierea dumneavoastră asupra statutului persoanelor LGBT în ceea ce privește hărțuirile și atacurile pe criterii de orientare sexuală (așa-numitele infracțiuni motivate de ură)

25. Vă rugăm să estimați cât de importante sunt considerate de către autoritățile publice infracțiunile motivate de ură împotriva persoanelor LGBT în comparație cu atacurile împotriva altor persoane.

- ☐ 1. Nu iau problema în serios
- ☐ 2. Iau problema în serios în mică măsură.
- ☐ 3. Iau problema oarecum în serios
- ☐ 4. Iau problema în serios.
- ☐ 5. Iau problema în serios în foarte mare măsură.
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Familia și probleme sociale

Aprecierea dumneavoastră asupra situației persoanelor LGBT în ceea ce privește problemele familiale și cele sociale.

26. Vă rugăm să precizați dacă în țara dumneavoastră este posibilă existența unui parteneriat acceptat public și înregistrat între persoane de același sex.

- ☐ Da
- ☐ Nu
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

27. Vă rugăm să apreciați nivelul obstacolelor/dificultăților administrative și procedurale din țara dumneavoastră în cazul conviețuirii în cadrul unui parteneriat neaprobat public între persoane de același sex. (de exemplu, parteneriat neînregistrat).

- ☐ 1. Numeroase obstacole/dificultăți
- ☐ 2. Multe obstacole/dificultăți
- ☐ 3. Câteva obstacole/dificultăți
- ☐ 4. Puține obstacole/dificultăți
- ☐ 5. Lipsa obstacolelor/dificultăților
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

28. În țara mea, parteneriatul între persoane de același sex poate fi aprobat sau recunoscut de către: (de exemplu, dacă o anumită legislație îl permite și îl consideră valabil conform propriilor termeni) (sunt permise răspunsuri multiple).

- ☐ O legislație generală
- ☐ O legislație specială
- ☐ Altele (de exemplu, municipalitatea), dacă da, vă rugăm să precizați mai jos
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

29. Vă rugăm să apreciați dacă autoritățile publice oferă acces similar la serviciile publice pentru cuplurile de același sex ca și pentru cele heterosexuale (de ex. în ceea ce privește recunoașterea partenerilor de același sex în școli sau spitale).

- ☐ 1. Lipsa accesului/nivel scăzut de acces
- ☐ 2. Nivel de acces oarecum scăzut
- ☐ 3. Nivel de acces mediu
- ☐ 4. Nivel de acces oarecum ridicat
- ☐ 5. Acces ridicat
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

[Răspundeți doar dacă reprezentați un ONG:]

Piața forței de muncă

Aprecierea dumneavoastră. privind persoanele LGBT și șansele oferite pe piața forței de muncă.

30. Vă rugăm să apreciați egalitatea de șanse în ocuparea unui loc de muncă de către lesbiene, homosexuali, bisexuali, în comparație cu heterosexuali. (de exemplu, dacă dezvăluirea orientării sexuale a unui

candidat la obținerea unui loc de muncă va constitui un dezavantaj în comparație cu un candidat heterosexual).

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale
- ☐ 4. Șanse suficient de egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

31. Vă rugăm să estimați egalitatea de șanse în obținerea unui loc de muncă de către persoanele transgen, în comparație cu heterosexualii (de exemplu dacă o persoană transgen care se declară ca atare în mod deschis va fi dezavantajată în obținerea unui loc de muncă în comparație cu alții).

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale
- ☐ 4. Șanse aproape egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Vă rugăm să estimați egalitatea de șanse privind avansul în carieră pentru persoanele LGBT în comparație cu cele non-LGBT.

32. Lesbieni

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale
- ☐ 4. Șanse aproape egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

33. Homosexuali

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale
- ☐ 4. Șanse aproape egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

34. Bisexuali

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale

- ☐ 4. Șanse aproape egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

35. Persoane transgen

- ☐ 1. Șanse inegale
- ☐ 2. Șanse oarecum inegale
- ☐ 3. Șanse moderat egale
- ☐ 4. Șanse aproape egale
- ☐ 5. Șanse egale
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Vă rugăm să apreciați nivelul de remunerare egală (salarii, inclusiv beneficii și beneficii pentru partener) pentru o muncă egală în cazul persoanelor LGBT, în comparație cu cele non-LGBT.

36. Lesbienne

- ☐ 1. Remunerare inegală
- ☐ 2. Remunerare oarecum inegală
- ☐ 3. Remunerare moderat egală
- ☐ 4. Remunerare aproape egală
- ☐ 5. Remunerare egală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

37. Homosexuali

- ☐ 1. Remunerare inegală
- ☐ 2. Remunerare oarecum inegală
- ☐ 3. Remunerare moderat egală
- ☐ 4. Remunerare aproape egală
- ☐ 5. Remunerare egală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

38. Bisexuali

- ☐ 1. Remunerare inegală
- ☐ 2. Remunerare oarecum inegală
- ☐ 3. Remunerare moderat egală
- ☐ 4. Remunerare aproape egală
- ☐ 5. Remunerare egală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

39. Persoane transgen

- ☐ 1. Remunerare inegală

- ☐ 2. Remunerare oarecum inegală
- ☐ 3. Remunerare moderat egală
- ☐ 4. Remunerare aproape egală
- ☐ 5. Remunerare egală
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Azilul și reunirea familiei

Aprecieri dumneavoastră, asupra persoanelor LGBT în ceea ce privește azilul și reunirea familiei.

40. Vă rugăm să apreciați gradul de informare generală a autorităților publice privind solicitanții de azil LGBT și cuplurile de același sex care doresc reunirea familiei.

- ☐ 1. Lipsa informării/nivel de informare scăzut
- ☐ 2. Nivel de informare oarecum scăzut
- ☐ 3. Nivel de informare mediu
- ☐ 4. Nivel de informare oarecum ridicat
- ☐ 5. Informare largă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

41. Vă rugăm să apreciați importanța pe care o acordă autoritățile publice solicitanților de azil LGBT cu statut de refugiat.

- ☐ 1. Nu acordă importanță
- ☐ 2. Acordă o importanță redusă
- ☐ 3. Acordă o importanță destul de mare
- ☐ 4. Acordă o importanță oarecum ridicată
- ☐ 5. Acordă o importanță foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

[La următoarea întrebare vor răspunde numai reprezentanții ONG-urilor]

42. Vă rugăm să apreciați importanța acordării unei atenții speciale, în cadrul comunității LGBT, solicitanților de azil LGBT și cuplurilor de același sex care doresc reunirea familiei.

- ☐ 1. Lipsită de importanță
- ☐ 2. Oarecum importantă
- ☐ 3. Destul de importantă
- ☐ 4. Importantă
- ☐ 5. Foarte importantă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Educație

Aprecierea dumneavoastră, privind persoanele LGBT și problemele educaționale.

Vă rugăm să apreciați nivelul de acceptare a persoanelor LGBT de către **personalul școlar** din școli, la următoarele niveluri educaționale:

43. Educație primară (școala primară 0-9ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

44. Educație secundară superioară (de exemplu, gimnaziu)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

45. Educație post-secundară neterțiară (educație de scurtă durată 0,5-2 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

46. Educație terțiară nivelul B (educație vocațională/profesională de 3-4 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

47. Educație terțiară nivelul A (educație universitară sau cercetare 3-8 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare

- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Vă rugăm să apreciați nivelul de acceptare a persoanelor LGBT de către **alți elevi și studenți** din instituții de educație la următoarele niveluri educaționale:

48. Educație primară (școala primară 0-9ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

49. Educație secundară (de exemplu, gimnaziu)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

50. Educație post-secundară nețertiară (educație de scurtă durată 0,5-2 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

51. Educație terțiară nivelul B (educație vocațională/profesională de 3-4 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

52. Educație terțiară nivelul A (educație universitară sau cercetare 3-8 ani)

- ☐ 1. Lipsa acceptării/Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Vă rugăm să apreciați măsura în care **programa școlară** acordă atenție problemelor legate de persoanele LGBT la următoarele niveluri educaționale.

53. Educație primară (școala primară 0-9ani)

- ☐ 1. Nu acordă atenție
- ☐ 2. Acordă un grad scăzut de atenție
- ☐ 3. Acordă o atenție destul de mare
- ☐ 4. Acordă o atenție mare
- ☐ 5. Acordă o atenție foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

54. Educație secundară superioară (de exemplu, gimnaziu)

- ☐ 1. Nu acordă atenție
- ☐ 2. Acordă un grad scăzut de atenție
- ☐ 3. Acordă o atenție destul de mare
- ☐ 4. Acordă o atenție mare
- ☐ 5. Acordă o atenție foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

55. Educație post-secundară neterțiară (educație de scurtă durată 0,5-2 ani)

- ☐ 1. Nu acordă atenție
- ☐ 2. Acordă un grad scăzut de atenție
- ☐ 3. Acordă o atenție destul de mare
- ☐ 4. Acordă o atenție mare
- ☐ 5. Acordă o atenție foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

56. Educație terțiară nivelul B (educație vocațională/profesională de 3-4 ani)

- ☐ 1. Nu acordă atenție
- ☐ 2. Acordă un grad scăzut de atenție
- ☐ 3. Acordă o atenție destul de mare
- ☐ 4. Acordă o atenție mare

- ☐ 5. Acordă o atenție foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

57. Educație terțiară nivelul A (educație universitară sau cercetare 3-8 ani)

- ☐ 1. Nu acordă atenție
- ☐ 2. Acordă un grad scăzut de atenție
- ☐ 3. Acordă o atenție destul de mare
- ☐ 4. Acordă o atenție mare
- ☐ 5. Acordă o atenție foarte mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Serviciile de asistență medicală

Aprecieri dumneavoastră, privind accesul persoanelor LGBT în sectorul serviciilor de asistență medicală.

58. Vă rugăm să apreciați atitudinea generală a personalului din serviciile de asistență medicală față de nevoile specifice ale persoanelor LGBT (de exemplu, lesbiene care doresc inseminarea artificială sau recunoașterea partenerilor de același sex ca rude/membri ai familiei).

- ☐ 1. Atitudine negativă
- ☐ 2. Atitudine oarecum negativă
- ☐ 3. Atitudine moderată
- ☐ 4. Atitudine oarecum pozitivă
- ☐ 5. Atitudine pozitivă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

59. Vă rugăm să apreciați atitudinea generală a personalului din serviciile de asistență medicală față de bărbații homosexuali infectați cu HIV/SIDA.

- ☐ 1. Atitudine negativă
- ☐ 2. Atitudine oarecum negativă
- ☐ 3. Atitudine moderată
- ☐ 4. Atitudine oarecum pozitivă
- ☐ 5. Atitudine pozitivă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Religie

Aprecieri dumneavoastră asupra recunoașterii persoanelor LGBT de către principalele religii.

60. În țara mea, parteneriatul între persoane de același sex poate fi aprobat sau este recunoscut de către: (de exemplu dacă un cult religios îl permite și îl consideră valabil conform propriilor reguli) (sunt permise răspunsuri multiple).

- ☐ Religia națională din țara mea
- ☐ Alte religii din țara mea
- ☐ Nu știu/Lipsit de relevanță

Activitatea sportivă

Aprecierea dumneavoastră asupra persoanelor LGBT din domeniul sportiv.

61. Vă rugăm să apreciați măsura în care persoanele LGBT pot fi sincere în ceea ce privește orientarea lor sexuală atunci când practică sport la nivel individual.

- ☐ 1. Lipsa posibilităților
- ☐ 2. Posibilități scăzute
- ☐ 3. Posibilități moderate
- ☐ 4. Posibilități relativ ridicate
- ☐ 5. Posibilități mari
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

62. Vă rugăm să apreciați nivelul de acceptare a persoanelor LGBT declarate în ceea ce privește practicarea sportului.

- ☐ 1. Lipsa acceptării/nivel scăzut de acceptare
- ☐ 2. Nivel scăzut de acceptare
- ☐ 3. Nivel moderat de acceptare
- ☐ 4. Nivel relativ ridicat de acceptare
- ☐ 5. Nivel ridicat de acceptare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Presa

Aprecierea dumneavoastră asupra tratării persoanelor LGBT în presa publică (televiziune, ziare, site-uri web ale principalilor radiodifuzori, site-uri web ale difuzorilor publici pe internet etc).

63. Vă rugăm să apreciați tratamentul aplicat persoanelor LGBT în presă, în general.

- ☐ 1. Tratament negativ
- ☐ 2. Tratament oarecum negativ
- ☐ 3. Tratament neutru
- ☐ 4. Tratament oarecum pozitiv
- ☐ 5. Tratament pozitiv
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

64. Vă rugăm să apreciați prezența în presă a stereotipurilor privind persoanele LGBT, opusă prezentării unei descrieri nuanțate.

- ☐ 1. Stereotipuri predominante
- ☐ 2. Stereotipuri într-o oarecare măsură

- ☐ 3. Stereotipuri și nuanțare în egală măsură
- ☐ 4. Descrieri nuanțate într-o oarecare măsură
- ☐ 5. Descrieri nuanțate
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Probleme ale persoanelor transgen

Aprecierea dumneavoastră asupra situației persoanelor transgen.

65. Vă rugăm să apreciați nivelul general de informare a publicului privind persoanele transgen.

- ☐ 1. Lipsa informării/nivel scăzut de informare
- ☐ 2. Nivel oarecum scăzut de informare
- ☐ 3. Nivel moderat de informare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de informare
- ☐ 5. Informare largă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

66. Vă rugăm să apreciați nivelul de informare a autorităților publice privind persoanele transgen.

- ☐ 1. Lipsa informării/nivel scăzut de informare
- ☐ 2. Nivel oarecum scăzut de informare
- ☐ 3. Nivel moderat de informare
- ☐ 4. Nivel oarecum ridicat de informare
- ☐ 5. Informare largă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

67. Vă rugăm să apreciați importanța unei acordări unei atenții speciale persoanelor transgen din partea autorităților publice în ceea ce privește riscul de excludere socială.

- ☐ 1. Lipsită de importanță
- ☐ 2. Oarecum importantă
- ☐ 3. Deșul de importanță
- ☐ 4. Importantă
- ☐ 5. Foarte importantă
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

68. Vă rugăm să apreciați nivelul de discriminare împotriva persoanelor transgen manifestat în cadrul comunității LGBT.

- ☐ 1. Nivel ridicat
- ☐ 2. Nivel oarecum ridicat
- ☐ 3. Nivel mediu
- ☐ 4. Nivel oarecum scăzut
- ☐ 5. Absența discriminării/nivel scăzut

- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

69. Vă rugăm să apreciați măsura în care includeți persoanele transgen, ca subgrup distinct, în activitatea organizației dumneavoastră.

- ☐ 1. Deloc
- ☐ 2. Într-o mică măsură
- ☐ 3. Într-o oarecare măsură
- ☐ 4. Într-o măsură destul de mare
- ☐ 5. Într-o măsură mare
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

Despre activitatea organizației dumneavoastră în ceea ce privește homofobia și discriminarea

Scopul nostru este de a colecta date despre cercetările din Europa privind homofobia și discriminarea pe criterii de orientare sexuală.

70. Organizația dumneavoastră deține relatări, analize sau rapoarte scrise privind situația actuală a persoanelor LGBT?

- ☐ Da
- ☐ Nu
- ☐ Nu știu
- ☐ Inaplicabil/Irelevant

71. Vă rugăm să precizați câteva dintre domeniile acoperite în relatările scrise.

- ☐ Opinii generale
- ☐ Piața forței de muncă
- ☐ Minorități etnice
- ☐ Familie și aspecte sociale
- ☐ Libertatea de întrunire
- ☐ Legislația penală
- ☐ Infracțiuni motivate de ură
- ☐ Educație
- ☐ Servicii de asistență medicală
- ☐ Sport
- ☐ Presă
- ☐ Probleme ale persoanelor transgen
- ☐ Altele (Vă rugăm să introduceți alte domenii semnificative)

72. Dacă este posibil, vă rugăm să precizați câteva din titlurile relatărilor, ale analizelor sau ale rapoartelor privind domeniile menționate

- ☐ Introduceți textul

73. Dacă aveți exemple de bune practici în organizația dumneavoastră, vă rugăm să le precizați mai jos (de exemplu, educarea funcționarilor publici

în probleme ale minorităților sau inițiative antidiscriminare incluzând orientarea sexuală). Dacă nu aveți comentarii, vă rugăm să lăsați spațiul liber.

☐ Introduceți textul

74. Dacă aveți alte comentarii în ceea ce privește discriminarea împotriva persoanelor LGBT, relevante în special pentru țara dumneavoastră, vă rugăm să le precizați mai jos. Dacă nu aveți comentarii, vă rugăm să lăsați spațiul liber.

☐ Introduceți textul

[răspundeți doar dacă sunteți reprezentant al unui ONG sau al unui OPE]

75. DIHR și COWI intenționează să vă viziteze în martie/aprilie. Dacă există subiecte pe care doriți să le propuneți și să le discutați cu noi, vă rugăm să le precizați mai jos.

☐ Introduceți textul

76. Dacă aveți comentarii suplimentare privind sondajul, vă rugăm să le precizați mai jos.

☐ Introduceți textul

Pentru a salva răspunsurile și a finaliza chestionarul, vă rugăm să efectuați clic pe butonul „Următorul”.

Vă mulțumim pentru contribuția la sondaj